

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Vicesimus Sextus, In quo præcipua circa
divini Verbi incarnationem dogmata propugnantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

DE THEOLOGICIS
DISCIPLINIS
LIBER VICESIMUS SEXTUS,

*In quo præcipua circa divini Verbi incarnationem
dogmata propugnantur.*

LUDEORUM per-
vicaciâ devictâ,
discussisque Eth-
nicorum errori-
bus, bellum no-
bis indicunt hæ-
retici, eo inex-
piabile magis, at-
que exitiosum, quo intentatum ab iis,
qui exierunt ex nobis, domesticum dici
potest, ac intestinum. Illud quippe ab
Ecclesiæ incunabulis excitarunt Gnosti-
corum scientia tumidi, Valentini, Simo-
nis, Basilidis, ac Saturnini discipuli,
Christo tribuentes ærium, & umbratile
corpus; inter quorum ineptias evanue-
runt quoque Marcionis somnia, cæcu-
titque delirus, & iners scriptor Apel-
les. Fugatis vero inanibus horum spe-
ctris, atque imaginibus, verissimamque
Redemptoris carnem in utero Virginis
procreatam Spiritus sancti virtute, nec
non clavis perforatam, confossam lan-
ceis, & post devictam mortem Apostolo-
rum manibus contrectatam singulis fide-
libus profitentibus; rationalem animam,
partemque humanæ naturæ nobiliorem
ipsi Reparatori ausi sunt denegare pro-
deuntes quidam ex Arianorum palæstris
sub Apollinatis Laodicensi vexillis, homi-
nes iniquissimi, ac perditissimi. Fuerunt,
& qui rationalem animum adstruentes,
propriis eundem facultatibus, & natu-
rali præsertim voluntate expoliarunt, ap-
pellati ea de causâ Monothelitæ, Cyri,
Sergii, Pyrrhi, aliorumque præsulum gra-
tia, & auctoritate superbientes. Hi er-
go omni imbutum odio bellum in cor-
poris Christi, animique naturam ciers

conati sunt. At divinam, proh superi,
quanti hæreticorum pestilentissimi ab an-
tiqua Ebionitarum origine ad serpentem
adhuc sædam, & veneficam Sociniano-
rum contagionem tentarunt extremis vi-
ribus debellare! Verum ne hos iterum
in scenam producam, humanæ divinæ-
que naturæ indissolubilem nexum, quem
lacer Theologorum cœtus appellat *unio-
nem hypostaticam*, evertere curarunt, ir-
rito licet conatu, virginei partus, &
Deiparæ insensibilissimi hostes Nestoriani:
pestime, imperite, sacrilege utramque na-
turam in unam commiscere tentavit pug-
nans adversus Nestorium summa aûda-
cia, ac factiosa lingua Eutychetis. At-
que hos omnes, instructo veluti agmine,
hæc dissertatione excipere, ac propulsa-
re debemus, eos primum, qui Christo
denegant assumptam carnem, deinde qui
rationalem animum, vel inditas faculta-
tes, eos demum, qui Deum, & hominem
unam inficiantur personam, aut in una
persona unicam comminiscuntur natu-
ram. Dum autem juxta Philosophorum
consuetudinem à partibus singillatim in-
spectis ad compositum progrediemur, &
aliquam profligandarum hæresum ratio-
nem servabimus, haud verebimur illo-
rum reprehensionem, qui de Verbo factio
homine differentes diversam ab hac me-
thodum tenuerunt. Profecto error Feli-
cis, & Elipandi, & cætera, quæ vel Nesto-
rianam, & Eutychanam hæresim, vel Ca-
tholicum de unione hypostatica dogma
consequantur, erunt alterius libri argu-
mentum: nam hujus satis ampla materia
est, nostrisque lucubrationibus, & lecto-
rum ponderatione, studioque dignissima.

CAPUT I.

De Christi Incarnatione in utero intemeratæ Virginis peracta.

SUMMARIUM.

1. Variæ circa Incarnationem Verbi Divini hæreses.
 2. Usque ad 5. fit propositio ima & probatur ex utroque testamento, & Paulibus.

- 5 & seqq. afferuntur, & solvuntur objectiones.
 13. Usque ad 16. infirmantur argumenta Helvidii.
 16. Corollarium.

I.
 Variæ circa Incarnationem Verbi Divini Hæreses.

Hoc itaque libro de ipsa dominicæ Incarnationis Oeconomia disputaturus principio disseram de Virginis conceptione, & assumpta in ejus utero à Verbo Dei humana carne. Refellenda autem veniunt hoc in dogmate tria hæresum capita, horrenda admodum ac pestifera. Prima hæresis denegat intemeratæ Virginis integritatem: in quam conspirarunt Ebion, Cerinthus, Carpocrates. *Ebion*, inquit de ejus hæresi Epiphanius, *docuit Christum ex semine viri esse genitum*: Carpocrates pariter & Cerinthus natum tradiderunt *ex semine Joseph*, ait in libro de Præscript. Tertullianus. Consentiant his Judæi negantes nasciturum Messiam ex nesciente virum puella. Quidam quarto vertente sæculo Mariam saltem post Christum natum alios ex Josepho peperisse filios autumarunt, horumque agmen duxit Helvidius à magno Hieronymo refutatus. Hæc est ergo prior hæresis adeo in perpetuum Deiparæ virginitatem injuriosa.

Sequitur altera illorum, qui non ex Virgine carnem assumpsisse Verbum putarunt, sed illam traxisse de cælo, ex æthere, aut elementis compactam. Formatum Christi corpus in cælis, & per Mariam, sicut per canalem aqua, transiisse ajebant Valentiniiani apud Irenæum lib. 1. cap. 1. necnon Basilidis, & Marcionis gregarii apud Athanasium in 1. adversus Hæreses. His acceperunt Bardesani, de quibus Origenes Dialog. IV. Appellejani dicti ab Apelle Marcionis discipulo affirmarunt Christi carnem *de sideribus*, & *de substantiis superioribus mutuam*, ait in libro de carne Christi Tertullianus. Atque hæc est secunda hæresis adversus divini Verbi peractam in utero Virginis conceptionem.

Tertia verum ac solidum corpus Christo denegat, tribuitque duntaxat phantasticum, & umbratile: quæ hæresis, in quantum corpus phantasticum opponitur crasso, ac terreno, parum differt à Præcedenti. Sed videntur aliqui discipuli Simonis Magi, præsertim Menander, &

Saturninus eo processisse, ut assererent carnem Christi nequaquam fuisse solidum corpus, sed apparens, inane, & corporis speciem referens, quasi magica ludificatione. Conabatur enim *Incarnationis* sacramentum ludibrio hominum exponere, atque, ut inquit Eusebius lib. 111. H. Ecc. cap. 26. *illud aspergere magica artis infamia*. Tria ergo de Christi conceptione sunt inquirenda: primum an Deipara ipsum ex virili semine conceperit: alterum an ex Virgine Christi caro formata sit, an cœlitus delapsa, aut aliunde compacta: tertium an caro vera, ac solida fuerit, an vero umbratilis, & apparens.

PROPOSITIO I. Christus de Virgine absque virili semine conceptus est.

Demonstratur ex prophætico Isaiæ oraculo cap. VII. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Negant Adversarii de Virgine incorrupta hunc locum esse exponendum, propterea quod Hebraicum vocabulum *עלמה*, *Halma* significet adolescentulam absconditam, à radice *עלם*, *Abcondit*. Sed refutatur commentum istud; I. quoniam hæc ipsa etymologia commonstrat vocabulum *Halma* significare illibatam, castissimamque puellam: ideo enim Virgo appellatur *Halma*, abscondita, quoniam sub custodia servatur à virorum aspectibus segregata: quod constat ex lib. 11. Machab. 111. 19. atque ex 2. Regum x. 11. 2. ubi de Amnone legitur: *Ita ut propter amorem ejus (Thamaris) agrotaret, quia cum esset virgo, difficile ei videbatur, ut quidpiam inhoneste agevet cum ea*. Cum ergo virgo apud Hebræos adeo detineretur occlusa, ut difficulter ad ipsam viris pateret accessus; merito dicebatur *עלמה*, *Abcondita*. II. Cum in aliis divinæ Scripturæ locis *Halma* designet virginem incorruptam, ut liquet ex Gen. cap. XXIV. 16. & Exodi 11. 8. ubi *Halma* appellantur Rebecca, & Maria soror Moysis,

2;
 Christum de Virgine absque viro natum probatur 1. ex prophæt. Isaiæ.

Moyſis, adhuc *incognita* *viris*, nec junctæ maritis; virgo quoque viro incognita designari debet citato textu Iſaiæ. III. Demonstrat Buxtorſius in Lexico, & constat ex primo Regum xvii. 56. & xx. 22. *עלם* ſignificare puerum coelibem, & domi in parentum cura latitantem. Idem ergo de ſceminino *Halma* dicendum eſt. IV. Tria tantum vocabula reperiuntur in lingua Hebræorum, quibus demonſtrari poſſit mulier adoleſcentula, videlicet *עלמה* *Halma*, בתולה *Betula*, & נערה *Nabara*: at poſtrema duo non ſunt propria nomina, quæ virginitatem ſignificent; nam *Nabara* eſt nomen ætatis, & tribuitur etiam juveni conjugatæ; *Betula* autem eſt nomen mulieris innuptæ, ſive adoleſcentula virgo ſit, ſive aut ætate provecta, aut juvenis vidua, ut conſtat ex Joelis i. 8. Igitur vocabulum ſolum *Halma* eſt illud proprium, quo denotatur adoleſcentula, & viro incognita. V. Conſtat hoc Iſaiæ loco ad vocabulum *Halma* addi literam emphaticam ך demonſtrantem ſingularem, ac ſpectabilem aliquam virginem. Ineptæ autem ſingularis, & inclyta diceretur aut fornicaria, aut adultera, aut à marito compreſſa. VI. Ut recte ait in hunc locum Hieronymus, non ſolum Judæi nequeunt oſtendere hanc vocem *Halma* in Scripturis alicubi poſitam, ubi adoleſcentulam tantum designet, & non virginem; ſed præterea virginem incorruptam ſignificat ea vox lingua Punica, quæ de Hebræorum fontibus dicitur emanare. Virginem quoque reddit Verſio lxx. Chaldaica, Syriaca, & Arabica, nec repugnat in libro Radicum R. David Kimchi. VII. Denique Iſaias loquitur de ſigno, ac prodigio, quod daturus erat Dominus domui Iſrael mirabilius, quam petere poſuiſſet incredulus Achaz in profundum *Inferni*, ſive in excelsum ſupra. At quod concipiat mulier virili ex ſemine, nullum ſignum, nullum prodigium eſt. Non ergo de adoleſcentula ex ſemine viri concipiente locutus eſt Iſaias. Atque hæc prima argumentatio urget præſertim Hebræos.

ſancto eſt. Affert Evāgelista verſu 23. allatum ſupra Iſaiæ vaticinium.

Plura ſunt congruentiarum argumenta producta à Patribus, de quorum traditione nulla exoritur dubitatio, ideoque neceſſe non eſt, ut illorum colligere ſtudeamus teſtimonia. Irenæus itaque probat lib. 111. adv. H. cap. 29. Chriſtum non eſſe genitum ex ſemine Joſeph, quoniam non fuiſſet præſtantior Davide, aut Salomone, ex eadem ſeminatione generatus. Item non fuiſſet hæres regni Davidis, quia Joſeph filius oſtenditur Joakim, & Jechonia, quorum ſemini regnum Juda non eſſe repromiſſum probat ex Jeremia. Addit Irenæus cap. 31. deſumptam ex creatione Adami comparationem, demonſtrans, quod ſicut Adam de rudi, & adhuc virgine terra plasmatus eſt, ita oportebat Dei verbum *recapitulationem* Adæ in ſemetipſum faciens ejusdem generationis habere ſimilitudinem, ut eadem eſſet plasmatio creata, & plasmatio redempta. Profert etiam ſimilitudinem inter originem peccati, ac redemptionis, affirmans, quemadmodum angelus Satanæ virginem Evam ſeduxit, atque inde initia habuit humana perditio, ita à Virgine aſſentiente Angelo Dei nuncio inceſſam hominum reparationem. Haſ, aliasque antitheſes adducunt etiam Tertullianus libro de Carne Chriſti cap. 17. & poſteriores PP. complures.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Opp. 1. Vaticinium Iſaiæ nullo pacto de adoleſcentula virgine accipiendum eſt. Non ergo invicte probat Deiparæ integritatem. Prob. ant. nam vox *Halma* ſignificat tantummodo mulierem abſconditam, ut verterunt Aquila, & Symmachus. Eodem vocabulo Prov. xxx. 19. designatur ſcortum: ubi enim Vulgata habet, *Viam viri in adoleſcentia*, extat in hebraico בעלמה, ad *Halmam*: & verſu proximo additur, *Talis eſt, & via mulieris adulteræ*. *Halma* itaque adulteræ comparata ſcortum eſt, non puella. Etiam Cantic. vi. 7. una cum uxoribus, & concubinis connumerantur עלמות, *Halma*, id eſt, adoleſcentula ad Regis voluptatem ſervatæ. Fruſtra itaque aſſeritur designari eo vocabulo non ſubactam viro mulierem.

Reſp. nego ant. Ad probat. respondent aliqui Symmachum fuiſſe Ebionitam, Reſponde. Aquilam proſelytum Judæorum; unde tur. nil mirum, ſi reddiderunt pro *Halma*, ἀνοήτων, *abditam*, vel *abſconditam*. Verum

4. Probatur 9. ex SS. Patribus præſertim ex S. Irenæo.

5. Objicitur 1.

6.

3. Altera depromitur ex novo Teſtamento; nam Matth. Cap. i. 18. ait: *Cum eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto*: proximoque verſu 20. ita Angelus ſponſum Virginis alloquitur: *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu*

Probatur ſcundò ex Evangel. Matth.

rum Symmachi, Aquilæ, necnon Theodotionis admiffa Verfione, nego virginem non dici propriiffime *abfconditam*, cum & virorum fubtrahatur afpectibus, & *revelata non fit illius turpitude*, qua phrafi explicat divina Scriptura viri cum muliere concubitum. In Proverb. xxx.

בעלמה, fignificat *in adolescentia virginum*, & fensus eft, perdifficile eſſe noſcere quales futuri ſint impuberes, qui ſub parentum cuſtodia deliteſcunt. Quid enim difficultatis præſertit viri ad ſortum ingreſſus? Præterea haud recte appellatur *concluſa*, & *abſcita* mulier faciens, etiam caute, ſui copiam. Deinde gratis concedatur de corrupta adoleſcentula ſermonem fieri in Proverbiis. Prænotatum ſupra, non potuiſſe apud Hebræos ob arctam cuſtodiam viros accedere ad virgines, ideoque Amnonem uſum conſilio Jonadabi, ut opprimeret Thamarem. Notantur ergo in Proverbiis machinationes, & inſidiæ ſcortatoris, ut ingrediatur etiam ad virginem intra paternas ædes abſconditam. Quare quocunq; ſenſu hunc locum accipias, ſemper *Halma* fignificat *adoleſcentulam virginem*: atque id multo expreſſius in vi. Canticorum. Ibi enim *עלמות* diſerte ſeparantur à reginis, & concubinis, ideoque fignificatur hoc nomine chorus puellarum, quæ nec maritis junctæ ſint, nec turpiter viris ſubactæ. Ob hæc, & quæ ſupra attulimus, repetendum cum Hieronymo Comment. in cit. locum Iſaiæ. *Oſtendant Judæi in Scripturis alicubi poſitum Halma, ubi adoleſcentulam tantum, non virginem ſonet: & concedimus eis, illud quod in Iſaiâ apud nos dicitur, Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, non abſconditam virginem, ſed adoleſcentulam fignificare jam nuptam.*

7.
Objic. 2do.

Opp. 2. Promittit Iſaias ſignum Achaz, ut credat ſe liberandum fore à duobus Regibus, qui Jeruſalem invaſerant, Raſin rege Syriæ, & Phacee rege Iſrael. Atqui ſignum debet præcedere rem, quam promittit. Ergo ſignum, de quo Iſaias loquitur, præceſſit liberationem Jeruſalem à duobus Regibus, neque ullatenus ad Chriſti conceptionem eſt referendum.

8.
Reſpond.

Reſp. nego ma. Cum enim Achaz Deo diffiſus, & incredulus, dum illum hortaretur Propheta, ut peteret à Deo ſignum, reſponſiſſet, *Non petam, & non tentabo Dominum*; Iſaias convertens ad omnes poſteros Davidis ſermonem ait: *Audite ergo domus David: Numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia mole-*

ſti eſtis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce Virgo concipiet, &c. His verbis arguit Propheta incredulitatem regis, quaſi nollet etiam portentoso ſigno ſpem proximæ liberationis confirmare, & Iſaias, quaſi ariolus, vel nugator falſo hujusmodi ſignum promitteret. Propterea inquit immerito hanc ſibi injuriam moleſta infidelitate irrogari, cum Dominus ſignum alterum, ac longe nobilioris reparationis ſit domui Davidis præſtiturus, ortum ſcilicet Emmanuelis ex Virgine. Atque idcirco hac reprehentione non *adjeçit* Iſaias loqui ad Achaz, ſed ad domum Davidis, cujus ſemine procreata eſt Virgo genitrix Chriſti, ſermonem dirigit. Falſa eſt etiam minor: nam dantur ſigna, quæ ſunt completæ jam promiſſionis commemorationes, quale eſt illud Exodi 111. 12. *Et hoc habebis ſignum quod miſerim te: cum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.*

Opp. 3. Signum, de quo loquitur Eſaias, eſt filius ab ipſo genitus ex uxore, quam ſterilem opinabatur: cap. enim ſequenti v. 3. ait: *Et acceſſi ad Prophetiſſam, & concepit, & peperit filium.* Addit Barnabel prædictum ab Eſaiâ filium ipſius regis Achaz, id eſt Ezeahiam, aut forte alium ab ipſo generatum ex inceſtu cum filia Achor, quam prægnantem eſſe ignorabat. De filio autem Mariæ non videtur locutus Propheta, quia nec appellatus eſt *Emmanuel*, nec de eo completum *to Butyrum, & mel comedet.*

Reſp. nullius filii ex virili concubitu procreati partum Eſaiæ vaticinio portendi, cum prædicetur partus Virginis, partus Emmanuelis, partus divinæ promiſſionis ſignum ſingulare. Verſus 3. cap. VIII. nequit de filio Iſaiæ accipi, quoniam advocat teſtes ſui ad Prophetiſſam acceſſus Uriam Sacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ: & Urias quidem vixit regnante Achaz ex lib. iv. Reg. xiv. 11. Sed Zacharias filius Jojadæ, quem Barachiam eſſe tradit Hieronymus, trucidatus eſt, cum regnaret Joas, 11. Paralipp. xxi v. 21. Zacharias autem Propheta, qui & Barachiam patrem habuit, prophetabat circa an. M. 348 ſ. annis poſt obitum Iſaiæ fere trecentis. Nequeunt ergo hæc literaliter intelligi de ipſo filio Eſaiæ, niſi velis hic memorari Zachariam illum, de quo 11. Paralipp. xxvi. 5. Vix etiam percipi poteſt, quomodo auferenda eſſent ſpolia Samariæ, antequam puer, de quo Iſaias, *vocaret patrem, & matrem*, ſi puer ille eſſet filius ipſius Iſaiæ; cum

9.
Objicitur 3.

10.
Reſpond.

cum Samaria euerſa ſit annò VI. Ezechiaë, xv. Regum xviii. 10. & Propheta narret quæ contigerunt ſub Achaz. Quare cogimur, ut in Prophetiis reliquis, nonnulla de Chriſto, nonnulla vero de rebus olim geſtis exponere, maxime quod hæ fuerunt ſymbola futurarum. Neque ullo pacto poteſt ad Ezechiam filium Achaz prophetia detorqueri; nam Ezechias jam decimum annum agebat, cum pater regnum obtinuit; quippe is ſedecim annis regnavit, iv. Regum xvi. 2. & Ezechias viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpiſſet, iv. Regum xviii. 2. Filius ergo, qui regnante Achaz prædicitur naſciturus, nequit eſſe Ezechias. Cæteras Barnabelis fabulas mittimus.

11. Explicatur vox Emanuel & explicatur Butyrum & mel comedit.

Maria Virginis filius recte dicitur *Emanuel*, id eſt, *Nobiscum Deus*, cum, ex quo Verbum factum eſt caro, in nobis peculiari titulo Deus habitaverit. *Nomen autem* hoc loco, juxta conſuetudinem divinarum Scripturarum, ſignificat Chriſti attributa, ut dum legitur Luca 1. 32. *Filius Altiffimi vocabitur*; & apud eundem Iſaiam ix. 6. *Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis*. Poſtrema verba, *Butyrum, & mel comedit*, myſtice ſignificant manſuetudinem, lenitatem, doctrinam, atque ſpiritualium donorum copiam, & ubertatem: literaliter autem demonſtrant, puerum Jeſum, etiamſi ſuperveniente Spiritu ſancto conceptum, & natum de Virgine, conſueto tamen Hebræorum more fuiſſe educandum favis mellis, & lacte. Sic divini Verbi humanitatem admiratur Eccleſia:

*Et lacte modico paſtus eſt,
Per quem nec ales eſurit.*

12. Objicitur 4. latas iv. 4. inquit: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere*. Significat autem mulier feminam à viro compreſſam: unde Cicero apud Quintilianum reprehenuſ quod ſenex duxiſſet virginem Publolam ait: *Cras mulier erit*.

13. Reſpond.

Reſp. cum Tertulliano libro de Veiland. Virginibus cap. 5. & 6. *Hujus vocabuli proprietatem ad ſexum, non ad gradum ſexus pertinere*. Et quidem Apoſtolus i. ad Corinthios xi. 5. & 6. indifferenter ait, *Omnis autem mulier vellet caput ſuum*: & i. ad Timoth. 11. 9. *Similiter & mulieres in habitu ornato, &c.* Etiam Cicero pro Mur. promiſcue ait: *Mulieres omnes propter infirmitatem conſilii majores in tutorum poteſtate eſſe voluerunt*. Quare mulier; etiamſi aliquando virgini opponatur, feminam *R. P. Berti Theol. Tom. V.*

tantum, non eam, quæ viro ſubacta fuerit, designat.

PROPOSITIO II. Nullius ſunt ponderis argumenta, quæ adverſus perpetuam Deiparæ virginitatem audacter, & ſacrilège proferebat Helvidius.

Saltem poſt Chriſtum natum Joſephum virginitatem Mariæ deliſſe, adſtruere neſario auſu conabatur Helvidius ſequentibus argumentationibus. Primo Matthæus, inquit, cap. 1. 18. ſcribit: *Antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto*. Quomodo ergo nemo de non prænato dicit, *Antequam prænaret*; ita nemo dicit de iis, qui convenire non debeant, *Antequam convenirent*. Sed reſpondet Hieronymus apparere in hoc priori argumento Helvidii imperitiam ſimul ac temeritatem: non enim ſi quis dixerit, *Antequam in portu prænarem ad Africam navigavi*, non poteſt ſtare ſententia, ſi non in portu prærandum quandoque ſit: aut ſi dicamus, Paulus Apoſtolus antequam ad Hiſpanias pergeret, Romæ in vincula conjeſtus eſt: aut certe illud, Helvidius antequam pœnitentiã ageret, morte præventus eſt; ſtatim aut Paulo poſt vincula ad Hiſpanias ſit eundem; aut Helvidio pœnitentia agenda poſt mortem. Eraſmus hoc addit exemplum, ſi dicat aliquis, Judices de cauſa pronunſiaſſe priuſquam cauſam cognoviſſent, non hoc ſentit, judices cognoviſſe cauſam poſtquam tulerint ſententiam: quod exemplum una cum aliis depromptis ex Virgilio, Cicerone, & Thucydide produxerat Laurentius Valla. At nos allatis à Hieronymo contenti erimus reponentes cum eodem in Comment. Mat. *Quod autem dicitur, Antequam convenirent, non ſequitur ut poſtea convenirent: ſed Scriptura quod factum non ſit, oſtendit*.

14. Proponuntur & Reſeluntur Argumenta Helvidii.

15. Argumentum 1.

Alterum argumentum petitur ab Helvidio ex proximo v. 25. ejuſdem cap. 1. *Argumentum 2.* Mat. *Et non cognoscebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum*. Ubi particula *donec* videtur demonſtrare Mariam poſt partum primogeniti alios ex maritali complexu filios genuiſſe: quod comprobat ipſa *Primogeniti* ratio dicens ordinem ad alios poſt primum genitos. At reſpondet primum Hieronymus poſſe verbum *cognoscere* ad ſcientiam, non ad actum conjugii referri, uti Luca 11. 43. *Et non cognoverunt parentes ejus*. De alia utique cognitione à maritali congreſſu exponunt hunc locum Epiphanius H. 78. quæ eſt Antidicomarianitarum, & alii. At de cognitione carnali, ſive maritali complexu loqui Evangeliftam fate-

mur, propterea quod Hebræorum locutione ad linguas cæteras derivata *cognoscere* notat experimentalem tori consuetudinem, ut Gen. IV. I. XIX. 5. Num. XXXI. 17. Regum tertio I. 4. &c. Ita Horatius appellat puellam *Ignaram mariti*, & Plutarchus in Alex. *Aliam*, inquit, *mulierem non cognoscebat*. Verum particula *donec* negat tantum cognitionem ante partum, nihil definiens de tempore posteriori. Affert Hieronymus apertissimum illud exemplum Isaïæ 46. 4. *Usque ad senectam ego ipse*. Et Matth. XXVII. 20. *Vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*. Confinile est exemplum II. Regum VI. 23. *Micbol filia Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ*: Psalmo CIX. 1. & Matt. V. 19. de quibus alibi. Cur dicatur Christus Primogenitus explicatum est Tom. II. pag. 46. Addam ingeniosam Hieronymi observationem. Præcipitur Num. XVII. 15. ut pro hominis primogenito offeratur post unum mensis siclus argenteus. Si primogenitus ille tantum diceretur, post quem alii filii nascuntur, *non omne masculinum quod aperit vulvam*; potuisset quilibet Generator petentibus siclum respondere: *Quid me unius mensis constringis articulo? Expecta donec nascatur secundus. Nihil debet Sacerdoti, nisi & ille fuerit procreatus, per quem is, qui ante natus est, incipiat esse primogenitus*. Hæc Hieronymus. Epiphanius H. 78. observat consulto Evangelistam dixisse *filium suum primogenitum*, non vero *filium primogenitum suum*; ut scilicet intelligamus dici Christum *primogenitum* dignitate respectu *omnis creaturae*, ut inquit Apostolus ad Colos. I. 15. non generatione, nec respectu fratrum, quos Virgo pepererit.

35.
Argum. 3.

Tertium argumentum Helvidii petitur ex locis ubi fratres Christi commemorantur, ut Matth. XII. 55. *Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas?* Similia occurrunt apud Marcum VI. 3. Vide & Matt. XII. 46. Marc. III. 31. & Joannis II. 12. At respondet Hieronymus *fratres Domini* appellari consobrinos ratione propinquitatis: cum Scriptura soleat fratres dicere *natura* quales fuerunt Esau, & Jacob: *gente*, quales ad Rom. IX. 3. appellantur omnes Israelitæ: *cognitione*, ut vocantur Genes. XII. 8. Abraham, & Lot, & XXIX. Laban, & Jacob: & denique *affectu*; quo sensu

ab Apostolo I. ad Corinth. V. II. omnes fideles dicuntur fratres. Eadem est sententia Augustini libro XXI. contra Faustum cap. 35. Atque potest ex ipsa Scriptura demonstrari. Etenim inter fratres Domini commemoratur etiam Jacobus, de quo D. Paulus ad Galat. I. 19. *Alium Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini*. At liquet ex cap. X. Matth. 3. inter Christi Apostolos duos Jacobi nomine fuisse appellatos, quorum unus dicitur ibidem filius Zebedæi, & frater Joannis, alter filius Alphæi. Habemus itaque fratrem Domini, qui non fuit de Josephi progenie. Verum tamen est, quod Patres aliqui scripserunt fratres Domini esse filios Joseph ex alia uxore generatos, ut scribit citato loco Epiphanius, necnon alii apud Vossium Dissert. de Gen. Jesu Christi cap. 6. & Serry Exercit. de Christo XL. His tamen non assentior. Connumerant enim inter filios Joseph quatuor, quos Matthæus, ac Marcus describunt citatis locis, & quorum primus est Jacobus. Atqui Jacobus, ut dictum est modo, filius fuit Alphæi, quem esse Josephum nulla ratione poterit demonstrari. Matrem hujus Jacobi haud obscure colligimus esse Mariam Cleophæ filiam, & uxorem Alphæi: nam inter Mulieres, quæ patienti Christo adfuerunt, Marcus XV. 40. tres distincte commemorat his verbis: *Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joseph mater, & Salome*. Matthæus autem ait Cap. XXVII. 56. *Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, & Mater filiorum Zebedæi*. Joannes vero cap. XIX. 25. *Stabant juxta crucem Jesu mater ejus, & soror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene*. Ex quorum collatione deducitur Mariam filiam Cleophæ esse matrem Jacobi minoris, & uxorem Alphæi; & Mariam Salome esse matrem alterius Jacobi, & Joannis, atque uxorem Zebedæi: ideoque Deiparam fuisse Jacobi minoris, non novercam, ut quidam dixerunt, sed materteram. Potest commode in hac sententia propugnari etiam perpetua virginitas Josephi, quam tenet pia Fidelium devotio, quamquam firmari plenissima Traditione non possit. Nemo autem miretur me dixisse matrem Jacobi Mariam filiam Cleophæ, non uxorem. Quamquam enim nonnulli sic dictam putant à marito, atque ita etiam sentiat Theodoretus in cap. I. ad Galatas; Hieronymus contra Helvidium sic nominatam censet, *sive*

sive à Patre, sive à Gentilitate familiae; in eamque ſententiam præter auctoritatem Hieronymi tria me trahunt: primum, quod liquet ex cap. x. Matth. fuiſſe hanc Mariam uxorem Alphæi: alterum, quod verſio Arabica Joan. xix. 25. diſerte habet, *Filia Cleophae*: tertium quia tollitur hac ſententia omne perſonarum diſcrimen. Sed hæcenus contra Helvidium: cujus ſententiam, ut Photius appellat, irreligioſam, & impiam quidam derivatam arbitrantur ab Apollinari Laodiceno, & traditam etiam ab Eunomio, ex Eccleſiaſtica Philoſtorgii Hiſtoria à Photio in compendium redacta.

COROLLARIUM.

16. Concluſio ſuis innixa probationibus, Inferitur ex dictis Joſephum non eſſe Chriſti patrem, niſi hominum exiſtimatione, ut inquit Lucas 111. 23. *ut putabatur, Filius Joſeph.*

Et Hieronymus laudato adverſus Helvidium libro: *Evangelicæ Patrem Joſeph dicunt; non quod vere pater Joſeph fuerit Salvatoris; ſed quod ad ſanam Mariæ conſervandam pater ſit ab omnibus exiſtimatus.* Speciali etiam titulo appellatus eſt *Pater Chriſti*, ut docet Auguſtinus lib. 11. de Conſenſu Evang. cap. 1. *ipſa copulatione conjugii, nimirum, quia ejus conjuge natus eſt.* Sed quod aliqui dicunt eſſe filium verum ac proprium, quoniam natus; & procreatus eſt *in fundo* Joſeph, id eſt, in virginali corpore, in quod ille habebat jure conjugii poteſtatem, mihi quidem non probatur; quoniam jus aliquam inferit proprietatem Domini, & Hæredis; at non Genitoris, ac Patris. Fuit ergo hoc titulo Chriſtus ſpecialiter filius Joſephi, atque multo conjunctior, quam ſi ab eo eſſet aliunde adoptatus: at non verus, ac proprius.

CAPUT II.

Fuiſſe in Chriſto veram carnem, eamque non de cœlo delapſam, ſed in virginali Mariæ utero procreatam.

SUMMARIUM.

I. Uſque ad 4. fit propoſitio 1. & probatur tam ex Scripturis, quàm Patribus.

4. 2da propoſitio probatur. 5 & ſeqq. enervantur obſectiones.

I. D. Verbum veram & corpoream aſſumpſiſſe Carnem prob. ex Scripturis.

Nunc proſtiganda venit altera adverſus Chriſti conceptionem Valentinii, Baſilidis, & Marcionis portentofa hæreſis, nullum Chriſto attribuens corpus, niſi phantaſticum: in quem errorem prolapſi ſunt etiam Manichæi, reſutati ab Auguſtino in libro de Fide contra Manich. cap. 32. & lib. xxvi. contra Fauſtum, atque aliis in locis.

PROPOSITIO I. Divinum Verbum veram, & corpoream aſſumpſit carnem.

Demonſtratur 1. ex Scripturis. Nam Joan. 1. 14. legitur: *Et Verbum caro factum eſt*: atque in Ep. ejusdem Joannis 1. cap. 14. 2. *Omnis ſpiritus, qui conſtitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt, &c.* Huc ſpectant loca, quæ aſſerunt Chriſtum natum, paſſum, mortuum, ac redivivum. Item ea, quibus conſtat diſcipulos aliquando opinantes Chriſtum eſſe phantaſma, ab ipſo, qui falli non poteſt, nec fallere, fuiſſe reprehenſos, atque etiam manducatione, corporisque contactu factos fuiſſe de veritate carnis certiores, ut Mat. xiv. 26. Lucæ xxiv. 39. & Joan. R. P. Berti Theol. Tom. V.

nis xx. 27. Idem probant ea omnia, quibus narrantur patrata à Chriſto humana, & corporalia opera: in quibus non potuit affectus noſtros ſimulare, cum mentiri non poſſit.

Complura argumenta urget adverſus Marcionem, & cæteros Phantaſiaſtas Tertullianus: eaque collegit, notisque illustravit noſter Moreau Tom. 2. titulo *Chriſti caro*, Scholiis xlii. Præcipua hæc ſunt I. Deducitur à Tertulliano lib. De Carne Chriſti, ex ejus paſſione, quam prænuntiarunt Iſaias llii. 4. completam vero Evangelica narrat hiſtoria. Nam, *Tacentibus*, inquit Tertullianus cap. 9. *apud nos quoque Propbetis de ignobili aspectu ejus, ipſe paſſiones, ipſeque contumelia loquuntur: paſſiones quidem humanam carnem, contumelia inhoneſtam. An auſus eſſet aliquis ungue ſummo perſtringere corpus novum? Sputaminibus contaminare faciem niſi marentem? Quid dicis caeleſtem carnem, quam unde caeleſtem intelligas, non habes? Quid terrenam negas, quam unde terrenam agnoſcas, habes? Eſurit ſub diabolo, ſitit ſub Samaritide, lacrymatus eſt ſuper Lazarum,*

2. Probatur 2. ex Tertulliano.

zarum, trepidavit ad mortem; Caro enim, inquit, infirma: sanguinem fudit postremo. II. Promittit lib. IV. contra Marcionem cap. VII. ex corporis actu, quod Christus Lucae IV. 40. omnes infirmos curaret singulis manus imponens, utique, ait Tertullianus, sentiendas. Et cap. ejusdem Operis 20. affert curationem mulieris à fluxu sanguinis, ex contactu fimbriae vestimenti Salvatoris; de qua idem Lucas XIII. 44. demonstratque vestimentum corpori, non phantasmati adjacere, ideoque si verum fuit vestimentum, verum quoque fuit inditum corpus. Addit citato cap. 8. ex eodem Luca IV. 29. non solum Christi corpus admisisse contactum, sed contactum violentum, ac plenum, dum Christus detentus, & captus ad præcipitium usque protractus est; afferens quoque Lucretii sententiam,

Tangere enim, & tangi, nisi corpus, nulla potest res:

atque acute observat, nunquam Christum Judæorum manus evasisse, eos per caliginem eludens, sed sedato tumultu, & transiens per medium illorum, ut eo loci scribit Evangelista. III. Eodem adversus Marcionem libro, cap. 43. veritatem corporis Christi demonstrat, ex quo hæsitantibus discipulis, & phantasma illum credentibus Luc. XXIV. 39. Dominus dixerit: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Redarguitque Marcionem hunc locum interpretantem, quasi dictum sit, *sicut me videtis non habentem ossa, sicut spiritus*, dicens: *Cur autem inspectui eorum manus & pedes suos offerri, quæ membra ex ossibus constant, si ossa non habebat? Cur adjecit, & scitote quia ego sum, quem scilicet corporeum retro noverunt? Aut si phantasma erat usquequaque, cur illos phantasma credentes increpabat? At quin adhuc eis non credentibus propterea cibum desideravit, ut se ostenderet etiam dentes habere.* Utitur consimili argumento Augustinus serm. LXXV. alias XXII. de diversis cap. 7. IV. Ingeniosa est argumentatio, quem Tertullianus necit ex verbo *Exspiravit*, quo Lucas XXI. 46. mortem indicat Salvatoris. Velenim exspiravit caro spiritum, & caro utique fuit: vel si caro non fuit, sed phantasma carnis, cum phantasma nihil sit aliud, quam corpus umbratile confictum à spiritu; dum ipse spiritus exspirando discessit, necesse est, ut discederet etiam phan-

tasma. *Nihil ergo, inquit lib. IV. citato, cap. 42. remansit in ligno: nihil pendit post expirationem: nihil de Filato postulatam: nihil de patibulo detractum: nihil sindone involutum: nihil sepulchro novo conditum. Atqui non nihil. Quid igitur illud erat? Si phantasma, adhuc ergo inerat & Christus. Si discesserat Christus, ergo abstulerat phantasma. Superest impudentia hæretica dicere phantasma illic phantasmatis remansisse.* V. Postremo ratiocinatur Tertullianus in libro de Carne Christi cap. 16. ex verbis Apostoli ad Rom. VIII. 3. *De peccato damnavit peccatum carne*, quoniam nisi caro illa fuisset in Christo, cuius natura est in homine peccatrix, non recte diceretur peccatum in ipsa carne evacuatum. *Quid enim, inquit Tertullianus, magnum, si in carne meliore, & alterius, idest non peccatricis nature novum peccati redemit? Itaque caro Christi confossa vulneribus, condita tumulo, tentata contactu, atque eo sine assumpta, ut de peccato damnaretur peccatum, fuit caro vera & extensa, non autem phantastica ac spiritalis.*

Hæc sane argumenta excuti nequeunt cavillis Phantasiatarum reponentium sacras literas, quas egregie tractat Tertullianus, exhibere duntaxat corpus apparens, in quo Christus humanos affectus simulando omnia specietenus paraverit. Enimvero ne dicta repetamus, si fictum fuit corpus Christi apparentia mortuus est, nec vere resurrexit, nec genus humanum redemit: corruique fides ac spes Christiana. Fuisset etiam Christus fallax mortis, & resurrectionis suæ prænuntiator, injustus discipulorum reprehensor, atque mendax, hominumque seductor. Si quis vero hæc ausus fuerit cogitare, ei respondebimus, quæ scribit Augustinus adversus Faustum pariter delirantem, lib. XXVI. cap. 8. *Homo pessime ac fallacissime, quomodo tibi ego credam, quasi vera dicenti, cum Christum dicas mortem potuisse mentiri? Ergo ille mentiebatur, quando dicebat, Oportet filium hominis occidi, & tertia die resurgere: & tu non mentiris, & dicis, ut tibi vera dicenti credamus? Veracior ergo Petrus, quando ei dixit, Absit Domine, non fiet istud; & unde meruit audire, Redi retro satanas? Et ille quidem non hoc infructuose audivit, qui eam postea veritate mortis Christi usque ad suam mortem correctus, perfectusque prædicavit. Verum si ille, quia tantum putavit Christum non moriturum, audire meruit, Sa-*

3.
Probatz
ex S. Augu-
stino.

tanat,

tanus: tu quid mereſis audire, qui non ſolum negas mortuum, ſed etiam dicis mortem fuiſſe mentitum? Sed ideo, inquis, mortem quoque ſimulaſſe credendus eſt, quia omnes humanae conditionis ſimulavit affectus. Quis enim tibi hoc contra Evangelium conſeſſurus eſt, quod omnes humanae conditionis ſimulavit affectus? Prorſus dixit Evangeliſta, Dormivit Jeſus: dixit, Eſurivit, contriſtatus eſt, exhilaratus eſt, & ſi qua talia omnia vera ſunt, quae ita narrata ſunt, ut non eum ſimulaſſe, ſed plane feciſſe, vel exhibuiſſe conſcripta ſint, &c.

4. **PROPOSITIO II.** Dei Filius humanum corpus ſuum ex materna carne aſſumpſiſſe probatur.

Confirmat haec propositio praecedentem: ſi enim Chriſtus ex Virgine natus eſt, traxitque ex ſemine David originem, conſequitur verum illi fuiſſe corpus, cujus Genitrix materiam ſubmiſtraverit. Itaque propositio haec probatur ex cap. 1. Matthaei, in quo contextitur Salvatoris genealogia uſque ad Joſeph virum Mariae: *De qua, inquit Evangeliſta v. 16. natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus.* Reſpondebant Haeretici hanc Genealogiam ſcriptam non fuiſſe a Matthaeo: ſed illorum temeritatem ita revincit Auguſtinus lib. xxviii. contra Fauſtum cap. 2. *Cum cepero Matthaei Evangelium recitare, ubi narratio nativitatſ ejus tota contextitur, continuo dices illam narrationem non eſſe Matthaei, quam Matthaei eſſe dicit univerſa Eccleſia ab Apoſtolicis ſedibus uſque ad praesentes Episcopos certa ſucceſſione perducta. Tu mihi quid contra lecturus es? Aliquem forte librum Manichaei, ubi Jeſus negatur eſſe natus ex Virgine. Sicut ergo ego credo illum librum eſſe Manichaei, quoniam ex ipſo tempore, quo Manichaeus vivebat in carne, per diſcipulos ejus certa ſucceſſione praepoſitorum veſtrorum ad veſtra uſque tempora cuſtoditus atque perductus eſt: ſic & iſtum librum crede eſſe Matthaei, quem ex illo tempore, quo Matthaeus ipſe in carne vixit, non interrupta ſerie temporum, Eccleſia certa connexionis ſucceſſione uſque ad tempora iſta perduxit. Et dic mihi, cui libro potius credere debeamus, ejusne Apoſtoli, qui Chriſto, cum adhuc in terra eſſet, adhaeſerat, an neſcio cui Perſe, qui tanto poſt natus eſt? Adde non Matthaeum ſolum ſcribere Chriſtum ex Virgine natum, ſed & Lucam 1. 35. referentem verba Gabrielis Angeli, Quod naſcetur ex te ſanctum: nec non Apo-*

ſtolum ſcribentem ad Rom. 1. 2. *Factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem: & ad Galatas iv. 4. Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Idem confirmat ea Chriſti appellatio *Filius hominis*, tam in Evangeliiſ frequens: non enim vere Chriſtus filius hominis diceretur, niſi originem haberet ex homine, inquit lib. 1v. in Lucam cap. 49. Venerabilis Beda. Vide etiam quae de vaticinio Iſaiae vii. 14. dicta ſunt capite praecedenti.

OBJECTA DILUUNTUR.

Phantaſtae opponunt 1. Verbum nonniſi ſpecietenus humanum corpus geſtaſſe Scriptura ac ratio demonſtrat. Objicitur. 2. Scriptura quidem ſcribente ad Philipp. Apoſtolo 11. 7. *In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo.* Atque ad Rom. viii. 3. *Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati.* Accedit quod 1. ad Corinth. xv. 50. *Caro damnatur his verbis: Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt:* & denique idem Apoſtoloſ 2. ad Corinth. v. 16. ait, *Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus.* Ratio autem multiplex afferri poteſt: ac primo, quod videatur Deo indignum humanam carnem induere, ac ſeſe filiorum Adae ſubjicere conditioni: tum quod abſurdum ſit putare Unigenitum Dei factum Angelicis ſpiritibus deteriorem: inſuper quod aſſumptio carnis nequeat percipi abſque aſſumentis mutatione, cum tamen nulla mutatio poſſit in Deo excogitari. Accedunt his experimenta, cum enim corpus, Philoſophorum ſententia, ſit natura ſua extenſum, ideoque impenetrabile ac ſolidum: corpus Chriſti, quod creditur in lucem editum non fracto virginali ſecreto, necnon ad vitam clauſo monumento rediſſe, ingreſſum januis clauſis ad Apoſtoloſ, evanuiſſe ab eorum aſpectu, gradiens ſuper undas, in aera ſublaturum, neque ab hoſtibus, nunquam niſi quando ei placuit, deprehenſum, hoc, inquam, corpus fuit diverſe a noſtro natura.

Reſp. Pauli ad Philippenſes ſenſum Reſponde-
eſſe, quod etiamſi Chriſtus in forma tur.
Dei eſſet, ac poſſet glorioſam ducere vitam; cum tamen in mundum advenerit ad homines ſanguine ſuo redimendos, dignatus eſt tanquam ſervum ſe gerere, & ſingulari obedientiae exemplo humiliare ſemetipſum uſque ad mortem crucis, ita, ut exteriori vitae converſatione ha-

beretur, sicut cæteri hominum, quamquam esset longe præstantior, nec mortis necessitati subiectus. Hortatur enim eo loci Apostolus, ut exemplo Christi nihil per contentionem & inanem gloriam operemur. Itaque quod Paulus ait, *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, non ad carnis substantiam, sed ad vitæ consuetudinem, & vulgarem de Christo existimationem est referendum. Habes hujus phraeos exempla Judicum xvi. 7. in Psalm. lxxxv. 7. Etsi autem hæc responsio videretur mihi plana, ac certa; eas, quas alii tradunt, non prætermittam. Ac Tertullianus adversus Marcionem scribit Filium Dei factum in similitudinem hominum ratione conceptionis; quoniam probatur quidem filius Joseph, sed per Spiritum sanctum absque virili semine generatus est. Ambrosius autem, cui permulti subscribunt, *habitu ac similitudinem*, pro ipsa naturæ humanæ substantia interpretatur, scribens Epist. 46. ad Sabinum *Nec sibi blandiatur virus Apollinaris, quia ita legitur, Et specie inventus ut homo. Non enim negatus est homo Jesus; cum alibi ipse Paulus de eo dicat, Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus; sed confirmatus est. Id enim est usus & moris Scripturæ sic significare. Sicut & in Evangelio legimus; Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre. Sicut ergo quasi unigenitus Dei filius, ita quasi homo dicitur, & perfectio fuisse in eo hominis non negatur.* In Epistola autem ad Romanos dicitur Christus factus in similitudinem carnis peccati, quia ejus caro non erat caro peccati, non enim de traduce mortalitatis in Mariam per masculum venerat; quare cum mortuus sit, & de peccato sit mors, *habuit carnem non peccatricem, sed tamen similitudinem peccati*, inquit lib. contra Adim. cap. xxi. Augustinus. Recte ab eodem Augustino exponitur alter Apostoli textus ex priori ad Corinth. de vera Relig. cap. 12. ubi ait: *Per peccatum vita hominis carnalis & terrena efficitur, & ob hoc etiam terra, & caro nominatur: & quamdiu ita est, regnum Dei non possidebit.* Ita caro accipitur Genes. vi. 3. 12. Pl. lv. 5. & alibi. Præterea cum ibidem Apostolus loquatur de corpore resurgentium, per *carnem & sanguinem* intelligit corpus fragile ac fluidum, ut demonstrat idem Augustinus contra Adimantum cap. xli. In altera demum ad Corinthios docet Apostolus neminem existimandum esse *secundum carnem*, id est, secundum præ-

sentem mortalium conditionem, quemadmodum Christus, qui exinanitionis tempore videbatur *despectus & novissimus virorum*, nunc gloria & honore coronatus est: ac simul admonet non habendam esse rationem consanguinitatis, cum simus in Christo *nova creatura*, neque illius sint hæredes, qui ei fuerunt carnali propinquitate conjuncti, sed qui novitate spiritus regenerantur. Accipitur ergo *cognoscere*, ut sola lectione liquet, pro *existimare*: quemadmodum Exodi i. 8. Prov. xxix. 7. Joan. x. 27. & in priori ad Corinth. viii. 3.

Rationes à Phantasiastis productæ nil prorsus probant. Ad primam namque dicimus non esse indignum Deo induere, quod manibus suis plasmavit, absque contagione peccati. *Si enim visibilia munda à visibilibus immundis contingi possunt, & non inquinari, quanto magis invisibilis & incommutabilis Veritas per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens toto homine assumpto ab omnibus eum infirmitatibus nulla sui contaminatione liberavit?* inquit Augustinus de Agone Christiano cap. 18. Addit indigna & abjecta sentire potius de Christo Manichæos ipsos, ac Marcionitas; quoniam veritas mendacio inquinari potest, non carne: quod etiam animadvertit Tertullianus lib. contra Marcionem iii. Cap. 7. Altera ratio exploditur, quoniam revera Filius Dei secundum assumptam humanitatem paulo minus ab Angelis minoratus est, ut inquit Psalm. viii. 6. sed nulla hinc Dei filio contumelia, quia hæc assumptio non est in ipso necessitas conditionis, sed præconium humilitatis, qua consuluit humano generi, & nos propriæ gloriæ fecit consortes, non depressa divina natura per copulationem humanæ, sed exaltata natura humana per consortium divinæ. Ad tertiam rationem, quoniam eam solvimus præcedenti libro cap. xi. nunc cum Tertulliano de Carne Christi cap. 3. repouimus ea tantum mutari & in aliam naturam converti, quæ dum uniuntur aut non permanendo pereunt, aut perfectionem, qua carebant, recipiunt. Ac Christus, ut etiam docet Augustinus lib. ii. de Actis cum Fel. Manich. cap. 19. *assumpsit humanitatem, non amisit divinitatem: neque in carne ipse deterior factus, sed caro in illo melior facta est.*

Experimenta philosophicis argumentationibus confirmata principio in Phantasiastas retorquentur; quippe si corpus est, quod extensionem habet, loco continetur, palpatur, ac tangitur; quomodo

6.
Uterius Re-
spondetur.

7.
Retorquentur
in Adver-

do non eſt verum Chriſti corpus, panis indutum, reclinatum in præſepio, ſunibus colligatum, flagellis cæſum, clavis confixum, lancea vulneratum, ſindone involutum, ſepulchro reconditum, & diſcipulorum manibus contrectatum? Prodigia vero enarrata habent in omni Philoſophorum ſententia facilem ſolutionem. Reſpondebit Peripateticus, cum gravitatem, tum penetrabilitatem corporum, imo extensionem ipſam localem, eſſe proprietatis, quæ tolli divinitus poſſint, aut impediri. Qui in diſſiſione ſtatuunt naturam corporis, dicunt non eſſe arduum divinæ omnipotentia illam extendere, aut conſtringere. Contendent aliqui nutu Dei transferri, etiam non tacto medio, quodlibet corpus de una in aliam viciniam: verum hæc ad Philoſophos.

8. *Objicitur* 2. Opp. 2. Nullum eſt argumentum ad probandum carnis Chriſti veritatem, quod ut homo apparuerit, atque ſe tractandum exhibuerit Apoſtoliſ. Primo enim indubitatum eſt, aut ipſum Dei Filium, aut Angelos in veteri Teſtamento hominibus apparuiſſe, cum tamen nullum verum corpus haberent, aut ſaltem non proprium. Deinde ſentiunt complures, quod poſſint ſpiritus præſtare effecta ſimilia corporibus per ſolam circumſtantiam aëris motionem, ut explicavimus libro x. cap. 14. Inſuper, ſi placeat Chriſto aliquando carnem ad hæſiſſe, poſſumus negare fuiſſe ei propriam, ac natam, ut de ſpecie columbæ, in qua ſpiritus ſanctus apparuit, ſcribit cap. 22. de Agone Chriſtiano Auguſtinus. Poſtremo cur non dicamus eum Baſilide apud Epiph. H. 24. & Mahumete Az. 6. non Chriſti corpus in ligno ſuſpenſum, ſed Simonem Cyrenæum, aut Judam apoſtatam, ſive cum Manichæis fuiſſe crucifixum, non Chriſtum, ſed diabolum, ideoque perire argumenta fere omnia, quæ ex Tertulliano & Auguſtino collegimus?

9. *Reſponde-* tur. Reſp. ad 1. cum Auguſtino libro xxix. contra Fauſtum cap. 4. potuiſſe quidem Dei filium loqui & apparere hominibus, quamvis in carne non natum, ſed noluiſſe. *Hoc autem eum voluiſſe ideo certum eſt, quia hoc fecit: hoc vero eum feciſſe ideo non dubitamus, quia non cuiquam hæretico, ſed ejuſdem Evangelio credimus.* Retorquemus etiam argumentum; quoniam corpora in quibus, ſive Dei filius, ſive Angeli olim apparuerunt, eſſi aſſumpta, non nata, vera ac ſolida fuiſſe tradunt quamplurimi. Etiam reponimus demonſtraſſe ip-

ſos Angelos ſe aëria, & ſubtilia geſtare corpora affirmantes uti ſe tantum cibo inviſibili, ut Raphael ait Tobia: xii. 19. cum Chriſtus ſe verum hominem exhibuerit. Atque ad ſecundam dicimus admiſſa ea Philoſophorum ſententia, ſecerni imaginariam ſpiritus apparitionem à vera, quod in illa corpus phantaſticum non videtur indifferenter ab omnibus, ſed ab iis tantum, in quibus radiorum flexione imaginaria viſio excitatur: ideoque in veris corporibus apparuiſſe tam Angelos, qui à tota Abrahami, Lot, ac Tobia: familia eodem ſenſu videbantur, quam Chriſtum, quem omnes conſpexerunt, tetigerunt, palparunt, affectum eadem oris forma, eadem extensione membrorum, eademque corporis ſoliditate: atque hunc maxime, qui, cum *veritas* ſit, conteſtatus eſt ſe hominem eſſe, non ſpiritus: quod de nullo angelorum divina tradunt eloquia. Ad tertium reſponderi poſſet Spiritum ſanctum non aſſumpſiſſe verum corpus columbæ, ſed ſpeciem, atque figuram, ut ſcribunt Chryſoſtomus Hom. xii. in in Matth. Ambroſius lib. 1. de Sacram. cap. 5. ac dubitare videtur Auguſtinus in 1v. de Trinit. cap. 21. Neque eadem eſt ratio de Chriſto, quoniam de Spiritu ſancto inquit Joan. cap. 1. 32. *Vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam,* de Chriſto autem verſu 14. *Verbum caro factum eſt.* Eſt autem verſu 32. in Græco particula *ὡς*, *quaſi*, ambigua ſignificationis, ac verſu 14. particula *ὡς*, *quaſi*, ut appellant, *ὡς* *deſignans*. Verum dato, quod Spiritus ſanctus in vera columba apparuerit; cum Auguſtino eodem cap. 22. de Agone Chr. argumentum retorqueo, quia *ſicut non oportebat, ut homines falleret filius Dei, ſic etiam non oportebat ut falleret Spiritus ſanctus.* Quare utrumque aſſumpſiſſe verum corpus docet S. Thomas 111. p. art. 7. q. 39. & Doctores Scholaſtici communiter in diſt. xiiii. Libri primi. Quærenti autem, cur Chriſti corpus proprium, ac natum ſit, & corpus columbæ aſſumptum tantummodo à Spiritu, reſpondet ibidem Auguſtinus citato capite xxii. de Ag. Chr. *Quia non columbas liberare venerat Spiritus ſanctus, ſed hominibus ſignificare innocentiam, & amorem ſpiritualem, quod in columba ſpecie viſibiliter figuratum eſt.*

Crucifixum aut Simonem Cyrenæum, aut Judam, aut Diabolum, affirmare non poſſumus, quoniam iſtorum nemo eſt hominum Redemptor, ac Mediator, neque talem perpeſſos mortem Scriptura

teſta-

testatur. Antequam Simon tolleret crucem ejus, jam per urbem illam detulerat Christus, & jam inceserat flagellis cæsus, portansque spineam coronam. Frustra itaque fingitur crucifixus Cyrenæus, ne Filius Dei afficeretur ludibrio. Judas laqueo suspendit se, ut legimus Matth. xxvii. 4. & Act. Apost. i. 18. Manichæis denique tenebrarum respondet Augustinus de Fide cap. 33. *Miseri non timetis ut dicatur vobis in judicio: Ego eos liberavi, pro quibus passus sum. Ite: ille vos liberet, cui meas adscribitis passionem?* At refutatur insignis error ipso signo Crucis, quo dæmon perterritus fugatur, atque confessione Martyrum, quorum vulnera dicuntur stigmata Christi, non diaboli.

10.
Obijciunt 3.

Opp. 3. Ut demus Christo fuisse corpus aliquod, quod tanquam aqua per tubum, transierit per uterum Virginis, atque dici possit *in ea natum*, quemadmodum ait Angelus Josephum alloquens Matth. i. 20. nulla ratione possumus affirmare fuisse hoc corpus ex Virgine procreatum. Enimvero negat ipse Christus Mariam esse matrem suam: nam ipsa interpellante, ut aquam in vinum verteret, tanquam faminx nullo sibi carnis vinculo conjunctæ respondit, *Quid mihi, & tibi est mulier?* Joannis. ii. 4. Cuidam ei dicenti, quod à Matre, ac fratribus suis inquireretur, inquit, *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Matth. xii. 48. Exclamante insuper pia muliere, *Beatus venter, qui te portavit*, inquit, *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, &c.* Ac demum in cruce moriturus stantem Virginem ita est allocutus, *Mulier, ecce filius tuus*; Joannis xix. 26. Negat igitur Dominus se à Maria virgine generatum.

11.
Respondetur.

Resp. perperam hæc à Manichæis obijci ad probandum Christum ex Virgine incarnatum non esse, & ex ea factum, & natum, uti expressum est in Scripturis paulo supra productis. Ad hæc vero, quæ opponunt, sit prior, ac generalis responsio tradita ab Augustino de Fide contra Manichæos cap. 23. aliquando Christum non appellasse Virginem nomine matris, *Quia exemplo suo docebat negandos esse terrenos parentes propter Deum. Opera enim divina facienti terrenos affectus obstrepere non debebant.* Deinde ad singula respondemus. Atque ad 1. dicimus Joannem eodem cap. 2. v. 1. 3. & 5. scribere Mariam fuisse Christi matrem.

Erat, inquit, mater Jesu ibi: Dicit mater Jesu ad eum: Dicit mater ejus ministris. Itaque Manichæus caveat ne cogatur credere Evangelistam fuisse mentitum, quia ait, *Erat ibi mater Jesu: aut ipsum Christum falsa morte passum propter delicta nostra, & falsas cicatrices ostendisse propter justificationem nostram. Si enim falsa mater; falsa caro, falsa mors, falsa vulnera passionis, falsæ cicatrices resurrectionis:* ait Augustinus Tract. viii. in Joan. num. 7. Respondet præterea idem S. Pater seq. num. 9. *Dominus Jesus Christus, & Deus erat, & homo: secundum quod Deus erat, matrem non habebat; secundum quod homo erat, habebat. Mater ergo erat carnis, mater humanitatis, mater infirmitatis, quam suscepit propter nos. Miraculum autem quod facturus erat, secundum divinitatem facturus erat, non secundum infirmitatem.* Quod profertur ex cap. xii. Matth. ita egregie refellitur à Tertulliano de Carne Ch. cap. 7. *Oro te, Apelles, vel tu Marcion, si forte tabula ludens, vel de bisirionibus, aut aurigis contendens, tali nuntio advocaveris; nome dixisses, quæ mihi mater, aut qui fratres? Deum prædicans, & probans Christum, legem & prophetas adimplens, tanti retro avi caliginem dispersgens indigne usus est hoc dicto ad percutiendam incredulitatem foris stantium, vel ad excutiendam importunitatem ab opere revocantium?* Solvit idem Tertullianus quod obijciunt ex cap. xi. Lucæ dicens in 4. contra Marcionem, Christum felicitatem ab utero; & uberibus matris sua transulisse in discipulos: idque explicans magis Augustinus Tract. x. in Joan. num. 3. ita Christi verba interpretatur: *Mater mea, quam appellatis felicem, inde felix, quia verbum Dei custodit: non quia in illa Verbum caro factum est; sed quia custodit ipsum Verbum Dei, per quod facta est, & quod in illa caro factum est. Homines non gaudeant prole temporali, exultent si spiritu junguntur Deo.* Ulcimum petitum ex cap. xix. Joannis in adversarios retorquatur, tum quia ibidem v. 25. & 26. Evangelista demonstrat Mariam fuisse Christi matrem, dicens: *Stabat juxta crucem Jesu mater ejus: Cum vidisset ergo Jesus matrem;* tum etiam quia Christus Virginem Joanni commendans agnovit matrem moriturus, de qua fuerat mortaliter natus, ut recte S. Pater Tract. cxix. in Joannem; quia *humana patiens, ex qua fuerat factus homo, affectu commenaubat humano.*

Opp.

12. **Objicitur 4.** Opp. 4. Habuisse Christum caeleste, atque aethereum corpus, affirmat Apostolus in prima ad Corinth. cap. xv. 47. his verbis: *Primus homo de terra terrenus; secundus homo de caelo caelestis.* Ut ergo corpus Adæ fuit terrenum, atque, ut appellat Tertullianus lib. v. contra Marcionem, *linaceum*: ita corpus Christi fuit spiritale, ac sidereum. Neque enim referri debent Apostoli verba ad corpus resurgentium, cum loqui ipsum de solo corpore Christi demonstrent Græci codices, qui habent, *ὁ δευτερος ἀνθρωπος ὁ νέος ἐξ οὐρανό*, *Secundus homo Dominus de caelo.*

13. **Respondetur** Resp. revera Apostolum accipiendum de resurrectione, *in qua caelestis homo erit, non quia corpus, quod de terra factum est, non ipsum erit, sed quia domino caelesti jam tale erit, ut etiam caelo incolendo, non amissa natura, sed mutata qualitate conveniat.* Ita S. Pater lib. xlii. de Civit. Dei cap. 23. Hanc esse verissimam responsionem idem Augustinus demonstrat lib. xi. contra Faustum cap. 3. ex quo Apostolus præmittat v. 44. *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.* Verborum ergo, quæ obijciuntur, sensus est, primum homines habere corpus animale, ac morti obnoxium ob generationem ex Adam; at post resurrectionem corpus spiritale, & incorruptione donatum propter regenerationem in Christo. Quod attinet ad Græcam versionem respondet Bellarminus lib. 11. cap. 27. fuisse à Marcione corruptam, quod probat etiam ex quinto adversus hunc hæreticum Tertulliani libro. Aegre hæc excipiunt hæretici, qui Græcum novi Testamenti Codicem Latino præferunt. Et tamen Erasmus ille, cujus judicium tanti faciunt, putat verbum *νέος*, adscriptum à studioso, probatque ex verborum antithesi lectionem Vulgatæ magis videri germanam. Idem cenlet cum aliis multis Vatablus. Ego

minimum puto inter utramque lectionem, græcam, & latinam interesse discrimen: nec fortasse Marcion textum corrupit, cum similiter habeat Syriaca, & Arabica: quare idem est *secundus Adam*, ac *Dominus*, cujus imaginem portabit justus in corpore incorruptibili. Neque hinc consequitur corpus Christi fuisse caeleste; quoniam Apostolus locutus est de Christo post resurrectionem, quam antea diserte proponit dicens: *Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est secundum Scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit secundum Scripturas.* Vide Augustinum citato libro xi. contra Faustum cap. 3. Tandem affirmo Christum dici hominem caelestem, *quia Filius Dei de caelo venit ad carnem, qua suscepta, & homo exterius fieret, & Deus interius permaneret:* atque ita idem Augustinus libro adversus Faustum 11. cap. 4. Hanc postremam responsionem confirmo ex ipsa, quæ opponitur, lectione Græca; nam hæc ubi legit Vulgata *caelestis*, habet tantummodo *ἐξ οὐρανό*, *de caelo*, non refragante Syro, & Arabe interpretibus.

Oppones ultimo: Si voluisset Filius Dei veram carnem suscipere, illam prorsus ex nihilo creasset. Resp. cum Augustino libro xxvi. contra Faustum cap. 7. Potuisse filium Dei humanam veramque carnem formare unde formavit primo homini: potuisse corpus caeleste, & aereum commutare in humanæ carnis verissimam qualitatem: potuisse ex nihilo verum corpus producere: sed tamen ex Maria Virgine natum Christum, & verè natum, vere mortuum, ut scriptum est in Evangelio. Summa hujus consilii penes illum est. *Sive quia utrumque sexum, quem creaverat, etiam hoc modo commendandum honorandumque judicavit, assumendo formam viri, & nascendo de femina, sive aliqua alia causa: quænam illa sit, non temere dixerim.*

14. **Objectioni 5.æ respondetur.**

CAPUT III.

De Christi Genealogia à Matthæo, & Luca Evangelistis conscripta.

SUMMARIUM.

1. Genealogiam Christi explicat Augustinus.
2. & Julius Africanus.
- 3 & 4. Aliorum explicationes.
- 5 & 6. adducitur, & refellitur illatio Basnagii.
7. Enervantur argumenta criticorum.

NON solum Manichæi, de quibus supra, verum etiam Porphyrius, Celsus, Julianus Apostata, aliique Christiani R. P. Berti Theol. Tom. V.

stianæ Religionis hostes Christi genealogiam evertere conati sunt, propterea quod diversa ratione illam contexuerint

I

Mat

Matthæus in primo Evangelii capite, & Lucas in tertio. Sed duorum Evangelistarum discrepantiam immerito adversus nos urgeri facile demonstratur ex diversorum Auctorum, quam nunc subijcimus, expositione.

I.
Explicat Genealogiam Christi S. Augustinus.

Prima est, quam olim tradidit Augustinus libro 11. de Consensu Evangelistarum cap. 3. & libro 111. contra Faustum cap. 3. & seqq. Josepho duos fuisse patres, unum natura, id est Jacob, alterum adoptione, id est Heli. Quamquam vero S. Pater perlectis postea libris Julii Africani præposuit in 11. Retract. cap. 7. & 16. sententiam alteram, de qua proxime dicturus sum; expedita est tamen ad omnem contradictionem tollendam, atque etiam probabilis prior hæc Augustini expositio, quam nec penitus retractavit. Enim vero quod filii etiam adoptione dicantur, demonstrat idem Augustinus ex cap. XLVII. 5. Genes. ex verbis Jacobi ad Joseph: *Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Aegypti antequam huc venirem ad te, me erunt: Ephraim, & Manasse, sicut Ruben, & Simeon reputabuntur mihi.* Accedunt haud leves conjecturæ: prima quidem, quia in tota majorum serie utitur Matthæus verbo *γέννησε, genuit*, quod Lucas prætermisit, ideoque Matthæus significat Jacobum esse Patrem Josephi generatione, ac natura, filium vero Heli adoptione, etiamsi aliquo sensu filii quoque adoptivi geniti appellantur, id est, geniti charitate, non carne. Deinde Matthæus scribens Evangelium Hebræis debebat demonstrare quomodo Christus ex Abrahamo, & Davide, quibus fuit promissus, prognatus revera sit; ideoque ab Abrahamo consultò texit generationem: Lucas contra scribens Evangelium gentibus in Christi hæreditatem adoptandis, etiam patres adoptionis commemorat, & genealogiam perducit usque ad Adam, qui fuit Dei, ut ostenderet Redemptorem pro omnibus hominibus advenisse. Ob eandem forte causam narravit Matthæus Christi generationem initio Evangelii, ac de partu Virginis sermonem instituturus, & Lucas narrationem hanc distulit ad Christi manifestationem, atque baptismum, quamdam veluti parasceven Ecclesiæ ex Gentibus congregandæ. Si quis igitur planam hanc viam tenere velit, objicientibus Matthæi à Luca dissonantiam respondere potest cum eodem Augustino, *duos patres habere potuisse Joseph, unum à quo genitus, alterum à quo fuerit adoptatus.*

Altera Julii Africani sententia est, Joseph fuisse natura filium Jacob, lege autem filium Heli. Docet enim Africanus in Epist. ad Aristidem apud Eusebium H. E. lib. 1. cap. 7. Mathan à Salomone prognatum genuisse Jacob, quo mortuo Melchi à stirpe Nathan profectus ab ea, quæ uxor erat Mathan, procreavit Heli. Uterini ergo fratres erant Heli, & Jacob. Heli absque prole moriente Jacob illi semen suscitavit, & genuit Joseph, natura sibi ipsi, lege autem Heli. Dicitur autem Joseph lege filius Heli, ex præscripto Deut. xxv. 5. *Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui.* Reddit vero hanc sententiam valde probabilem. I. antiquitas Auctoris, qui vixit ducentesimo ac vicefimo post Christum anno. II. Quia attestatur Africanus se de his sermonem habuisse cum viris, qui etiamnum supererant ex Domini cognatione. III. Quoniam Augustinus ait in 11. Retract. cap. 7. hoc in eorum literis contineri, *qui recenti memoria post ascensionem Domini de hac re scripserunt.* IV. Quia hæc opinio à Patribus communiter recepta est: ideoque videtur ob antiquitatem, ac sui, ut ita dicam, possessionem cæteris præferenda. Patitur tamen Africani sententia gravissimas difficultates, ac duas præsertim. Prima est, quod Africanus Melchin statuit tertium à Joseph, cum intermedii sint Mathat, & Levi: altera, quia si Jacobus sine liberis functus erat, prolem ei gignere debebat consanguineus, & proximus ejusdem stirpis, non uterinus. Sed ad primam respondemus Africanum prætermisisse intermedias illas generationes, quas certum est in omnibus Codicibus non extare, cum Irenæus lib. 111. cap. 33. ab Adam ad Christum connumeret secundum Lucæ genealogiam generationes LXXII. non LXXV. tribus prætermisissis, his scilicet duabus, & Cainan inter Arphaxad, & Salam. Quare nil mirum, si Africanus posuerit pro nepote proavum: aut respondemus Mathat fuisse binomium, & etiam Melchi nomine appellatum. Ad alteram vero objectionem, quam pluri faciunt Grotius in Caput 111. Lucæ, & Basnagius Tom. 1. Annal. pag. 89. respondeo stirpem Davidis, quæ per Salomonem, & Nathan divisa fuerat, iterum in Zorobabelem fuisse conjunctam, ut constat ex cap. 1. Matth. v. 12. & ex 111. Lucæ v. 27. ac iterum sejunctam per Resam, & Abjud filios Zorobabelis, & unitam postea in Mathat Josephi

avo; ideoque Heli prognatus ex Nathan, & Abiud, non ſolum fuiſſe fratrem Jacobi uterinum, ſed etiam ex ſtirpe Davidica proximiorum.

3.
Iterum alia
explicatio.

Tertia ſententia huic oppoſita eſt, Heli fuiſſe patrem Joſephi naturalem, & Joſephum dici à Matthæo filium Jacobi ratione hæreditatis: cujus fulcra ſunt, quæ ſequuntur. I. Certum eſt Jechoniam nullos genuiſſe liberos ex comminatione divina, Jeremiæ XXI. 30. cum igitur Matthæus ſcribat Jechoniam genuiſſe Salathielem, & Lucas hunc dicat filium Neri, videtur à priori Evangeliſta reſpici jus ſucceſſionis, ab altero autem jus ſanguinis. II. Lucas longe plures generationes enumerat; nam inter Salathielem, & Joſephum Matthæus decem, Lucas novem decim recenſet: & Matthæus præterea tres hæredum claſſes diſtinguit, in quarum prima inter Joram & Oziam omittit Ochoziam, Joam, & Amaſiam, conſulens ordini memoriæ cauſa inſtituto, & ſilentio transmittens generationes aliquot, ut faciunt, qui de ſola ſucceſſione juris loquuntur. III. Matthæus generationes incipit ab Abraham, cui promiſſiones factæ ſunt; Lucas ab Adam naturali omnium protoparente; ideoque hic generationes naturales contextit. Verum ad hæc argumenta, quæ urget Grotius in Comment. ad 3. caput Lucæ, reſpondeo Jechoniam non genuiſſe filios regni hæredes, idque à Jeremia prænuntiatum; genuiſſe tamen Aſir, & Salathielem, ut liquet ex 1. Paralip. I. 17. nihilque referre, quod Matthæus generationes aliquas prætermittat, cum Ozias, ſive Azarias, ſit non ſolum ſucceſſione juris, ſed etiam ſanguinis filius Joram, etiamſi ex Amasia immediate ſit genitus; ab Abrahamo demum Matthæum ſubducere Chriſti generationem, Lucam ab Adam, quod ille Hebræis, iſte Gentibus principaliter ſcripſerit. Hæc itaque opinio minori nititur, quam ſuperior, auctoritate.

4.
Alia aliorum
opinio.

Quarta opinio eſt, quam ſequuntur Eraſmus, Voſſius, Baſnagius, & recentiores quamplurimi, Matthæum deſcribere genealogiam Chriſti ex Joſephi proavis, Lucam vero genus Mariæ, ita ut Heli fuerit pater Virginis, ſocer Joſephi, & avus Chriſti. Nec repugnat, inquit, de Joſephi dici *Qui fuit Heli*, tum quia gener appellatur niſius, ut probat Voſſius de Chriſti Genealog. IV. 3. ex cap. I. Ruth ſæpius vocatæ Noemi filia, cum eſſet nurus; tum etiam, quia verba Lucæ, *Ut putabatur filius Joſephi, qui fuit Heli*, videntur referenda ad Jeſum, ut ſenſus ſit, putabatur filius Joſephi, cum

R. P. Berti Theol. Tom. V.

eſſet filius Heli, id eſt Virginis filia Heli. Sed hæc opinio cæteris mihi videtur infirmior; nam etiamſi generi filii revera dicantur, incredibile eſt Lucam ea ſimplici phraſi τὸν Ἡλὶ, *qui fuit Heli*, qua in tota illa generationum ferie utitur ad filios deſignandos, voluiſſe nullo appoſito ſigno diſcriminis generum demonſtrare. Minus etiam credibile eſt ea verba τὸν Ἡλὶ, referri ad Chriſtum, cum immediate præcedat *Joſephus*, neque præcedat *H'v d's, fuit autem*, aut ſimilis phraſis oppoſita verbo ἐνομιζέτο, *putabatur*. Addo Heli deſunctum fuiſſe absque liberis ex allato teſtimonio Africani, & ex Joanne Damasceno lib. IV. de fide Orthodoxa cap. 15. quod licet non poſſit invicte demonſtrari, nequit tamen aut auctoritate, aut ratione reſelli. Cum itaque prior ſententia, quæ olim fuerat Auguſtini, ſit ab eodem ſere retractata, tertia autem, & quarta repugnet Patribus, nec ſatis valido nitatur præſidio; reſtat ut teneamus opinionem ſecundo loco propoſitam, & dicamus Joſephum natura filium Jacob, lege autem filium Eli, atque hoc pacto Manichæorum, atque aliorum Infidelium objectionem repellamus.

APPENDIX.

Samuel Baſnagius ex hac poſtrema ſententia infert falſam eſſe traditionem quod Mariæ parentes fuerint Joachim, & Anna. *Hinc cantata, inquit, traditio reſellitur, quæ non Eli, ſed Joakimum patrem Virginis dicit, repugante Scriptura.* Utitur eodem argumento Hyacinthus Serry Exercit. de Chriſto xv. 111. num. 4. his verbis: *Certe quotquot Chriſti genealogiam à Luca deſcriptam Cap. 3. per Mariæ progenitores ductam exiſtimant, (exiſtimant autem bene multi) Deiparæ patrem Heli dictum opinantur.* At Joakimum fuiſſe patrem Virginis nos affirmamus, hanc ipſam de Genealogia progenitorum Mariæ ſententiam rejciendo. Porro Joakimum parentem Virginis facit non ſolum Damascenus lib. IV. Fidei Orthodoxæ cap. 15. verum etiam Epiphanius H. lxxv. 11. & lxxix. & Romana Eccleſia in Martyrol. x. Kal. Aprilis, necnon Græci in Menologio die 19. Septembris. Erat autem juxta Damascenum Joakim filius Barpantheris, filii Pantheris fratris Melchi, ita ut Janes, de quo Lucas III. 24. genuerit Melchi, & Pantherem, Panther Barpantherem, Barpanther Joakim, Joakim Mariam: Melchi autem genuerit Levi, Levi Mathat, Mathat Heli patrem lege Joſephi; atque ita Joſephus, ac Maria fuerunt

5.
Illatio Baſnagii.

ex eadem agnatione, ac stirpe Davidica. Lubentius in hanc sententiam descendendo, quod Celsus Epicureus, apud Origenem libro 1. adv. eundem Celsum, Christum appellavit *Filium Pantheris*, quam opinionem hausit à Judæis idem asserentibus in Thalmud cap. xli. *Sabat*, quod opinor, gloriosissimum Virginis sponsum, quem putant concubuisse cum Maria, non proprio clarissimoque nomine, sed avi, familiæque distinxerint. Atque ita conveniunt omnia, Josephum fuisse filium Heli lege, Mariam filiam natura Joakim, ambo autem conjuges, propinquos sanguine, atque ex eadem tribu.

6.
Refellitur.

Sed ad refellendum Basnagium, & Serryum ipsa quoque eorum opinio deseruit. Detur enim Mariam fuisse filiam Heli, & à Luca Mariæ progenitores recenserunt. Atqui Heli, & Joakim idem omnino sunt, non mystica significatione, vel nominis pluralitate, ut idem Serry scribit Exercit. xlii. 5. sed nomine propriissimo, ac singulari. Joakim enim idem omnino est, ac Eliakim: nam liquet antepenultimum Regem Judæ, quem constat dictum Eliakim, appellari Joakim iv. Regum xlii. 34. & 2. Paralip. xxxvi. 4. & Pontifex, qui Judith. iv. 5. appellatur Eliakim, cap. xv. 9. nominatur Joakim. Joakim ergo, & Eliakim idem omnino sunt. At Heli est ipsum nomen Eliakim contractum, ut demonstrat Vossius Dissert. de Gen. Ch. cap. iv. 4. & Erasmus ad iii. Lucæ. Idem ergo nomen sunt Heli, Eliakim, & Joakim, & Basnagius, ac Serryus ex suismet principiis refutantur. Nec tamen sequitur veram esse horum opinionem, & à Luca referri genus Mariæ, non Josephi: cum enim uterque essent iisdem atavis progenerati, potuerunt etiam habere parentes ejusdem nominis, & qui proinde distinguerentur, attributo uni nomine contracto *Heli*, alteri nomine integro *Joakim*.

7.
Argumenta
Criticorum.

Verum Critici alias argumentationes producunt ad probandum nomina Genitorum Deiparæ incerta esse; illasque urget ipse Serryus. Prima est, quod Hieronymus cap. 7. contra Helvidium existimat Mariam Cleophæ sororem Deiparæ, dictam non à marito, sed à patre, ideoque Cleophas, non Joakimus erat Pater Virginis. Sed hæc nimis levis est, atque inepta. Primo enim repugnat sententiæ, quam probabilior putat ipse Serry, narrari à Luca generationem Mariæ, & hanc filiam fuisse Heli. Si enim Heli quomodo Cleophæ? Deinde Hieronymus non illud vult Mariam denominatam à patre proximo, sed ab eo, qui

familiæ nomen tribuerit; nam ait, *A patre, sive à Gentilitate familiæ*. Altera argumentatio est, quod Augustinus lib. xxiii. contra Faustum cap. ix. ait: *Quod de Generatione Mariæ Faustus posuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi Sacerdotem quemdam nomine Joakim: quia canonicum non est, non me constringit*. Sed sciendum est, quemdam Manichæum, Seleucum nomine, ut refelleret caput primum Matthæi vulgast apocrypham quamdam scripturam de Generatione Virginis ex tribu Levi, non ex tribu Juda. Negat itaque Augustinus patrem Virginis fuisse quemdam *Joakimum ex Tribu Levi*, non negat fuisse *Joakimum ex tribu Juda*. Verum est tamen quod Augustinus addit: *Sed etiam hoc crederem, ipsum potius Joakim dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse, & aliquo modo ex tribu Juda in tribu Levi fuisse adoptatum, vel ipsum, vel aliquem ejus progenitorem*. Quibus videtur Augustinus dubitare an pater Deiparæ dictus sit Joakim: sed non ita est; planus enim, & expeditus horum verborum est sensus, etiam si crederem Joakim in antiqua Scriptura dici Levitidem, existimarem pertinuisse ad tribum Levi adoptione, non sanguine. Quare Augustinus de progenie Mariæ disputat, de nomine autem patris ejus nihil penitus. Postrema argumentatio est, quod usque ad undecimum sæculum adeo dubia fuerint nomina genitorum Deiparæ, ut Petrus Damiani Serm. 111. de Nativitate Virginis invehat in illos, qui hæc nomina *studio superflue curiositatis inquirunt*. Sed in oppositum nos producimus Epiphanius in Hæresi Andocymarianarum, & Collyridianorum, & dicimus Petrum Damiani locutum adversus illos, qui seriem progenitorum Mariæ probabant ex apocryphis scriptis, qualia sunt citatus liber Seleuci, & quæ antea Gnostici ediderant *de stirpe Mariæ*. Horum tamen nullam habuit rationem Epiphanius, nam librum *De stirpe Mariæ* H. xxvi. quæ est Gnosticorum, appellat *πεπλασμένα γράφειν, scripta commentitia*, ubi autem scribit parentes Deiparæ fuisse Joakimum, & Annam, addit ita *παράδοξας ἔχειν, traditiones habere*. Standum ergo vulgatæ apud nos sententiæ, sic revera appellatos Mariæ semper Virginis Genitores.

De Beata Anna hoc tantum novi, à pluribus dici filiam Gaziri ex tribu Juda, & ex Judææ oppido Bethlehem: at ejus patrem fuisse Mathat sacerdotem scribit Nicephorus lib. 11. cap. 3. qui & laudat antiquum scriptorem Hippolytum Portuen-

tuenſem. Illud tandem animadverto non probari quod nomina Joakim, & Annæ ſint ſuppoſita, ex quo unum *Præparationem Domini*, alterum *Gratiam*

ſignificet; nullum quippe nomen proprium ſignificatione ſua caret: atque duo præfata nomina fuerunt aliis ex Judæorum gente communia.

CAPUT IV.

An in Genealogia Chriſti à D. Luca deſcripta nomen Cainan inſitum ſit, atque expungendum?

SUMMARIUM.

1. Status quæſtionis.

2. Propoſitio prima cum ſuis demonſtrationibus.

3. Propoſitio 2da cum ſuis probationibus.

4 & ſeqq. Solvuntur quædam in contrarium argumenta.

I. Status quæſtionis.

PROBLEMA Chronologicum, atque fere inextricabile proponimus de Cainane poſito ab Evangelifta Luca cap. III. 36. inter Arphaxad, & Sale, de quo cum non ſit in Cap. x. & xi. Genef. in Hebræis, Latinisque Codicibus, eoque appoſito videatur perturbari tota Chronologia Patriarcharum, quæritur an redundet in Evangelio, an deſideretur in Genefi. Scriptorum atque Interpretum ſententiæ ſunt omnino diſcrepantes ac variæ. Nam aliqui contendunt falſatos eſſe libros veteris Teſtamenti à Judæis, ut ſeriem temporum immutarent, neque Meſſiæ adventus poſſet certa annorum ſupputatione deprehendi. Quidam econtra intruſum eſſe contendunt in Luca Evangelium, neque inſcriptum ſive ab Evangelifta, ſive à LXX. Int. in x. Genefiſis, quam ſententiam omnes fere Critici recentiores amplectuntur. Nonnulli & à Septuaginta poſitum, & à Luca, qui LXX. ſecutus eſt vere ſcriptum, nec tamen novum Teſtamentum pugnare cum veteri Hebræo, atque hæc poſtrema ſententia cum explicatu difficiliſis ſit, diverſa ratione à ſuis auctoribus expeditur, aſſerentibus aliis Moysen conſulto generationem Cainanis prætermiſſiſſe, ut certas ſervaret decades, aliis Sale, & Cainan eandem eſſe perſonam, aliis modeſte cum Venerabili Beda in cap. 3. Luc. affirmantibus incompertum eſſe quid verum ſit, cum etiam LXX. vetus Teſtamentum adornaverint divino Spiritu aſſante.

2. Propoſitio I. cum ſuis demonſtrationibus.

PROPOSITIO I. Hebræi non abraſerunt generationem Cainanis ex cap. x. Gen. 24. & ex cap. xi. 12.

Demonſtratur primo, quoniam omnes Hebræi Codices hanc *Cainan* generationem omittunt: atque omnino incredibile eſt, Hebræos cujuſlibet perverſi-

tatis, vel malitiæ tantum potuiſſe, ut Codices tam multos; ac tam longe diſperſos corrumpere, ut cum Auguſtino diximus lib. xi. cap. 7. Inſuper cum immaculata adhuc ſint vaticinia de Chriſto, eaque Judæi minime violaverint, multo magis tenendum eſt illos citata loca Geneſeos non depraviſſe. Enimvero certis ſignis adhuc in Scriptura expreſſis adventus Meſſiæ prænuntiatus eſt, neque præciſe annus mundi, quo venturus erat, alicubi deſignatur. II. In nulla antiqua Bibliorum verſione, ſi Græcam excipias, Cainan adinvenitur, non in paraphraſi Jonathanis, vel Onkeloſii, non in Codice Samaritano, non in Syriaco, non in Arabico, ut liquet ex libris Regiis, & Waltonianis Tom. 1. pag. 40. & quod præcipuum eſt, deſideratur etiam in Vulgata noſtra Hebræo textui in Patriarcharum generatione, & chronologia exacte concordi. III. Omittit *Cainan* S. Hieronymus Quæſt. in Geneſim, & Epiftola ad Evagrium, ubi Patriarcharum tractat genealogiam. Omittit Joſephus lib. 1. Antiq. cap. vii. omittit Berofus ab ipſo Joſepho productus: omittit Eufebius Cæſarienſis in Chronico, tam in ſupputatione annorum juxta textum Hebræicum, quam juxta Samaritanum, & Græcum: omittunt denique Scriptores alii, atque Patres quamplurimi. IV. Hiſtorici omnes tam profani, quam ſacri concordiffime ſcribunt vixiſſe Abrahamum decima poſt diluvium generatione. At non decima, ſed undecima vixiſſet, ſi connumeraretur generatio *Cainanis* inter Arphaxad, & Sale. V. Neque in primo libro Paralip. cap. 1. 18. ſit Cainanis mentio aliqua, quamquam hoc in libro prætermiſſa colligantur, & ſingulatim ſupputentur generationes: unde derivatum eſt nomen *Paralipomenon*, videlicet, *prætermiſſorum*. Aſſentiuntur huic propoſitioni,

tioni, & hæc argumenta proponunt Natalis Alex. Hist. Eccl. vet. Testam. Aet. 11. differt 4. Serry Exercit. XLIIII. Grotius in cap. 111. Lucæ, Ufferius in differt. de Cainan, Cornelius à Lap. & Pererius in Genesim, Possinus de Genealog. Ch. cap. 5. Petavius lib. 1x. de Doctrina Temp. cap. 17. Gerardus Vossius in differt. v. Chronologica cap. 2. Innumeri denique Scriptores cujusque ordinis, ac Religionis.

3. Propositi-
tio 2. cum
suis proba-
tionibus.

PROPOSITIO II. In Evangelio Lucæ Cainan insitus non est, & per errorem appositus, sed revera ab Evangelista scriptus, atque autographus.

Hæc propositio, quæ videtur repugnans præcedenti, ideoque à Criticis impugnatur, potest tamen cum illa concordare, & nullo certo argumento refellitur, probatur I. Perperam dicitur ex genealogia Salvatoris *Cainan* expungendus, si extet etiam in Versione Græca quam secutus ubique est Lucas Evangelista. At in versione Græca revera *Cainan* locum habet cap. x. Genes. v. 23. & cap. xi. 12. nec non in 1. Paralip. 1. 17. 26. Igitur non est *Cainan* expungendus à Christi genealogia. II. Septuaginta revera posuisse *Cainanis* generationem liquet ex innumeris Græcis exemplaribus hæctenus per multa sæcula mire conspirantibus, & ex Romana Sixtina editione ad fidem antiquissimorum Codicum exacta: ex vetustissimo MS. Alexandrino, in quod Annotat. edidit Junius, postremo Volumine Bibl. Waltonianorum, ex MSS. Oxoniensibus; ex emendatissimis Edit. Complutensi, & Aldina. III. Nunquam Patres de hac re dubitarunt. Ex Græcis enim solus Epiphanius κατὰ μελχισηδωνῶν *Cainan* omittit enarrans Christi Genealogiam; nam quod illum in ætate Patriarcharum non enumeret Theophilus Antiochenus, Julius Africanus, & Eusebius, parum refert, ut postea explicabo. Ex Latinis autem *Cainanis* generationem scriptam à Luca agnoscit Ambrosius, Beda, Hieronymus, alii. IV. Laudatus Hieronymus Quæst. in Genes. affirmans Lucam inseruisse *Cainan*, propterea quod scribens gentibus non debebat *contrarium aliquod scribere adversus eam Scripturam, quæ fuerat in gentibus divulgata*, tanquam indubitatum supponit extitisse *Cainan* etiam in Græca illa veteris Testamenti versione, quæ obtinebat Apostolorum ætate. V. Inviçtum Critici reputant argumentum, quod pro-

bent in vetusto Hebræorum Codice veteris Testamenti locum non habuisse *Cainanem*, quoniam nec extat in antiqua alia versione, si Græcam excipias. At valet etiam de textu Lucæ similis argumentatio, quoniam *Cainanem* habet Genealogia à Luca descripta in omni prorsus versione, in Vulgata, in Græca, in Persica, in Arabica, in Æthiopica, ut liquet ex Bibl. Regiis Tom. v. pag. 252. & Walton. Tom. 5. p. 264. similiter in Complutensibus, & in Hebraica Romæ excusa anno 1668. VI. Tandem Vulgata Tridentini Concilii decreto authentica declarata est, & licet ejus auctoritati minime officiant leviora hujus generis menda, ut sentiunt viri Catholici, temere tamen dicitur scateri erroribus, ubi non occurrat apertissima demonstratio. Quamobrem cenfeo à doctis viris, qui mandante Romanæ Ecclesiæ Pastore corrigendæ Vulgatæ infudarunt, recte *Cainanem* non fuisse insertum veteri Testamento ob antiquorum Codicum concordantiam: recte quoque ob eandem rationem non fuisse expunctum à novo, & utrobique esse Vulgatam, qua utimur, immaculatam.

SOLVUNTUR QUÆDAM IN CONTRARIUM ARGUMENTA.

Oppones 1. Debemus necessario unum, vel alterum fateri, aut mendum irrepsisse in Hebræicos, ac Latinos Codices V. T. aut in Evangelicum Lucæ textum; cum interposita generatione *Cainanis*, corrumpat Vulgatæ, & Hebræicæ lectionis Chronologia. Atqui hæc à nobis defenditur lib. xi. cap. 7. nec non probatur præcedenti propositione veritas Vulgatæ & Hebræicæ Scripturæ. Est ergo ab Evangelico textu Lucæ generatio *Cainanis* detrahenda. Resp. nego majorem. I. Quia etiamsi inter Hebræos, Græcosque Codices magna sit annorum discrepantia; exorta hæc est, ut Augustinus scribit lib. xv. de Civit. Dei cap. 13. non malitia Judæorum, aut errore Interpretum; sed potius Scriptoris, qui primus omnium ex Bibliotheca Ptolomæi codicem describendum accepit. II. Ex quo fateamur errorem in Chronologica Græcorum librorum supputatione, non sequitur etiam nomen *Cainanis* fuisse insertum fraude Scriptoris; quoniam, ut animadvertit Genebrardus in Chronico ad annum M. 1659. potuit Arphaxad generare *Cainan* anno ætatis suæ xviii. & *Cainan* generare Sale anno xvii. atque ita posita etiam generatione *Cainan-*

4. Objectio 1.
cum Respons.

Cainanis cum LXX. & cum Evangelista defenditur, quod Sale genitus sit anno xxxv. Arphaxad, ut habent Codex Hebraicus, & Vulgata. III. Etiam si *Cainan* quoque non extaret in authographo scripto Alexandrino, ut contendit Usserius, erat tamen in Versione communi, quæ obtinebat temporibus Apostolicis, ut idem Usserius demonstrat ex Demetrio apud Eusebium lib. ix. Præp. Evangelicæ, ubi connumerantur ab Adam usque ad descensum Jacobi in Ægyptum anni 3624. in quibus manifesto continentur anni Cainanis cxxx. Atque hinc viri docti complures tenent Cainan utique non fuisse à LXX. Interpretibus positum, fatentur tamen extitisse in Versione, qua utebantur Judæi etiam ante Christi tempora: ideoque Lucas, ut scribit Hieronymus, noluit *Cainan* prætermittere, *adversus eam Scripturam, quæ fuerat in gentibus divulgata*: quemadmodum Act. vii. 14. ait ingressas in Ægyptum animas septuaginta quinque, juxta eandem Græcam, vulgatamque lectionem, etsi in Genes. xlv. 27. dicantur animæ tantum septuaginta.

5. Opp. 2. Afferitur Cainanem appositum à D. Luca, quoniam is secutus est versionem LXX. Interpretum. At in antiqua LXX. Interpretum versione *Cainan* non extitit. Itaque nec à D. Luca fuit appositus. Probatur mi. I. Quia Philo Judæus, Julius Africanus, Irenæus, Epiphanius, & alii, qui chronotaxim LXX. Interpretum sequuntur, annos Cainanis omittunt. II. Idem evincunt Chronicon Eusebii, & monumenta alia, de quibus in præcedenti propositione. III. Idem liquet ex Origenis Hexaplis, & ex tertio libro Theophili Antiocheni ad Autolyceum. IV. Desiderari *Cainan* in editione Romana Carafæ, & in Emendationibus Græcis scribunt Masæus, Pererius, & Vossius. V. Neque nunc extat *Cainan* in omnibus Græcis Codd. primo capite Paralipomenon, ut inquit citatus Vossius in Isagoge Chronolog. p. 17. & Grotius in 111. Luca.

6. Resp. i. nego consequentiam; quamvis enim detur LXX. *Cainanem* omisisse, potuit illum Lucas inferere secutus Græcam versionem communem ac divulgatam. Deinde respondeo negando minorem, cum revera LXX. *Cainanem* inscripserint, ut ex innumeris MSS. mirifice conspirantibus, ex omnibus Lucæ versionibus, atque ex aimpliori Patrum numero comprobatur. Ad primam vero minoris probationem concedo Philonem,

Julium Africanum, aliosque Græcam sequi Chronologiam, atque hanc etiam ab Hebraica discrepare, sed potest Cainan interponi inter Arphaxad & Sale, salva etiam Hebraica supputatione. Quod si tenere velimus opinionem Armachani, aliam fuisse Græcam versionem diversam ab ea, quam adornarunt Interp. LXX. illamque repositam in Bibliotheca Cleopatrarum, dicimus Philonem, aliosque perpaucos hanc fuisse secutos. Id vero de Patribus Catholicis majori probabilitate affirmatur; quoniam etsi concedatur Valefio in Annot. Euseb. pag. 307. & seqq. falsam esse Usserii de duplici Græca Translatione sententiam; negari non potest, quin circa Origenis tempora plures obtinuerint Versiones Græcæ, ut liquet ex ejus Tetraplis. Hieronymus in Epist. ad Suniam & Fretellam Tom. 2. pag. 627. aperte distinguit versionem communem & Lucianæam, ab illa, quæ extabat in Origenianis Hexaplis, feliciter à se in Latinum sermonem conversa, & decantata in Hierosolymitana, & Orientalibus Ecclesiis. Addit communem illam dictam à plerisque Luciani, *pro locis, & temporibus, & pro voluntate Scriptorum veterum fuisse corruptam*. Similiter in Præf. ad lib. Paralip. Tom. 1. pag. 1022. scribit Alexandriam & Ægyptum in LXX. suis Helychium laudare auctorem, Constantinopolim & Antiochiam probare Luciani Martyris exemplaria, & medias inter has provincias Palestinæ legere Codices ab Origene elaboratos, atque ita universum orbem hæc inter se varietate compugnare. Oportet ergo ut Adversarii demonstrant, à Patribus qui Cainanem omiserunt, fuisse perfectam solam Versionem LXX. Interpretum immaculatam, non communem, & Lucianæam. Ad 2. ac 3. primum opponitur idem Eusebius de Præp. Evangelicæ ix. cap. 21. ubi ex Demetrio & Polyhistoro in supputatione præcorum annorum etiam annos Cainanis includit. Deinde dicimus Eusebium, & Pamphilum secutos Origenem, qui inter se pugnantia exemplaria permiscuit, & in ipsa Versione LXX. quam Hieronymus in Epist. ad Suniam, & Fretellam vocat incorruptam, & immaculatam, apposuit etiam editionem Theodotionis, quod idem Hieronymus Præf. ad lib. Paralip. magnè tribuit audaciæ. Nihil itaque certi ex Origene, & Eusebio inferre possumus. Perpaucis Versionibus cit. num. 4. & 5. opponimus innumeras alias, ac vetusta MSS. de quibus supra; omnesque Versiones Lucæ, eam quoque, quam ad fidem Græcorum Codicum emendavit Hieronymus. Fortassis versio

versio librorum Paralipomenon, in qua desideratur *Cainan*, aut est Græca communis, aut saltem interpolata. Verum desideratur in perpaucis Codd. atque in his etiam, quæ non habent *Cainan* in Paralipomenis, extat in Genesi; neque hi cum aliis Codicibus numero, vel antiquitate comparandi.

7. **Objiciunt** 3. Opp. 3. Si Moyses *Cainanem* prætermisit, quomodo LXX. Interpretes illum intrudere potuerunt? Deinde generatio *Cainanis*, aut fuit Moyse nota, aut non: si nota fuit, eccur eam omisit? Si illam ignoravit, unde scire potuerunt Græci Interpretes? Hi ergo *Cainanem* non apposuere, ideoque nec Lucas, quemadmodum ex Codice Cantabrigensi docti quidam Critici demonstrant.

8. **Respondetur.** Resp. 1. non consequi prætermisum à Luca *Cainanem*, quod neque illius meminerint LXX. potuit enim etiam Apostolorum ætate irrepisse in Græcam apud Gentes divulgatam versionem, quam auctore Hieronymo provide Evangelista secutus est. Codex autem Cantabrigiensis neque parem habet cum innumeris aliis auctoritatem, neque tantæ antiquitatis, neque demonstrari potest, quin illum ad variantes Græcas Vet. Testamenti Versiones sciolus Amanuensis corruerit. Præterea respondetur, nec invicte demonstrari quod LXX. *Cainanem* omiserint. Quamquam enim non extat

in Hebraicis Codicibus, potuerunt Septuaginta, qui non tam fuerunt Interpretes, quam paraphrastæ, illum addere ex certa traditione, vel ex libris Genealogiarum apud Judæos assertivis. Moyses vero *Cainanem* prætermisit, vel ut generationum seriem usque ad Abrahamum in certas decades distribueret, vel ob aliam nobis incompertam rationem. Ita enim Matthæus cap. 1. plures generationes omisit, sive numerare voluerit per *teffaradecades*, ut fert communis opinio, sive prætermiserit natos ex familia gentili, ut scribit in Matthæi cap. 1. Hilarius. Cæterum aut LXX. *Cainanis* meminerint, aut non, aut per errorem in græcam versionem irrepsit, aut ei accesserit ex legitimis monumentis; si extabat in codicibus per orbem sparsis, recte illum Lucas apposuit, ne in re parva, atque ad fidem nullatenus pertinente suo dissensu turbaret nascentem Ecclesiam, ut ex Catholicis defendunt Sixtus Senensis, Steuchus, Genebrardus, Jansenius: ex alijs Franciscus Junius in Anal. Genes. & in Parallelis.

Nota quod opinio asserentium *Cainanem* esse binomium, aut fratrem Arphaxad, vel Sale defendi non potest; nam Codices in quibus *Cainanis* fit mentio, tres aperte generatione distinguunt; legitur enim in Græcis cap. x. Genes. 23. *Et Arphaxad genuit Cainan, & Cainan genuit Salam.*

CAPUT V.

Expediuntur nonnullæ circa Christi corpus quæstiones.

SUMMARIUM.

1. Error Hæreticorum.
2. Corruptio est duplex.
3. Christi corpus in aliquo sensu fuit corruptibile.
4. In alio sensu incorruptibile.

5. Constans membris humanis.
6. 7. & 8. Quàm speciosa fuerit corporis Christi forma.
9. & 10. Solvitur proposita objectio.

DE CHRISTI corpore, quod revera ex Virgine assumptum adversus Phantasiastas demonstravimus, quærent Theologi an corruptibile dicendum sit, an membris omnibus, ac sanguine, nostrorumque corporum proprietatibus fuerit coagmentatum, atque elegantem formam habuerit, vel deformem potius & despicabilem.

1. **Error Aphthartodocitarum.** Circa priorem quæstionem fuit olim hæresis Aphthartodocitarum, & Severitarum, ut appellatur à Nicephoro Callisto lib. xvii. H. E. cap. 28. qui à Juliano Halicarnasseo, & Gaino Eutychieanae sectæ progressi sub pietatis prætextu per-

suadere conati sunt fuisse assumptam ex Virgine carnem ante passionem incorruptibilem. Hoc errore correptos scribit idem Historicus præclaros viros, qui honores ac magistratus gesserunt, primarios Hierarchas, Monachos vita illustres, atque ipsum etiam Imperatorem Justinianum. Hunc vero non solum tali opinioni plurimum adhæsisse, verum etiam voluisse per vim cogere omnes ubique Episcopos, ut eidem assentirentur, quamquam hi respondentes expectandam sententiam Anastasii Episcopi Antiochenensis, Imperatoris impetum declinaverint, narrat etiam lib. 1 v. cap. 39. Evagrius. As

At Imperator, quemadmodum inquit eo loci Calliſtus, falſæ adhæſit opinioni, non alius dogma tale inveſtigans, ſed verbi ipſius (corruptionis) ſignificationi acrius inſiſtens.

2.
Corruptio duplex.

Sciendum eſt autem corruptionis vocabulum duplicem habere ſenſum, quo explicato finita eſt controverſia. Corruptione enim alia eſt, per quam anima à corpore divellitur, atque corpus ipſum ſubjicitur alterationi, unde fames, ſitis, fatigatio, angor, & cæteræ paſſiones hujusmodi exoriuntur. Alia autem eſt corruptio, per quam corpus in elementa, ex quibus compositum eſt, diſſolvitur, ac tabe macieque inquinatur.

3.
Chriſti corpus fuit corruptibile, in aliquo ſenſu.

Itaque dicimus juxta priorem ſignificationem Chriſti corpus fuiſſe corruptibile, quemadmodum ex Scripturis, ex Patribus, atque ex ratione poteſt facile demonſtrari. Nam Matth. 1v. 5. legimus eſuriſſe, Joan. 1v. 6. fatigatum fuiſſe ex itinere, Marci xlv. 23. cœpiſſe pave- re, & tædere, Lucae xxi 11. 46. expiraſſe; & in Epistoſa ad Hebræos 1v. 15. fuiſſe tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Reſpondebant Julianus & Gainus, dum hæc illis Catholici opponebant, etiam poſt reſurrectionem Chriſtum manducaſſe ac bibiſſe; paſſum vero, & contriſtatum, non conditione carnis aſſumptæ, ſed diſpenſatione divina. At ex adverſo inſtabant Catholici poſt reſurrectionem Chriſtum manducaſſe ac bibiſſe œconomia quadam ac diſpenſatione, ut veritatem corporis ſui commonſtraret; ſed antea id præſtaſſe naturali affectione; quoniam nullibi Scriptura teſtatur Chriſtum poſt reſurrectionem ſuam manducaſſe eſurientem, aut ſitientem bibiſſe, ſicut id aſſerunt de Chriſto ante paſſionem ac mortem. Naturaliter etiam fatigatum, contriſtatum, ac paſſum ipſa divina Scriptura teſtatur, docens fatigatum ex itinere, triſtatum ob carnis imbecillitatem, atque ex infirmitate crucifixum, ut ſcribit Apoſtolus 2. ad Corinth. xlii. 4. Eſi ergo omnibus his affectionibus non invitatus atque ex neceſſitate ſubjectus fuerit, cum poſſet omnipotentia ſua omnes carnis defectus repellere; nihilominus volens carni & ſanguini communicare, ac ſinens humanitatem ſuos actus exercere, ex conditione natura eſurivit, ſitivit, aliasque ſuſtinuit paſſiones. Vide Auguſtinum lib. 1. de Pecc. meritis cap. 27. ubi aſſert teſtimonia Scripturarum, quæ Chriſto tribuunt noſtras infirmitates; nec non lib. 11. cap. 29. ubi docet Chriſtum perpeti voluiſſe etiam mutationem ætatis; atque inter illum cæterosque homines

R. P. Berti Theol. Tom. V.

iſtud intereſſe diſcrimen, quod alii habentes carnem peccati motibus irrationabilibus perturbantur, neque hi ſemper ratione, vel imperio cohibentur: Chriſtus vero, qui ſimilitudinem carnis peccati obedientiæ voluntate ſuſcepit, habuit corpus corruptibile ac mortale ſine peccato. Similia docent alii PP. Accedit ratio, quam ſupra cap. 2. produximus, Chriſtum de peccato damnate peccatum in carne, ideoque dedignatus non eſt ad opus redemptionis perficiendum carnis peccatricis defectus aſſumere, iis exceptis, qui vitioſi ſunt, qualis eſt ſentuum perduellis commotio, & fomentum noxiæ cupidinis, & qui non communem naturam conſequuntur, ſed peculiarem ſecundarum cauſarum deficientiam, ut cæcitas, ſurditas, & conſimiles.

At ſi loquamur de corruptione juxta ſecundam atque communioſiorem ſignificationem, dicimus ſacroſanctum Chriſti corpus incorruptibile. Ita nimirum aſſerunt Scripturæ, ut pervulgatum illud Pl. xv. 10. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Docent ſimilia Patres, Cyrillus lib. 9. de Adorat. Incorruptibile eſt Chriſti corpus, & divinam in ſeipſo naturam habet. S. P. Aug. ep. 146. nunc 205. ad Conſentium: Conſtat, neque ullo modo dubitandum eſt, corpus Chriſti, quod licet corruptionem putredinis in ſepulchro non viderit, unde ſcriptum eſt, Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem, clavis tamen, & lancea perſumpſiſſe potuit, nunc omnino in incorruptione conſiſtere. Et Fulgentius in Epistoſa ad Rheginum cap. 4. Chriſtus non vidit corruptionem, quia nulla ſenſit caro ejus putredinem. Proferri etiam poſſunt ſatis aperta rationes tum ex celeritate reſurrectionis, tum ex redemptione ipſa conſummata in Chriſti morte, ad quam propterea neceſſaria non erat ſacri corporis in cineres reſolutio; tum denique ex decencia, ob quam viris ſanctitatis eximia incorruptionis conceditur privilegium, multo minus denegandum carni immaculatæ ac puriſſimæ, quam divinum Verbum nec in triduo mortis dimiſit. Salvatoris autem Sanguinem calice diſtributum non eſſe corruptibilem, recte ſcripſit in Epistoſa adverſus Paulum Samoſatenſem Dionyſius Alexandrinus. Argumenta in contrarium, quoniam ſingulariter excludunt à Chriſto doloris ſenſum, afferentur ſequenti capite.

4.
In alio ſenſu eſt incorruptibile.

Altera quaſtio ex ſuperioribus ſoluta eſt. Ut enim Scriptura Chriſto verum tribuit corpus, ita etiam vera tribuit

5.
Conſtans membris humanis.

K

mem-

membra, pedes, manusque clavis perforatas, pectus super quod discubuit Joannes, caput spinea corona circumdatum, & latus apertum lancea. Fuit ergo dominicum corpus humanis membris instructum. Sanguinem pariter habuisse liquet ex sudore in horto, ex flagellatione in pratorio, atque ex crucifixione in Golgotha, affirmantibus etiam Apostolicis libris ipso sanguine emundari conscientiam nostram, ut legitur in Epistola ad Hebræos IX, 14. & in prima Joannis 1. 7.

6. Circa quæstionem tertiam de forma ac specie corporis Christi, videntur recentiores Critici ac Theologi in eam magis sententiam propendere, quæ asserit nec speciosum & insigniter venustum fuisse, neque facie turpi ac deformi, incertum tamen esse quam oris formam præsetulerit. Ita scribunt Hyacinthus Serry Exercit. XLVII. Juenin Dissert. v. de Incarnat. cap. 8. Journely q. x. art. 4. aliique permulti. Alii tamen, etsi Christo denegant pulchritudinem illam muliebrem affectatam, qua carnales oculi alliciuntur, sitam in rubore genarum, labiorum risu, illecebrisque oculorum, concedunt tamen illi singularem venustatem in apta partium dispositione, convenienti statura, ac temperato colore constitutam: cui opinioni præter veteres plurimos adhærent Calmet dissert. in Isaiam, Sandinus in Hist. familiæ sacræ cap. XVIII. & erudito Comment. in Aereum Nummum Musei sui Eques Florentinus Petrus Victorius.

7. Quam Speciosa.

Huic opinioni nos ultro ac lubenter subscribimus. I. quia Nicephorus Callistus lib. 1. cap. 4. ut à Majoribus traditum refert Jesum Christum egregio vidoque vultu fuisse: corporis statura ad palmos prorsus septem: casariam habuisse subflavam, nec admodum densam, capillos prolixiores, &c. Rejiciunt quidam Nicephorum tanquam posterioris ævi scriptorem, sed nequit tamen aperta falsitatis revinci, ac potuisse illum hæc accipere ex Veterum monumentis sequentia demonstrant. II. Negari non potest multa olim exitisse longe ante Nicephorum Christi simulacra, & imagines. Erectam illi statuam ab Hamorrholla in urbe Pæneade scribit Eusebius lib. VII. H. Ecc. cap. 18. Asterius Amasenus apud Photium Cod. 271. Gregorius II. in Epistola ad Germanum Episcopum Constantinopolitanum, aliique permulti laudati à Sandino, & Victorio. Atque hanc statuam Juliano Apostata imperante fuisse con-

fractam, auctor est libro III. cap. XXI. Sozomenus. Aliam mulierem servasse apud se Christi simulacrum refert Calmet ex Lampidrio. Idem de Alexandro Severo tradunt communiter Historici. Accedunt Imagines non manufactæ, non solum missa ad Abagarum, quam critici in dubium revocant, commemorant tamen Synodus VII. act. 5. & Damascenus lib. IV. de Fide Orthodoxa cap. 16. verum etiam Acheropeeta miraculis celeberrima & Romæ ad Scalam sanctam asservata, diversa, ut opinor, à Sudario Veronicæ, licet Sandinus illam cum ista pag. 280. confundat. Hæ autem imagines eandem Christi referunt formam, quam describit Nicephorus. Quamquam vero prædictæ imagines non essent, ut creditur, divinitus efformata, cum perantiquæ sint, eandemque Christi speciem exhibeant, demonstrant Nicephori traditionem revera à veteribus acceptam, non ab ipso confictam. III. Servatur adhuc Augustæ Taurinorum sacra Sindon, quam aliqui quidem rejecerunt eo quod non referat notas institutum, sed egregie defendit Chiffletius respondens ea Sindone non obvolutum Christi corpus jam unctum, & institit ligatum post pollincturam, sed cruentum, & recens è cruce depositum, unde non tantum exhibet notas quinque vulnerum, ut Vefontinum Sudarium, sed maculis sanguineis utramque corporis partem delineat. In hac ergo Sindone miraculorum celebritate, devotione sancti Caroli Archiepiscopi Mediolanensis, & Julii II. diplomate confirmata, omnia, quæ Nicephorus narrat, si unum excipias colorem, ipsis oculis conspiciuntur; statura sex pedum geometricorum minus tribus digitis, quæ eadem est ac septem palmorum, casariæ prolixior, non admodum densa, & ad verticem discriminata, barba mediocriter promissa, frons plana, & nasus modico tractu diffusus.

8. Quamquam vero incerta esset hæc specialis Christi forma, non fuisse in- Non fuisse in
tem & despiciabilem colligimus ex sacris elegantem
literis, ex Patribus, & ex ratione. Le- probat.
gimus enim Pl. XLIV. 3. Speciosus forma
præ filiis hominum. Hunc quidem locum fatemur exponi à Chryso-stomo, à Theodoro, ab Augustino, ab aliis, de virtutibus animi, & gloria divinitatis: sed interior pulchritudo formam corporis non imminuit; imo hæc sæpenumero illius est argumentum. Etenim de pulchritudine corporis eundem locum interpretatur idem Chryso-stomus Hom. XXVIII. in Matthæum, quam pulchritudinem

dinem Chriſto nequaquam denegant S. Hieronymus in cap. 9. & 21. Matthæi, atque in Epiftola ad Principiam, ubi affirmat in illius vultu *quiddam fuiſſe ſidereum*, & Bernardus ſcribens ſerm. 1. de Omnib. SS. adhæſiſſe ei populos affatu pariter & aſpectu iplius delectatos: *cujus nimirum vox ſuavis, & facies decora*. Pro eadem ſententia S. Thomas in Pf. 44. laudat Auguſtinum, additque rationem Theologicam, quod pulchritudo maxime competebat ad ſtatum, & reverentiam ſua conditionis. Diximus paulo ſupra non aſſumpſiſſe Chriſtum defectus ex peculiaribus cauſis proficiſcentes. Sane quod membra humani corporis optimam & naturæ convenientem ſymmetriam non habeant, provenit ex defectu particularis cauſæ. Fuit ergo in Chriſto aptiſſima omnium partium diſpoſitio, ideoque eximia facies, & pulchritudo, maxime quod corporis ejus fabricator fuerit ac ſubminiſtrata à Virgine materiam diſpoſuerit Spiritus ſanctus.

9.
Objicitur.

Pugnat adverſus dicta 1. quod Origenes contra Celſum, Clemens Alexandrinus lib. 111. Pedagoga, & Tertullianus de Idololatria, videntur Chriſto tribuere vultus obſcuritatem. Auguſtinus etiam ſerm. xx. de Verbis Apoſtoli, nunc ordine xxvii. productis verbis Iſaiæ LIII. 2. *Non eſt ſpecies ei, neque decor*, ait, quod ſpeciem & decorem non habebat *ut homo*. II. Quod Eufebius Conſtantia Licinii uxori petenti ut ad ſe mitteret Chriſti imaginem, reſpondit exprimi illam non poſſe. III. Quod magis cedat in Dei gloriam, ſi dicatur cum Clem. Alexandrino libro vi. Strom. Chriſtum, uti humilitate, ac paupertate, ita forma vili, & neglecta doctrinam ſuam feliciter promulgaſſe. IV. Demum quod Auguſtinus VIII. de Trinit. cap. 4. haud male ſcribat Dominicam faciem à ſingulis, ut lubet, fingi & variari.

10.
Reſpond.

Verum facilis eſt ad hæc omnia reſponſio. Ad 1. enim dicimus PP. loqui de Chriſto cruci appenſo, & inter manus perſecutorum, ut proculdubio lo-

quitur cap. LIII. Iſaias, & Auguſtinus citato ſerm. num. 6. & in Pfalm 127. num. 8. Aut denegant Chriſto pulchritudinem illam muliebrem. quæ allicit carnalium oculos, non gravem illam & cum majeſtate conjunctam, quæ terret iniquos. Hæc enim tanta in eo fuit, ut nunquam auderent improbi in ipſum manus injicere, niſi dum venit hora eorum, & poteſtas tenebrarum. Ad ſecundum inquit Sandinus Eufebium reſpondiſſe Auguſtæ, non poſſe exprimi pennicillo Chriſti humanitatem eo quod *mortalitas à gloria abſorpta eſt*, quoniam profitebatur ſectam Arianorum, & ipſe fortalliſſimè imagines Chriſti non admittebat. Sed ſalva Eufebii fide, videtur allata ratione ſignificare, non potuiſſe ab ullo artifice faciem Chriſti exprimi ad vivum ob gloriam etiam in vultu ſplendefcentem, ut de pictore miſſo à Rege Abgaro refert Damascenus; ideoque veras Chriſti imagines, qualem peroptabat Auguſta, eſſe *Acheropetas*, id eſt, non manu factas, ut imago Edeſſena, Sudarium Veronicæ, ſacra Sindon, de quorum Imaginum veracitate communem tenemus abſque diſputatione ſententiam. Et quidem etiam Hieronymus in cap. 1x. Matthæi aperte affirmat, quod relucebat in humana Chriſti facie *fulgor*, & *majeſtas divinitatis occulta*. Atque id maxime poſt reſurrectionem contigiſſe dicendum eſt, quando majus fuit habendi Salvatoris imagines deſiderium. Ad tertium reſpondemus non deeſſe gloriam illam prædicationi Evangelicæ, qua non ſpecioſum Chriſtum annuntiamus, ſed crucifixum: quamquam illum complures traſiſſe jucundiſſimo aſpectu ſcribant citato loco Hieronymus, & Bernardus, & confirmari poſſit ex vocatione Apoſtolorum Matthæi 1v. 20. 22. 1x. 9. & Joann. 1. 39. Ad ultimum liquet plura quidem fingi non ſolum Chriſti, verum etiam perſonarum omnium ſimulacra, atque magnam in his eſſe pictorum licentiam, ut recte ait Auguſtinus: ſed nullo pacto poteſt id elevare veritatem Prototyporum.

C A P U T VI.

An revera Chriſtus dolores expertus fuerit.

S U M M A R I U M.

1. 2. & 3. Errores hæreticorum.

4. Prænotanda.

5 & 6. Ponitur propoſitio imæ cum probationibus.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

7. Propoſitio 2da probatur.

8. Paſſio fuit Chriſto naturalis.

9 & ſeqq. Solvuntur objectiones.

K 2

CHRI.

7.
Error Saturni.

CHRISTUM nullatenus obnoxium fuisse doloribus affirmarunt Phantasia supra capite secundo refutati. Hi, ut asserabant Salvatore[m] nostrum in substantia corporis non fuisse, ita dicebant phantasmate passum, quemadmodum refert de Saturnino Tertullianus de Præscript. & de Menandro Theodoretus Epist. 145. Illorum itaque errorem iisdem argumentis, quibus supra usi sumus, facile evertimus. *Si enim hominum opinione tantum passus est Christus, non revera, Herodem opinione tantum cum iudicasse, Pilatum opinione manus abluisse, adjurasse eum opinione Caipham, Judeos manus ei iniecisse opinione, Apostolos opinione exitisse, sanguinem ejus opinione effusum esse, opinione de celo descendisse, eoque reversum esse: verbo, totam salvationem hominis opinione factam esse, necesse est.* His plane verbis refellit Marinum quemdam Bardesianum in 1v. Dialogo Origenes Adamantius. Consimili argumento revincuntur, qui cum Basileide apud Theodoret. libro 1. Hæret. fab. dixere Christi loco passum bajulum Crucis ejus Cyrenæum, aut cum Mahumetanis Judam Iscariotem.

2.
Error Aphthartodocitarum.

Aphthartodocitæ, de quibus cap. præcedenti, cum assererent Christum Dominum habuisse veram quidem carnem, sed natura sua incorruptibilem, propterea quod orti ex Eutythiana hæresi, & confundentes duas in Christo naturas opinabantur expertem illum fuisse naturalium humanarumque affectionum, ipsum utique Christum cruci affixum, passum, ac vere mortuum profitebantur, sed in hoc œconomiam ac miraculum interfuisse, non conditionis naturalis effectum. Horum hæresim describit Tom. v. Concil. Liberatus in Breviario, & Tom. ix. Bib. PP. Leontius Byzantinus libro 2. adversus Eutythianos.

3.
His sancti Patres non consentiunt.

Distinguenda est accurate à duabus istis damnatis opinionibus sententia aliquorum Patrum, qui tradiderunt opus fuisse miraculo, ut Christus pateretur, atque non fuisse humanæ fragilitatis, sed cælestis gratiæ sacramentum, si Dominus noster esurivit, sitivit, semetipsum turbavit, infremuit, & doluit; quod diserte tradit Clem. Alex. in vi. Strom. Maximus Martyr hom. 1. de Jejunio, & Philippus Abbas Præmonstratensis in Epistolis de sententia Hilarii, de quo proximo capite. Profecto hi Patres neque Christum divinitate passum, neque humanam ejus naturam suis proprietatibus expositam affirmavere, sed hanc per unionem hypostaticam adeo roboratam, atque perfectam, ut nonnisi divina acce-

dente virtute subiceretur passioni. Atque in hac sententia, quæ nihil habet repugnans Incarnationis mysterio, & nihil adversum Christi doloribus, non reperitur aliquid, iudicio doctissimorum virorum, in fide periculi.

4.
Notanda.

Communiior tamen est, & vera sententia, ad quam arbitror cum Magistro in 111. Sent. dist. xv. posse revocari omnia Patrum testimonia, quæ videntur contraria, fuisse in Christo passiones, ipsius humanitatis naturæ connaturales. Pro qua nonnulla prænotanda sunt partim ex ipso Magistro, partim vero ex Leontio Byzantino deprompta. Magister itaque eo loci distinguit inter *passionem*, & *propassionem*. Passionem appellat, dum quis timore, vel tristitia ita afficitur, ut mens inde à rectitudine divellatur; quod contingit in motibus, quos ratio non dirigit, neque cohibet. Propassionem vero dicit, quando anima timore, vel tristitia, vel affectu alio movetur, ut inde à rectitudine non declinet, ut eventit in timore, aut tristitia, quæ animo non dominatur, nec rationem pervertit. Profert ad hanc rem explicandam Magister insignem locum Hieronymi scribentis in caput xxvi. Mattæi: *Ut veritatem probaret assumpti hominis, vere contristatus est: sed non passio ejus vere dominatur animo; verum propassio est.*

Leontius recte ulterius observat passum Christum dupliciter dici. Uno quidem modo, quod permittente Verbo passio circa carnem acciderit, quia scilicet cum prohibere posset, non prohibuit, & quod cum esset omni peccato superior, voluntarie, non aliqua necessitate, vel debito appetiit mortem, quæ in mundum propter peccatum irrupit. Alio modo dicitur Christum passum, quod carnis natura passionis expers, & immortalis fuerit, ita, ut quod humanitati assumptæ non inerat, sponte admiserit, & mors & passio non fuerit ex naturali potentia, & secundum naturam, sed ex divina & supernaturali virtute, ut affirmabant supra citati Aphthartodocitæ. His expositis facilis mihi videtur propositæ quæstionis resolutio.

PROPOSITIO I. Si accipiatur *passio*, quatenus animum, aut corpus afficit mente reluctante, aut hanc à rectitudine avertit, atque perturbat; nulla passio accidit Salvatore.

§.
Propositio I.

Probatur ex Scripturis, ex Patribus, ex ratione. Ex Scripturis, quoniam Isaias ait cap. LIII. 7. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et Joannis x. 17. *Ego pono animam.*

Probatur ex Scriptura.

animam meam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipſo. Item Marci XIV. 34. 35. *Triftis eſt anima mea uſque ad mortem. Transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.* Ille ergo non habuit paſſiones, aut ſubrepentes invitis, aut rationem pervertentes, qui ſponte illas ſubiit, atque in ipſa mœroris ac triftitiæ vehementia ſeſe paternæ voluntati ſubjicit. Chriſtus Dominus poteſtate, ac voluntate ſua oblatuſ eſt, & pro ovibus ſuis poſuit animam, petiitque in ipſo agone, ut paterna impleretur voluntas. Ergo non habuit paſſionem, quæ reluctantem afficeret, atque à rectitudine animum removeret.

II. Probatur ex Patribus. S. Clemens Alex. in VI. Strom. inquit: *Ipſe autem paſſionis erat expertus, ut quem nullus ſubiret motus affectionis, neque voluptas neque dolor.* Hieronymi paulo ſupra aperiſſimum attali teſtimonium. S. Pater Auguſtinus Tract. XLIX. in Joannem: *Quis enim eum poſſet, niſi ſeipſum ipſe turbare? Turbaris tu nolens, turbatus eſt Chriſtus quia voluit. Eſurvit Jeſus, verum eſt; ſed quia voluit: dormivit Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit: contriſtatus eſt Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit: mortuus eſt Jeſus, verum eſt, ſed quia voluit. In illius poteſtate erat vel ſic affici, vel non affici.* III. Probatur ratione. Motus enim, & affectio deliberationem voluntatis antecedens, eſt peccato non imputetur, vitioſa eſt, & recto ordini, qui inter carnem, ſpiritumque verſatur, repugnat. Non debet ergo admitti in Chriſto prædito ſumma innocentia, ac perfectione ſanctitatis. Deinde ob unionem hypſtaticam anima, & caro Chriſti cum Dei Verbo eſt una perſona, in qua utraque natura ſubſiſtit eadem hypſtaſi, ideoque ob ſummam divinæ ipſius Perſonæ poteſtatem poterat vel exercere divinitatis omnipotentiam, vel exhibere humanitatis infirmitatem. Atque hanc rationem innuit eo loci Auguſtinus ſcribens: *Anima & caro Chriſti cum Verbo Dei una Perſona eſt, unus Chriſtus eſt; ac per hoc ubi ſumma poteſtas eſt, ſecundum voluntatis nuntum tractatur infirmitas.* Ex quibus animadvertit diſcrimen inter Chriſti, aliorumque hominum paſſionem; quoniam in illo nec potuit paſſio antevertere rationem, nec afficere invitum, nec mentem perturbare, eamque à rectitudine dimovere: ideoque ab aliquibus propaſſio potius, quam paſſio in Chriſto fuit appellata.

6. *Contraveni-* Si dixeris Chriſtum Dominum exper-
tur eſſe fugio, tum etiam eſſe animi perturbationem,

dum ait Joan. XII. 27. *Nunc anima mea turbata eſt; Reſpondeo hanc perturbationem fuiſſe mortis horrorem, ſui ipſius deliberata voluntate excitatum, & recto erga Deum ordini conjunctum.* Cum enim tunc diſcipulos ad vitæ contemptum hortaretur, ut exemplo ſuo fierent alacriores, voluit & ipſe mortalitatis noſtræ affectum ſuſcipere; ac ſtatim convertens orationem ad Patrem illis verbis, *Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora,* docere ſimul, quomodo præponere debeamus divinam voluntatem voluntati humanæ atque infirmæ. Hinc S. Pater Tract. in Joan. LII. ait: *Nos in ſe tranſtulit, nos in ſe ſuſcepit, Caput noſtrum membrorum ſuorum ſuſcepit affectum, & ideo ab aliquo non eſt turbatum; ſed ſicut de illo dictum eſt cum Lazarum ſuſcitaret, turbavit ſemetipſum.*

7. *Propoſitio.* PROPOSITIO II. *Accepta paſſione, prout præciſe afficit animum, aut ſenſus corporis dolore, ac triftitia, Chriſtus vere, & naturaliter paſſus eſt.*

Hanc pariter theſim triplici genere argumentorum demonſtro. I. Ex divinis literis. Legitur enim Pſalmo LXXXVII. 4. *Repleta eſt malis anima mea; quæ verba prolata fuiſſe à Propheta in perſona Chriſti ab inimicis vexati, animadvertit ex Auguſtino Magiſter. Iſaias LIII. 4. ait: Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Chriſtus in Evangelio Matthæi XXVI. 38. *Triftis eſt anima mea uſque ad mortem.* Apoſtolus denique ad Hebræos II. 17. 18. *Debit per omnia fratribus aſſimulari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.* II. Probatur ex Patribus. Nam Ambroſius in Lucam cap. XXI. ait: *Triftis videbatur, & triftis erat: & lib. II. de Fide capite 3. nunc VII. num. 56. Ut homo ergo dubitat, ut homo turbatur. Non turbatur ejus virtus, non turbatur ejus divinitas: ſed turbatur anima ſecundum humanæ fragilitatis aſſumptionem. Et ideo quia ſuſcepit animam, ſuſcepit etiam anima paſſiones.* Hieronymus in caput LIII. Iſaiæ: *Vere languores noſtros, & peccata portavit, & pro nobis doluit, non putative, id eſt, dicentibus, ut nova, & vetus hæreſis ſuſpicatur, ſed vere crucifixus eſt, vere doluit.* Libro etiam II. adverſus Pelagianos inquit: *Salvator in paſſione ab Angelo confortatur; & Critobolus meus non indiget auxilio Dei?* S. P. Auguſtinus

Probatur ex ſcriptura.

Ex Patribus.

nus in Pf. xciii. *Tristitiam* (inquit) *assumpsit*, quomodo *carnem*: fuit enim *tristis*, sicut *Evangelium* dicit. *Nolite putare non fuisse tristem Dominum: si enim hoc dixerimus, quia non erat tristis, cum Evangelium dicat. Tristis est anima mea usque ad mortem; ergo quando dicit Evangelium, Dormivit Jesus, non dormivit Jesus: & quando Evangelium dicit, Manducavit Jesus, non manducavit Jesus: subrepat vermiculus putredinis, & nihil sanum relinquet, ut dicatur, Et jam corpus non erat verum, & carnem veram non habuit.* III. Probatur ratione, quam insinuat hoc loco Augustinus, quoniam propter auctoritatem divinarum Scripturarum tenemur credere Incarnationis mysterium; itaque ob eandem auctoritatem debemus tenere veritatem passionis. Deinde proponitur nobis à Principe Apostolorum Epist. 1. cap. 11. 21. *Christi passio, ut sequamur vestigia ejus.* Ut ergo nos debemus vere crucem tollere, & mortem subire, ita Christus vere crucis supplicium, ac mortem pertulit.

Exratione.

8.
Passio fuit
Christo naturali.

Porro hanc passionem fuisse in Christo naturalem, nec repugnantem conditioni humanitatis assumptæ, etsi prohibente Verbo nihil perpessus foret, nec potuissent inimici trahere invitum ad supplicia, facile demonstratur. Contra Eutychianos quidem, quia humana Christi natura non fuit in divinum commutata, neque affirmari potest Christum divinitate passum, ut infra suo loco probabitur. Adversus autem Aphantodocitas demonstratur primo, quia constat ex Scripturis ac Patribus hoc, & superiori capite allatis, Christum ex infirmitate, secundum humana fragilitatis assumptionem, & per naturam hominis crucifixum ac mortuum; non ex virtute, non secundum divinitatis omnipotentiam, non per supernaturalem aliquem in assumptam humanitatem influxum. Postremo si Aphantodocitæ contenderent, captu perdifficile esse, quomodo Christus frueretur visione divinitatis, & tamen potuerit esse obnoxius dolori; aut ob unionem hypostaticam nullam poenam potuisse Christum afficere, nisi volentem, ideoque apparere in Christi passione mirabilem œconomiam, à veritate nullatenus declinarent. At supposita veritate passionis ac libera voluntate patientis, credere dolorem supra naturam, ut Leontius inquit, est velle ignorare, quid carnis sit proprium, & nolle percipere, quod omnis actus supernatu-

ralis est secundum adscensum, & progressum ad melius, non secundum naturalem potentiam, vel depravationem habituum.

Opp. 1. Appellatur Christus Dominus in Scripturis secundus Adam. Sicut ergo Adam in accepta justitia perseverans nulla fuisset affectus animi ægritudine ac poena; ita nulli tristitiæ, ac dolori Christus obnoxius fuit. Resp. 1. retorquendo argumentum. Etenim Adam innocens divina tantum gratia, non proprietate naturali erat immortalis, alioqui non indiguisset ligno vitæ; & ideo permittente Deo Adæ lapsum non fuit illi mors supernaturalis, sed illius naturæ consentanea: atque ita Christi caro mortalis erat, & naturaliter capax dolendi, ac reapse doluit Deo permittente ac volente, cum hac tamen discrepantia, quod mors & passio acciderunt Adamo in poenam peccati, Deo volente ac subtrahente beneficium indebitum; sed Christus passus & mortuus est in peccati remedium, Deo volente debitam satisfactionem, atque exercente indebitam misericordiam. Deinde respondetur negando consequentiam. Nam in hoc Christus Adamo comparatur, quod sicut iste carnalis generationis, ita ille spiritualis auctor est: sed talem carnem sibi Dominus per hypostasim univit, qualem Adam habuit post peccatum, quia non venit ut salvaret hominem innocentem, sed ut redimeret peccatorem; & idcirco venit in similitudinem carnis peccati.

Opp. 2. Tradunt Patres Christum passionis fuisse expertem, vel quia ejus corpus necessaria non postulabat ministeria, ut inquit in vi. Stom. Clem. Alex. vel quia passio ei dominavi non poterat, ut docet in cap. xxvi. Matth. S. Hieronymus: vel quia dicitur in Scripturis timuisse mortem, & fuisse tristatum, quia Ecclesie gerebat personam, ut scribit S. Pater Augustinus Exposit. 2. in Pf. xx1. Resp. Clementem Alex. asserere Christum fuisse expertem passionis, cui nos necessitate subjicimur, dum non possumus aut famem, aut lassitudinem, aut dolorem expellere nisi subministrato cibi, dormitionis, medicamenti: Hieronymum denegare Christo passionem ita prædominantem animo, ut invitum dixeret; & S. Patrem docuisse, quod non timebat Salvator mortem, nisi ut gerebat personam Ecclesie, quoniam ipse libera potestate posuit animam, quam Martyres ejus membra vi tormentorum immolarunt.

Opp. 3.

11.
Objectio 3.
cum Respon-
sione.

Opp. 3. Quæ eveniunt nobis volentibus, nequeunt dolorem & tristitiam afferre. Si ergo Salvator quia voluit oblati est, nullum revera mœrorem, doloremque percepit. Resp. concedo antecedens, & nego consequentiam. In nobis enim locum habent passiones subrepentes absque libera deliberatione, & excruciantes invidios: quoniam in nostra potestate non est, ut adveniant, ut suscipiantur, ut sensus afficiant. At in Christo fuerunt propassiones sponte plenissimaque electione susceptæ, non dominantes animo, sed ad rationis imperium, ac personæ divinæ permissionem deservientes, ob summam potestatem vel infirmitatem tractandi, vel omnipotentiam exercendi: *Turbatis tu nolens, turbatus est Christus quia voluit*, ait S. Pater Tracta XLIX. in Joannem, & rationem hanc profert: *In illius potestate erat sic, vel sic affici, vel non affici. Verbum enim animam suscepit & carnem, totius hominis sibi coaptans in personæ unitate naturam. Nam & anima Apostoli Verbo illustrata est, anima Petri Verbo illustrata est, anima Pauli & aliorum Apostolorum, ac sanctorum Prophe-*

tarum Verbo illustrata sunt animæ, sed de nulla dictum est, Verbum caro factum est: de nulla dictum est, Ego & Pater unum sumus. Anima & caro Christi cum Verbo Dei una persona est, unus Christus est, ac per hoc, ubi summa potestas est, secundum voluntatis nutum tractatur infirmitas: hoc est, turbavit semetipsum.

Opp. ultimo. Christus quocunque momento habuit divinitatem hypostatice carni conjunctam; & fruebatur etiam beatitudine & gloria, cum qua tristitia & dolor nequit consistere. Quomodo ergo tristatus est? Resp. non alia ratione tristatus ac passus, nisi ob allatam nuper: nimirum ob summam potestatem exercendi omnipotentiam & infirmitatem tractandi, quemadmodum si nolisset, nulla vis poterat illum flagellis cedere, vulneribus confodere, & occidere; ita permittente ac volente, virtus divinitatis, & gloriæ amplitudo nullum passionis tempore in carne producebant effectum, ut possent illam funes, verbera, clavi, lancea constringere, laniare, confodere. Sed de hoc argumento etiam infra.

12.
Objectio 4.
cum Respon-
sione.

CAPUT VII.

An superiori doctrinæ adversetur sanctus Hilarius Pictaviensis?

SUMMARIUM.

1. Status quæstionis.
2. Propositio 1ma demonstratur.
3. 4. & 5. Solvuntur objectiones.

6. Fit Propositio 2da, & probatur usque ad num. 11.

11. & seqq. Solvuntur objectiones.

1.
Status quæ-
stionis.

Hucusque producta ad duplex dogma possunt reduci, quorum unum est, fuisse in Christo veram carnem ac nostræ consubstantialiam in utero Virginis procreatam: alterum in ipsa carne vere humanis passionibus, libere tamen susceptis, eundem Christum fuisse obnoxium. Quæritur an utramque sententiam tenuerit Hilarius Pictavorum Episcopus. Enimvero in priori dogmate dubiam Hilarii mentem asseruerunt Erasmus, & Scultetus: in secundo autem illum errasse tradiderunt Claudianus Mamertus, Berengarius, & alii apud PP. Benedictinos in Præfatione ad Hilarium; nec non Ferdinandus Vellofillus Q. XXI. in VII. Tomum Augustini, ubi errorem de Christi indolentia, quem probavit aliquando Justinianus, appellat dogma Hilarianum; quamvis nunquam aut Augustus Imperator, aut Aph-

thartodocitarum aliquis attulerit testimonia Hilarii in patrocinium erroris: quod pro sancti Episcopi defensione haud parvum est argumentum. Nos cum Magistro Sententiarum Dist. xv. libri III. aliisque Scholasticis, præsertim D. Thoma, D. Bonaventura, & quos prædicti Patres S. Mauri loco citato commendant, & cum Recentioribus fere omnibus rejicimus, ac refutamus subjectis positionibus sinistram de Hilarii doctrina suspensionem.

PROPOSITIO I. S. Hilarius tribuit Christo verum corpus nostro consub-

stantiale, & ex Mariæ carne susceptum: Demonstratur. Qui fatetur Christum revera originem ducere ex femine Abraham, & ex genere Davidis; conceptum in utero Matris, atque inde assumpsisse corpus nostræ naturæ, is quidem in Christo profitetur verum corpus ex Virgine genera-

2.
Proposi-
tio 1. cum
sua demon-
stratione.

generatum. Hilarius disertissime hæc omnia docuit. Igitur in Christo veram carnem, eamque ex Virgine assumptam professus est. Prob. mi. I. Christi ex Abrahamo & Davide originem fatetur Hilarius in Ps. LIX. n. 2. dicens: *Ex Juda, & Moab originem sumens*: in Ps. 67. n. 28. ubi Christum natum appellat, *De Juda frutice*: in Psalm 131. n. 2. scribens, *Nomen sumens ejus* (Davidis) *cujus ex genere sumebat & corpus*. II. Assumpsisse Christum ex Virgine carnem aperte tradit Hilarius in Psalm 65. num. 12. his verbis, *Assumpta ex Virginis carne natura*: in Psal. 118. lit. 14. n. 8. *Natura nostræ sibi ex Virgine corpus assumens*: in Psalm 138. n. 2. *Ex utero sanctæ Virginis assumpsit carnem*. III. Eandem Christi carnem esse nostræ substantiali docuit Hilarius lib. IX. de Trinit. n. 7. *Corporis nostri natus homo*: Lib. X. num. 15. *Ad redemptionem animæ nostræ, & corporis nostri perfectus est natus*: Lib. I. n. 13. *Carnem peccati recepit, ut assumptione carnis nostræ delicta donaret*. Hilarius itaque in Christo Domino asseruit veram ex semine Davidis generationem, formatam ex carne Virginis corpus, & carnem nostræ consimilem: quod erat demonstrandum.

3. **Objicitur 1.** Oppones 1. Hilarius de Maria Virgine ait lib. X. de Trinit. num. 16. *Non enim ex se corpori Maria originem dedit*. Et lib. III. num. 15. *Et certe non suscepit quod edidit, sed caro carnem sine elementorum nostrorum pudore provexit*. Libro etiam X. num. 35. Christum vocat habentem corpus *spiritualis conceptionis*. Atqui si Maria non dedit corpori Salvatoris originem, si idem corpus ex elementis non constat, si formatum non est carnali generatione, Christus non habuit veram carnem assumptam ex Virgine. Ergo hanc revera carnem in Christo denegavit Hilarius.

4. **Respondetur.** Resp. explicando Hilarii verba. In priori loco non extant particulae *ex se*, addita præter fidem Codicum melioris notæ ab Erasmo: imo eodem libro num. 35. legitur: *Genuit etenim ex se corpus, sed quod conceptum esset ex spiritu*. Deinde corpus Christi divini fuit operis, nec principium habuit naturali virtute ideoque recte dicitur non fuisse, nisi ex spiritu, in quantum spiritus illius corporis origo est, & principium efficiens, ut explicat Hilarius ibidem num. 18. & in Epistola ad Flavianum Leo Magnus. Secundo loco docet productam Christi carnem absque elementorum pudore, id est, *nullo terreni seminis mixto contagio*; ut explicat lib. X. num. 15. & 35. ubi origi-

nem, & elementa declarat esse semen virile. In tertio denique loco vocat conceptionem Christi *spiritalem*, quia Virgo genuit quidem ex se corpus, sed quod conceptum esset ex virtute Spiritus sancti, ut ibidem num. 35. Itaque distinguo minorem, non fuit ex Virgine assumpta Christi caro, si Maria corpori non dedit originem; id est, si non genuit ex se corpus, concedo; si conceptum fuit Spiritus sancti virtute, nego. Distinguo etiam illius propositionis partem alteram, Christi corpus non fuit ex elementis compactum, scilicet genitum fuit absque elementorum pudore, mixtoque feminis contagio, concedo: non fuit ex elementis, ex corporalibus membris, & carnis nostræ natura; nego. Similiter tertiam partem distinguo, conceptio Christi fuit spiritualis, ratione corporis, quod Virgo genuit, nego: ratione virtutis, per quam idem corpus conceptum fuit; concedo minorem, & nego consequentiam.

5. **Objicitur 2. & Respond.** Opp. 2. Negat Hilarius in Christo originem hominis, asseritque solam originem similitudinis hominis, scribens lib. X. n. 25. *Hominis habitus est origo, non hominis*. Resp. eo loci hæc tradere Hilarium: *Non fuit habitus ille tanquam hominis, sed ut hominis; neque caro illa caro peccati, sed similitudo carnis peccati, dum est habitus carnis in nativitate est veritate, & similitudo carnis peccati à vitio humanae passionis aliena est, &c.* Quare Hilarius negat tantum in Christo originem illam hominis vitio humanae conceptionis permixtam, unde producit *caro peccati*; non originem à vitio humanae conceptionis alienam, per quam Christus factus est *in similitudinem carnis peccati*.

6. **Propositio 2.** Idem Hilarius non asseruit in Christo hominum Redemptore indolentiam.

7. **Propositio 1.** Attendere quippe in Hilario debemus iudicium de ipsius doctrina Antiquorum, scopum verborum, ac sententiarum in iis locis, quæ obijciuntur, & testimonia alibi expressa. At si ad hæc omnia mentem sedulo convertamus, liquet Hilarium non tenuisse de Christi passionibus falsam opinionem. Non ergo hanc Hilario possumus servata iudicii æquitate affricare. Priorem assumptæ propositionis partem non solum demonstrat argumentum negativum, quod nullus unquam huic additus error, Justiniano imperante, cum notissima esset, ac celeberrima Hilarii fama, nec ullus ante Claudianum Mamertum, qui floruit circa annum.

num 440. ſiniſtrum protulit de Hilario iudicium; verum etiam poſitiva argumentatio petita ex iis, qui pro Hilario ſcripſerunt, ex Laufranco, Hunaldo, diuo Thoma, ſancto Bonaventura, Guilhelmo Pariſienſi, aliisque Scholaſticis, qui Commentaria ediderunt in Diſt. xv. tertii libri Sententiarum, nec non ex Patribus affirmantibus Hilariana ſcripta poſſe quemque *inoffenſo pede decurrere*, quemadmodum in Epistoſa ad Lætam teſtatur Sanctus Hieronymus.

7.
Prob. 2do.

Partem alteram de ſcopo librorum illorum, qui in controverſiam trahuntur, ſic probo. Videtur Hilarius omnem triſtitiã & paſſionem à Domino remove- re capite xxxi. in Matthæum, & libro x. de Trinitate. At removet tantum paſſiones à divinitate, non ab humana Chriſti natura, ſi diſputet contra ple- roſque Apollinaritas & Arianos, quo- rum aliqui affirmantes Verbum ſupple- viſſe vicem animæ, aliqui vero opinantes infirmam ipſam Verbi divinitatem, hanc doluiſſe, dum caro figeretur in cruce, im- pie & audaçter aſſeverabant, quemad- modum liquet ex libro v. Theodoretii cap. 11. atque ex Romana Synodo ſub Da- maſo celebrata. Et quidem Hilarium ad- verſus hæreticos illos diſputare, ſatis compertum eſt. Citato enim cap. xxxi. in Matth. inquit: *Volunt ex infirmitate corporis ævumnam ſpiritui adbareve, ac ſi Virtutem illam incorruptæ ſubſtantie imbecillitatis ſuæ ſorte aſſumptio carnis infecerit, & æternitas naturam fragilitatis acceperit. Quæ ſi ad metum triſtis eſt, ſi ad dolorem infirma, ſi ad mortem trepida, jam corruptioni ſubdita erit, & incidet in eam totius infirmitatis affectio.* Ita num. 2. pag. 741. & num. proximo, *Sed eorum omnis hic ſenſus eſt, ut opinen- tur metum mortis in Dei filium incidiſſe, qui aſſerunt non de æternitate eſſe prolata- tum, neque de infinitate paternæ ſubſtan- tiæ exitiſſe, ſed ex nullo per eum qui omnia creavit effectum.* Libro pariter x. de Trinit. num. 9. pag. 1041. ſe diſputa- tionem ſuſcipere teſtatur contra præſa- tos Potamii, aliorumque inſignitum Arianorum gregarios, iſta præmittens: *Volunt enim plerique eorum non in natu- ra eum impaſſibilis Dei fuiſſe, ut qui ti- muit, & doluit, non fuerit in ea poteſta- tis ſecuritate, quæ non timet, vel in ea ſpiritus incorruptione, quæ non dolet; ſed inferioris à Deo Patre naturæ, & humane paſſionis trepidaverit metu, & ad corporalis pænæ congenuerit atrocita- tem.* Eſt itaque Hilarii ſcopus utroque in loco hos hæreticos, ſive Apollinari- ſtas, ſive Arianos refellere.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Tertiam partem ſpectantem ad expreſ- ſam de Chriſti paſſione ſententiam loca ^{8.} ^{Probatur 2.} proxima evincunt. In Pſalmum LIII. num. 3. ait: *Omnia ſecundum hominem paſſus eſt, & num. 7. Omnia quæ homi- num ſunt & oravit, & paſſus eſt: & ex communi noſtra infirmitate ſalutem ſibi eſt deprecatus à Patre, ut nativitatem noſtram, cum ipſis infirmitatis noſtræ iniſſe intelligeretur officiis.* Hinc illud eſt, quod eſurivit, ſitivit, dormivit, laſſatus fuit, impiorum cæcus fugit, meſtus fuit, flevit, & paſſus & mortuus eſt. Et in Pſ. LIX. num. 6. *Et hæc quidem in eum omnia, quæ noſtræ neceſſita- tis ſunt irruerunt; ſed ab eo naturæ ſuæ virtute ſuſcepta ſunt, dum mortem no- ſtram potens non mori, etiam timorem in ſe mortis ingruentem non reſuit.* In Pſalmum pariter LXVII. num. 1. *Dolet ipſe quidem extra neceſſitatem & timoris poſitus & doloris, ſed his ſe tamen quæ ſuſcepit accomodans.* Hæc aliaque à PP. S. Mauri collecta adeo ſunt manifeſta, ut quidam haud recte de ſententia alibi tra- dita iudicium proferentes appellaverint Hilarii in Pſalmos Commentaria *librum illius Retractationis.*

Sed in iisdem etiam locis, quæ obje- ^{9.} ^{probatur 4.} ctantur, Hilariana doctrina ſatis apparet. Enimvero cap. xxxi. Commentarii in Matthæum, poſteaquam à Chriſto triſti- tiam, mortisque metum ablegaverat, de- monſtrans fuiſſe in illo angorem quem- dam, ac timorem non illatum à morte, quam ſubiret invitus, ſed potius à ſcan- dalo diſcipulorum, & imbecillitate cre- dendium num. 5. inquit: *Sciebat exte- rendos, fugandos, negaturos: metuebat ne ſe Deum abnegarent, quem caſum, & conſputum, & crucifixum eſſent contem- platuri.* Et num. 7. *Totus igitur ſuper- bis, qui paſſuri evanti metus eſt.* Et num. 10. *Paſſuris diſcipulis per fidei juſtifi- cationem, omnem in ſe corporis noſtri in- firmitatem aſſumpſit, crucique ſecum uni- verſa ea quibus infirmabamur aſſixit. Ideo peccatu noſtra portat, & pro nobis dolet: quia fidei in nobis calore fervente, cum adverſum diabolum paſſionis bello ſit decertandum, omnes imbecillitatum no- ſtrarum dolores cum corpore ejus & paſ- ſione moriuntur. Et ideo tranſire ab eo calix non poteſt, niſi illum bibat; quia pati niſi ex ejus paſſione non poſſumus.* Vide pag. 802. & 803. Aperte itaque Hilarius agnoſcit metum, & paſſionem in Chriſto, licet cauſam non repetat ex violenta morte, quæ non poterat in Dei filium incidere, ſed ex hominum ſcele- ribus, ac paſſionibus Martyrum, quam

L

6b

ob causam nostram assumpsit infirmitatem.

10. Eadem Hilarius docet lib. x. de Trinit. num. 36. & seqq. usque ad 40. Et postquam hoc libro pluro plura adversus hæreticos referentes dolorem in Christi impatibilem divinitatem disseruit, num. 47. ait: *Passus igitur Unigenitus Deus est omnes incurrentes in se passionum nostrarum infirmitates; sed passus virtute naturæ suæ, ut & virtute naturæ suæ natus est: neque enim cum natus sit, non tenuit omnipotentia suæ in nativitate naturam: & infra, Secundum quod ita ex infirmitate corporis nostri passus in corpore est, ut passiones corporis nostri, corporis sui virtute susciperet*, Numero denique 67. *Passus quidem est Unigenitus Dei quæ homines pati possunt: sed utamur Apostoli fide, atque dicto, Tradidi enim vobis in primis, quia Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, &c.* Ergo Hilarius negat in Christo passionis necessitatem, & dolorem qui irruerit in naturam divinitatis, sed non passionis sensum veramque tristitiam, ut extrinsecis argumentis, atque ex scopo, apertisque sententiis ejusdem Hilarii hæctenus probatum est.

ARGUMENTATIONES OPPOSITÆ
DILUUNTUR.

II. Opp. 1. Hilarius omnem à Christo tristitiam removet libro x. de Trinit. num. 10. *Interrogo, inquit, eos, qui hoc ita existimant an ratione subsistat ut mori timuerit, qui omnem ab Apostolis timorem mortis apellens ad gloriam sit eos martyrii adhortatus.* Et num. 36. ait Christum non fuisse tristem propter mortem, quia ubi propter mortem tristitia est, illic ipsa mors causa tristitiæ est. Rationem vero profert num. 11. his verbis: *Humano enim generi vita mortem aut vis exterior, id est febris, vulneris casus & ruina degrassata in corpus accelerat, aut ipsa natura corporis nostri senio in eam ipsam mortem victa concedit. Unigenitus autem Dei ita potestatem habens ponendæ animæ suæ, &c.* Confirmat idem num. 27. ex virtute miraculorum, dicens: *Anne timuit mori, qui armatis obvius prodit? & in corpore ejus infirmitas fuit, ad cujus occursum consternata persequentium agmina supinatis corporibus conciderunt? &c.* Similia habentur capite xxxi. Comment. in Mat.

12. Respond. Resp. distinguendo ant. Removet Hilarius à Christo tristitiam, quæ in impatibilem divinitatem irruerit, aut ex necessitate naturæ dominata sit animo,

concedo. Removet tristitiam irruentem in corporis nostri infirmitatem assumptam, & libera divinæ personæ potestate susceptam, nego. Quamvis ex dictis pateat responsio, eadem ex ipsis, quæ obijciuntur locis collustratur. Itaque Hilarius num. 10. dum ait, *Interrogo eos, &c.* aperte declarat se loqui adversus plerosque hæreticos affirmantes Christum non in natura impassibilis Dei fuisse, ut qui timuit, & doluit non fuerit in ea potestatis securitate, quæ non timet, vel in ea spiritus incorruptione quæ non dolet, sed inferioris à Deo patre naturæ. Negat itaque Christum congemuisse, & doluisse secundum naturam divinitatis, & trepidasse eo metu passionis humanæ, in cujus potestate non est pœnæ abjicere atrocitatem. Num. 36. ait non fuisse mortem in Christo causam necessariæ tristitiæ, quoniam in ejus potestate erat animam suam ponere, tristem autem fuisse non negat ea tristitia, quam sponte suscepit causa nostri, atque ut discipulorum suorum imbecillitatem confirmaret; ut supra ostendimus. Similiter num. 11. inter Christum cæterosque homines illud statuit discriminis, quod in nos patiendi necessitate obstrictos febris, vulnera, & senectus irruunt etiam invitos; in Christum vero, qui libere infirmitatem carnis nostræ suscepit, mors eo tantum permittente desæviit. Propterea addidit post verba, quæ obijciuntur: *Quod si ex se mortuus est, & per se spiritum reddidit, non est terror mortis in potestate morientis?* Eodem pacto num. 27. ex Christi omnipotentia, patrisque miraculis evincit in eo minime fuisse trepidationem ac terrorem perturbantem, & afficientem invitos; quod his verbis demonstrat: *Quam ergo infirmitatem dominatam hujus corporis credis, cujus tantam habuit Natura virtutem.*

13. Oppones 2. Eodem libro de Trinitate num. 27. Hilarius aperte in Christo negat omnem sensum doloris. Primo enim ait in Christum irruisse quidem impetum passionis, non pœnam, *In quo quamvis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrebant, aut suspensio elevaret, afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent.* Deinde affert exempla aliorum corporum, quæ omni prorsus doloris sensu sunt destituta, dicens: *Ut telum aliquod, aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aera vulnerans, omnes quidem hæc passiones naturæ suæ infert, ut foret, ut compungat, ut vulneret; sed naturam suam in hæc passio illata non retinet,*

retinet, dum in natura non est, vel aquam forari, vel pungi ignem, vel æra vulnerari. Quemadmodum ergo non patitur aut aer, aut ignis, aut aqua, ita Christus nullius passionis sensu affectus est.

14.
Respondetur

Resp. hæc quidem difficilia esse, si ab aliis se juncta legantur, at non si totus liber decimus expendatur: in quo num. 9. scopum suæ disputationis proponit, & refutatis hæreticis, num. 47. & 67. absque ulla ambiguitate concludit Christum ex infirmitate corporis nostri passum in corpore, non quidem ex necessitate, sed libera potestate virtutis. Hilarius verba superius recitavimus. Eandem ergo adhibemus responsionem. Denegat Hilarius in Christo omnem sensum doloris irruentem in divinitatem, & prædominante atrocitate torquentem invitum, concedo: afficientem infirmitatem corporis, & divina permittente virtute inferentem passiones, nego. At inquis in aere, in aqua, in igne dum perforatur, & pungitur, non est natura quæ patitur; igitur nec patibilis natura fuit in Christo. Recte concluderes, nisi Hilarius præmississet se disputare adversus Hæreticos, qui affirmabant Christi divinitatem fuisse inferioris à Deo Patre naturæ, & humanæ passionis metu trepidasse, & corporalis pœnæ atrocitate congemuisse. Qui hæc tali declaratione præmisit, nec humanæ passionis metum, nec corporalis pœnæ atrocitatem in Christo negavit: sed metum, atque pœnam ad quam trepidaverit & congemuerit divinitatis natura. Itaque argumentationem diluo dicens, quod sicut telum æra compungens, aut vulnerans aquam affert impetum, sed pœnam non infert; ita clavi perforarunt Christi corpus, non tamen intulerunt divinæ naturæ dolorem passionis.

15.
Obicitur 3.

Opp. 3. Docuit Hilarius Christum nec passum, nec dolore aliquo affectum fuisse etiam spectata natura, & infirmitate corporis nostri. Defendi ergo ab errore non potest. Probatur antecedens. I. Eodem num. 23. docet, quod etsi passus est Dominus quatenus passio irruit in ejus corpus, tamen ipsa corporis virtus passionem excepit sine aliquo sensu pœnæ: *Passus quidem est, inquit, Dominus Jesus Christus dum caditur, dum suspenditur, dum crucifigitur, dum moritur: sed in corpus Domini irruens passio, nec non fuit passio, nec tamen naturam passionis exseruit: dum & penali ministerio deservit, & virtus corporis sine sensu pœnæ vim pœnæ in se deservientis excepit.* II. Disserte affirmat non habuisse corpus Domini naturam dolendi verbis sequentibus:

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Habuerit sane illud Domini corpus doloris nostri naturam, si corpus nostrum id naturam habet, ut calcet undas, & super fluctus eat, & non degravetur ingressu, neque aquæ insistentibus vestigiis cedat, penetret etiam solida, nec clausa domus obstaculis arceatur. Quibus verbis ex corporis Christi perfectione demonstrat habuisse naturam doloris expertem. III. Idem comprobatur ex mirabili corporis Dominici conceptione, subnectens, *Quid per naturam humani corporis conceptam ex spiritu carnem judicamus? Caro illa, id est, panis ille de cælis est, & homo ille de Deo est: habens ad patiendum quidem corpus, & passus est, sed naturam non habens ad dolendum. Naturæ enim propria ac sua corpus illud est, quod in cælestem gloriam conformatur in monte: quod a tactu suo fugat febres, quod spūto suo format oculos.*

Resp. nego antecedens. Atque ad primam probationem dico sanctum Hilarium per virtutem corporis ipsam intelligere impatibilem divinitatem. Ita in Pl. 11. num. 25. inquit: *Infirmitas honore est donata virtutis, & in caput ix. Matth. num. 7. Fragilitatem corporis Virtus assumpsit.* Planissima est verborum Hilarii intelligentia: passum Dominum, & in corpus ejus irruisse passionem, sed hanc Virtutem, id est divinitatis naturam absque dolore excepisse. *Passus est ergo Deus* (inquit in Pl. 53. num. 12.) *quia se subiecit voluntarius passioni: sed suscipiens naturales ingruentium in se passionum (quibus dolorem patientibus necesse est inferri) virtutes, ipse tamen à natura sua virtute non excidit, ut doleret.* Ad 2. eadem est adhibenda responsio: quippe nomen *Naturæ* accipit Hilarius pro sola divinitate, quo sensu ait eodem libro x. de Trinit. num. 66. *Cum infirmitas esset ex forma servi, & natura maneret ex forma Dei.* Christi itaque corpus non habuit naturam dolendi, in quantum Christi natura, id est, divinum Verbum passionem voluntarie suscepit: *nec passio illa fuit conditionis generis, ut indemutabilem Dei naturam vis injuriosa turbationis offenderet,* inquit in Pl. 111. Idem probant exempla ab Hilario eo loci adducta, quandoquidem Christi corpus habuit naturam, quæ ferebatur in humidis, insistebat in liquidis, & a tactu suo mirabilia patrabat, non spectata conditione corporis, sed virtute divinitatis, quemadmodum docet Hilarius lib. VII. de Trinit. num. 36. Ad tertium valet hæc eadem responsio: concepta enim Christi caro de Spiritu sancto,

16.
Respond.

& divinitati hypostatice conjuncta non habuit naturam ad dolendum, quatenus unita fuit Divinitati impartibili, & Virtuti, quæ corpus assumptum voluntarie

subjecit passioni; ipsam tamen naturam ad dolendum habuit in se spectata. Atque his, si alia occurrunt in Hilario difficultia, commode poterunt explicari.

CAPUT VIII.

De Christi Domini Anima, atque Intellectu.

SUMMARIUM.

1. Status quaestionis.

2. 3. 4. Fit propositio, & demonstratur ex Scripturis, traditione, & argumentis Theologicis.

5. imò eam Apollinarii hæresis infirmatur ab aliquibus Philosophis.

6. Propositio 2da fit, & deducitur ex dictis.

7 & 8. Objectis satisfit.

1. Status Quaestionis.

ARIANORUM plerique, ut ex præcedenti capite inferitur, corpus quidem à Verbo fatebantur assumptum, sed vicem animæ præstasse Divinitatem, quò hanc patibilem, & natura Patris adstruerent inferiorem. Testis est hujus erroris Athanasius de Incarnat. adversus Apollinaristas, Epiphanius de Anaceph. & S. P. Augustinus cap. LV. De Hæresibus. Apollinario tamen error iste præsertim tribuitur, quod revera non fuerit inter Arianos, & Eunomianos communis, Laodicænus autem Antistes illum apertissime propugnauerit. Nam cum anno 362. damnatus est in Synodo Alexandrina, cui interfuerunt Athanasius, & Eusebius Vercellensis, ob præclaram illius existimationem non fuit expresse nominatus: sed proscripta tantum fuit hæresis sub ejus nomine anno 381. in 11. Constantinopolitana Synodo Generali.

Notandum tamen est, quod Apollinaristæ humanam quidem animam Christo denegarunt, sed admiserunt tandem sensitivam, quali gaudent bruta animantia. Sanctus enim Pater Augustinus loc. citato ita illorum hæresim describit: *Apollinaristas Apollinarius instituit, qui de anima Christi à Catholica dissenserunt, dicentes sicut Ariani, Deum Christum carnem sine anima suscepisse. In quaestione testimonii victi mentem, qua rationalis est anima hominis non fuisse in anima Christi, sed pro hac ipsum verbum in ea fuisse dixerunt.* Idem docent Athanasius libro contra Apollinarium primo, Cassianus de Christi Incarnat. Vincentius Lirinensis cap. 17. Commonitorii, aliique complures. Primum itaque videndum est, an Verbum divinum animam revera assumpserit, deinde an hæc anima mente ac ratione prædita fuerit, an vero mente tantum cælesti atque divina.

2. PROPOSITIO I. Divinum Verbum animam humanam assumpsit.

Demonstratur Scripturis, Traditione, Demonstratur & Theologicis argumentis. Atque in tur Scripturis habetur 1. Joannis x. 15. *Ego pono animam meam pro ovibus meis.* Hanc profecto animam constat non esse Verbum Divinum, quoniam istud eadem Persona est, quæ animam posuit, dum tradidit spiritum, & dum resurrexit, iterum illam sumpsit. Neque dicas accipi hoc loco animam pro vita tantum temporali, ita, ut ponere animam idem sit ac mortem subire; cum enim vita sit animæ in corpore officium, mors autem ejusdem animæ à corpore separatio; idem est posse mori, ac posse animam à carne divelli. Imo, etsi mors contingere aliquando posset absque animi separatione à corpore, dummodo ille vitæ officium, sive intrinsicum, notum subtraheret, quemadmodum asseruit Picus Mirandulanus: adhuc Verbum, quod animam posuit, & reassumpsit, ideoque illam à corpore vivificando pro libitu sejunxit, & revocavit, non anima esset, sed exercens in animam, ejusque officia potestatem. II. Tribuunt Scripturæ Christo passiones animæ, ut Joan. xii. 27. *Nunc anima mea turbata est:* & Matth. xxvi. 38. *Tristis est anima mea usque ad mortem;* nec non desiderium, mœrorem, aliasque passiones, quas supra diximus in impartibilem divinitatem non cadere.

3. Traditio. Traditio etiam Patrum exploratissima est. Athanasius in primo adversus Apollinarium libro ait: *Quomodo tristis, & animo turbatus humanam non habuit animam? Tribuere enim talem sensum materiæ insensibili absurdum, Deo immutabili adscribere blasphemum.* Theodoretus de Hæres. Fab. *Si enim Verbum Deus animam non assumpsit, nec liberare eam, nec gloriam ei parare potuit.* Eandem rationem affert Damasus Papa in Epistola Synodica, in qua hanc Apollinarii hæresim pro-

proſcripſit. S. Pater Auguſtinus Episto-
la ad Dardanum num. 4. *Profecto cum
dicis hominem perfectum, totam illic na-
turam humanam vis intelligi: non est
autem homo perfectus, si vel anima carni,
vel anima ipsi mens humana defuerit.*
Cap. 4. de Fide, & Operibus adducit
ſanctus Pater eandem rationem nuper
ex Damaſo, & Theodorito productam:
quam etiam reperies in priori Nazianzeni
Epistola ad Cledonium. S. Fulgentius
in libro de Incarnat. ad Trasmundum
cap. 14. & ipſe Apollinarista refellit, ex
quo anima gravius peccato ſit vulnerata,
quam corpus, atque iſti dignitate præ-
cellat. Addit cap. 15. hoc argumen-
tum, quod tentatis in anima paſſio Chri-
ſti afferat auxilium, nec in eo quo tenta-
tus non est, tentatis auxilium miniſtret.
Validiſſimum utique argumentum, ac
deſumptum ex Epistola ad Hebræos cap.
11. v. 17. & 18. Laudatus Athanaſius ci-
tato libro Apollinarium urget ex Chriſti
ad Inferos deſcenſu. *Quomodo, inquit,
affirmabitis celestem in Chriſto mentem
fuisse animæ rationalis partes obeuntem?
An in duas diviſum partes corpus ejus di-
cetis? An alia ejus pars in ſepulchro, alia
apud inferos extitit? Quomodo fieri po-
tuit, ut qui animam non haberet, ad in-
feros deſcenderit? Sufficiat pro reliquis
omnibus Synodica præcitati Concilii II.
Constantinopolitani, in qua legitur:
Incorruptam retinemus Incarnationis Do-
mini doctrinam, nec corpus ejus anima
ſuaque mente deſtitui, nec Incarnationem
ejus imperfectam eſſe ſtatuentes.*

4.
Et Theolo-
gicis argu-
mentis.

Ex his Theologicæ argumentationes
promuntur. Prima quod Chriſtus verus
homo eſt: at non eſſet, ſi rationali ani-
ma, quæ hominis eſt pars præcipua, ca-
reret. Altera quod hominem aſſumpſit,
ut illum redimeret, eſt autem animarum
potius, quam corporum Reparator.
Tertia quod in divinitatem, ut diximus,
naturæ noſtræ paſſiones, nec mors, nec
deſcenſus ad inferos, nec reſurrectio à
mortuis poteſt cadere. Poſtrema, quod
tribuit animabus in tentatione victoriam,
ideoque, & ipſe in anima tentatus eſt.

5.
Aliquorum
Philosopho-
rum ſenten-
tia multum
intingit
Hæreſin
Apollinarii.

Obiter nota valere adverſus hæreſim
Apollinarii ſententiam quoque illorum
Philosophorum, qui arbitrantur ſolam
rationalem animam eſſe dolendi, ac ſen-
tiendi capaces. Etenim Apollinarista,
cum Orthodoxi ad firmandam Catholi-
cam doctrinam illos provocarent ad illa
Salvatoris verba, *Tristis est anima mea
usque ad mortem*, reſpondebant tristem
fuisse ſentiente anima, & optime corpus

poſſe absque anima rationali pati atque
ſentire, ut in brutis animantibus con-
tingit. Vide hanc ipſorum reſponſio-
nem inter Op. Sancti Athanaſii Dialogo
17. de Trinitate. Si ergo dixeris nul-
lam corpoream animam ſentire, ut do-
cent Philoſophi recentiores, omne hæc
etiam ſententia tollitur Apollinarista
perſugium. Imo videtur Athanaſius ex
hæc ipſa Recentiorum ſententia hæreti-
cos reſutare, dum ait: *Quomodo tristis,
si humanam non habuit animam? Tri-
buere enim talem ſenſum materiæ inſen-
ſibili abſurdum.* Et fortasſe ſi daretur
anima, quæ rationalis non eſſet, & ni-
hilominus dolorem ſentiret, poſſent
Apollinarista aliqua arte argumentatio-
nes iſtiusmodi eludere, ut animadvertit
Auctor Hiſtoriæ Symboli Apoſt. pag.
204. Itaque aliis recentiorum Philoſo-
phorum ratiocinationibus petitis ſive ex
Scripturis, quæ animantium animam po-
nunt in ſanguine, Gen. 1x. 4. & Deut.
xii. 23. ſive ex motibus animalium à
ſolo ſpirituum influxu, & organorum
diſpoſitione pendentibus, ut liquet in
iis, qui ſunt in homine anima non ad-
vertente; accedit hæc, qua Athanaſius
impetit Apollinarium. Verum tamen
eſt, quod præciſa hæc de natura animæ
quæſtione, admiſſaque plurium anima-
rum partitione, probatur in Chriſto ani-
ma rationalis ex ejus paſſionibus, qua-
tenus fuerunt cum apprehenſione animi
conjunctæ.

PROPOSITIO II. Aſſumpſit Verbum di-
vinum etiam humanam mentem atque intellectum. 6.
Propoſitio 2.

Sequitur ex dictis. Illa enim anima Firmatur ex
dictis.
mente ac ratione prædita eſt, imo à mente
atque ratione indiſtincta, quæ apprehen-
dit, quæ perfectum hominem conſtituit,
quæ ſubſiſtit etiam à corpore ſeparata. Ta-
lem eſſe Chriſti animam ſuperiora argu-
menta demonſtrant. Itaque mente ac
ratione anima Chriſti deſtituta non fuit.

SOLVITUR OBJECTIO.

Apollinarista opponunt, quod tum ex 7.
Objicitur.
Scripturis, cum ex ratione poſſit illo-
rum hæreſis comprobari. Delineans enim
Joannes Evangelista cap. 1. 14. Incarna-
tionem Domini, ait: *Verbum caro fa-
ctum eſt*, nulla animæ, aut humanæ
mentis facta mentione. Proximis ver-
bis inquit: *Et habitavit in nobis*, de-
monſtrans ad hoc in mundum veniſſe,
ut converſaretur cum hominibus: ad
quod ſane neceſſaria non videtur animæ
aſſumptio.

assumptio. Ad quid autem hæc anima? Ut mortem Salvator pateretur? At mors in corpus vim habet, non in animam. Ut descenderet ad inferos? At descendit divinitas, vel persona. Ut miracula pararet? Verum hæc omnipotentia sunt opera. Itaque ut carnem assumeret, habuit Dei Verbum apertam causam habitandi inter homines, & pro hominibus moriendi: ut assumeret etiam animam, causam nullam habuit, præsertim cum possit ipsum Verbum supplere rationalis animæ munera, & facultates.

8.
Responde-
tur.

Resp. hæc ex dictis esse soluta. Diximus enim Scripturas non solum Christi carnem commemorare, sed etiam animam, spiritum, naturam humanam, atque hujus proprietates. Joannes ergo cap. 1. *carnem* pro toto homine posuit, ut Gen. vi. 12. Esaia xl. 5. Matth. xxiv. 12. Lucae iii. 6. & ad Rom. iiii. 20. *Carnem* etiam Joannes commemoravit adversus emergentes hæreses eorum, qui negabant Christum in carne venisse, atque

ut ostenderet fuisse in corpore visibilem, manifestum, atque tractabilem, ut scribit adversus Praxeam Tertullianus. Addit causam alteram Ep. 120. Augustinus, *Ut Christi humilitatem magis ostenderet*. Neque Filius Dei factus est homo tantummodo ut habitaret in nobis, sed ut poneret animam suam, ut peccatores salvos faceret, ut tentaretur per omnia in similitudine absque peccato. Infertur quidem mors corpori, sed anima recedente, & ratione ipsius animæ divina Persona descendit ad inferos, & resurrexit, quippe, ut ratiocinatur citato loco Athanasius, *neceesse est ab inferis resurrectionis initia repetere, ut perfecta & vera sit resurrectio, solutio nempe à morte, & liberatio spiritus ibi adservati*. Hæc, & alia plurima, cujusmodi sunt affectus omnes humani à Verbo absque mentis perturbatione suscepti, competere nequeunt divinæ naturæ immutabilitati, Ideoque nequit hæc singulas humani spiritus partes explere.

C A P U T IX.

De rationalis animæ Christi perfectione, quantum spectat ad mentem, atque intellectum.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. & 3. Fit propositio, & demonstratur variè.
4. 2da propositio multipliciter probatur.
5. 3ia propositio stabilitur.

6. & 7. Fit propositio 4ta & defenditur Augustinus à Roma.
8. & seqq. solvuntur objectiones.

1.
Status quæ-
stionis.

NON soli Ariani exspoliaverunt Christi animam plenitudine sapientiæ, ut ex illius ignorantia probarent non habuisse summam, perfectissimamque divinitatem, & qui purum hominem illum esse commenti sunt Gnostici, Ebionitæ, Sociniani: verum etiam specialis sectæ quidam hæretici, quos appellaverunt ob perversum istud dogma *Agnoitas*, de quibus Codice ccxxx. Bibliothecæ Photius. Cum obscurioris nominis sint, non alios putandum est fuisse Agnoitas, quam *Corrupticolas*, de quibus egimus supra. Ad horum modo refutationem præmittimus duplicem esse scientiam, divinam scilicet, & humanam: hanc vero aut inditam, qualem habuit Adam; aut acquisitam studio, vel experimento comparatam; aut beatificam, quæ in intuitiva visione Dei sita est. Atque de scientia divina, quoniam à divinitate nequit sejungi, hac alibi demonstrata, ut iterum disceptemus videtur supervacaneum. Quare de humana Christi scientia dicturi, principio adversus Joannem de Ripa in iii. Sent. disput.

xiv. & Hugonem Victorinum in libro de Sapientia Christi, demonstrabimus hanc necessario esse admittendam, neque Salvatorem nostrum sola divina scientia fuisse præditum: deinde vero de scientia Christi acquisita, ac postremo loco de ea, quæ beatorum spirituum propria est, disseremus.

PROPOSITIO I. Præter increatam divinamque scientiam fuit Christus exornatus perfectissima scientia infusa, & creata. 2.
Propositio 1.

Demonstratur I. ex vi. Synodo Generali, in qua, ut dicam proximo capite, definitur est duas esse in Christo *notitias impermixtas*, & duas voluntates. II. Probatur ratione. Assumpsit enim Verbum animam rationalem, quæ aut est sua natura substantia cogitans, aut ejus singularis proprietas est cogitare, & percipere. Habuit autem Christi anima omnem perfectionem; ideoque perfectam plenissimamque rerum omnium notitiam. Deinde Christus per intellectionem divinam atque increatam promereri non poterat, divinitas enim merendi incapax est; & consequenter Demonstratur I. ex vi. Synodo, & 2a. ex ratione.

meruit

meruit per intellectionem humanam, & creatam cum humana pariter & creata voluntate conjunctam. Atqui non potuit in merito proficere, ita, ut nova illi perfectio meriti accederet, alioqui imperfectam animam à principio habuisset. Igitur perfecta semper cognitione, perfecta que humana voluntate fuit exornatus. Traditur prior ratio ab Ambrosio de Sacram. cap. 7. à Hieronymo in VII. Isaia, & in Epist. ad Irenæum, ab Aug. in Psalmum 64. & lib. 2. de peccatorum meritis cap. 29.

3. Demonstratur ulterius
1. ex scripturis.

Hæc argumenta probant fuisse in Christo scientiam, & cognitionem humanam; fuisse autem non solum perfectam, qualis ad merendum requiritur, sed etiam plenam, singularem, & divinitus inditam, demonstratur primo, ex Scripturis. II. XI. 2. *Requiescet super eum Spiritus sapientia, & intellectus* Joan. 1. 14. *Plenum gratia, & veritatis.* Ad Coloss. 1. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientia, & scientia abscondita.* II. Probatur ex Patribus. Ambrosius Lib. v. de Fide cap. 18. inquit: *Nihil fuit, quod ignoraverit Dei filius.* Hieronymus ad Damasum: *Plenam habuit scientiam, & certissimam veritatem.* Augustinus loco nuper citato: *Ignorantiam nullo modo crediderim fuisse in infante illo, in quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis.* III. Firmatur ratione, quam paulo supra produximus, quoniam minime decebat à Verbo animam imperfectam assumi.

2. Ex Patribus.

3. Ex ratione.

4. Propositio 2.

Prob. 1. ex scriptura.

2. Ex Patribus.

3. Ex ratione.

PROPOSITIO II. Fuit in Christo etiam scientia acquisita, & experimentalis. Probatur I. ex Epist. ad Hebræos v. 8. *Cum esset filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam.* Complures etiam Doctores de hac scientia acquisita per praxim, atque experimentum accipiunt ea verba Lucæ 11. ultimo: *Proficiebat sapientia, & ætate.* II. Probatur ex PP. affirmantibus in Christo cum sapientiæ, tum divinitatis manifestationem, atque explicationem, quæ sit rerum efficientia & experimento, ut inquit Orat. 3. contra Arianos S. Athanasius, & lib. 111. contra Nestorium S. Cyrillus. III. Probatur ratione. Hoc discrimen intercedit inter scientiam inditam, & acquisitam, quod illa spectat rerum substantias, atque exhibet veritates, ut relucet in ideis, ac notionibus menti hærentibus, qualem alibi diximus fuisse participationem æternæ lucis principio concessam angelis: scientia autem acquisita spectat veritatis jam perceptæ modum ac determinationem, sive

objectorum præsentiam: unde tradunt Scholastici scientiam infusam nullatenus à phantasmate, sensuumque ministerio pendere, bene tamen acquisitam, atque usu & exercitatione comparatam. At anima Christi sensuum officio ipsaque experientia percepit vitæ suæ decursu objecta præsentia, v. g. patrata à semiracula, discipulorum obedientiam, cogitata, & machinamenta Pharisæorum, & quæcunque ab initio per anteceptam notitiam interiori mente prænoverat. Fuit ergo in Christi anima etiam scientia experimentalis & acquisita.

PROPOSITIO III. Fuit in Christo in hac etiam mortali vita scientia Beatorum, viditque adhuc viator divinitatem & gloriam.

5. Propositio 3.

Demonstratur primo ex Scripturis. In his, ut diximus prop. 2. asseritur, Christum fuisse plenum gratiæ & veritatis, in eoque exitisse omnes thesauros sapientiæ & scientiæ Dei. Legimus etiam Joannis 1. 18. & 111. 13. ipsum Christum inter nos commorantem affirmasse se in cælis, & in sinu Patris fuisse. Eodem cap. 111. v. 11. testatur Jesus, se annuntiare Trinitatis arcana, quæ noverat ac viderat; atque VIII. 14. demonstrat verum esse testimonium, quod de propria divinitate perhibebat, quia sciebat seipsum. Sed frui diviniæ scientiæ plenitudine, commorari in sinu Patris, ipsum videre, & divinitatem perfecte cognoscere, est habere scientiam Beatorum. Hanc ergo scientiam habuit etiam in hac mortali vita Christi anima. II. Confirmatur ex Patribus. Eusebius Cæsariensis cap. 21. libri x. Dem. Evang. exponens ea verba Psalmi XXI. *In te projectus sum ex utero,* inquit: *Cum enim adhuc in utero laterem gestantis me Genitricis, te Deum meum intuebar.* S. Pater Augustinus in Pl. xv. ait humanitatem Christi nunquam amisisse hæreditatem, & claritatis notitiam, quæ divinum Verbum erat apud Patrem, priusquam mundus fieret: & quæst. 65. ex LXXXIII. explicans quid significarent linteamina, quæ in monumento inventa sunt, docet fuisse quoddam symbolum carnis, qua non ita spiritus implicabatur, ut eum aliquid lateret, aut ab itinere retardaret. Libro etiam priori de Peccatorum meritis cap. 31. ait: *Per distantiam divinitatis, & infirmitatis filius Dei manebat in celo, filius hominis ambulabat in terra: per unitatem vero personæ, qua utraque substantia unus Christus est, & filius Dei ambulabat in terra, & filius hominis manebat in celo.* Fulgentius ad Ferrandum

Probatur ex scripturis.

2. Ex Patribus.

dum Diaconum hæc scribit: *Non existimo illi animæ in aliquo plenam divinitatis deesse notitiam, cujus una est Persona cum Verbo: & infra: Ubi spiritus non est ad mensuram datus, necesse est, ut plena sit divinitatis immensa notitia.*

3. Ex ratio-
ne.

III. Confirmatur ratione, quæ ex dictis fluit, atque traditur in 2. Quodlib. q. 4. ab Egidio: Qui enim plenus est gratiæ & veritatis, qui Spiritus dona non ad mensuram accepit, qui Mediator extitit inter Deum, & homines, qui omnes habuit divini scientiæ thesauros, ita, ut de plenitudine eius omnes accipiant, is profecto destitutus non fuit scientia Beatorum: quisquis enim hac caret, cognoscit ex parte, videt in ænigmate, atque nondum affectus est plenam divinitatis notitiam. At Christus plenus erat omnis gratiæ & veritatis, super eum quiescebat Spiritus sapientiæ, in ipso fons erat aquæ, ac virtutis salientis in vitam æternam, ipse erat veritas, & omnium hominum Præceptor ac mediator. Itaque non ex parte, non per speculum, non in ænigmate, sed facie ad faciem ipsam intuebatur divinitatem.

6. PROPOSITIO IV. Non habuit tamen
Propositio 4. Christus ut homo scientiam comprehensivam.

Probatur.

Evincitur I. quoniam cognitio comprehensiva, ut alibi demonstratum est, debet non solum divina omnia scrutari, verum etiam singula divinorum attributorum objecta, & creaturas quasque possibiles, ad quod virtus requiritur infinita, qualem nequit habere creatus animus. II. Damnata est sess. 2. Concilii Basileensis, tunc legitimi, & sub legitimo Pontifice constituti, propositio Augustini Romani, & Episcopi Nazareni: *Anima Christi Deum videt tam clare, & intense, quam clare, & intense Deus videt seipsum.* III. Anima Christi sapientiam recepit per spiritum in ipsa habitantem, ut ait Esaias xi. 2. non est autem ipsa Christi anima suamet sapientia, aut Spiritus sapientiæ super eum requiescens. Sapientia autem recepta in animo non omnia comprehendit, sed ipsa subjecti limitatione circumscibitur & finitur.

7.
Defenditur
Augustinus
à Roma.

Augustinus de Roma, cujus nuper meminimus, fuit nostri Ordinis Generalis Antistes, ediditque librum de humana natura Christi, in quo plures asseruit propositiones, inter quas nuper citata, & altera in Indiculo Basileensi prima, *Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus quotidie peccavit.*

Nemo tamen hunc virum aut hæreticum, aut rudem, aut impium existimet. Nam Synodus Basileensis eo loci declarat nullam à se adversus illius personam proferri sententiam. Ait etiam propositionem nuper prolatam, traditam ab Auctore non referendo peccatum ad ipsam personam Christi, sed ad membra sua, quatenus cum Christo capite unum sunt. Hoc quidem sensu dicebatur Saulus Christum persequi, dum in Christianos sæviret. Et quemadmodum hæc propositio ab Augustino Romano catholico sensu prolata est, ita etiam reliquæ, quæ videntur continere Anomæorum insaniam, aut hæresim Nestorij, fuerunt ab Auctore enuntiata recta intelligentia, & ratione unionis hypostaticæ, quemadmodum Fulgentius loco citato inquit: *Non existimo illi animæ in aliquo plenam divinitatis deesse notitiam, cujus una est persona cum Verbo: quam sic Sapientia suscepit, ut eadem Sapientia ipsa sit.* Ut ergo Fulgentius animæ Christi tribuit eandem sapientiam Verbi, ita Augustinus de Roma tribuit eidem animæ claram, & intensam visionem ipsius Dei, spectata Personæ Verbi, cui anima substantia-liter conjuncta est, unitate. At quoniam hujus Scriptoris propositiones talibus verbis conceptæ, & à libello divulgæ falsissimum sensum exhibent, in ipsoque libro nequeunt absque perspicaci acumine distingui, fuerunt in illa Synodo jure meritoque proscriptæ. Cæterum Auctor tam eximia scientiæ præstabat, ut non solum promeruerit scriptorum omnium laudes, ut in Historica dissertatione demonstrat Gandolfus pag. 74. sed etiam alter Augustinus ob eloquium, & sapientiam fuerit appellatus. Fuit autem moribus & vitæ sanctimonia adeo clarus, ut Beati viri titulum adeptus sit, atque in Templo S. Augustini Prateni Provincia nostræ Pisane religioso cultu, ac summa veneratione asservetur.

AD OBJECTIONES RESPONSIO.

Opp. I. Luca 11. ult. legitur, *Et Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.* Non ergo fuit anima Christi à priori conceptionis instanti perfectâ rerum cognitione exornata, sed quemadmodum ætas, ita sapientia illius suscepit perfectionem atque incrementum. II. Matthæi vii. 10. dicitur Christus Centurionis fidem fuisse admiratum, *Audiens autem Jesus miratus est.* Admiratio autem nequit cum plena sapientia conjungi. III. Christum ignorasse peccata scribit Apostolus

in 2. ad Corinth. v. 21. *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* IV. De ipſo prænuntiatum fuerat ab Iſaia viii. 4. *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam:* quibus ſane verbis commonſtratur ignorantia, communisque caterorum puerorum miſeria. V. Denique Chriſtus ipſe Marci xiiii. 31. proteſtatur eſſe ſe diem iudicii neſcire diceas, *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.* His ergo divinarum ſcripturarum teſtimoniis Chriſtum plura ignoraffe convincitur.

9.
Reſpondetur
ad i. m. m.

Reſp. Ad primum quod Chriſtus proficiebat ſcientia acquiſita & experimentalis, dum vitam agendo ſenſu animæ, & exercitatione virtutum experiebatur in rerum eventu, quæ ab initio prænoverat mentis intelligentia. Hoc ſenſu videtur mihi accipiendus Ambroſius in libro de Incarnat. Dominicæ Sacramento, ubi ait, quod Chriſtus proficiebat ſapientia hominis. Quamquam enim Magiſter in iii. diſt. xiiii. ſ. *Ait*, explicat Ambroſium, quod affirmaverit Chriſtum profeciſſe quantum ad viſum hominum & ſui ſenſus oſtenſionem, uti etiam explanat Velloſillus Adv. in Ambroſ. Q. xiiii. cum tamen S. Doctor ſcribat profeciſſe Chriſtum ſapientia humana per incrementum, quo mutabatur in melius, congruum eſt, ut illum de ſcientia experimentalis interpretemur. Atque ita difficultatem non habent, quæ Ambroſius ait: *Deus perfectionem naturæ ſuſcepit humanæ: ſuſcepit ſenſum hominis, ſed non ſenſu carnis fuit inſtatus. Senſu hominis animam dixit conturbatam, ſenſu hominis eſurivit & rogavit, ſenſu hominis profeciſt, &c.* Recte hac reſponſione verba omnia Ambroſiana ſimul cohærent. Suſcepit enim Deus naturæ humanæ perfectionem, ideoque mentem plena ſcientia exornatam: hæc tamen ſcientia incrementum habuit, & in melius mutata eſt, non quantum ad ſubſtantiam rerum per ſcientiam inſuſam perceptarum, ſed quantum ad operum experimentum, & ad objecta in ſe conſiſtencia. Eadem ratione inquit Apoſtoloſ ad Hæb. v. 8. *Cum eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam.* Huic autem interpretationi non repugnat altera, quam tradunt complures, in tantum Jeſum profeciſſe ſapientia, in quantum ejus virtus manifeſtabatur hominibus, ut exponunt Gregorius Nazianzenus Orat. xx. Athanaſius in iii. contra Arianos, & Cyrillus lib. 3. adv. Neſt. laudati ab erudito Theologo H. Tournely de Incarnat. *R. P. Berti Theol. Tom. V.*

pag. 358. nec non Gregorius Magnus citatus à Magiſtro, niſi potius ea verba ſint Bedæ; & inſuper Hieronymus, Auguſtinus, Remigius, Damascenus, Theophilactus, quorum verba recitat Velloſillus.

Urgent cavillatores quidam ea verba, *coram Deo;* dicentes, Ergo Chriſtus re-
10. Urgetur
&
reſpondetur.
vera proficiebat ſapientia. Alii opponunt comparationem ætatis, ſubinferentes, ſi vere augebatur ætate, vere etiam profectum recipiebat doctrinæ. At hæc eundem ſenſum præferunt, id eſt, vere coram Deo, & coram hominibus exercendo humilitatem atque obedientiam virtutum actus animam Chriſti exornabant, atque de ſe optimum ſingulis præbebant experimentum, ut Genef. xxi. 12. ait Deus Abrahamo ad filium immolandum parato, *Nunc cognovi quod times Deum;* & ipſe Jeſus poſt ſanatam à profluſio ſanguinis mulierem dicitur Marci cap. V. 30. cognoviſſe in ſemet ipſo virtutem, *quæ exierat de illo:* quæ debent, ut liquet, accipi de vera cognitione ſita in rerum experimento. Negari etiam poteſt ea verba *ſapientia & ætate* referri ad illa, *apud Deum, & homines,* cum inuſitatum ſit dicere, quempiam proficere apud Deum aut ſapientia, aut ætate: ſed proficiebat Chriſtus apud Deum, & homines gratia, opera nimirum ſpectabilia, & cum Patri, tum hominibus accepta patrando, ut animadvertit Janſenius in hunc locum, & in iii. Sent. diſt. 13. illuſtris Eſtius.

Eadem ratione fuit in Chriſto admiratio, non quæ ex ignorantia procedit, ſed quæ ad novum & inſolitum objectum ad ſecundum
11. Reſpondetur
ad ſecundum.
quamvis præviſum, erumpit foras, eo pacto, quo Joannis xi. 37. dedit profuſis lacrymis ſigna triftitiæ ob mortem Lazari, quam ſupra verſu 14. præcognoverat, & appropinquans Jerofolymis item ob futuram deſolationem amare flevit, exteriori ploratu commonſtrans proximam calamitatem. Ob hanc ergo cauſam juſtæ admirationis ſigna dedit cum Centurio ſuam fidem, Matth. viii. 20. patefaceret, & cum patriæ ſuæ cives, Marci vi. 6. nullum illi exhiberent honorem, ut quiſque perciperet quam eſſet digna laude fides alienigenæ, & quam execranda concivium ſuorum pervicacia.

Ad 3. nihil aliud eſt reſpondendum niſi quod *ignorare* ſæpe ſapienter idem ſignificat ac odio habere, quemadmodum
12. Reſpondetur
ad tertium.
cognoscere eſt idem ac *approbare & diligere*, ut diximus libro iv. cap. 2. Ita ergo dicitur Dominus ignorare peccatum, quomodo ait Matth. vii. 23. ope-

M

ranci-

rantibus iniquitatem, *Nunquam novi vos,* & cap. xxv. 12. fatuis virginibus, *Nescio vos,* nimirum, *reprobo ac damno.*

13.
Respondetur
ad 4.

Quod profertur ex cap. vii. Esaïæ, de impedimento infantia est accipiendum: non de impedimento illo, quod oritur ex puerili ignorantia, sed de illo, quod procedit ex debilitate membrorum, quæ per ætatem ad animæ officia redduntur aptiora; juxta quem sensum de puerulis, qui reptando incedunt, dicimus, *Nesciunt ambulare,* id est, *nondum valent:* & ideo legitur in Hebræorum Codice, *Antequam sciet puer vocare Patrem mi, & mater mea.*

14.
Respondetur
ad 5.

Postremum de ignorantia diei extremæ, quod cæteris est difficilius, solum à nobis est libro vii. cap. 12. quatenus Christus dixit se nescire diem Judicii, in quantum est caput Ecclesiæ, & paternorum consiliorum administer, id est, non ita sciebat, ut expediret diem illum discipulis indicare: quæ responsio vera est, atque ut ibidem diximus, tradita ab Augustino. Etenim soli Patri tribuitur in Evangelio illius diei præscientia, quam tamen etiam divinum Verbum ac Spiritum sanctum habere solus Arianus aut Macedonianus inficias ibit. Verum tamen est nonnullos Patres contra Ariam disputantes asserere Christum ut hominem ignorasse revera judicii diem, ut scribunt Eustathius Antiochenus lib. vi. Gregorius Nazianzenus Orat. 36. Hilarius lib. ix. de Trinit. & Athanasius Orat. 4. contra Arianos, quorum verba vide apud Petavium lib. 11. de Trinit. cap. 3. Sed hi possunt explicari, in quantum ignorantia subest humanæ Christi naturæ ex ingenita facultate, & præcise in quantum humana est, non prout est *hypostaticè* conjuncta divinitati. Aut si verba aliqua hunc sensum minime patiantur, dicendum erit ob hanc eandem causam, quod Patres illi cum Arianis congregarentur, ne aliò disputationem distraherent, & versutas adversariorum argumentationes facilius contererent, affirmasse quod ex ignoratione ultimæ diei nequeat evinci inferior in Verbo natura, cum, etsi daretur hæc ignorantia, non caderet in divinam Filii mentem, sed in humanam. Suspiciatur præterea Ambrosius lib. v. de Fide cap. 7. abesse à veteribus Codicibus, *neque filius,* quod non adinveniri in pluribus exemplaribus scribit etiam in caput xxiv. Matth. vers. 35. Hieronymus. Verum etsi potuerit hic locus dolo Arianorum corrumpi, certum est ea verba reperiri apud Marcum, atque inde fortassis in Evangelium Mat-

thæi derivata sunt, maxime quod congruentia sint verbis illis utrobique extantibus, *nisi Pater.* Quate ne his ambiguis admodum & invalidis tela Arianorum videremur potius declinare, quam frangere, constitutum nobis fuit priorem tradere responsionem.

Opp. 2. Repugnat scientia Beatorum, quæ in manifesta visione Dei sita est, vi-
15. Obiiciuntur-
terius,
tæ, quam Christus ante passionem inter homines egit. Primo namque in hæc mortali vita nondum fuisse glorificatum aperte traditur Joan. vii. 39. Deinde vix gloriæ libamina degustasse in transfiguratione, liquet ex Matth. xvii. 2. Præterea tristitia ac mærore maximo affectus est mortem in horto præmeditatus. *Apparuit etiam ea occasione Angelus de celo confortans eum,* ut habetur xxii. 43. Luca. Clamavit quoque in cruce pendens se à Deo derelictum verbis Psalmi xxi. *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ex his argumentantur: Scientia & cognitio perfecta divinitatis secum trahit animæ glorificationem, corporis immortalitatem atque splendorem, gaudium sempiternum, ac perennem felicitatem. At Christus hæc ante Resurrectionem asseverus non est. Itaque non fruebatur manifesta visione divinitatis.

Resp. cap. Joan. vii. dici Christum
16. Respondetur
nondum glorificatum manifesta in calum ascensione, quemadmodum ibidem ait Joannes nondum fuisse Spiritum datum, quoniam, ut Augustinus exponit Tract. xxxi. in Joan. *antea non apparuerat.* Ut igitur Spiritus absque manifestatione datus jam erat Mariæ, Annæ, Zachariæ cæterisque prophetis, ut ibidem S. Pater demonstrat; ita Christi anima priusquam in corpore glorificato resurgeret, fruebatur beatissima visione divinitatis. Quod autem Salvator in monte Thabor, sive, ut quidam opinantur, in Libano gloriosus apparuerit, & gloriæ Domini sui servierint Moyses, & Elias, potius demonstrat fuisse in Christi potestate, ut gloriæ splendor redundaret in corpus, aut se inde subtraheret. Tristitia morisque sensus arguit quidem in hominum Redemptore assumptam carnis infirmitatem, sed non oppugnat, ut infra dicemus, spiritus beatitudinem. Quæ apud Lucam habentur de sudore Christi sanguineo, & Angeli confirmatione, omitti in nonnullis Græcis, Latinisque Codd. scribit Hilarius lib. x. de Trinit. & Hieronymus in 11. adversus Pelagianos. Genuina sunt tamen, ac talia habentur ab ipso Hieronymo,

mo, nec repugnant humanæ infirmitati, in qua voluit Salvator tentari per omnia, ut posset nobis in angustia & tribulatione positus condolere. Extrema morientis verba fuisse hominis cum desperatione luctantis, & etiam ipsa desperatione absorpti, fuit opinio Joannis Feri Ecclesiastæ, ut vocant, Moguntini, aliorumque impiorum hæreticorum. Sed tanta, atque inaudita blasphemia ipsis Christi verbis revincitur. Si enim fiducia in Patrem carebat, cur ad ipsum confugit exclamando, *Deus meus?* inquit adversus Sectarios suos libro 11. Harmoniæ Evangelicæ cap. 9. Gerardus Vossius. Et Grotius in Matthæum demonstrat particulas, *iva ri*, ut quid, vocem esse deprecantis ex cap. xxxi. 11. Exodi, atque ex Psalmo xi. 1. Accipi eadem significatione hebraicum *המלך* 2. Regum 11.

22. 2. Paralipp. xxv. 16. Jeremiæ xxvi. 13. Ezech. xxxi. 11. aliisque in locis demonstrat Glassius lib. v. Tract. 2. cap. 5. Atque hos ad confutandos hæreticos arbitror satis esse. Nam ad nostratum eruditionem proponimus Estium in Cap. xxvi. Matth. & in v. Epist. ad Hebræos vers. 7. Itaque agnoscimus in verbis Christi humilem deprecationem una cum experimento voluntatis humanæ.

17. Sed illud accuratius explicandum est, Cum visione unde pendet omnium argumentorum solutio, quomodo cum intuitiva Dei visione potuerit consistere tristitia, deprecatio patientis, & Angelicæ consolationis officium. Canus de locis Theologicis lib. xii. cap. 13. ait, gaudium utique ex Deo viso in voluntate necessario nasci, non secus atque ex sole lumen, & calorem ex igne: sed retraxisse aliquando solem radios suos, id est, in hominum Redemptione perficienda omnem voluptatem fuisse repressam, quam alias ex visione Dei proficisci naturæ ratio demonstrat. Addit Christum licet habuerit essentiam beatitudinis, non tamen habuisse accidentia, quæ inde per se consequuntur. Docet etiam, quod fruitio sine gaudio potest intelligi, quemadmodum fruitur fructibus arboris, qui nullam ex eis capit ob morbum voluptatem. Concludit, quod Christus non solum videbat, sed etiam fruebatur, quamvis derelictus à Deo omnique penitus solatio destitutus non gaudebat. Hæc eloquentis Theologi verbis sunt expressa,

18. Quamquam autem possit hæc sententia in nobis excitare amoris, & grati animi
R. P. Berti Theol. Tom. V.

mi recordationem, cum anima Christi pro sua erga nos charitate sponte gaudii plenitudini renuntiasset, & vindicaretur etiam illa Cæni sententia à P. Serry cap. viii. Prologi Galeati, & Exercitatione de Christo xlviii. quibusdam Patrum testimoniis, & etiam Maldonati, Salmeronis, & Gregorii de Valentia consimili expositione: nihilo tamen minus probari mihi non potest, cum fieri nequeat ut voluntas participatione summi boni minime delectetur. Percipere præterea nequeo cur non sit gaudium, ubi amore perfecto bonum incommutabile possidetur, nec assentior frui infirmum arboris suæ fructibus, quando nullam ex iis capit delectationem. *Cum enim adest quod diligitur, etiam delectationem secum necesse est gerat,* inquit de Doctrina Christi, lib. 1. cap. 33. Augustinus. Ambrosius autem & Hilarius, ubi docent recessisse ab humana Christi natura irruente morte divinitatem, ita sunt accipiendi, ut Divinitas non adesset ad defensionem, & etiam hoc sensu delectationem subtraheret, quatenus gaudium animæ sese in superiori ratione contineret, neque in sensu diffunderet.

Expedita ergo est magisque in Scholis probata ea sententia, quod anima secundum superiorem rationem, sive quatenus mens divinitati in se inspecta adhaerebat, omni momento fruebatur atque delectabatur; sed prout corporeo sensu recipiebat illatam cruce clavisque passionem, secundum rationem inferiorem, quam *sensualitatem* appellant, afficiebatur dolore; ut explicant in 111. Sent. dist. xv. Scholastici. Hoc autem non repugnare demonstrat eadem dist. S. Thomas, quod gaudium & dolor sint hoc pacto secundum diversam operationem, atque oppositum objectum, & minime ad invicem adversentur. Illis vero qui opponunt perpetuam ac plenam intellectualis potentiae delectationem ita animum absorbere, ut distrahi non possit, neque affici sensu ullo doloris; respondendum est, quod si persona habeat super omnes animi sui facultates absolutam potestatem, ut habebat Dominus Jesus Christus, quemadmodum pati ac mori potest subtrahendo omnipotentiam suam ne protegat assumptam infirmitatem, ita cohibere potest gaudium in mente, ne diffuset in sensus. Quod nequit in aliis hominibus evenire, propterea quod tali potestate non præditi nec possunt libere irruentem mortem vitare, nec tormentum

quidem in nobis amorem.

19. Aliter tamen rem explicat communis Scholasticorum.

rentem sistere voluptatis. Atque ob plenissimam hanc potestatem Salvator humani generis oblatu est, quia ipse voluit; & quia voluit, sequestravit in superiori ratione gaudium supernæ delectationis. Legite Tractatum Augustini XLIX. in Joannem, & Opp. 3. superioris Cap. VII.

CAPUT X.

De Monothelitis, qui negaverunt in Christo distinguendam esse divinam, humanamque voluntatem.

SUMMARIUM.

1. Status quæstionis.

2. 3. & 4. Antesignanus & fautores Monothelitarum.

5. Status quæstionis amplius declaratur.

6. Usque ad 11. probatur dualitas voluntatum in Christo.

11 & 12. Probatur naturalitas harum voluntatum.

13. In Christo non est una tantum operatio.

14. & seqq. Solvuntur objectiones.

I. Status quæstionis.

HÆRETICI omnes, etiam ante tempora Heraclii, qui vel unam in Christo naturam, sive humanam, sive divinam, vel cum divinitate carnem absque anima, vel animam quoque sensitivam, sed mente ac ratione destitutam asseruerunt, Ebionitæ nimirum, Arianorum plures, Apollinaristæ, atque Eutychiani, negarunt in Christo Domino duplicem operationem, ac voluntatem, ideoque appellari possunt Monothelitæ. Ut enim constat ex Epistola Agathonis ad Constantinum relata Act. IV. Synodi sextæ, ex quo in Christo una statuatur natura, consequens est unicam quoque reperiri voluntatem. Peculiaris tamen Monothelitarum secta hæreticorum illorum est, qui duabus in Christo naturis admittis, aut expresse saltem non denegatis, unam voluntatem, & unam operationem in illo constituere moliti sunt: cujus sectæ exordia refert Maximus Martyr in Dialogo cum Pyrrho, & laudata Synodus Act. XIII. ad Conciliabulum Alexandrinum auctore Cyro coactum.

2. Monothelitarum Antesignanus quis.

Fuit autem Monothelitarum antesignanus Athanasius quidam Jacobitarum Patriarcha, Eutychianorum dogmate imbutus: qui anno 629. congressum habuit cum Heraclio jam circumvento fallaciis Pauli hæretici Severiani, atque sensu Monothelismi Imperatori instillavit. Is consuluit Sergium Constantinopolitanum, & Cyrum prius Phasidis, postea Alexandriæ Antiskitem, corruptusque Sergius etiam Cyrum illaqueavit. Tum Sergius fictis sub Mennæ nomine libellis, iisque transmissis ad Theodorum Episcopum Pharanitem, ad Paulum Severianum, & ad Georgium Paulianistam callide hæresim cœpit disseminare. Turbis propterea excitatis, data ad Honorium epistola omnium dissensionum auctorem fecit

Sophronium sanctissimum Jerosolymorum Episcopum; sed calumniam denudavit atque expunxit in epistola ad Petrum Illustrem sanctus Maximus. Traxit autem ad se. idem Sergius quam facillime Heraclii animum, tum fama nominis sui, quæ plurimum apud Orientales percrebuerat, tum specioso titulo *unitio*nis inter utramque Christi naturam, tum denique execratio hæresis Nestorianæ, cui patrocinabatur impense Choroas Rex Persarum hostis Heraclii infensissimus.

Heraclius anno Imperii sui 23. Monothelitis adherens coegit Synodum quamdam Armenam, cui tamen, ne prohiberetur dogma duarum in Christo operationum, ac voluntatum obstiterunt sanctissimi Præsules Arcadius Archiepiscopus Cypri, Sergius alter Arcadii successor, & Joannes Alexandrinus cognomento Eleemosynarius. At Sergius, defuncto interim Honorio, cujus epistolis falso errorem suum comprobari jactabat, circa annum 630. composuit *Ecthesim*, sive fidei formulam & expositionem, eamque nomine Heraclii vulgatam affixit valvis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, pro cujus approbatione anno 638. etiam Synodalem conventum coegit. At Imperator cum audiret de hac *Ecthesi* universalis Ecclesiæ quarimonias, in epistola ad Joannem IV. qui eandem anno 641. ut Pagius animadvertit, illam proscripsit, contestatus est eandem *Ecthesim* neque à se dictatam fuisse, neque suo jussu compositam.

Defuncto Sergio anno 639. Pyrrhus ejus successor aliam Pseudosynodum coegit pro *Ecthesios* confirmatione: sed postea in celebri cum Maximo conflictu se plane convictum confessus est, atque veniens ad limina Apostolorum initio Pontificatus Theodori abjuravit Monothelismum; quam-

3. Heraclius adhaere Monothelitis.

4. Aliis hujus erroris fautores.

quamquam rediens ad vomitum ab ipſo Theodoro in Romana Synodo celebrata anno 648. damnatus eſt. Intruſus interea temporis in ſedem Conſtantinopolitanam Paulus patrociniſ Imperatoris Conſtantis, compoſuit *Typum*, ſeu Fidei formulam, in qua ſimulato pacis zelo ſilentium circa duplicem voluntatem ſervandum imponebat, depoſita à templi valvis *Ectheſi*. *Typum* hunc damnavit Martinus in Synodo Lateranenſi celebrata anno 649. Secret. 4. nam Paulus prætextu componendæ diſſenſionis confirmabat doctrinam *Ectheſiſ*, atque dogmã catholicum evertebat. Hunc *Typum* dictum Conſtantis, quoniam ipſius auctoritate editus fuerat à Paulo, & adverſus Martini Clerique Romani damnationem ab illius Exarchis Theodoro & Olympio ſumma contumacia deſenſatus, Gabriel Vaſquez, doctus alioqui Theologus, diſput. 73. cap. 1. ait fuiſſe quemdam Pauli diſcipulum, quem nonnulli confundunt cum *Cypo*, recte ac lepide à Petro Conſtantio viro erudito in Vindic. Vet. Codd. cap. 16. hac ratione reprehensus, quod poſſit eodem jure cenſeri *Ectheſiſ* Heraclii quadam Sergii diſcipula, atque ſcelerofii *Typi* cognata. His auſpiciis Monotheliſmus diverſas fortunas ſubiit uſque ad generalem Synodum ſextam celebratam anno 680. in qua damnati iterum fuerunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus Conſtantinopolitani, atque plurium ſententia, etiam Honorius Primus: percuſſi quoque anathemate Macarius, Stephanus, & Polychronius adhuc viventes. Delata Concilii Acta, Agathone jam deſuncto, ad Leonem II. iſ illa confirmavit, atque, ut fertur, dixit Anathema Honorio.

7.
Status qua-
ſtionis am-
plius decla-
ratur.

Brevi hac Monotheliſmi notitia præmiſſa, quarimus an in Chriſto admittenda ſit una tantum voluntas, an duplex; & ſi duplex admitti debeat, an duæ in Chriſto voluntates appellari debeant una voluntas *perſonalis*, ut contendebat Macarius. Præterea inquirimus an ſit in Chriſto una tantum operatio, quam Monotheliſtæ appellabant *Theandricam*; id eſt, *Deo-virilem*, opinantes ſolam divinam naturam utpote ſuperiorem agere, humanamque cum ſuis potentiis eſſe illius *organum*, atque instrumentum, & pati quidem ac moveri, ſed omnem operationem eſſe divinitatis. De Honorio item, ejusque damnatione dicendum eſt capite, ne iſtud ſit nimis prolixum, proximori.

6.
Propoſitio:

PROPOSITIO I. Duæ ſunt in Chriſto Domino voluntates.

De voluntate divina aſſentiuntur Monotheliſtæ: & quidem ait ipſe Dominus Lucæ xlii. 34. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti*. Perſpicuum eſt enim, ut ait in diſputatione cum Pyrrho S. Maximus, quod non quatenus homo hoc dixit, ſiquidem recter fuerat factus homo, ſed quatenus Deus, qui varios modos providentiæ ſuæ circa homines demonſtravit, quibus voluit illos ab erroribus abducere, ſibi que aggregare. Rurſus Joann. vi. 21. ait; *Sicut Pater ſuſcitavit mortuos, & vivificavit; ſic Filius quos vult vivificat*. Quo in loco ſicut adverbium eſt comparationis inter duas perſonas eandem ſubſtantiam ac voluntatem habentes, quoniam ſolius Dei eſt quibus vult vitam præbere.

Chriſtus habuit voluntatem Divinam.

7.
& humana.

Probatur itaque de voluntate humana primo argumentis, quæ ex ſacris literis collegit Agatho Papa in Epiftola ad Conſtantinum, Heraclium, & Tiberium relata in Act. 111. Synodi ſextæ. Chriſtus ut homo Matth. xxvi. 39. ita Patrem precatus eſt, *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu, ſive, ut legitur apud Lucam xlii. 41. Non mea voluntas, ſed tua fiat*. Cujus teſtimonii ſententiam S. Ambroſius in 11. libro ad Gratianum, & Comment. in Lucam ita declarat, ut Chriſtus ſuſceperit voluntatem noſtram, quemadmodum ut homo ſuſcepit triſtitiam, atque in ipſo fuerit voluntas hominis temporalis, & voluntas divinitatis æterna. Et S. P. Auguſtinus libro 11. adv. Maximinum Arianum cap. 20. *Ubi autem dixit filius Dei, Verum non quod ego volo, ſed ſicut tu vis, quid te adjuvat quod tua verba ſubjungis, & dicis: Oſtendit vere voluntatem ſuam ſubjectam ſuo Genitori? Quæſi nos negemus hominis voluntatem voluntati Dei debere eſſe ſubjectam; & infra, In eo quod ait, Non quod ego volo, aliud ſe oſtendit voluiſſe, quam Pater, quod niſi humano corde non poteſt. Nunquam enim poſſet immutabilis illa natura quidquam aliud velle, quam Pater*. Similiter Athanaſius contra Apollinarem: *Duas voluntates hic oſtendit; humanam quidem, quæ eſt carnis, alteram vero divinam. Humana enim propter carnis imbecillitatem reſuſcit paſſionem; divina autem ejus voluntas eſt prompta*. De hac Athanaſii ſententia, recte ibidem Agatho: *Quæ declaratione quid poteſt cognosci verius? Videantur ibidem in collectione Hardui-*

Probatur ex
S Scriptura.

ni Tom. 3. alia Patrum testimonia ab Agathone producta, Gregorii Nysseni libro II. contra Eunomium, Joannis Chrysofomi, Cyrilli Alexandrini, Hilarii, & aliorum. Urget etiam Pontifex Christi verba Joan. vi. 38. *Descendi de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me;* & verba à Davide de Christo prolata Ps. xxxix. 8. *Scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam; Deus meus volui.* In quem locum affert sententiam Leonis scribentis ad Leonem Imperatorem, *Secundum formam servi non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus, qui misit eum.* Atque hæc omnia istam nobis argumentationem suppeditant: Voluntas à Verbo suscepta, temporalis, subiecta Deo, illique obtemperans est voluntas creata, & humana. In Christo fuit voluntas assumpta, & quæ Deo subiecta fuit atque obtemperavit. Fuit itaque humana, & creata voluntas in Christo.

8. Confirmatur
1. S. Maximus aliud promittit ex Scripturis argumentum in Disputatione cum Pyrrho latine reddita à Turriano viro S. J. clarissimo. Infert autem S. Martyr duplicem in Christo voluntatem ex quo plura in Evangelio facta Christi narrentur humanæ voluntatis signum certissimum. Primum ex porrecto ei in Golgotha vino cum felle mixto, Matth. xxvi. 34. quod cum gustasset, noluit bibere. Sicut autem sitire non potuit, nisi per humanitatem, ita hac sola noluit paratum vinum degustare. De ipso pariter in Evangelii scriptum est, quod volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere, quod ingressus domum neminem voluit scire, & non potuit latere, quod veniens ad discipulos ambulans supra mare volebat præterire eos, quod discipuli eidem dixerint, *Ubi vis, ut euntes paremus tibi comedere Pascha?* ac similia. Sicut enim, inquit Maximus, ambulatio proprietas est carnis, nec divinitas impotens est, neque terminis corporeis intercepta, & comedere Pascha est eorum qui sunt sub lege; ita voluntas ambulandi, sese abscondendi, implendique legem, est voluntas Christi, quatenus erat homo. Atque hæc fusiori stylo à Maximo explicata brevi syllogismo ita positionem nostram confirmant: Voluntas exercendi opera, quæ nequeunt convenire divinitati, est voluntas tantum humana. In Christo fuit voluntas exercendi opera, quæ non congruunt divinitati. Ergo fuit in Christo voluntas humana.

9. Confirmatur 2.
Tam Maximus, quam Agatho revincunt Monothelitas, etiam ex Christi

morte, atque obedientia, de qua Apostolus ad Philipp. ii. 8. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Et Maximus quidem ita ratiocinatur: Aut volens obedivit, aut non volens. Si non volens, tyrannis, non obedientia dicitur: si volens, fuit itaque in illo voluntas hominis, quatenus enim Deus nec obediens fuit, neque inobediens. Agatho autem, *Quis à lumine veritatis (inquit) se adeo separavit, ut audeat dicere Dominum nostrum Jesum Christum voluntate sua divinitatis Patri obedisse, cui est æqualis in omnibus, & vult ipse quoque in omnibus quod Pater?* Hinc petitur argumentatio à prima parum absumptis: quippe voluntas obediens voluntas humana est. Fuit in Christo voluntas obediens. Itaque fuit in Christo voluntas humana.

His accedunt Theologicæ argumentationes. Ac prima sit: Humana natura est prædita facultate intelligendi ac volendi. Ex quo Christus assumperit humanam naturam perfectam, habuit humanam facultatem intelligendi. Igitur habuit etiam humanam facultatem volendi. De hoc argumento plura Sophronius in Synodo Lateranensi Secret. 2. pag. Ven. Edit. III. Tom. VII. Agatho citata Epistola idem urget argumentum una cum definitione Synodi Chalcedonensis Jesum Christum perfectum esse in divinitate, & perfectum in humanitate; quandoquidem perfecta natura non est, cui deest naturalis proprietas. Proxima est ratio petita ex damnatione hæresis Eutylianæ, de qua infra; nam si propter unionem quæ facta est in hypostasi non salvaretur differentia duplicis voluntatis, ut autumabant Monothelitæ, nec salvati potest differentia duarum naturarum, quam ob eandem rationem, id est, ob unionem factam in hypostasi denegabant Eutychiani. Stat in Christo differentia naturarum juxta confessionem Pyrrhi principio disputationis cum Maximo. Stare igitur debet differentia quoque voluntatum. Vide Tom. VII. Concil. Venetæ Collect. pag. 1176. Accedit argumentum tertium initio ab eodem Maximo propositum: Impium & absurdum est, eandem personam, & eadem voluntate, ante Incarnationem omnia ex nihilo fecisse, continere, & procurare ac salubriter dirigere; & post Incarnationem cibum appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ non nisi temporalia, ac mutabilia esse possunt. Est igitur impium, atque absurdum in Christo unam tantum voluntatem profiteri.

PRO.

11. PROPOSITIO II. Naturales appellari de-
 Propositio 2. bent duæ, quæ in Christo ſunt, volun-
 tates.

Hanc theſim neceſſariam arbitror ad
 evitandam omnem Monothelitarum fal-
 laciã. Nam quidam cum Macario
 unam in Chriſto voluntatem *personalem*
 dicebant, quidam cum Pyrrho unam
gnome, aut ſententia, quidam alii unam
habitudine ac modo, quæ omnia eundem
 errorem olent. At non eſt in Chriſto

Probatur.

una voluntas, ſive *personalis* dicatur,
 ſive una *gnome*, ſive *habitudine*; ſed vo-
 luntates duæ *naturales*; quod ſic demon-
 ſtro. I. S. Pater Auguſtinus adverſus
 Julianum laudatus in ſua Epistoſa ab Aga-
 thone hac præmiſſa laude, *Sapientiſſi-
 mus præco veritatis*, quid ſit voluntas de-
 finit his verbis: *Motus animæ quid eſt,
 niſi motus naturæ? Anima enim abſque
 dubio eſt natura. Quamobrem voluntas
 eſt motus naturæ, quoniam eſt motus ani-
 mæ.* Et ruruſus: *Ex illo eſt voluntas;
 cujuſ eſt voluntas. Ab angelo ſcili-
 cet voluntas angeli: ab homine homi-
 niſ.* Cur ergo negas *clauſis oculis res
 manifeſtas, ex natura hominiſ enaſci ho-
 miniſ voluntatem?* Hinc talis argomen-
 tatiõ depronitur: Naturalis dicendus eſt
 motus ex anima & natura indita ſibi fa-
 cultate proficiſcens. Voluntas humana
 Chriſti eſt motus ex anima, atque ex
 natura hominiſ proprietate ac virtute ſua
 proficiſcens. Igitur voluntas humana
 Chriſti appellari debet voluntas hominiſ
 naturalis. II. In Chriſto Jeſu duas na-
 turas cum Catholicis Monotheliſe pro-
 fitebantur, divinam, & humanam. Di-
 vinitas autem non habet, quod ad natu-
 ræ rationem attinet, voluntatem huma-
 nam, neque humanitas habet naturali-
 ter voluntatem divinam. Eſt ergo vo-
 luntas humana naturaliter diverſa à vo-
 luntate divina. III. Homo natura ſua
 eſt rationiſ particeps, atque libera po-
 teſtatiſ. Libera poteſtatiſ voluntas eſt.
 Igitur homo eſt naturã ſuã prædituſ vo-
 luntate; ideoque Chriſtuſ Dominuſ cum
 ſit veruſ homo, habet voluntatem, quæ
 eſt naturaliter voluntatiſ hominiſ.

12. Oppugnan-
 tur Mono-
 theliſe.

Oppugnemus nunc Monothelitarum
 machinamenta. I. Etiaſi Chriſtuſ ſit
 unuſ ratione hypotatiſ ſeu perſonæ,
 cum duas habeat naturas, dici nequit ha-
 bere unam voluntatem *personalem*. Si
 enim propter unitatem perſonæ una di-
 ci debeat voluntatiſ, cum in ſancta Tri-
 nitate treſ ſint perſonæ diviſe, dicen-
 dum foret treſ exiſtere in Deo *personales*
 voluntateſ. Hoc autem, inquit Aga-
 tho, eſt maxime alienum ac valde pro-
 fanum, cum una ſit voluntatiſ, ubi eſt

una natura. Nequit ergo dici propter
 unitatem hypotatiſ una natura *personalis*.
 Deinde aliud eſt dicere quod ſit in
 Chriſto una perſona volentiſ & operantiſ,
 aliud quod ſint duæ voluntateſ ac duæ
 operationeſ: nam unitatiſ operantiſ ac
 volentiſ ſumitur ab unitate perſonæ,
 quoniam perſona vult, ac perſona ope-
 ratur; ſed unitatiſ operationiſ ac volun-
 tatiſ ſumitur ab unitate naturæ, nam à
forma, ut inquirunt ſcholæ, deſumitur
 viſ, ſeu principium *quo elicitivum*. Ut
 ergo propter unitatem Perſonæ appella-
 tur Chriſtuſ unuſ volentiſ; ita propter
 naturarum differentiam debent dici duæ
 in Chriſto *naturales* voluntateſ. II. Ne-
 quit in Chriſto ſtatui una voluntatiſ *gno-
 me*. Enimvero, aut *gnome* ſubſtantia
 eſt, aut ſententia. Si eſt ſubſtantia ac
 natura, cum in Chriſto duæ ſubſtantie
 ac naturæ ſint, neceſſe eſt ut duæ ſint
 juxta *gnomen* voluntateſ. Si vero *gno-
 me* ſententia eſt, uti agebat Pyrrhuſ, &
 quidem ſententia cum conſultatione at-
 que electione; *gnome* aut ipſa voluntatiſ
 erit; aut quod ex voluntate proma-
 nat. Ut ergo nequit dici voluntatiſ
 una voluntatiſ, aut una motu volun-
 tatiſ, niſi ubi eſt una natura, ita dici ne-
 quit una voluntatiſ *ſententialiſ*. III. Sta-
 tui non debet in Chriſto una voluntatiſ ſe-
 cundum modum atque *habitudinem*. Ta-
 liſ quippe *habitudo* vel afficit ipſam vo-
 luntatem, vel perſonam, vel naturas,
 vel tantum reſpicit objecta. Hoc poſtre-
 mum ſi dixeris, debet voluntateſ com-
 plureſ ſtatueri; ſed hæc *habitudo* actus
 multiplicat, non facultateſ. In divina
 autem natura ac hypotatiſ nulla excogi-
 tari poteſt affectio. *Habitudo* itaque ſo-
 lam naturam humanam poteſt afficere.
 Non ergo debemus in eadem Perſona,
 cui ineſt natura humana ac divina, af-
 ſerere unam *habitudinem* voluntatem.

PROPOSITIO III. Non debet in Chri-
 ſto propugnari una duntaxat operatio.

Demonſtratur productiſ hæcenus ar-
 gumentis. Ut enim unitatiſ voluntatiſ,
 ita unitatiſ operationiſ uniuſ naturæ argu-
 mentum eſt. Ait enim Baſiliuſ contra
 Eunomium, *Quorum operatio una eſt,
 horum eſſentia una eſt*: & contra Dama-
 ſcenuſ libro 111. de Fide cap. 15. *Quo-
 rum enim diverſa natura eſt, horum eſt
 diverſa actio*. Adde argumentum S. Mar-
 tini in Synodo Lat. Secretario 111. Si
 una eſt operatio illa *Deo-viriſ*, quam
 profitebantur Monotheliſe, aut ſimplex
 eſt, aut compoſita, aut naturalis, aut
personalis. Non *ſimplex*, aliã & Deuſ
 Pater habebit propriam illam operatio-
 nem,

13.

In Chriſto
 non eſt una
 tantum ope-
 ratio.

nem, & operabitur & ipse operatione illa *Deo-virili*, id est, divino humana. Non *composita*, quoniam Filius esset alienæ à Patre substantiæ, & operationis, non habente Patre operationem illam compositam. Non est *naturalis*, alioqui caro erit consubstantialis Deo Verbo, utpote naturaliter habenti eandem operationem. Non denique una *personalis*, quia persona Verbi non est Patri extranea secundum modum operationis. Non est ergo in Christo operatio divino-humana, quæ sit indivisa, & una tantum. Vide Tom. vii. Concil. Ven. Collectionis pag. 154. Adjiciam alterum argumentum ex Maximo in conflictu cum Pyrrho: Cum naturalia naturis convenire debeant, fieri non potest, ut naturæ creatæ, & quæ cœpit esse, operatio sit non creata, & sine principio, atque infinita, creatrix, & conservatrix: vel naturæ non creatæ & in principio carentis sit operatio creata, & cœpta acterminata, & quæ ab alia natura dissolvi queat & conservetur. Oportet autem ut illa operatio *Deo-virilis* à Monothelitis asserta vel creata sit, vel increata, siquidem nulla penitus cogitari potest intermedia. Igitur si creata dicatur, non erit operatio naturæ principio carentis & infinitæ: si autem increata, non erit operatio naturæ, quæ cœpit esse: ideoque repugnat, quod statuatur in Christo unica operatio *θεανδρική*, *Deo-virilis*.

RESPONDETUR MONOTHELITIS.

14.
Obicitur
& responde-
tur.

Oppones 1. S. Dionysius in Epistola ad Cajum ait: *Deo viro facta, unam quamdam theandricam, seu Dei virilem operationem expressit in vita.* Resp. S. Martinus in Concil. Lat. Secret. III. testimonium Dionysii falsidicos luculenter ostendere Monothelitas, & mentitam esse iniquitatem sibi; lectum enim à Paschasio notario inventum est in Græco haberi, *Καὴν τὴν τὴν θεανδρικήν ἐνέργειαν, novam quamdam theandricam operationem.* Commutavit ergo Cyrus novam in unam. Respondetur 2. cum Maximo Dionysium demonstrare novam atque mirabilem Christi conversationem secundum unionem inexplicabilem & arcanam. Illa autem vox *novæ operationis theandricæ* quadam per numeratas naturas circuitione earundem operationes monstrat. Si enim operatio illa nova ac theandrica foret naturaliter una, cum sint eadem opera Patris & Filii, inspecta natura divinitatis foret in Patre illa eadem operatio theandrica, quod est absurdum atque repugnans.

Opp. 2. Cyrillus Alexandrinus libro 15. in Joannem scribit fuisse in Christo *unam quamdam operationem per ambas naturas.* Resp. S. Cyrillum, non dixisse unam *naturalem* operationem divinitatis Christi, & humanitatis ejus, sed unam operationem divinam, & paternam; intendebat enim demonstrare unam esse divinitatis sine carne, & cum carne operationem, quæ tam Patri, quam Verbo incarnato essentialiter inest: siquidem Verbum etiam post Incarnationem habet eandem operationem communem cum Patre incorporate operante, etiam si Verbum etiam tactu carnis ipsa miracula cum Patre corporaliter operetur. Hæc est responsio Maximi, & aperte quadrans verbis Cyrilli dicentis: *Cum principis Synagoga filium suscitavit, dicens, Filia surge, apprehendit manum ejus, ut scriptum est: eam nempe omnipotenti suo jussu ut Deus, & rursus tactu sanctæ carnis vivificando, unam & congenam per hæc ambo ostendit operationem.*

Opp. 3. Humanitas Christi erat instrumentum divinitatis, ut inquit idem Cyrillus in dialogo de Incarnat. & S. Athanasius Orat. 15. contra Arianos. Instrumenti autem, & causæ principalis eadem est operatio. Resp. Eandem esse operationem causæ principalis atque instrumenti, quotiescunque istud aut ejusdem naturæ est cum causa principe, aut suapte indole est iners, passivum, atque sine propria energia, juxta impressum sibi motum, actioni applicatum. Diversam tamen esse utriusque causæ instrumentalis & principalis operationem cum illud differentiam habet naturæ suæ, neque iners est, ac passivum, sed suamet præditum efficientia. At aiebat Pyrrhus: Nonne quodlibet instrumentum recipit motum ab alia causa? Patitur ergo, non agit. Respondet S. Maximus operationem ac motum humanitatis dici à Patribus passionem propter rationem ipsi inditam à causa omnium effectrice; omnia enim, quæ ex Deo sunt, motum subeunt, utpote quæ non sunt ipsa per se motus, aut ipsa per se potestas; appellari tamen etiam proprietatem, quatenus soli illi naturæ, & non aliis inhaeret; energiam ac potestatem, in quantum cum divino motu motum exercet proprium, & etiam qualitatem, in quantum est virtus quædam effectrix. Hæc Scholastici explicant distinguendo in eadem humanitate rationem instrumenti, & rationem naturæ: ratio instrumenti dicitur comparate ad divinitatem, ratio naturæ respectu humanarum operationum: ut instrumen-
tum

16.
Obicitur 3.
& responde-
tur.

tum recipit motum; ut natura exerit motum proprium, atque operatur.

17.
Objicitur 4.
&
Respondet.

Opp. 4. S. Clemens Alex. in VI. Stromatum ſcribit: *Voluntas enim erat ſolius divinitatis*. Reſp. loqui Clementem de ipſa Dominica Incarnatione, quam dicit peractam voluntate ſolius divinitatis, nec fuiſſe opus motus carnalis, ſive ordinis & conſecutionis nuptiarum.

18.
Objicit. 5. &
Respond.

Opp. 5. Nequeunt in Chriſto propugnari duæ voluntates, aut duæ operationes *naturales*. Igitur una tantum ſive perſonalis dicatur, ſive ſecundum *habitudinem*, ſive *ſecondum*, ac *Deo-virilis*. Probi. ant. I. quoniam quod eſt naturale, non eſt liberum, ſed neceſſarium; voluntas autem libera poteſtas eſt, & operatio pariter rationalis naturæ libera poteſtate exercetur. II. Si daretur voluntas naturalis, naturale foret omne peccatum, cum nullum peccatum abſque voluntate patretur. III. Dei ac Sanctorum eadem voluntas eſt, nec tamen eſt eadem natura: conſiſtit itaque una eademque voluntas cum naturarum differentia. Reſp. falſum eſſe antecedens; ad cujus priorem ac proximam probationem dicimus naturale eſſe quidquid naturæ eſt inditum, proprium & concreatum, & naturale etiam appellari quod non eſt in natura intelligente invitum, ut inquit Cyrillus in tertio Capite contra Reprehenſiones Theodoret. Priori itaque ſenſu quod naturale eſt, appellatur neceſſarium, id eſt, antevergens liberam electionem; & ſecundo ſenſu naturale eſt, quod ex proprietate naturæ cum libera electione procedit; cujuſmodi eſt peccatum; quare *homonymiã* fallere ſtudent Monotheliæ. Ad tertium vero reſpondetur unam eſſe voluntatem Dei, & Sanctorum ejus comparate ad id quod volunt, non ad ipſam voluntatem ſubſtantialem, atque effectivam.

19.
Objicit. 6. &
Respond.

Opp. 6. Chriſtus eſt una perſona. At *operationes* perſonarum ſunt, ſive ut fert pervulgatum adagium, *ſuppoſitorum*. Una ergo perſona unam inſert operationem: ideoque aut Monotheliſmum profiteri debemus, aut hæreſim Neſtorianam. Reſp. falſam eſſe illationem; nam quo actiones ſunt *ſuppoſitorum*, conſequitur unam eſſe perſonam operantem, non unam eſſe operationem perſonæ. Operatur enim qui ſubſiſtit, ſed *ſubſiſtentia* eſt modus exiſtendi, non principium eli-

citivum operationis, ut ſupra exemplo ſanctæ Trinitatis demonſtratum eſt.

Opp. ultimo. Si duæ voluntates ſtatuantur in Chriſto, erunt ad invicem contrariæ ac repugnantes; per divinam quippe mortem elegerat, quam humana voluntate refugiebat. Reſp. majorem conſequi ex Monotheliſmo repugnantiam; ſiquidem inde ſequitur eandem voluntatem elegiſſe ſimul mortem, eamque horuiſſe. In Catholicorum autem ſententia fuit in Chriſto voluntas divina mortem præcipiens, voluntas humana divina ſubjecta, & obtemperans, experta tamen affectione ſenſuum horrorem mortis humanitati connaturalem. Neque talis ſenſuum affectio arguit in duplici voluntate contrarietatem; quoniam divina non præceperat mortem abſque ullo dolore ſubeundam; neque poena ita rationem pervertit, ut humana voluntas obtemperaret invita, ſed hæc ſemper prætulit in infirmitate carnis invictam ſpiritus fortitudinem: quare ait Marci XIV. 38. *Spiritus quidem promptus eſt, caro vero infirma*. His lucem afferent quæ diximus ſub finem Capitis præcedentis.

Sed dices; Ergone abjicimus operationem *Theandricam*, quam deprædicabant Monotheliæ? Reſpondeo *Theandricas* operationes etiam nos appellare; ſed non unam atque indiviſam. Eſt utique Chriſtus Deus homo; & conſequenter omnis ejus operatio *ſecondum*, eo ſenſu quod ſive principium operationis eſſet natura divina, ſive humana, omnis operatio erat *Dei-hominis*. Sed quoniam, ut diximus, nulla operatio proprie dicitur *perſonalis*, ſed appellanda eſt naturalis, illam proprie *Theandricam* operationem vocamus, quæ eſt ab utraque natura efficiens, ut miracula patrata virtute divinitatis, & tactu carnis. Alias omnes appellabimus operationes aut divinas, aut humanas, prout naturaliter ab una, vel altera natura prodierunt; ſic ambulare, dormire, manducare, humana operatio eſt; dare Spiritum ſanctum, & peccata dimittere, operatio divina. At propter unionem hypſtaticam utraque natura ſemper operatur cum altera conjunctim, & humana ſemper ad nutum ac regimen divinitatis; quamquam non eſſet quælibet operatio utriusque naturæ proprietas, vel effectus.

20.
Objicit. 7. &
Respondet.

21.
Instatur &
Respondetur

CAPUT XI.

Quæritur an Honorius Primus adhæserit Monothelitis?

SUMMARIUM.

1. Status quæstionis.
2. Defensores Honorii.
3. Variæ de Honorii sententiæ opiniones.
4. Usque ad 10. prima propositio cum probationibus.
10. Usque ad 24. Solvuntur objectiones.
25. Probatur 2da propositio.

1.
Status Quæ-
stionis.

A GREDIMUR quæstionem ob varia Doctorum placita celeberrimam, neque spectantem ad solam Monothelitarum historiam; verum etiam ad Romani Pontificis auctoritatem vindicandam. Præsertim quippe exemplo Honorii, cujus damnationem legimus in VI. Synodo, posse Romanum Episcopum in hæresim cadere, & damnari à Generali Concilio, nituntur probare Magdeburgenses, & Novatores alii communiter. Eodem utuntur Assertores Libertatis Cleri Gallicani, ut propugnent Concilium esse supra Papam. Hinc etiam gestiunt Janseniani, ut defendant posse Pontificem errare in definitione *facti dogmatici*. Oportet autem in hac gravi controversia distinguere quæstionem de Honorii doctrina, an scilicet in Re-scriptis ad Sergium Monothelismum probaverit, & quæstionem de lata in ipsum à Synodo VI. sententiâ excommunicationis, nempe utrum hæc fuerit jure, atque auctoritate prolata.

2.
Defensores
Honorii ad-
struuntur.

Quantum ad priorem quæstionem attinet, habemus innumeros defensores Honorii, Joannem Papam IV. S. Maximum, Anastasium Bibliothecarium, Bellarminum, Baronium, aliosque accurate laudatos ab Antonio Dezallier in Historia Monothelitarum. Ex Nostratibus permulti hoc argumentum pertractarunt, sed præ cæteris Christianus Lupus in dissert. de VI. Synodo, Joannes Laurentius Czepanski in Controv. sæculi VII. & Bernardus Desirant in libro, cui titulus, *Honorius vindicatus*. Is erudite demonstrat aliam fuisse Epistolam Sergii scriptam ad Honorium, aliam vero exhibitam in VI. Synodo; & illam quidem sensu Catholicam, eaque arte conscriptam, ut videretur tantum directa ad penitus extirpandam hæresim Nestorianam atque Euthychianam; ideoque Papa illam probando, etsi male ei cessit, bono Ecclesiæ provide consulebat. At Sergii Epistola in Concilio perlecta aperte Monothelismum tradebat; ac propterea Patres existimantes hanc ab Honorio probari, latente fraude decepti anathema in

ipsum Pontificem intorserunt. Demonstrat id Desirantius exacta Epistolarum omnium, Actuumque Synodaliū collatione; & notas viri docti inseruerunt Tomo IV. Anastasii Bibliothecarii Romanæ Editionis Curatores. Verum si nimiam erga Sergium conniventiam, neque omnino opportunam œconomiam velis in Honorio reprehendere, aut sententiam aliquam non recte expressam, quæ tamen fidem non maculaverit, parum id arbitrator præjudicii asserre Apostolicæ Sedis auctoritati.

Circa sententiam in Honorium prolatam variæ sunt Scriptorum opiniones. Nam Pighius censet exemplaria sextæ Synodi fuisse à falsariis corrupta. Anastasius Bibliothecarius in Epistola ad Joannem Diaconum ait Synodum recipiendam esse usque ad prolationem tantummodo canonum. Canus, Combesisus, Petidier inquirunt distinguendum esse in Pontifice quod spectat ad privatam hominis excellentiam, & quod pertinet ad Pontificis dignitatem, sive id quod scribit, ut privatus Doctor, & quod profert ad confirmandam fidem ex Cathedra: prioris generis esse Epistolam Honorii ad Sergium, errori proinde obnoxiam, & judicio Ecclesiæ subjiciendam. Intrusum in Acta VI. Synodi Honorii nomen putant Baronius, Binus, Bellarminus, Frassen, & alii. Errasse præfatam Synodum errore facti, quod ex mala ac sinistra informatione in Pontificem telum contorserit, scribit lib. 2. de Ecclesia Turrecremata, atque posse hoc pacto generale Concilium errare ipse Bellarminus non diffitetur. Damnatum Honorium œconomia quadam ad retundendam Monothelitarum audaciam eoquod ob Honorii erga Sergium comitatem Monothelismus præaltas radices fixerat, innunt præ cæteris noster Lupus dissert. de Syn. VI. cap. 4. Antonius & Franciscus Pagi Sæc. VII. Dezallier in VIII. Scrutinio. Præcipua horum Doctorum momenta producam infra in solutione objectionum,

3.
Variæ de
Honorii sen-
tentiâ addu-
cuntur opi-
niones.

PRO-

4. PROPOSITIO I. Honorius Primus in ſuis
Propoſito I. ad Sergium Epistolis nulla ratione Mono-
theletis adheſit.

Probat. 1. Demonstratur I. ex Epistola Joannis
Papae ad Constantinum edita à Sirmon-
do, ubi Pontifex pro Honorio exornans
Apologiam ait: Secundum hunc igitur
modum jam dictus decessor noster prae-
nominato Sergio Patriarchae scripsisse dig-
noscitur, quia in Salvatore nostro duae vo-
luntates contrariae, id est, in membris
ipſius penitus non conſiſtunt, quoniam
nihil vitii traxit ex praevaricatione pri-
mi hominis. In nobis enim, non in eo
cooptatur quod scriptum est, Scio quia
non habitat in me, id est, in carne mea
bonum. Et infra. Hinc ergo haec duae con-
trariae voluntates mentis, & carnis, quas
Apostolus docet, in nostro nequaquam Sal-
vatore fuerunt, eo quod hic lucuminis sti-
mulus ex praevaricatione protoplasti sump-
sit initium, quoniam à Redemptore no-
stro natura suscepta est, non criminis cul-
pa, Maximus pariter in Epistola ad Ma-
ximum inquit: Honorium etiam Romanum
Papam non diffiteri reor in Christo vo-
luntatum dualitatem in Epistola quam
scripsit ad Sergium, eo quod unam dixit
voluntatem; sed potius conſiteri, &
hanc fortassis etiam conſtabilire. Nam
hoc non in reprobationem dixit humanae
Salvatoris, & naturalis voluntatis: sed
quod nullatenus conceptionem ejus, quae
fuit sine semine, vel incorruptam nati-
vitatem praecesserit voluntas carnis vel co-
gitatio vitiosa. Et rursus: Per id vero,
quod ait non esse voluntatis ejus diverſi-
tatem, contrarium vel repugnans quid
non eum habere perhibet, sed conveniens,
& profus unum ex toto. Unde cum
noſtram quidem naturam de divinitatis
voluntate dicit assumptam, unius mentio-
nem facit. Illud autem quod introducit,
Non vero facere voluntatem meam, in
medium verbo praeponebat omiſſo numero.
Non sunt, inquit, haec diverſa volunta-
tis, id est, contrariae atque adverſatri-
cis. Ex quo duas secundum naturam exi-
ſtere in Salvatore voluntates manifeſte
colligitur. Si enim contrariam non ha-
buit, naturalem habuit tanquam homo.
Idem Maximus in diſputatione cum Pyr-
rho Epistolam Honorii obſiciente, in-
quit: Quis fuerit fide, & auctoritate
dignus Epistola hujus interpres, qui eam
ex persona Honorii scripsit, adhuc super-
ſes, & qui totum Occidentem cum aliis
virtutibus, tum dogmatibus fidei Chriſtia-
nae illustravit, an ii, qui Constantinopo-
li, quae ex corde evant, loquebantur? Et
ſatente Pyrrho majore fide eſſe dignum,
R. P. Berti Theol. Tom. V.

qui Epistolam Honorii composuit, nempe
Joannes, ſubdit Maximus: Is igitur
ipſe, cum ad Deum Constantinum Im-
peratorem ex persona S. Papae Joannis de
hac Epistola ſcriberet, dixit, unam vo-
luntatem dicimus in Domino, non divi-
nitatis ejus, & humanitatis, sed huma-
nitatis ſolius. Cum enim Sergius ſcri-
pſiſſet, quod quidam duas voluntates in
Christo contrarias dicerent, diximus Chri-
ſtum non duas voluntates contrarias ha-
buiſſe, carnis, inquam, & ſpiritus, ſicut
nos habemus poſt peccatum, ſed unam
tantum, quae humanitatem ejus ſigni-
ficabat.

Hinc pro deſenſione Honorii validiſ-
ſimum argumentum depromo. Dum
ait Honorius admittendas non eſſe in
Christo duas voluntates, ex teſtimonio
Secretarii ejus, qui conſcripſit Reſponſa
ad Sergium, & literis mandavit ſenſum
doctrinaeque Pontificis, cui proculdu-
bio major adhibenda eſt fides, quam
Graecis Constantinopoli commorantibus,
& maxime Monotheliſmo infectis, qua-
les fuerunt qui Patribus VI. Synodi ex-
hibuerunt Honorii Epistolam in Graecum
à ſe ipſis converſas, docuit tantummo-
do non fuiſſe in Chriſto voluntatem re-
pugnantem rationi, ſive luſtam concu-
piſcentiae ex peccato originalis proman-
antis, ſed naturalem voluntatem, quae
naturae humanae propria eſt, minimè
denegavit, ſed potius conſtabilivit. Qui
autem in Chriſto negat ſolum volunta-
tem repugnantem rationi, quae eſt lex
membrorum derivata ex propagatione
peccati, propugnatque naturalem volun-
tatem ex humana natura prodeuntem, ni-
hil habet cum errore Monothelitarum
affinitatis. Igitur Honorius nequaquam
ipſis Monothelitis adheſit.

Huic argumento tam inviſtis teſtimo-
niis firmato, ut Pyrrhus recitatis à Ma-
ximo verbis Joannis penitus obmutue-
rit, addamus alterum ex Honorii Episto-
lis depromendum. In priorè Epistola ad
Sergium relata Act. XII. Synodi VI. in-
quit Pontifex, Unde & unam voluntatem
ſatemur Domini noſtri Jeſu Chriſti, quia
profecto divinitate aſſumpta eſt noſtra na-
tura, non culpa; illa profecto, quae ante
peccatum creata eſt, non quae poſt prae-
varicationem vitiosa. Ait deinde abſtinen-
dum eſſe à vocabulo unius, aut geminae
operationis hanc rationem proferens,
Ne parvuli aut duarum operationum vo-
cabulo offenſi ſectantes Neſtorianos nos
veſana ſapere arbitrentur; aut certe ſi
rurſus unam operationem Domini noſtri
Jeſu Chriſti ſatendam eſſe cenſuerimus,
ſultam

*stultam Eutychianistarum attonitis auri-
bus dementiam fateri putemur.* In fine
Epistolæ hortatur, *Ut unius vel gemina
novæ vocis inductum operationis vocabu-
lum aufugientes unum nobiscum Dominum
Jesum Christum filium Dei vivi Deum
verissimum in duabus naturis operatum
divinitus, atque humanitus fide orthodo-
xa, & unitate catholica prædicetis.* Ex
prioribus verbis apparet veram esse in-
terpretationem Joannis IV. & Maximi
Martyris, de qua supra; nimirum Ho-
norum statuisse unam voluntatem hu-
manitatis, rejiciens voluntatem contra-
riam ortam ex luctamine carnis. Ex ver-
bis secundo loco recitatis, liquet Papam
noluisse admittere duas operationes in
sensu Nestorii, neque unam operatio-
nem in sensu Eutychetis, quod audierit
à Sergio horum hæreses iterum fuscita-
ri. Ex postremis constat Honorium as-
serere Unum operantem, sed operantem
divinitus, & humanitus. Itaque sancta
Pontificis intentio fuit omnem aditum
præcludere Nestorianis, & Eutychianis,
& contra illos negare duas operationes
personales, contra istos negare unam oper-
ationem *naturalem*, ratus propterea
reticendum esse vocabulum unius, vel
geminæ operationis: unius, ne quis in-
ferret unam esse in Christo naturam:
geminæ, ne quis putaret duas esse in
Christo personas; execratus perniciosas
hæreses jam pervulgatas, & ignorans no-
vam, ac tunc primo serpentem. Eadem
Pontificis intentio apparet ex altera Epi-
stola relata Act. XI. Synodi VI. ubi ait,
*Auferentes scandalum novellæ adinventio-
nis, non nos oportet unam, vel duas oper-
ationes definiendo prædicare; sed pro
una, quam quidam dicunt operatione,
oportet nos unum operatorem Christum
Dominum in utrisque naturis veridice
confiteri: & pro duabus operationibus
ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas
potius duas naturas, id est, divinitatis,
& carnis assumptæ in una Persona uni-
geniti Dei patris, inconfuso, indivise,
atque inconvertibiliter nobiscum prædica-
re propria operantes.* In his patet Ho-
norum, quamquam iterum prohibet vo-
cabulum unius aut geminæ operationis,
aperte tradere Verbum in duabus natu-
ris operari, atque duas ipsas naturas esse
in una persona, quæ propria utrique sunt
operantes.

7. Fabricatur ex his consequens argu-
mentum. Non debet Monothelitis ad-
numerari, qui duntaxat in Christo dene-
gat voluntatem carnis cum ratione pu-

Confirm. 1.

gnantem: qui prohibet ne admittantur
geminæ operationes in sensu Nestorii,
id est, à duabus personis elicite, aut una
operatio in sensu Eutychetis, scilicet, ab
una natura prodiens, qui denique profi-
tetur unum esse operantem ratione hy-
postasis, sed operari in duabus naturis,
& ipsas duas naturas in unitate personæ
operari *sibi propria*, ideoque naturam
humanam non esse organum tantum vel
instrumentum divinitatis, neque moveri
ac pati duntaxat, quemadmodum Mo-
nothelitæ affirmabant, sed exequi reve-
ra operationes humanas. Atqui Hono-
rius hæc omnia apertissime tradidit. Igi-
tur Honorius non debet Monothelitis
adnumerari.

Proferam tertium argumentum etiam
præcedentibus robustius, quod erudite
versat Dezallier. Macharius Monothelita
Act. 2. Synodi VI. affirmavit suam
de una operatione sententiam fuisse de-
finitam à Synodò Chalcedonensi. Tunc
Antiochus Notarius Synodi protulit li-
brum Chalcedonensis Concilii, ac per-
lecta fuit Epistola S. Leonis Papæ ibidem
inserta ac probata, & recitatus hujus-
modi Leonis textus: *Agit enim utraque
forma cum alterius communione, quod
proprium habuit: Verbo quidem operan-
te quod Verbi est, carne autem exequen-
te quod carnis est; & horum unum coru-
scat miraculis, aliud vero succumbit in-
juriis.* Hoc textu recitato exsurgentes
Apostolicæ Sedis legati exclamarunt:
*Ecce, benignissime Domine, manifeste
duas naturales operationes, inconfuse, &
indivise in Domino nostro Jesu Christo
præsens sanctissimus prædicat Pater.* At-
que his annuit Synodus univèrsa, Ho-
norus Papa in 2. Epistola paulo ante ver-
ba superius citata ait: *Quantum ad dogmã
Ecclesiasticum pertinet, utrasque naturas
in uno Christo unitate naturali copula-
tas cum alterius communione operantes,
atque operatrices confiteri debemus, &
divinam quidem, quæ Dei sunt operan-
tem, & humanam, quæ carnis sunt exe-
quentem, non divise, neque confuse, aut
inconvertibiliter Dei naturam in homi-
ne, & nec humanam in Deum conversam
edocentes.* Conferas Honorii, ac Leo-
nis verba, & nihil in uno adinvenies,
quod non sit eadem profus ratione ex-
pressum in altero. Omnino consimilia
sunt verba Agathonis in Epistola adver-
sus Monothelitas.

Argumentum, quod hinc eruitur, est
hujusmodi. S. Leo Papa accensendus
non

8.
Confirm. 2.

9.
Confirm. 3.

non est Monothelitis, & manifeste duas in Christo operationes asseruit; quoniam ait utramque formam agere in Christo quod proprium habet, cum alterius tamen communione, inconfuse, & indivise, quia una natura est alteri hypostaticè conjuncta. Atqui hoc idem scribit Honorius; igitur Monothelitis nec Honorius connumerandus est, duasque in Christo naturales operationes manifeste propugnat: conveniunt enim verba verbis, & sententiæ sententiis. Neque dicas, quomodo propugnat quod prohibet confiteri? Nam dixi prohibere vocabulum geminæ operationis in sensu Nestorii, in quantum videbatur parvulis atque imperitis per illud duas in Christo statui personas. Neque repugnat idem vocabulum juxta diversum sensum rejici, ac probari. *Homouision* quippe minime recipit Synodus Antiochena damnans Samolatenses, & consecravit Nicæna contra Arianos: *Unum è Trinitate passum* in sensu Eutycheianorum noluit asserere Hormisdas, quod in sensu Catholico definierunt Joannes II. Vigilius; & v. Synodus *Deipara* nomen contra Eutychetem satius duxit reticendum, etiam si contra Nestorium jure merito fuerat receptum. Itaque geminam operationem noluit Honorius pronuntiare adversus Nestorianos, quam minime reprobarisset in sensu Catholicorum.

RESPONDETUR ADVERSARIIS.

10.
Objicitur 1.
& responde-
tur.

Opp. 1. Honorius unam in Christo voluntatem propugnavit; inquit enim, *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*. Respond. Honorium appellare unam voluntatem Christi per exclusionem duplicis voluntatis humanæ, quarum una sit voluntas spiritus, altera carnis, & repugnans rationi; non per exclusionem duplicis voluntatis divinæ, & humanæ. Liqueat hæc responsio ex productis Joannis Papæ, & Maximi testimoniis, necnon ex ipso Epistolæ Honorii contextu. Post illa enim verba, statim ait: *Quia profecto divinitate assumpta est nostra natura, non culpa, &c.* Quid enim ex ista causali legitime inferatur? nisi istud tantum, non ergo habuit Christus stimulum luctaminis, & quod habitat in carne peccatum, voluntatem scilicet abreptam à sensibus, atque adversus spiritum incitatam. Hac itaque vera, firmissimæque responsione prior illa argumentatio refellitur. Præterea probabilitate non caret, quod in Epistola Honorii *novam* scriptum fuerit, non

unam; ac falsarios Monothelitas Epistolam corrupisse. Nam adulterasse confirmata Dionysii verba diximus capite præcedenti, & videtur Honorius eadem Dionysii sensu usurpasse. Neque sola ducimur, quæ plerumque fallit, conjectura, sed etiam ratione constanti. Primo namque prohibet Honorius in utraque epistola unius, vel geminæ operationis vocabulum, ideoque unius etiam vel geminæ voluntatis: neque credibile est illum asserere, quod ne alii pronuntient tam stricte mandat. Monothelitæ erga depravatis verbis Honorii illum tanquam virum inconstantem, qualem habuit Constantinus Pogonatus, temere traduxerunt. Sed accedit firmior ratio. Enimvero cum Româ Constantinopolim profectus esset Anastasius Abbas, ut scribit Maximus in Epistola ad Marinum, contestatus est, *Eum, qui hanc Epistolam per jussionem Honorii latinis dictaverat dictionibus, Dominum videlicet Abbatem Joannem sanctissimum Symponum, affirmasse, quod nullo modo mentionem in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis, licet nunc hoc sit fictum ab iis, qui hanc in græcam vocem interpretati sunt.*

Opp. 2. Monothelitæ affirmabant unum Dominum Jesum Christum omnia fuisse operatum media humanitate. Atque hoc idem scripsit Honorius iis verbis, *Consistentes Dominum Jesum Christum Mediatorem Dei & hominum operatum divina media humanitate Verbo Dei naturaliter unita*. Respondeo omnes Catholicos profiteri, quod Verbum incarnatum operabatur etiam divina conjunctim, & media humanitate, ob communionem utriusque naturæ & hypostaticam unionem. Hæresis Monothelitarum in hoc sita est, quod vellent omnia Christi opera initium habere à divinitate, tanquam à principio proximo, & naturali, ac humanitatem moveri tantum & pati, neque alio pacto esse in qualibet operatione *cooperariam*, nisi ut organum & instrumentum, non ut naturam exequentem quæ sua sunt. Hanc esse Monothelitarum doctrinam constat ex Pyrrho in disput. cum Maximo, ex Theodoro Pharanitano in Secret. III. Synodi Lateranensis & ex Macario in Act. VIII. Synodi Sextæ. Satis de his actum disputatione præcedenti. Porro Honorius non ita de Christi humanitate locutus est: sed ait utrasque naturas in uno Christo naturali unitate copulatas esse operantes, & operatrices. Ait divi-

11.
Objicitur 2.
& respon-
detur.

nam naturam operari, quæ Dei sunt. Ait naturam humanam, quæ sunt carnis fuisse executam. Ubi ergo inquit unum operatorem Dominum nostrum Jesum Christum fuisse divina operatum media humanitate, non excludit operationem humanitatis, neque huic tribuit tantummodo passionem, uti fecerunt Monothelitæ.

12. **Opp. 3.** Honorius dum negat in Christo duas voluntates contrarias, nihil ait, quam quod Macarius in Confessione fidei suæ recitata in Aët. VIII. Synodi VI. Aut ergo Macarius Monothelita non est, aut est etiam Honorius. Resp. non deesse qui putent Macarium damnatum fuisse ob perveraciam, animumque protervum, quod nunquam voluerit admittere vocabulum geminæ voluntatis, aut operationis, etiam si in re parum à catholico dogmate recederet. At Honorius, si adhuc latentem sensum Monothelitarum percepisset; nec Sergius tantum ostentasset zelum præfocandi germina iterum erumpentia hæresis Nestorianæ, nequaquam vocabulum illud repudiasset, cum duas naturas operantes sibi propria manifeste confiteatur. Verum negandum est quod Confessio Macarii cum Epistola Honorii conveniat: ubi enim ille explodit voluntates contrarias, etiam negat humanam naturam exequi quæ carnis sunt, tradens fuisse duntaxat *mobilem ac motam, eique tribuendam esse solam passionem, totam denique conspersionem nostram adimpleri una & singulari voluntate divina.* Omnia ipsius Macarii verbis sunt contracte explicata. Miror autem Jueninum Tom. IV. Instit. pag. 198. & nonnullos alios asserere, quod Honorius negans in Christo duas voluntates contrarias minime attenderit ad voluntatem quæ in nobis est post peccatum, cum habeamus irrefragabile testimonium Joannis productum supra in primo argumento, & contextum ipsius Honorii allatum in argumento secundo.

13. **Opp. 4.** Iisdem prorsus verbis ac sententiis constant Epistolæ Honorii, & Epistolæ Sergii ad ipsum Honorium, ad Cyrum, & ad Sophronium. Si ergo Sergius Monothelita est; est jure eodem Honorius. Resp. plura quidem simul à Catholicis atque ab hæreticis interdum proferri, atque, ne ab hac quæstione digrediar, tam Monothelitas quam Honorium affirmasse Veram *inconvertibiliter, & inconfuse* fuisse operatum, contrariam non habuisse voluntatem, divi-

namque naturam mediâ humanâ quæ Dei erant perfecisse, atque similia his quamplura; sed Honorius confitetur utrasque naturas operantes, atque operatrices, neque ait humanitatem esse duntaxat organum motum & mobile, quod Sergius cæterique Monothelitæ tradiderunt. Sergius præterea Dorensem Episcopum, aliosque Catholicos dire vexando prodidit silentii sui iniquissimam causam. Adde cum Desirantio Epistolam Sergii ad Honorium non continere aperte Monothelismum, & longe esse diversam ab illa, quæ in sexta Synodò fuit producta, atque ab iis, quæ ad Cyrum & Sophronium fuerunt conscriptæ: immo epistolam illam etiam ut legitur in actis VI. Synodi in se inspectam, & ab aliis Sergii Epistolis se junctam, ab hæresi posse purgari propugnat differt. XXVII. suarum Prælectionum eloquentissimus Platina.

14. **Opp. 5.** In Typo Constantis edito à Paulo Monothelita tantummodo prohibebatur, ne una, vel duplex in Christo prædicaretur operatio. Cum itaque idem in suis Epistolis Honorius præstiterit, sunt illæ simul cum Typo damnandæ. Resp. esse revera complures, qui hoc in Honorio reprehendunt, quod nimium indulgens Sergio, & pacis studio jubens ne veritas prædicaretur, occasionem tribuerit Patribus sextæ Synodi illum damnandi tanquam fautorem hæreticorum. Sed aliter de Typo, atque de Epistolis Honorianis judicandum est, Paulus enim promulgatione Typi contendebat dogma de duplici voluntate adversus totius Ecclesiæ querimonias, & jam proscripserat Ecthesi, sepelire silentio, atque Sergii, & Pyrrhi justissimam condemnationem mandare posterorum oblivioni. Cum itaque prædicari debeat veritas conculecata, neque honor habendus sit perveracibus hæreticis, recte fuit Typus à S. Martino proscripserit. At Honorius ea prohibitione unius, aut geminæ operationis, opponebat sese hæresibus Nestorii, atque Eutychetis, ut constat ex dictis; & ideo, quidquid sit de illius œconomia, neque perveraciam, neque hæreseos notandus est.

15. **Opp. 6.** Honorius elevare conatur præcipuum adversus Monothelitas argumentum, quod promittitur ex Verbis Christi, *Non quod ego volo, sed quod tu vis,* dicens non esse hæc diversæ voluntatis,

tatis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumptæ; ac propter nos dicta eſſe, ut non ſuam unusquiſque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem. Reſp. negare his verbis Honorium diverſam voluntatem, quæ repugnat præcepto, atque pugnacem, quam nos experimur, ſenſum rebellionem, ut dixi in Reſp. ad 1. Ita etiam S. Maximus in Epiftola ad Marinum; ubi hoc argumentum retorquet. Verba Sancti Martyris fuerunt à nobis recitata in prioris theſis demonstratione.

16.
Obſicitur 7.
& reſponde-
tur.

Opp. 7. Approbat Honorius doctrinam Sergii. Hæc Monotheliſmum redolent. Igitur approbat Honorium Monotheliſmum. Reſp. Honorium approbaſſe doctrinam Sergii, in quantum ſignificavit non eſſe admittendam duplicem operationem in ſenſu Neſtorii, ſcilicet duas perſonas operantes, ignorans quod Sergius, cuius nomen alias præclarum erat atque honeſtiſſimum, intendebat callide denegare operationem humanitatis: nunquam tamen probaſſe Honorium doctrinam Sergii, in quantum alibi tradidit humanitatem non agere, ſed pati, ac moveri. Diximus præterea in genuina Epiftola Sergii ad Honorium aperte non apparere Monotheliſmum, ut demonſtrat Deſtrantius.

17.
Obſicitur 8.

Opp. ultimo. Sexta Synodus Act. XI 11. anathema in Honorium contorſit, ac doctrinam ejus in Epiftola ad Sergium hac nota perſtrinxit: *Dogmaticas retractantes Epiftolas, quæ tanquam à Sergio quondam Patriarcha hujus à Deo conſervandæ regia urbis ſcriptæ ſunt, tam ad Cyrum, quam ad Honorium; ſimiliter autem & Epiftolam ab Honorio reſcriptam ad eundem Sergium, hæcque invententes omnino alienas exiſtere ab Apoſtolicis dogmatibus, & à definitionibus ſanctorum Conciliorum, & cunctorum probabiliſſimorum Patrum, ſequi vero falſas doctrinas hæreticorum, eas omnino abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur.* Paulo poſt damnatis aliis Monothelitis proſequitur ſancta Synodus: *Cum his ſimul projici à ſancta Dei Catholica Eccleſia, ſimulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eoquod invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit.* Ex his liquet à Generali Synodo non ſolum damnatam fuiſſe perſonam Honorii œconomix cauſa, ut quidam dixerunt, ſed etiam anathemate petitam illius doctrinam tanquam in omnibus Monothelitis conſentientem.

Juxta diverſa Doctorum placita, de quibus ſupra, graviſſimo huic argumento varia ſolent adhiberi reſponſa. Nonnulli itaque reſpondent Acta VI. Synodi fuiſſe depravata, & damnationem Honorii additam à Theodoro Monothelita. Quorum momenta ſunt. Primum quoniam Agatho Papa in Epiftola ad Conſtantinum, quam eadem Synodus VI. Act. 8. & 18. declaravit eſſe à Spiritu ſancto dictatam, aperte affirmat nullum ſuorum prædeceſſorum à fide aberrariſſe. Igitur Synodus VI. & Agathonis, & ſibi ipſi repugnaret, ſi Honorium tanquam Monothelitam petiſſet anathemate. Imo ſi attente Agathonis legatur Epiftola, videtur etiam laudare Honorii Sergio ſilentium imponentis œconomiam, tanquam Dominico directam Spiritu. Ait enim: *Apoſtolica memoria mea parvitas Prædeceſſores Dominicis doctrinis inſtructi, ex quo novitatem hæreticam in Chriſti immaculatam Eccleſiam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Præſules introducere conabantur, nunquam neglexerunt eos hortari atque obſecrando commonere, ut à pravi dogmatis hæretico errore SALTEM TACENDO deſiſſerent, ne ex hoc exordium diſſidii in unitate Eccleſiæ facerent, unam voluntatem unamque operationem duarum naturarum aſſerentes in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Quis autem erumpente Monotheliſmo id præſtitit niſi Honorius, cujus ſucceſſores Theodorus, Joannes, ac Martinus ſederunt jam vulgata Eccheſi, factoque diſſidio, intorſerunt anathemata, nec probarunt ſpreti jam ſilentii ſalubre remedium, ſed adhibuerunt putreſcentibus vulneribus neceſſaria? Itaque VI. Synodus, quæ ore Agathonis credit locutum Spiritum veritatis, non potuit tam exacerbato animo ferre in Honorium ſententiam. Deinde niſi corrupta dicantur acta Synodalia, fateri oportet, inquit, in Patribus Synodi ſummam impudentiam, utpote qui primam Sedem, quæ à nemine judicatur, præcipiti judicio damnarent. Præterea incredibile eſt Apoſtolicæ Sedis Legatos, quibus compertum erat Honorium publico funere in templo S. Petri, atque inter ſanctos Pontifices fuiſſe reconditum, audientes anathema in Papam vita functum, nec verbum protuliſſe, ut Honorii ſcripta accuratius expendereſſent, & detecta etiam hæreſi inquireretur num ſaltem palinodiam ante obitum recantaſſet. Inſuper Græcos, quos ſanctarum Synodorum corruptores fuiſſe conjici poteſt ex Epiftola S. Leonis ad Flavianum, ex Gregorio Magno lib. v. Epith.

18.
Aliorum Re-
ſponſio.

Epist. 14. ad Narf. & ex aliis monumentis quamplurimis, corrupisse etiam Acta vi. Synodi, aut saltem assuisse damnationem Honorii, argumento est, quod ante memoratam Synodum tria Concilia fuerant Romæ celebrata in causa Monothelitarum, unum sub Theodoro, alterum sub Martino, ac tertium sub Agathone, atque in Africa Bizacenum, Carthaginense, & Mauritanæ: neque tamen in his fit aliqua Honorii mentio, tanquam Monothelitis additi. Tandem quod putant alii superare fidem corruptos fuisse Codices, quos certum est fuisse transmissos ad Sedes omnes Patriarchales, hoc idem evincit oppositum; quoniam perpauca tantum, non singula exemplaria fuisse vitata colligitur ex quo Theophanes, & Georgius Monachus tunc temporis omnes res gestas ex Græcis monumentis sedulo exscriptas literis consignarint, nec tamen damnationis Honorii fecerint mentionem aliquam.

19.
Non satis
facit.

Hæc responsio, quamquam probabilis, non videtur viris doctis satisfacere. Nam assertio Agathonis vera est, si dixeris Honorii Epistolas non continere fidei definitionem, aut deceptos Patres Synodi errore facti, aut recipi Acta Synodalia usque ad canonum prolationem, ut mox explicabimus. Altera etiam ratio labascit, si reponas Patres ex Epistolis sibi exhibitis, atque discrepantibus ab ea, quam Sergius scripsit ad Honorium, protulisse iudicium; vel sinistra informatione fuisse deceptos, vel non hæresim, sed œconomiam Pontificis reprobasse. Tertia de silentio Legatorum flaccescit, ex quo ii tacere potuerint aut *convenientiæ* causa, aut ne memoria Honorii acerbioribus impeteretur calumniis, aut ne absolutionis Honorii prætextu Monothelitæ Sergium subtraherent ab anathemate. Excommunicare autem vitam functum Episcopum fuit Ecclesiæ praxis, ut constat ex Theodoro Mopsuesteno, Nepotiano, nec non ex ipso Sergio post mortem anathematizato à Martino. Reliquæ autem conjecturæ sunt prædictis debiliores, quoniam revera incredibile est Græcos exemplaria singula adulterasse: & si perpauca corruerunt, fuisset ex legitimis refutata ipsorum audacia. Theophanes vero, & Georgius in compendio narrant historias, nec omnia prosequuntur acta Conciliorum.

20.
Plures dam-
nant Hono-
rium.

Ex alia parte damnationis Honorii meminit Leo II. in Epistola ad Constantinum, quam licet spuriam ex nota indicationis opi-

nentur Baronius ac Binius, recipiunt tamen cum Pagio ad annum 683. viri docti. Meminerunt etiam PP. septimæ Synodi Act. 111. ubi recitata est Synodica Tharasi, & Confessio Fidei Theodori Hierosolymitani; & Act. 6. in disputatione Epiphaniæ diaconi: Hadrianus quoque Act. 5. Synodi VIII. Anastasius Bibliothecarius in Epistola ad Joannem Diaconum, Pfellus in Carmine de septem Synodis, Beda in libro de sex mundi Aetatibus, Nicephorus Patriarcha in Epistola ad Leonem III. Humbertus Cardinalis in libro contra Nicetam, alique laudati partim à Cano libro vi. de locis Th. cap. 8. partim in Historia Monothelitarum Combessii, & Dezallier. Tantis nihilominus testibus possent Baronius, Possevinus, alique præcedentis sententiæ propugnatores reponere ex semel corruptis Actibus vi. Synodi falsum de Anathemate Honoriano rumorem ad Leonem ac posteros derivasse. Hanc itaque priorem responsionem lectori committimus dijudicandam.

Melioris notæ existimamus unam ex sequentibus responsionibus. Prima est Anastasii in Epistola nuper laudata hæc scribentis; *Ne videamur tam sanctam, tamque reverendam Synodum accusare, vel temere reprehendere, licere nobis opinamur de illa sentire, quæ Sanctos Patres nostros de Chalcedonensi magna Synodo sensisse non ignoramus. Quorum unus, sanctus videlicet Papa Gregorius usque ad prolationem tantummodo Canonum hanc suscipiendam fore signavit.* Alia deinde Anastasius profert exempla, quæ eo loci poterit unusquisque perlegere. Responsio altera est, quam tradit Turremata; Concilium deceptum errore facti, quod de Honorii Epistola iudicium protulerit juxta exemplar in græcam linguam à Monothelitis translatum, atque eo permotum, quod Papa Sergii doctrinam commendaverit, eique similia conscripserit, licet diverso plane sensu, nec impia, tamen male ei cesserit, dispensatione. Ac magis errorem illum sinisterumque iudicium reddit excusatione dignum Desirantius demonstrans Epistolæ Sergii diversitatem, illorumque varietatem, qui in conspectu Synodi veneranda unam pro alia supposuerunt: quod licet disert. xxvi. refellat Platina, magis sane probabilitate non caret. Enimvero ipsam Honorii Epistolam Monothelitarum fraude vitiatam, ut diximus ad i. object. scribit ad Marinum sanctus Maximus, idque comprobatur testimonio Anastasii, quem ait esse *virum incomparabilem*.

Altera Re-
spons.

rabilem, virtuteque divina ac prudentia veniſſimum. Vide Tom. vi. Venet. Colloc. Concil. pag. 1517. Deinde ſi depravationes, quas Deſirantius inferas putat, à Sergii abſcindantur Epiftola, nihil in ea occurreret falſitatis, nihil quod oleat hæreſim, atque, ut vir doctus pag. 46. & ſeq. demonſtrat, mira erit inter Sergii & Honorii literas coherentia, quadrabitque ſingulis capitibus Sergianæ Epiftolæ pars qualibet Reſponſionis. Præterea, ſi verum eſt corrupta Græcorum dolo ſextæ Synodi Acta, inferamque Honorii condemnationem, quod idem Platina nititur demonſtrare ratiociniis plurimis; eruditique notationibus in Synodum præſertim Lateranenſem: quid miraculi aſſert, ſi credamus Monotheliſtas & Græcos, & hæreticos literas Conſtantinopolitani Præſulis depravaſſe? Ad hæc opinatur Platina omnes ſe Deſirantii Animadverſiones contererè, affirmans inverſimile eſſe Patres poſt probatum authenticum exemplar Epiftolæ Honorii ad Sergium, non inſtituiſſe, ut cum autographo conferrentur literæ ejuſdem Sergii. At quis non videt argumentationem iſtam, quam rhetorice exornat, ſola lectione Act. xii. Synodi vi. penitus evaneſcere? Ibidem quippe Tom. vii. pag. 970. legimus epiftolam Honorii ad Sergium collatam fuiſſe cum latina per Joannem Episcopum Portuenſem, epiftolam autem Sergii exhibitam à Macario collatam fuiſſe cum exemplari reperto à Georgio Diacono in Conſtantinopolitano Chartophylacio. Ita nimirum Patres prudentiſſime collationem latinarum epiftolarum Latinis, græcarum Græcis commiſerunt. Verum quis epiftolam Sergii à Patriarchio erutam cum ea, quam miſit ad Honorium concordare certa ratione demonſtret? quis ignorat potuiſſe in regiſtris Chartophylacii recondere vitiatum exemplar aut Paulum, aut Pyrrhum, aut Sergium ipſum Monotheliſtas? Sane poſtquam codex è chartaphylacio depromptus repertus eſt concordare cum Macarii *fasciculo*, de autographia Epiftolæ Sergii non fuit ulterius diſcuſſum: quod nec opus erat præſtare, cum Sergii hæreſis ex aliis quoque ipſius ſcriptis pateſceret. Poſtremo difficile eſt admodum à nota hæreſis purgare verba illa Sergii, *Operatur quippe vera Deitas per corpus, quod circa ipſum eſt, omnium ſalutem. ut ſit carnis quidem paſſio, Dei autem operatio*; & quidquid Sergius dogmatizat exemplo corporis, quod regitur, & ordinatur ab intellectu, & rationali anima: ut comparatione iſta demonſtret, *totam humanam conſperſio-*
R. P. Berti Theol. Tom. V.

nem fuiſſe in Chriſto motam ſemper in omnibus, Deique mobilem: ideoque verba illa Deſirantius jure ſuſpicatur infera. Neque enim me latet reſpondere Platina, iis verbis ſignificari impetus omnes in carnem Chriſti dimanari ex Verbi nutu & imperio: etiam corpus modo ſuo agere, eſſi regatur ab anima: Sophronium quoque in Epiftola Synodica relata act. xi. Synodi vi. & Joannem Damascenum lib. iiii. de Fid. cap. 15. aliosque Patres ſimilia proferre. At videtur Sergius *toti humana conſperſioni* mobilitatem, & paſſionem ſolam tribuere, dum Patres à Platina laudati, licet recte aſſerant humanam Chriſti naturam fuiſſe à Deo Verbo motam tanquam inſtrumentum divinitatis, illi tamen proprias tribuunt actiones, quas Sergius denegat. Iiſdem quippe locis à viro docto productis, inquit Sophronius Chriſtum fuiſſe veluti promum condam *humanarum actionum & paſſionum*, & Damascenus ait humanam naturam *volente Verbo, & concedente pati, aut agere*: quæ fruſtra in Sergio perquires. Verum quo ſenſu Sergius, quo ſenſu Patres dixerint naturam humanam à Deo Verbo moveri, diximus paulo ſupra. Ignoro etiam an corporis exemplum, ut profertur à Sergio, poſſit doctrinam catholicam confirmare. Ut enim mittam opinionem illorum Philoſophorum, qui negant corpora ullo pacto ſe, aut alia movere tanquam principium motus efficiens; Sergius animatæ Chriſti carni ſolam attribuit *paſſionem*, quemadmodum *operationem* duntaxat divinitati. Cæterum vel hæc ſcripſerit, vel non ſcripſerit Sergius, parum intereſt; non enim iſta adinvenies in Honorii ad eundem Sergium epiftola: de qua Deſirantii ſententiam ita propono, ut illam tamen non credam eſſe inviſtiſſimam.

Tertia reſponſio eſt, quod accuſantibus compluribus Honorium de hæreſi, & nemine illum excuſante (occulto fortaliſis Dei judicio permittente, ut ſilentium indictum ab Honorio ſilentio puniretur,) excerptisque utrinque ex epiftolis Honorii, & Sergii conſimilibus ſententiis, Concilii Patres Honorium telo reprobationis confoderint; non enim iniquum eſt dicere anathema Papæ, ſi ſupponatur hæreticus, quamquam revera in hæreſim non ſit prolapsus. Hinc Hadrianus in Actione v. Synodi Octavæ Generalis inquit: *De Romano Pontifice quemquam judicaſſe non legimus: licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt quod fuerat ſuper*

22.

Tertia Reſponſio.

super hæresi accusatus: propter quam solum licitum est minoribus Majorum suorum motibus resistere.

23.
Culpatur à pluribus Honorii diffimulatio.

Dixi in principio disputationis recentiorum complures asserere revera Honorium I. damnatum à vi. Synodo, at non tanquam hæreticum, sed tanquam reum nimie facilitatis, & inconsultæ dissimulationis, eoquod fidem præbens Sergio, & geminæ operationis prohibens vocabulum, causam, licet ignarus, tribuerit Monothelitis hæresim suam nisi audaciori promovendi. Hanc sententiam laudatus Platina vellicat xxxvi. dissertatione, Natalem Alexandrum alloquens oratoris confutationibus. At cur Natalem impetit? Cur solum tanquam *levissimæ defensionis* auctorem exagitat? Eadem, quæ Natalis, hac in parte tradidisse Marcam, Garnerium, Tamagninum docet in Notis ad annum 633. illustris Pagius. Atque is non solum id refert, verum etiam iisdem argumentationibus confirmat, & extra controversiam positum esse contendit: ne repetam modo Lupum, L^o Herminierum, aliosque quamplurimos. Nititur hæc sententia testimonio Leonis II. scribentis de Honorio ad Hispanos Episcopos, *Qui flammam hæretici dogmatis non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit*: altera epistola ejusdem Leonis ad Constantinum Pogonatum, ubi de Honorio legitur, *Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina lustravit, sed profana prodicione immaculatam maculari permisit*: auctoritate vetustissimi libri, qui inscribitur Diurnum Romanorum Pontif. à Marca, à Garnerio, & à Pagio laudati, ubi pag. 32. legitur damnatos auctores novi hæretici dogmatis *Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum Constantinopolitanos una cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit*: Rescripto denique Imperatorum Honorii & Theodosii ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, in quo habetur, *Una eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando convenientiam, aut non damnando favorem noxium præstiterint*: quibus omnibus asseritur (quidquid subinfere conetur Platina) Honorium I. non dogmate & sententia, sed facilitate ac dissimulatione hæresi Monothelitarum impendisse fomentum; & immaculatæ Ecclesiæ injecisse quodammodo maculas, non perniciofa doctrina, sed *permissione*, ac silentio. Verissimum ta-

men puto facilitatem illam Honorii, quæ consequentiis spectatis visa est damnationi subjicienda, fuisse in se ipsa dignissimam excusatione; quoniam Pontifex, ut diximus, prospiciebat, ne unius, vel geminæ operationis prætextu Nestoriana, vel Eutychiana hæresis instauraretur, imo & alia vocabula subrogavit, quæ operationes duas apertissime commonstrarent. Atque ex his constat Honorium non adhæsisse Monothelitis, sextamque Synodum, si in illum interit ana-thema, vel recipendam esse usque ad prolationem tantummodo canonum, vel errasse errore facti, vel sententiam dixisse facta hæreseos hypothesi, vel repro-basse in Honorio facilitatem & silentium, non dogma ac doctrinam: quid autem horum verisimilius sit, judicet prudens Lector.

PROPOSITIO II. Etiam si in Epistolis Honorii contineretur hæresis Monothelitarum, nihil id roboris haberet ad infringendam Romani Pontificis auctoritatem. 24.
Propositio
2.

Sequitur ex dictis. Quis enim evidenter demonstraturus est, Epistolam ipsam non fuisse à falsariis corruptam? Quis etiam ostendet Joannem Abbatem non esse auctorem Epistolæ, nec plura, ut suspicatur Anastasius, proprio Marte addidisse? At sit solus Pontifex illius doctrinæ auctor, & ipsa quoque doctrina hæresis manifesta. Sunt magni nominis Theologi, qui cum Cano tenent in iis, quæ Pontifex docet tanquam privatus Doctor, non habere specialem illam Spiritus sancti assistentiam, quæ nunquam deest ubi credenda proponit; & loquitur, ut inquit, ex Cathedra. Epistolæ autem privatim conscriptæ, absque solemnibus ritibus promulgatæ, hortatoriæ, atque ad unum Patriarcham directæ, non impulsivæ, non Apostolica auctoritate suffultæ, non encyclicæ, & palam ad fidelium ædificationem propositæ, tanquam privati Scriptoris censentur, non tanquam Papæ. Talia fuisse Honorii ad Sergium Responsa neminem latet. Factum itaque Honorii non suffragari iis, qui tribuunt Apostolicæ Sedi defectibilitatem optime inquit Fulgentius Bellelli in postremo Opere Mentis Augustini Parte 11. pag. 488. ante ipsum verò Antonius Dezallier in Hist. Monoth. Scrut. 6. Mart. Petitdidier de Auct. & Infallib. Pontif. cap. 8. alique Doctores quamplurimi,

CAPUT

CAPUT XII.

De Chriſti Domini perfectionibus, quæ ad voluntatem ſolent referri.

SUMMARIUM.

- 1. Status quæſtionis.
- 2. Quid Sanctitas creata, & quid Sanctitas Chriſti.
- 3. Probatu Sanctitas Chriſti ſubſtantialis, & increata.
- 4. Probatu etiam, eam eſſe creatam, & adventitiam.
- 5 & 6. Solvuntur objectiones.
- 7. De Virtutibus Chriſti.
- 8. Probatu Chriſtum non peccâſſe.
- 9. Objeçtio ſolvitur.
- 10. & 11. Cur Chriſtus non peccaveit, assignatur radix.
- 12. & 13. Probatu hæc radix ex Patribus, & ratione.
- 14. Libertas humana in quo conſiſtat.
- 15. Varia de libertate Chriſti opiniones.
- 16. Eſſentialia requiſita ad libertatem.
- 17. Sufficit indifferentia mediæ ſecundum ſe.
- 18. Uſque ad 22. Chriſtum liberè fuiſſe mortuum, probatur.
- 22. & ſeqq. Solvuntur objectiones.

1. Status quæſtionis.

QUEMADMODUM proſtigatis hæreſibus circa aſſumptam à Verbo humanam mentem hujus perfectiones cap. IX. demonſtrare curavi; ita nunc refutatis Monotheliſis, de iis, quæ voluntati tribuuntur, dicam nonnulla. Sunt autem hæ perfectiones Sanctitas, Impeccabilitas, ac Libertas. De ſanctitate, quæ in habituali gratia ſita eſt, conveniunt omnes Chriſtum ea fuiſſe exornatum, merito Nazaræum, id eſt, *Sanctum*, appellatum, ob Spiritum ſanctum inhabitantem, perfectumque juſtitie ornamentum; atque hoc idem prædixerat Angelus ita Mariam alloquens; *Quod nâſcetur ex te Sanctum*, &c. Lucæ II. 35. atque anterioribus ſæculis Eſaiâs XI. 2. & Daniel IX. 24. Quod à Scholasticis ſolet in quæſtionem verti, eſt, an Chriſti anima dicenda ſit ſancta ſanctitate eſſentiali, an accidentaliter, & utrum per ſolam ſanctitatem increatam ſancta fuerit, quod idem eſt ferme. Quæritur etiam de virtutibus, quæ eximie ſingulariſque ſanctitatis ſunt comites individue.

2. Quid Creaturæ Sanctitas.

In qualibet creatura ſanctitas creata, & accidentaliter dici dedit; accidentaliter quidem, quod ſit donum extra naturæ ordinem, & etiam in hac vita poſſit amitti: creata autem, quoniam eſt quidem juſtitia & ſanctitas, ſi efficienter conſideretur, ipſe Spiritus ſanctus inhabitans, ſed formaliter, ut inquirunt, eſt inhærens qualitas, & rectitudo animi dono ipſius Spiritus inhabitantis collata. At in Chriſto, qui eſt verus Deus, & item verus homo unitate perſonæ ſubſtantiali, non poteſt gratia dici accidentaliter eo titulo, quod amitti poſſet, vel ad naturalem dignitatem non pertineret; quemadmodum nec creata eo ſenſu, quod per ſolam hypſtaticam unionem non redderetur humanitas Chriſti ſanctitatis decore cumulatiſſime ornata. Nos tamen

R. P. Berti Theol. Tom. V.

facili negotio quæſtionem hujusmodi dirimi arbitramur, ſi duo in ſanctitate vel gratia munera diſtinguamus. Præſtat enim gratia, ut diximus, rectam animæ habitudinem, ſive inhærentem juſtitiam, ac præterea conſtituit hominem Dei filium, tribuitque ei juſ ad hæreditatem, atque reddit ejus opera meriti laude Deo pergrata & accepta. Spectato itaque priori munere ſanctitatis, Chriſti gratiam creatam eſſe affirmamus; ſed altero munere inſpecto illam dicimus ſubſtantialem & increatam.

PROPOSITIO. Sanctitas fuit in Chriſto tam ſubſtantialis & increata, quam creata atque adventitia.

Demonſtratur prima pars de ſanctitate ſubſtantiali atque increata. I. Argumento, quod promittitur ex laudatis verbis, *Quod nâſcetur ex te Sanctum*, ubi cauſam ſanctitatis eſſe utriusque naturæ ſubſtantialem unionem demonſtrant verba præcedentia, *Virtus altiffimi obumbrabit tibi*, & neutrius generis vocabulum *Sanctum*, uti adnotavimus lib. VII. Cap. IX. II. Ex Patribus, qui ex unitate Perſonæ inferunt Chriſto gratiam in eſſe naturalem, & unctionem Spiritus ſancti in eo eſſe humanitatis mirabilem ſuſceptionem, ut loquitur Gregorius Nazianzenus Orat. V. & S. P. Auguſtinus cap. 40. Enchiridii. III. Ex Theologica ratione; ſi enim ex quo Verbum humanam naturam aſſumpſerit in unitatem perſonæ, ut ſuo loco demonſtrabitur, Chriſtus eſt filius Dei naturalis, oportet ut etiam habeat ratione divinitatis perſonæ juſ ad hæreditatem, & gloriam, præciſo etiam quolibet dono adventitio, ex quo conſequi tantum poſſet filiatio adoptiva, ſi perſona foret Deo extranea, non filius Dei naturalis.

Probatu ſecunda pars, quia anima ſanctitas, quatenus illam reddit rectam

3. Propoſitio. & eiuſdem probatio quoad 1. Partem.

4. Probatu ſecunda pars.

O 2

ac

ac justam in Augustiniana Theologia est charitas habitualis, amor castus, & bona voluntas diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum inhabitantem. At humanitas Christi non redditur *formaliter* amans & volens per ipsum Verbum sibi intrinsece unitum. Igitur humanitas Christi non est recta, & sancta per solam sanctitatem divinam, atque increatam. Prob. minor. Est quidem divinum Verbum substantialiter sanctum, quemadmodum est intelligens, volens, & operans. Attamen cum humanitas ab illo assumpta habere debeat proprietates ac perfectiones, quæ ipsam in suo genere compleant, nequit Christi humanitas reddi *formaliter* intelligens per intellectum Verbi, aut volens, & operans per solam voluntatem, & operationem divinam; alioqui pereant necesse est omnia argumenta superius contra Appollinaristas, Monothelitasque producta. Atqui etiam sanctitas, & gratia habitualis est intrinseca animæ rationalis perfectio, atque habitudo quædam ipsi inhaerens, & cujus capax est præcisa quoque unione hypostatica. Igitur Christi humanitas non redditur *formaliter* sancta & recta per Verbum sibi substantiali unione conjunctum.

5.

Oppugnatur
probatio.

Adversus hanc partem pugnat I. Quod Patres appellant sanctitatem Christi substantialem, atque in hoc discrepantem à sanctitate aliorum, quod in his adventitia sit, & labore ac operibus comparata, in Salvatore autem nostro naturalis, atque ipsam hypostaticam unionem consequens. Ita tradunt Dionysius Alex. in Epist. Synodica contra Paulum Samosatenum, Basilius in Psalm 42. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Joannem cap. 9. S. P. Augustinus lib. 111. contra Maximinum, cap. 15, alique complures laudati à Vasquesio disput. xli. de Incarnat. q. vii. & ab H. Tournely q. xi. art. 3. Pugnat etiam ratio; primum quia intimior est humanæ Christi voluntati unio hypostatica, quam sit habitus, aut modificatio aliqua accidentalis, ideoque si potest qualitas adventitia reddere Christi humanitatem *formaliter* sanctam, potest hoc idem majori titulo præstari ipsa substantiali unione. Deinde sanctitas adventitia reddit subjectum, cui inhaeret filium Dei adoptivum; Christus autem etiam ut homo est filius Dei naturalis. Non igitur sanctus est dono aliquo superaddito atque adventitio.

6.
Respond.

Respondetur esse quidem in Christo sanctitatem substantialem, ut SS. PP. affirmant, in quantum sanctitas humanam naturam elevat in consortium di-

vinitatis, eique tribuit dignitatem, jus ad gloriam, & divinæ filiationis characterem eximium ac singularem. De quo munere sanctitatis loqui sanctos Patres liquet, quoniam illorum scopus est in Christo aut naturam divinam, aut unitatem Personæ, aut Incarnationis æconomiam demonstrare. Naturalem itaque appellant sanctitatem Christi, aut spectando personæ excellentiam, aut jura humanitatis quæ unionem hypostaticam consequuntur, aut communicationem idiomatum; de qua infra. At eum repugnet divinitatem ipsam fieri proprietatem, & modificationem humanitatis, necessum est, ut ad constituendam Christi voluntatem *formaliter* sanctam, etiam habitum adventitium & accidentarium ei tribuamus, qui efficienter sit ab ipsa divinitate, *formaliter* autem sit recta animæ Christi habitudo, & affectio; ut impressione sigilli recipit cera figuram, sive intrinsece sibi inhaerentem dispositionem. Atque manifesta hæc sunt, si causam efficientem ab ea, quam *formalem* appellant, accurate distinguas. Diluuntur his argumentationes postrema. Prima quidem; quoniam divinitati substantialiter cum natura humana conjunctæ competit hanc ad sua jura transferre, ac perficere in genere causæ efficientis, sed repugnat ut illi inhaereat, tanquam modificatio vel qualitas, sive suppleat, ut inquit Scholastici, rationem causæ formalis. Gratia autem creata nequit in Christo filiationem adoptivam producere, quia filiatio non ad naturam humanam proprie spectat, sed ad personam; ut suo loco explicabitur.

De virtutibus, ac donis Spiritus sancti non opus est disceptare. Etenim super Christi personam Spiritus Domini requievit, & gratiæ ac veritatis plenitudine illum ornavit, idque Capiti Ecclesiæ, quod nobis humilitatis, ac cæterarum virtutum præbere debebat exemplum, magnopere congruebat. Sunt tamen virtutes, quæ ratione subjecti, cui inhaerent, sitæ sunt in refrenanda cupiditate, quamquam in se spectatæ importent tantum rectum ordinem, & æquitatem, cujusmodi sunt temperantia, continentia, atque voluptuosæ cupidinis mortificatio. Hæc constat fuisse in Christo, spectato tantum ordine æquitatis, in quo sita est natura virtutis, non considerata pugna, quam coercent, pravorum affectuum, quorum expers fuit sanctissima Christi anima. Virtus charitatis in ipso maxime enituit, præsertim dum posuit animam pro peccatoribus. Fides autem, quoniam

7.
Christi Vir-
tutes.

quoniam eſt rerum non apparentium, non fuit in Chriſto à primo conceptionis inſtanti theſauris divinæ ſapientiæ, beatæque viſionis exornato. Idem dicendum de ſpe, in quantum fertur in principale ſui objectum, id eſt, participationem ſummi boni, quo etiam in via beatiffima Chriſti anima fruēbatur. Neque his carere virtutibus fuit in Chriſto perfectionis defectus; cum melius ſit poſſidere, quam ſperare; & videre facie ad faciem, quam in ſpeculo, & in ænigmate. Legatur Apoſtolus in 1. ad Corinth. cap. XII.

DE CHRISTI IMPECCANTIA.

8. Nullum fuiſſe in Chriſto peccatum ex Chriſtus non Scripturis, ex Patribus, atque ratione peccavit. ipſa facile ſuadetur. Enimvero ita Saluator invidos allocutus eſt, Joan. VIII. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Et Paulus ad Hebræos IV. 15. de ipſo inquit: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato;* & proximo cap. VII. 26. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus.* Petrus etiam Epitt. I. cap. 11. 21. *Peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* Habent conſimilia Eccleſiæ Patres, præſertim Auguſtinus lib. 11. de Peccatorum merit. cap. 11. 13. & ſeq. & de Prædeſt. 88. cap. 15. alique proſus omnes. Optimam rationem ſuppeditat citato loco S. Pater, quoniam niſi Chriſtus fuiſſet Sacerdos incontaminabilis, debuiffet pro ſuis delictis hoſtias offerre, neque inter ipſum & alios Sacerdotes fuiſſet illud diſcrimen, quod in Epiftola ad Hebræos tradidit Apoſtolus Paulus. Præterea indigniffet etiam ipſe alio Redemptore, nec exhibuiſſet Patri ſatisfactionem pro nobis, quoniam debita eſſet peccatis ſuis ignominia, crucisque ſupplicium. Denique humanitas Chriſti à divinitate regebatur, imo opera, quæ naturæ humanæ propria ſunt, de ipſo Verbo Dei que Filio enuntiantur, cum recte dicatur Deus paſſus & crucifixus. At non rexiffet Verbum humanitatem, ſi permiſſet, ut in ſcelera prolaberetur, atque eſſet indecorum & impium, ſi poſſit Dei filius, uti mortuus, ita dici impius & ſcleratus. Hæc autem poſtrema ratio non ſolum probat fuiſſe Dominum Jeſum Chriſtum expertem cujuſque criminis, ſed etiam potentiæ peccandi.

9. Viderur his repugnare, quod in cruce exclamaverit, *Deus, Deus meus, ut reſponderetur quid deliquiſti me?* in quibus verbis

actum deſperationis impii quidam hæretici notaverunt: ſed quam præſtate, atque imperite, jam dixi cap. IX. Move- re pariter nos non debet quod delicta noſtra appellaverit ſua: nam id argumen- tum eſt charitatis, qua ſuſtulit pœnam iniquitatum noſtrarum; & per metonymiam cauſæ delictum pro ſupplicio commemoratur. Quod vero Apoſtolus 2. Corinth. 5. ſcribat Chriſtum pro nobis peccatum feciſſe; metonymia pariter eſt in ſacris literis frequentiffima; ubi peccatum appellatur ſacrificium oblatum pro peccati ejusdem expiatione. Ita in Exodo XXIX. 14. & xxx. 10. & perſæpe in Levitico quotieſcunque memoratur ſacrificium pro peccato, Hebraice dicitur חַטָּאת peccatum; quod rectiffime pro

peccato vertit Latinus: imo retinet alibi eandem phraſim, ut Oſæ IV. 8. *Peccata populi mei comedent,* id eſt, factas pro ſcleribus oblationes, ut liquet ex collatione capitis VII. Levitici verſ. 7. & 8. Si dixeris: Cur repugnat Filium Dei dici peccatorem, & impium, & non repugnat dici pauperem ac mortuum, cum æque divinitati adverſetur peccandi & moriendi potestas? Reſpondemus mortem malum eſſe pœnæ, non culpæ; ideoque eadem mors ſubest regimini divinæ perſonæ, in quantum malum pœnæ in rectam finem dirigitur: unde potuit etiam Verbum mortalem naturam induere, & in hac ſe in ara crucis offerre, ac mori ad redemptionem perficiendam. At peccatum malum eſt morale, neque in rectum finem eſt dirigibile: & idcirco ſubefſe non poteſt divinitatis providentiæ effectrici; neque decens erat, ut Verbum aſſumeret humanitatem obnoxiam malo iſtiusmodi, quod definitam Redemptionem magnopere labefactaſſet.

10. His de Chriſti impeccantia explicatis, videndum remanet unde illa tanquam à Cur Chriſtus vera cauſa profluxerit, an à carentia concupifcentiæ vel fomitis, an ab unione non peccavit. hypoftatica, an denique à viſione Dei, quæ voluntatem omnium Beatorum rapit in ſummum Bonum, efficitque delectationem vehementiffimam & neceſſariam. Et quantum ad peccati fomitem, non fuit quidem in carne Chriſti mortali, & licet per ſuggeſtionem tentatus fuerit à dæmone, non potuit ſenſuum illecebris, noxiæque cupiditate percelli: ſed tanta ſpiritus, membrorumque concordia nequit, ut in homine primo demonſtravit experientia, ita voluntatem hominis continere, ut non poſſit ſervire peccato,

peccato, cum sit naturâ mutabilis & infirma. Oportet ergo ut Christi impeccantiam à supernaturali virtute repetamus, eaque vel erit visio intuitiva, vel unio hypostatica. Atque visionem divinitatis manifestam conferre sanctæ charitatis firmissimam perpetuamque virtutem, extra controversiam positum arbitramur: & in hac parte assentimur Scottistis. Sed hinc potissimum derivare Salvatoris nostri impeccantiam, adeo ut separatus à visione divinitatis (si tamen id percipi potest) foret voluntas humana Christi capax peccandi, hoc sane cum Scholasticis reliquis pernegamus.

11.
Causa affi-
gnatur.

Dicimus ergo beatissimam Christi animam, quæ fruitor ob contemplationem divinitatis impeccantia illa adventitia, nec ad ejus substantiam spectante, qualis in omnibus Comprehensibilibus invenitur, esse substantialiter quoque impeccabilem, propterea quod conjuncta sit divinitati in unitate personæ. Ita nimirum Concilia, Patres, & ipsa ratio commonstrant. Sexta enim Synodus Oecumenica damnans Monothelitas, qui in Christo humanam voluntatem denegabant ea ratione ducti, quod hac admilla forent in illo voluntates duæ pugnantes invicem, & contrariæ; posteaquam hæresim illam profligavit, cur nequeat in Domino statui oppositarum voluntatum certamen ac lucta, Act. VI II. hac ratione declarat: *Quemadmodum, inquit, corpus nostrum regitur, ornatur, atque ordinatur ab intellectuali, & rationali anima: ita in homine Christo tota humana ejus conspersio ab ejusdem Verbi divinitate semper, & in omnibus nota Deo mobilis fuit.* Ex quibus hæc ratiocinatio concluditur. Christus est impeccabilis in quantum nequit habere voluntatem pravam, & rationi reluctantem. Atqui hanc habere non potest ob unionem substantialem, qua tota ejus conspersio regitur à divinitate, quemadmodum corpus ordinatur ab anima. Igitur Christus impeccabilis est propter ipsam unionem substantialem atque hypostaticam.

12.
Probatur ex
Patribus.

Eadem est Patrum doctrina. Enimvero Dionys. Alex. in Epistola superius laudata contra Samosatensem, *Nisi Christus, inquit, idem esset Deus Verbum, non poterat esse alienus à potestate peccandi.* Cyrillus Alex. lib. VI. in Joannem: *Prorsus fieri nequit, ut in peccatum incidat, qui ex Deo prodiit Deus verus.* S. Pater Augustinus de Corrept. & Grat. cap. XI. *Neque enim metuendum erat, ne*

isto ineffabili modo in unitatem personæ à Verbo Deo natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium; cum ipsa susceptio talis esset, ut natura hominis à Deo ita suscepta nulum in se motum malæ voluntatis admitteret. Fulgentius denique lib. III. ad Trasim. cap. 29. *Propterea etiam Christi humanitas sine peccato permansit, quia eam in unitate personæ divinitas accepit, quæ naturaliter peccare non novit.* Hæc, aliaque plura Sanctorum testimonia assertionem nostram corroborant. Præcisa enim visione beata, Christus substantialiter Deus est, atque humana natura à Verbo Deo in unitatem personæ suscepta vivifica Divinitatis virtute dirigitur. Igitur etiam non attenda contemplatione summi Dei, non poterat motum malæ voluntatis Christus admittere, eique assentiri.

Accedit aperta ratio. Etenim si duæ natura in unitatem personæ nexu substantiali copulentur, competit superiori jus regendi inferiorem, alioqui non erit in ea persona relictudo ordinis, & naturalium facultatum debita harmonia. Hoc autem jure supposito, si pars inferior à recto æquitatis ordine deflectat, in superiorem regentem culpa refunditur, sicut imputatur animæ effrenis carnalium membrorum licentia. Ex quo igitur sit inter divinum Verbum humanamque naturam indissolubilis unio, competit divinitati jus minusque humanitatem regendi, non solum lege atque institutione, quemadmodum princeps moderatur rempublicam, sed etiam intimo regimine, ac dominio, quo unaquæque persona præest liberis corporis, animique sui motibus. Posset ergo in Verbum Deum refundi peccatum, si peccare posset humanitas sibi in unitate personæ conjuncta.

Verum tamen est, quod humana voluntas suam libertatem exercet cognitione & amore; neque potest Verbum esse humanæ naturæ formalis cognitio vel amor. Ad componendam ergo Scottistarum à cæteris Theologis discrepantiam, arbitror plurimum conducere, si etiam hoc loco, ut supra diximus de sanctitate, distinguamus inter genera causarum. Itaque ob unionem hypostaticam debet Verbum Deus humanitatem susceptam continere, ut principium efficiens, dirigensque singulos ejus motus. Ut autem hoc jure humanitatem contineat, ejus mentem perspicua veritatis cognitione collustrat, & Spiritus sancti communionem perfundit. Quod si fieri posset, ut humanitas Christi tanto lumine

13.
Probatur ex
ratione.

14.
Libertas hu-
manæ volun-
tatis in quo
consistat.

lumine privaretur, non poſſet Verbum permittere, ut ſenſibilem rerum caligo inditum rationis lumen quomodolibet offuſcaret. Atque ita ſemper Chriſti voluntas debuit intra æquitatis jura amoris rectitudine contineri, qui amor eſt impeccantiæ ratio, ut appellant, *formalis*. Nunquam ergo excogitari poſſe in Chriſto proxima potentia peccandi attentio divinitatis regimine, & rectitudine amoris, quorum unum eſt impeccabilitatis cauſa efficiens, alterum cauſa *formalis*.

DE CHRISTI LIBERTATE.

15.
Variæ de
Chriſti liber-
tate opinio-
nes.

Quam perplexa ſit quæſtio de libertate Chriſti, ſuppoſita ipſius impeccantia, deducitur ex variis Doctorum opinionibus. Eſt enim conſentient omnes Chriſtum libere ſubiſſe crucis patibulum, quod aperte divina ſcriptura, ipſumque meritum redemptionis comprobat, diſcrepant tamen plurimum ut hanc in morte ſubeunda libertatem cum impeccantia concilient. Spinolum enim videtur obvi-um iſtud ac pervulgatum ratiocinium: Si potuit Chriſtus non mori, potuit etiam præceptum patris: qui illum miſit in mundum, ut pro peccatoribus moreretur, peſſundare ac transgredi, ideoque peccare; aut econtra ſi peccare non potuit, neceſſitate, non electione morti ſe tradidit. Mirum quanta viri docti, ut hinc evaderent, excogitarunt. Negarunt alii fuiſſe hoc præceptum moriendi impoſitum Chriſto: quidam hoc præceptum aſſeruerunt, ſed ea conditione latum, ut poſſet Salvator petere, ſi voluiſſet, ejus diſpenſationem: nonnulli præceptum abſolutum & obligans eſſe negarunt: permulti docuerunt propoſitam hoc præcepto mortem, non circumſtantias à Chriſto libere ſeligendas: affirmarunt quamplurimi fuiſſe Chriſtum liberum ad moriendum in ſenſu diſiſo, non in ſenſu compoſito, & mortuum neceſſitate conſequenti, non antecedenti: fuerunt etiam qui in Chriſto ad merendum negarunt neceſſariam libertatem indifferentiæ.

16.
Eſſentialia
requiſita ad
libertatem.

In tanta opinionum diverſitate quid nobis tenendum ſit liquet, ſi ad memoriam revocentur, quæ de libertate pluribus in locis diſputavimus. Percurre, ſi mente exciderunt, libri iv. caput ultimum libri x. caput 13. libri duodecimi caput 10. & libri xvi. caput 2. His in locis conati ſumus demonſtrare primo ad libertatis eſſentiam requiri poſſe agere, & non agere, quoniam liber non eſt, qui non eſt dominus ſui actus, qui non habet poteſtatem motum volunta-

tis ſuæ cohibendi, qui non poteſt optione ſua eligere utrumlibet: quare eſt voluntas, ut natura eſt, ſola trahatur voluptate qua in bonum neceſſario tendit; ut tamen eſt illa facultas, quam appellamus *liberum arbitrium*, agit indifferenter, & habet ſuorum operum electionem perfectumque dominium. Diximus præterea voluntatem ferri erga bonum in communi naturali neceſſitate, eoque extra bonum, qualecunque tandem illud ſit, digredi nullatenus valeat; eademque naturali neceſſitate adherere ſummò bono in ſe inſpecto, propterea quod nequeat in illo apprehendere ſpeciem aliquam mali, ideoque non conſtat cum manifeſta contemplatione divinitatis indifferentia judicii. Ex quibus animadvertimus libertatem, ut eſt indifferens poteſtas, attendendam eſſe ſolummodo comparate ad media, quæ ad conſecutionem finis eliguntur, & conſequenter nihil aliud eſſe, quam vim, & poteſtatem electivam mediolorum. Ex eodem capite, quod media eligantur ratione finis, certiffime inferri diximus, non ſpectare ad eſſentiam libertatis poſſe peccare, quoniam peccare eſt à recto fine deſlectere, ideoque non perfectio libertatis eſt, ſed defectus, quemadmodum vitium eſt ac defectus intellectio- nis ratiocinia contexere non ſervata connexionem principiorum.

Sane medium quod à voluntate pro fine conſecutionis eligitur poteſt dupliciter conſiderari, nimirum in ſe quatenus indifferens eſt, & prout aliqua ſuppoſitione facta neceſſario connectitur cum ipſo fine. Sufficit autem ad libertatem, quod medium ſit indifferens ſecundum ſe, licet ex ſuppoſitione cum fine connexum ſit, nec poſſit abſque noxia mutabilitate non eligi. Atque id in omni agente libero eſt manifeſtum. Liber eſt enim Deus ad creandum, vel non creandum. E G. hominem, quoniam, homo non habet cum ipſo Deo neceſſariam connexionem: at poſito decreto, cum Deus immutabilis ſit, non poteſt hominem non creare, quia res futura cum divina prædefinitione connectitur; & nihilominus creatio hominis libera eſt, propterea quod homo in ſe inſpectus eſt divina voluntatis objectum indifferens. Liber eſt Angelus ut hoc, vel illud munus exerceat, cum nulli ſit neceſſitate addiſtus: at ſi Deus præcipiat ut ad cuſtodendum hominem deſcendat, cum non poſſit Creatori, cui jam immutabiliter adhæret, repugnare, non poteſt non ſuſcipere cuſtodiam hominis; quæ tamen liber-

17.
Sufficit in-
differentia
medi ſecun-
dum ſe.

herissima est, quia secundum se est indifferens objectum voluntatis angelicæ. Liber est homo ut sine culpa ducat uxorem, vel religiosum institutum complectatur: facto tamen voto Religionis, non potest absque peccato illud non exequi: exequitur tamen plenissima libertate, quoniam religiosa vita est secundum se objectum indifferens voluntatis humanæ. Hujus rei manifesta ratio est, quoniam si necessarium esset ad libertatem, ut possit omitti actus non solum spectatus in se, verum etiam prout habet connexionem cum decreto, aut præcepto divino, foret de essentia libertatis posse peccare, & eligere media non servato, ac prætermisso ordine finis, quod est proculdubio falsissimum.

18.
Christus libere fuit mortuus.

Est itaque sententia nostra Christum Dominum plenissima libertate fuisse mortuum, quia poterat mortem subire, & vitare, quoniam spectata ipsa morte secundum se, erat illa voluntatis ejus objectum indifferens, cum plura alia eligi potuissent ad finis consecutionem, quamquam supposito decreto ac præcepto patris non posset non mori, in quantum mors cum ipso decreto, vel præcepto connectebatur. Atque hanc sententiam propugnant Vincentius Baronius in disert. de humana libertate, & gratia, Contenson. de Incarnat. disert. 6. Ant. Massoulie in D. Thoma sui Interprete disp. 11. q. 8. J. B. Du-Hamel lib. 111. de Incarnat. cap. ult. alique viri docti. Esse autem sententiam D. Thomæ liquet ex iis, quæ nos ipsi de libertate scripsimus libro XVI. adv. hæresim Calvinianam.

19.
Probatur r. ex scripturis.

Sententia ista, quamvis non alia opus habeat confirmatione, comprobari primo potest ex Scripturis. Nam ipse Salvator Matth. xxvi. 53. Petro suam in moriendo libertatem confirmans ait: *An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Quibus verbis aperte innuit, quod spectata in se morte, atque potestatis suæ dignitate poterat hostes omnes prosternere, atque se insidiis illorum subtrahere. Verum addidit nunquam se id facturum, quia positus jam prædefinitionibus divinis, prædictisque per ora Prophetarum, ipse qui venerat legem implere, & facere voluntatem ejus, qui eum miserat, non debebat statutis summi Dei reluctari; ideoque ait: *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?* In hoc itaque sita est Christi libertas, quod ple-

nissimam habebat vel moriendi, vel non moriendi potestatem; tamen si spectata morte quatenus definita, ac præcepta non poterat non mori, quoniam transgredi non poterat divinarum promissionum jota unum, vel apicem. Eodem pacto Joannis x. 18. inquit Salvator, *Potestatem habeo ponendi animam meam*, atque id libertatis ejus invictum est argumentum: at ne quis inferret posse illum transgredi paternum præceptum, aut hoc præceptum non dari, inquit eo loci: *Hoc mandatum accepi à patre meo.*

20.
Ex ratione.
Probatur deinde ratione. Libertas enim est electio mediorum, quæ cum non sint summum bonum, ac finis ultimus, sunt natura sua objectum, quod voluntati proponitur cum indifferentia judicii, & ideo in ipsorum electione relucet potestas, optio, & dominium eligentis. Quod si Deo præscribente, ac mandante hoc determinate medium sit eligendum, stat adhuc electionis potestas, quoniam Dei præscriptio, ac mandatum non facit ut medium ipsum appareat menti per se summe bonum, ideoque non evertit quod intrinsece constituit libertatem indifferentiæ, sed tantum dirigit medium illud ad certam finis consecutionem: à qua non est necesse quod liberum arbitrium possit deflectere, imo cum in finem trahatur naturali necessitate, non potest non eligere medium, quod posita divina præfinitione unice ad finem conducit: & nihilominus eligitur plenissima libertate, quoniam non est ipsum medium, sed finis, qui in se necessarium amorem voluntatis convertit, & attrahit: atque etiam majori indifferentia media ipsa eliguntur, cum voluntas intimius infinito bono adhærescit, quia minus diliguntur terrena, quo magis possidentur cœlestia. En totum libertatis systema. Atqui mors Christo proposita non exhibet plenitudinem voluptatis, neque præceptum efficit, quin illa tristitiam, & amaritudinem pariat. Ergo etiam præcepto supposito mors indifferentia libertatis eligitur; quamquam spectata connexionem finis ac proposito legem implendi, Christi peccandi nescia voluntas non potuerit non mori. Possunt ad hanc argumentationem reduci pervulgata Scholasticorum ratiocinia, quod divinæ præfinitiones, ac præcepta non immutant naturalem potestatem operandi, sed efficiunt duntaxat, ut medium, quod libere eligitur, ponatur actu, atque ad finem conducatur.

Tandem

21.
Confirmat.
ur.

Tandem confirmatur aſſertum noſtrum explodendo aliorum placita. Quid enim hac noſtra aſſertione probabilius? Num Chriſto impoſitum non fuiſſe rigorosum mortis præceptum? Fruſtra quidem hoc fingitur. Ait idem Salva- tor, *Hoc mandatum accepi à patre meo, & Apoſtolus ad Philipp. 11. 8. Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Obedientia autem mandatum ſupponit. Eſt etiam perfectius mori ex obedientia, quam ex electione, ideoque negantes præceptum ut facilius explicent libertatem, derogant Chriſti meritis. Prætere- a etiam ſi Chriſto non fuiſſet impoſitum rigorosum præceptum, ſed conditionatum tantummodo, ſive ab ejus acceptio- ne dependens, in eandem omnino diffi- cultatem impingeret diſputatio. Habens enim Chriſtus concordiſſimam cum Pa- tre voluntatem, quomodo poterat mor- tem refutare, cognoscens ſe miſſum in mundum, ut pro hominum redemptione funderet ſanguinem? Verum quod Chriſto impoſitum fuerit moriendi præceptum Scriptura aperte declarat, ne- que oppoſitum evincunt quorundam Scholaſticorum contorta ſophismata. Ne- que illud reponi poteſt propoſitam ſub præcepto mortem, non circumſtantias; quandoquidem circumſtantiæ ipſæ prius- quam Chriſtus conciperetur, fuerunt per Iſaiam prænuntiata, neque Apoſto- lus ait tantum Chriſtum præſtaſſe obe- dientiam *uſque ad mortem*, ſed qualita- tem etiam mortis designans addit, *mor- tem autem crucis.* Fuerat ergo præde- finita mors, & mortis quælibet circum- ſtantia, ipſumque crucis patibulum. Conſimili ratione facillimum eſt alias opinaciones refellere.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

22.
Objectiones.

Militant adverſus ſententiam noſtram hæc argumenta. Primum: Si Chriſtus poterat non mori, poterat etiam trans- gredi præceptum patris. Si poterat trans- gredi præceptum patris, poterat peccare. Igitur ſi Chriſtus poterat non mori, etiam peccare poterat. Alterum huic affine: Promeruit Chriſtus moriendo, & adim- plendo mandatum patris: ait enim Joan. x. 17. *Propterea me diligit pater; quia ego pono animam meam.* Atqui ad me- rendum requiritur libertas indifferentiæ, ſcilicet poſſe agere, & non agere. Po- tuit ergo Chriſtus non mori, & non adimplere mandatum Patris. Tertium parum abſimile: Mors connectitur cum præcepto. Non potuit Salva tor præ-
R. P. Berti Theol. Tom. V.

ceptum violare. Itaque non potuit non mori.

Hæc jam fuerunt expedita: ſed claritatis gratia ad primum diſt. ma. Si Chriſtus poterat non mori morte in ſe in- ſpecta, poterat etiam divinum mandatum transgredi, nego: ſi poterat non mori ſpectata connexione mortis cum præcep- to, conc. majorem. Ad alterum diſ- tinguo minorem: Ad merendum requi- ritur libertas indifferentiæ, ſervato or- dine finis, id eſt, poteſtas eligendi unum, vel alterum mediorum quæ valeant ad finem perducere; concedo: requiritur libertas indifferentiæ, prætermiſſo, ac perturbato ordine finis, nimirum pote- ſtas abjiciendi media ſub ea etiam ratio- ne, qua cum ipſo fine habent ex Dei propoſito ac præcepto firmiſſimam con- nexionem, nego. Ad tertium pariter diſtinguo conſequens; Potuit ergo Chri- ſtus non mori, ſpectata morte in ſe ipſa, conc. conſiderata, ut ſubeſt præcepto, ſubdiſtinguo: atque præceptum iſtud in- ducit neceſſitatem moriendi attenda ipſa morte, & voluntate mortem eligentis, nego: conſiderata connexione finis, & voluntate ſummo bono immutabiliter adhærente, concedo conſequentiam. Oportet ergo ad ſolutionem iſtiusmodi argumentationum, quæ tardiores men- tes ſolent plurimum vexare, ut diligen- ter conſideretur mors in ſe ipſa, quate- nus nequit proponi niſi cum indifferen- tia iudicii; & quatenus cadens ſub præ- cepto nequit vitari, niſi perturbato or- dine finis. Primum ad libertatem neceſ- ſario requiritur; alterum ſi deſit, non eſt libertatis interitus, ſed perfectio. Si- militer in executione præcepti conſide- rari debet motus voluntatis, in quantum fertur in opus, quo præceptum ipſum completur; & in quantum medio hoc opere fertur in finem. Priori modo mo- tus voluntatis tendit in media, altero modo non in media, ſed in finem pro- tendit. Quoniam igitur libertas, ut di- ximus, in ordine tantum ad media ſpe- ctatur: ut Chriſtus dicatur pleniffime liber in adimplendo præcepto, ſat eſt quod ejus voluntas fuerit prædita libera poteſtate relata ad operis præcepti exe- cutionem, tamen ſi non poſſet præſcriptum opus omittere, quatenus illud implendo perfecta unitione ultimo fini adhærebat.

Rurſus oppones. Actus voluntatis Chriſti prout in finem ultimum tetendit neceſſarius fuit, non enim poterat à fine ultimo deviare. Sed præceptum patris implevit voluntate in finem ultimum ten- dente. Igitur præceptum adimplevit actu neceſſario. Reſpondeo me jam ex-
P plicaffe

23.
Reſpondetur

24.
Rurſus obje-
ctur

&
Reſpondet;

plicasse quo pacto voluntas in finem tendat naturaliter, in media autem per electionem, atque dixisse eligi media ratione finis; unde consequitur voluntatem diverso actu fini adherere, & mandata servare. Quare distingo minorem: implevit Christus præceptum patris voluntate ultimo fini adherente eodem actu, quo implevit præceptum, nego: actu *diversum* connotative, quemadmodum Deus diverso modo amat semetipsum & creaturas, quamvis amor creaturarum sit ab amore sui ipsius re ipsa distinctus; & rationalis creatura diverso pacto amat beatitudinem, & bonum particulare, licet unius amor in amore alterius contineatur.

25.
Alia instantia.

Ultimo objicies. Expedita est via conciliandi Christi libertatem cum præcepto, si dicamus sufficere ad meritum libertatem lubentia; non enim ad Christum referenda est damnata IV. propositio Janseniana, manifesto de hominibus naturæ lapsæ prolata. Sufficere autem in Christo hanc libertatem demonstrari potest auctoritate, & ratione. Sanctus enim Thomas in III. dist. 18. art. 2. ad 5. ait. *Dicendum quod etiamsi liberum Christi arbitrium esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen ex hoc non amisit libertatem, aut rationem laudis, sive meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tendit, & ita est actus sui dominus.* Et quidem ex nostris principiis Christus Deum necessario diligebat, quia illum intuebatur in se, ideoque non erat in hujusmodi amore indifferentia iudicii. Si ergo promeruit servando præcepta, promeruit diligendo Deum, quod est præceptum primum ac

maximum, & consequenter habuit meritum absque libertate indifferentiæ.

Resp. nos hanc sententiam, quæ nonnullis recentioribus placet, repudiare tanquam Jansenianam. Disputavit quidem Jansenius de libertate hominis lapsi sub dominatu concupiscentiæ, vel gratiæ; sed iisdem principiis argutabatur, quod ad essentiam libertatis non pertineat indifferentia, obrudens hæc eadem exempla libertatis Dei, Christi, ac Beatorum. Nos hunc errorem refutavimus libro XVI. permultisque argumentis etiam ex D. Thoma petitis offendimus non dari absque libertate indifferentiæ potestatem liberi arbitrii, non solum in nobis, sed neque in Beatis, neque in Deo. Auctoritati Divi Thomæ, quæ nunc objicitur, illic cap. 3. cumulate satisfecimus. Quod additur de actu charitatis, & amoris Dei non una responsione diluitur. Sunt qui in Christo, sicut duplicem scientiam, ita duplicem amorem distinguunt, & necessarium unum derivatum ex visione beata, liberum alterum proficiscentem à scientia viatoris aut infusa, aut acquisita. Huic ergo amoris, non illi, tribuunt rationem meriti. Alii defendunt, Deum prout est summum bonum, necessitate ab iis amari, qui illum facie ad faciem intuentur; diligere tamen libere hoc, aut illo actu ad creaturas relato. Demum aliqui distinguunt inter actus à charitate elicitos, & inter actus imperatos, id est, inter illos, qui dilectione tendunt immediate in finem ultimum, & illos qui dilectione finis spectant ad exercitamenta virtutum; actibus ergo à charitate directis & imperatis concedunt meriti laudem, quam actibus elicitis denegant. Utere pro libitu his responsionibus nunquam indifferentiam à libertate arbitrii disjungens.

C A P U T XIII.

De Hæresibus adversus Unionem hypostaticam pugnantibus, ac primum Nestoriana.

S U M M A R I U M.

1. 2. & 3. Ponuntur præliminaria.
4. Propositio I. probatur.
5. Usque ad II. defensoribus Nestorii respondetur.

11. 12. & 13. Probatur unitas personæ in Christo.
14. & seqq. Respondetur sophistis Nestorii.

1.
Doctrina Nestorii.

ABSOLUTA de corpore & anima Christi dotibusque adherentibus disputatione, pertractandum modo est de mirabili humanæ naturæ cum divinitate unione, cum recta methodus possulet, ut à partibus ad rem complexam progrediamur. Principio autem refutanda occurrunt Nestorii, & Eutycheus nefaria dogmata. Nestorius ex

Monachò Sacerdos primum Ecclesiæ Antiochenæ, deinde vertente anno 427. renuntiatus Constantinopolitanus Episcopus, cœpit circa hæc tempora spargere præconceptæ hæreseos venena. Eo enim sedente Anastasius Presbyter differens in Templo ad populum hortatus illum est, ne Beatissimam Virginem *Deiporam* appellaret, ut principio Ecclesiasticæ Historiæ

storiae refert Evagrius. Venerat autem Anastasius Constantinopolim una cum Nestorio, ejusque semper usus fuerat consuetudine, ita ut fuerit unus ab altero pestiferis imbutus erroribus, jam antea sparfis ab Ebionitis, Samosatensibus, atque à Nestorii præceptore Theodoro Mopsuesteno. Accessit horum satelles Dorotheus, qui pro concione ausus est inclamare, *Si quis Mariam Deiparam dixerit, sit anathema.* Illud ergo fuit capitale dogma Nestorianum. Revocarunt quidam in dubium, num in refutanda pertinaciter *Deipara* voce Nestorius tantum erraverit; an vero asseruerit Dominum Jesum à primo conceptionis instanti non fuisse vere & proprie Deum Verbum, neque naturam humanam fuisse substantialiter divinæ conjunctam in unitate personæ. Quod foret sane repudiandi vocabulum *Deipara* causa princeps.

2.
Monetur Nestorius à Pontifice.

Oppugnantibus compluribus Nestorianam blasphemiam, & rumore serpentis hæresis ad Cælestinum Papam delato, is per literas Nestorium ad respicientiam, errorisque retractationem hortatus est, indicta post decem dies communionis Ecclesiasticæ privatione. At spretis Romani Pontificis literis eadem, ac deteriora dogmata palam evomuit, etiam sanctum Cyrillum, qui adversus Nestorium ipsum capitula quædam conscripserat, ut Apollinaristam, Arianumve traducens. Tanta Nestorii pervicacia probos, fideique servatores permovit, ut se ab ejus communione segregarent; quod ille tam ægre tulit, ut non solum ad Generalem Synodum provocarit, verum etiam adversarios suos, nulla habita ratione dignitatis vel ordinis, traderet vinctos Præfecto Urbis flagris immani crudelitate cædendos. Verum annuente Cælestino coacta Synodo universali, quæ est celebris Ephesina celebrata anno D. 431. audax ille homo non comparuit; ac privatus Ecclesiasticis infulis exul ac profugus, dum in blasphemias erumperet, efflaviv animam.

3.
Status quaestio- nis.

Nestorii fama & vetus consuetudo impulit Joannem Antiochenum Antistitem, ut susciperet perditissimi hominis patrocinium. Sero itaque ac diu expectatus Joannes Ephesum venit, stipatus Episcopis aliis, factionis præsertim Pelagianæ, atque Nestorio addictissimis: rejecit damnationem Nestorii factam à Synodo, & Cyrilli Capitula proscriptis tanquam hæretica, aliæque plura patravit, quæ de eo ingerunt suspensionem. Attamen quia fidei suæ optima alias præbuit ex-
R. P. Berti Theol. Tom. V.

perimenta, ac tandem etiam cum Cyrillo foedus iniit; merito quaeritur an vera hæresim probaverit Nestorianam. Plura de hac hæresi, ejusque fortuna tradunt Sacri omnes Historici, nec non Dionysius Petavius lib. 1. de Incarnat. cap. 7. & 8. atque ex nostratibus Christianus Lupus in Scholiis ad Synodum Ephesinam, & Norisius in Controversia *De uno ex Trinitate passò*, quæ magna contentione adversus Nestorianos fuit agitata. Est ergo inquirendum primo de ipso errore Nestorii, an negaverit Christum esse substantialiter Verbum, sublata inter utramque naturam hypostatica unione: deinde idem error est refellendus: videndum postea an Virgo sit appellanda Deipara: posthac an Cyrillus Nestorianos exagitans in oppositam hæresim lapsus fuerit: denique an Joannes Antiocheus ejusque fautores sint hæreticis connumerandi. De controversia enim circa *Unum de Trinitate passum* dicam libro proximo, differens de propositionibus, quæ possunt de Christo Reparatore enuntiari.

PROPOSITIO I. Nestorius vere negavit Verbum Deum in unitatem personæ humanam assumpsisse naturam, atque Virginem Mariam proprie appellandam esse Deiparam. 4.

Probatur non solum communi Scripto- rum clarissimorum suffragio, Leonis Magni, Vincentii Lirinensis, Cassiani, Evagrii, Liberati Diaconi, Facundi Hermianensis, aliorumque Nestoriano sæculo proximiorum, atque ex judicio Apostolicæ Sedis, & Ephesinæ Synodi; verum etiam ipsius Nestorii scriptis, doctrinisque perveris; unde hæc argumenta promuntur. I. Qui asserit hominem à Virgine genitum non esse Deum Verbum, sed Deum Verbum in illo homine habitavisse, proculdubio personas dispefcit, atque inter utramque statuit solam unionem moralem. At Nestorius asseruit Virginem non peperisse Deum Verbum, sed hominem tantum, in quo Deus Verbum inhabitaverit. Igitur Nestorius plures constituit in Christo personas, & negavit naturæ humanæ cum divina unionem substantialem. Minor probatur ex primo Nestorii adversus S. Cyrillum anathematismo: *Si quis eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius Nobiscum Deus, hoc est inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam, per id quod unitus est nostræ, quam de Maria Virgine suscepit: Matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit; ipsumque Dei* Verbura

Verbum in carnem versum esse, quam accepit ad ostentationem Deitatis suae, ut habitu inveniretur ut homo, anathema sit. Præterea negabat Nestorius Christum, quem Virgo peperit esse Deum, affirmans plenum fuisse divinitate eo sensu, quo Joannes Baptista plenus fuit Spiritu sancto, ideoque non plus sacram Virginem dicendam matrem Dei, quam matrem Spiritus sancti Elisabetham, ex Virgine autem Deum processisse atque emicuisse, non autem natum. Atqui inter Joannem Baptistam ac Spiritum sanctum non fuit unio substantialis. Igitur in sensu Nestorii nec fuit talis unio inter hominem, quem genuit Maria Virgo, atque inter Deum Verbum. Major probatur ex verbis Nestorii recitatis ab Evagrio, & Theodoro Episcopo Ancyrano: *Egone eum qui spatii menstruis adoluerit, Deum appellavero? atque ex Relatione Cleri, & populi Constantinopolitani, quæ talis est: Hominem illum in matris utero fuisse fatetur plenum Deo Verbo, quomodo Joannes Baptista plenus Spiritu sancto, &c.* Similiter in libro ab ipso Nestorio conscripto, & perlecto Act. 1. Synodi Ephesinæ, asseritur Christum eadem ratione dici filium Dei, quemadmodum Moyse appellatus est Deus Pharaonis, & Saul, ac Cyrus Christi nomen obtinuerunt. Tertio qui duas in Christo personas distinguit, quarum una sit Dei serva, neque appellari possit Unigenitus Dei filius, altera sit Domina, neque vocari possit filius Virginis, aut Redemptor pro humano genere crucifixus, is proculdubio negat utramque naturam divinam & humanam conjunctas esse in unitate personæ. Hæc omnia Nestorius protulit. Ait enim Anathematismo v. non esse unum Dei filium, qui natus est ex Virgine, & quem Pater genuit ante Luciferum: *Si quis unum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei filium audeat dicere, cum sit Emmanuel, anathema sit.* Idem tradit anath. vii. & x. Quarto non sufficit ut dicatur Nestorius admisisse in Christo hypostaticam unionem, quod asseruerit Verbum tanquam in templo habitasse in humanitate, nec sufficit admisisse tantummodo vocabula unionis, dignitatis, auctoritatis, æqualitatis: imo hæc demonstrant multitudinem personarum, quemadmodum Sancti, qui templum sunt Spiritus, & quibus ait Apostolus, *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro,* non sunt eadem cum Spiritu sancto persona, nec eadem persona sunt duo viri vel amicitia conjuncti, vel pares dignitate atque honore. Nestorius autem in Epistola ad Cyrillum, quæ ex-

tat 1. p. Concilii Ephesini, docuit Verbum Deum in Christo homine tanquam in templo habitasse, atque ideo unum ab altero fuisse inseparabile, quia *Templum illud nunquam fuit aliquo peccato contaminatum;* addiditque se in Christo honorem atque cultum non separare, quoniam homo Deum gestabat, ita ut Deifer fuerit, non Deus, Dominicus, non Dominus, neque dividenda sit adoratio propter solam conjunctionem auctoritatis & dignitatis. Igitur Nestorius hypostaticam unionem duarum naturarum penitus oppugnavit. Insuper Nestorius, tametsi in sermone quodam execratus est hæresim Pauli Samosatensis, attamen in publica Contestatione proposita à Clero Constantinopolitano, in Collect. Conciliorum Ph. Labbei Tom. 111. pag. 337. convictus est has capitales blasphemias cum Paulo pronuntiasse: *Maria Verbum non peperit. Qui fieri queat, ut Maria ex se genuerit antiquiorem se? Qui ex Virgine natus est, homo est.* Ac facta collatione assertionum Pauli ac Nestorii ibidem concluditur: *En Paulo Samosateno heretico, qui alium asserit esse Verbum, & alium Jesum Christum, neque unum esse ut orthodoxa proficitur Ecclesia, plenissime adstipulatur.* Postremo si attendantur Nestoriana principia, simul apparet non potuisse hunc hæresiarcham inter Filium Virginis, ac Filium Dei unionem aliam fateri præter moralem, atque existinasse ex Catholica doctrina fieri consequens, ut vera sit hæresis Apollinarii autumantis divinitatem in humanitatem fuisse conversam; ideoque nil ad purgandum Nestorium valet, quod ubique Arium, & Apollinarium insectetur. Enimvero cum Paulo Samosatensi, Photino, aliisque superiorum ætatum hæreticis opinabatur Nestorius non posse naturam propria subsistentia exspoliari, ac propterea hæc erant ejus verba apud Cyrillum in Epist. ad Successum, *Si Christus perfectus Deus, idemque perfectus homo intelligitur, ubi naturæ est perfectio, si hominis natura non subsistit?* Igitur Nestorius cum duplicem in Christo naturam adversus Apollinarias fateretur, debebat ex falso illo principio, quod natura sine propria subsistentia sit imperfecta, inferre, quod in Christo duplex subsistentia debeat admitti. Illud etiam ex Nestoriano principio erat consequens, quod Maria non sit vere Deipara; nam cum Verbum Deus non possit habere initium subsistentiæ ex muliere, & alias hæc pepererit filium hominem, in quo natura & subsistentia creata juxta Nestorium inveniebatur, non poterat

poterat ipſe percipere ſacram Virginem eſſe Dei genitricem, cum non genuerit nudam & ſeorſim poſitam divinitatis naturam, ut refert S. Cyrillus in ſuo Apologetico.

QUAE PROFERUNTUR IN DEFENSIONEM NESTORII.

5. Obicitur in defenſionem Neſtorii.

At rectam fidem Neſtorium incorruptam ſervaviſſe, poſſet quis contendere illuſtribus testimoniis, atque ejuſdem Neſtorii conſtatione ac doctrina. Teſtimonia vero ſunt quæ ſequuntur. Joannes Antiochenus in Epiftola ad Neſtorium, quæ extat in Synodo Ephesine, illum hortatur ut ſacram Virginem Mariam appellare non detrectet Deiparam, quandoquidem compertum ſibi foret ex relatione multorum, qui illum non infrequenter audierant, quod ipſam ſolam vocem, non piam quoque ipſius vocis notionem averſaretur. Atque in Epiftola ad Firmum, quam ſcripſit Joannes poſteaquam Catholicis acceſſerat, edita à Garnerio diſſert. v. de Cauſa Theodoretii, Sapiebat, inquit, ſic prius ſanctiſſimus Episcopus Neſtorius, ſicut res ipſæ docuerunt. Cavebat vero nomen, veluti dare poſſet, unde nos ſequaces hæretici Apollinarii reprebenderent. Quia vero ſic & ante ſapuit, inde convincitur, quia cito conſtitit admonentibus nobis, & ipſum nomen accepit, & in duobus ſermonibus ſanam fidei expoſitionem, & irreprehenſibilem nobis direxit. Theodoretus in Epiftola ad Alexandrum Hieropolitanum ait immerito venerabilis, & ſanctiſſimi Episcopi Neſtorii dogma fuiſſe damnatum. Rectum Neſtorium tenuiſſe ſenſum teſtatur etiam Acacius Episcopus in Epiftola ad Cyrillum, & alii, de quibus noſter Lupus in Schol. ad Syn. Ephesinam. Etiam Socrates lib. VII. H. E. cap. 32. hæc de Neſtorio profert: Meo quidem iudicio neque Paulum Samofatenum, neque Photium imitatur, neque Dominum hominem ſolum eſſe dicit, ſed vocem duntaxat Deipara tanquam larvam reformidat.

6. Reſpond.

Reſp. hæreticos omnes, & maxime Neſtorium, cui in faciem reſtiterant ex ipſo Clero Conſtantinopolitano viri doctrina & pietate præclari, verborum involucris, & ſpecioſo inſectandi damnatas hæreſes prætextu proprias ſumma fraude occultaviſſe. Sunt enim illi, (inquit Synodus Ephesine in Relatione miſſa per Palladium ad Theodoſium,) qui diverſi à recta fide ſentiunt, adeo callidi, ut quidam quoque ſanctiſſimi Episcopi occultato errore à Neſtorio decepti ſint, eique ſe adjunxerint; qui tamen poſtquam dilucide quid ſentiret eſſent percunctati, il-

lumque ſuas blaſphemias reſegentem comperiffent, ab eo deſciverunt, Synodo ſe adjunxerunt, patefactaque ejuſdem blaſphemia condemnationis ſententiam adverſus illum tulerunt. Inter prædictos Episcopos connumerandos eſſe Joannem Antiochenum, ac Theodoretum, demonſtrabimus infra. Scripſit vero Joannes ad Firmum poſt acceptam Neſtorii Epiftolam, in qua callidus hæreticus ſcripſit, ſe concedere ut Virgo Dei Genitrix nōminetur propter unitiōnis rationem, non juxta ſenſum Apollinarii vel Arii; quæ conſeſſio decepiſſet unumquemque, cui non eſſet manifeſtum qualem unitiōnem Neſtorius adſtrueret, & cur Apollinarii, Ariique ſenſum execraretur: quod nos in poſtrema argumentatione explicaviſſimus. Hinc inſita pace cum Cyrillo, Joannes omnes hæretici tergiverſationes detexit atque proſcripſit: & etiam Theodoretus, qui impenſe partibus Neſtorianis ſtuduerat, cognita nequitia Neſtorium tetulit inter hæreticos lib. IV. cap. 12. Hæreticarum fabularum. Cum potuerit ambiguus Neſtorii ſermo decipere tales Præſules, nil mirum, quod lectitando ejus opuscula Socrates hominem illum potius imperitum, quam impium exiſtimaverit.

Ex doctrina Neſtorii poſſunt hæc ad ipſius defenſionem urgeri. I. In ſermone quem habuit Conſtantinopoli cauſam reddens cur potius ſacram Virginem appellaret Chriſtotocou, quam Theotocou, id eſt Chriſti genitricem, non Dei, ait: Quoniam Chriſtus, id eſt, hoc appellatiōnis nomen ſignificatiōum eſt utrorumque, id eſt, Dei & hominis. Addit ſequi ſe exemplum Evangeliftæ, qui non ait, Liber generatiōnis hominis, ne purum nobis hominem videretur oſtendere, neque Liber generatiōnis Verbi Dei, ne Divinitatem nobis ex parte humanitatis induceret. II. In ſerm. altero apertiffime proficitur in Chriſto unitatem perſonæ dicens: Chriſtus indiviſus eſt; non enim habemus duos Chriſtos, vel duos filios. III. Serm. 12. his verbis execratur errorem Pauli Samofatenſis: In ſupore dentium remaneat Paulus Samofatenus, qui nobis Dominiſcam humanitatem nudam à Deitate deliravit. Hæc omnia ita pro Neſtorio poſſunt opponi. Non errat in dogmate, qui affirmat Virginem Mariam peperiffe Chriſtum, in quo Dei, & hominis reperitur natura; & dummodo fateatur adveſtus Paulum Samofatenſem humanitatem Deitati conjunctam, & Chriſtum unum, atque indiviſum Dei filium, tenet per omnia fidem Orthodoxam.

P 3

Neſto-

7. Urgeur deſenſio Neſtorii.

Nestorius asserit Mariam esse Genitricem Christi, hunc esse unum atque indivisum, neque habere humanam naturam à divinitate sejunctam. Igitur Nestorius fuit per omnia Catholicus atque Orthodoxus.

8.
Responde-
tur.

Resp. Nestorium multiplicem inter Christi humanitatem, ac divinitatem unionem admisisse, nunquam tamen *hypostaticam*, qua utraque natura copulata est in unitate personæ. Admisit enim unionem, quam appellabat *συνάριον*, id est, *societatem*: item consortium & copulationem secundum dignitatem filiationis, & secundum eandem voluntatem, beneplacitum, & *homonymiam*: similiter adunationem & propinquitatem ratione affectionis & amicitiae: unionem pariter secundum inhabitationem veluti in domo, vel templo; ulterius conjunctionem ratione operationis & imperii divinitatis, ad cuius nutum Christi humanitas omnia compleret: demum unionem personalem, non *hypostaticam*, sed tantum secundum coaptationem, cum quis personam subiens alterius ejus vice loquitur, atque operatur. Hæc unionis genera statuisse Nestorium constat ex Cyrillo, Damasceno, Liberato, aliisque laudatis à Petavio lib. 111. de Incarnat. cap. 3. Liqueat autem hæc omnia distinctionem personarum demonstrare, quoniam societas, amicitia, affectio, homonymia, propinquitas, & auctoritas, qua aliquis vice alterius loquitur, & alia istiusmodi plures personas configificant. Resp. itaque Nestorium in priori sermone affirmare appellationem Christi significativam esse Dei & hominis, non quod Dei genitrix enixa esset Deum Verbum, sed quod peperisset hominem, in cuius persona, tanquam in templo inhabitaret persona Verbi: nam post allata verba eodem sermone ait: *Quoniam sancta Virgo est Dei genitrix ideo, quia illud templum, quod in ea ex Spiritu sancto creatum est, Deitati erat unitum; hominis vero genitrix, eo quod natura nostra primitias assumpsit, &c.* Eodem pacto negavit Christum esse purum hominem, in quantum non est solum templum, in quo Sacerdos inhabitat, neque sola auctoritas Proregis, quæ mandata legesque præscribit. Ad 2. dicimus quod Nestorius admisit unum filium dignitate, honore, adoratione; non natura atque hypostasi: oppositum namque tradidit in V. Anathematismo, de quo supra, Arg. 3. Ad ultimum; tamen Nestorius execrabatur hæresim Pauli quantum spectat ad Trinitatem divi-

narum personarum, ideoque fatebatur secundam Personam, id est, Verbum Deum societate, dignitate, auctoritate, atque omni alia unionem morali conjunctum fuisse humanitati, quod Paulus negabat: uterque tamen, Paulus ipse ac Nestorius conveniebat in oppugnanda Incarnatione Dominica, ut supra contestatione Cleri Constantinopolitani, & Collatione dogmatum utriusque demonstratum est. Ad postremam argumentationem dist. ma. Non errat in dogmate, qui affirmat sacram Virginem genuisse Deum & hominem, ita, ut Deus & homo sint unus Virginis filius unitate personæ, concedo; ita, ut unus sint unitate morali superius exposita, nego majorem: & distincta eodem pacto minori, nego consequentiam.

Insuper argumentaberis. Nestorius intendebat solummodo in Christo asserere duas naturas distinctas atque impermixtas, Catholicam veritatem propugnans, dummodo Apollinarii, Ariique damnaretur impietas. Etenim in Epistola ad Joannem Antiochenum ait ideo negasse se Virginem Mariam esse Dei Genitricem, quoniam sermo, quod dicitur *Θεοτόκος* à multis hæreticis assumitur ut suus: hos autem hæreticos declarat esse sequaces Arii, & Apollinarii. Deinde asserit se Virginem appellare *Χειροτόκον*, modum incedens inter eos, qui nominabant *Θεοτόκον*, ut insinuarent Divinitatem à Virgine sumpsisse initium, & qui appellabant *Αυθροτοτόκον*, ut ostenderent in Christo nudam exitisse humanitatem; & ideo ait: *Christi eam vocavimus Genitricem, ut hæc vox utrumque manifeste significaret, id est, Deum & hominem.* Addit concedere se, ut pie *Genitricem vel Particem Dei Virginem nominemus, sed non juxta Apollinarii vel Arii sensum, quasi divinitas Unigeniti ex sancta Virgine sumpsit initium.* Præter hæc Sermone 6. profitetur se probare vocem *Θεοτόκον*, dummodo sacra Virgo minime dicatur Dea, quomodo dicenda esset in sensu Apollinarii, & si illa peperisset divinitatem, quoniam filius Matri debet esse consubstantialis: *Si quis inter vos, inquit: simpliciter voce Θεοτόκος gaudet, apud me nulla lis est de voce, tantum ne Virginem Deam nominet.* Denique Nestorius in Epistolis ad Cyrillum, ad Coelestinum, atque in sermonibus habitis in Templo Constantinopolitano fatetur Christum esse Deum & hominem, & Virginem *Θεοτόκον* propter unionem divinitatis, atque humanitatis, tantum non esse Dei genitricem juxta sensum hæreticum Apollinarii.

Resp.

9.
Aliis argu-
mentis pro
Nestorio.

10.
Responde-
tur.

Resp. juxta Nestorium, atque ipsius principii suppositis, fidem Catholicam, qua profiteamur Deum & hominem unum esse Christum unitate personæ, apertissime esse hæresim Apollinarii. Vidimus enim admittam à Nestorio cum natura humana hypostasim, & subsistentiam creatam, quæ initium habuerit ex Virgine. Si igitur naturæ humanæ ac divinæ una subsistentia sit, consequens est in sententia Nestorii, divinitatem habuisse subsistenti initium à Virgine, & divinam naturam conversam in naturam creatam, ut tradidit Apollinarius. Hujus itaque hæresim execrando cum duplici natura duplicem in Christo statuebat hypostasim, duplicemque personam, unam Deum Verbum & Unigenitum Patris, alteram hominem & filium Virginis. Inter utrumque tamen unionem quamdam statuminans unum Christum prædicabat, sed unum per societatem, adnationem, affectum, inhabitationem, & voluntatis concordiam, ita, ut impium esset asserere quod filius genitus à Virgine sit filius Dei genitus ante Luciferum, & filius Dei ante Luciferum genitus, sit pro nobis natus, passus, crucifixus & mortuus, denegata cum unitate personæ etiam communicatione idioma- tum. Hanc esse Nestorianam doctrinam superius est demonstratum. Distinguo itaque propositionem, Nestorius propugnabat duas in Christo naturas, & dummodo damnaretur Apollinarii & Arii impietas, etiam admittebat vocem Θεοτόκον; & ex alia parte arbitrabatur in sensu Catholicorum, qui profitentur duas in Christo naturas subsistere in unitate personæ, contineri ipsam hæresim Apollinarii, concedo: & discrimen admittere inter Apollinarii hæresim, & sententiam Catholicorum, nego. Postrema argumentatio pro theoremate nostro producta difficultatem omnem eliminat.

11. PROPOSITIO II. Admittenda est in Christo una tantum Persona.

Probatur I. Hujus thesisi veritatem comprobant omnia argumenta producta Volumine II. lib. VII. cap. 9. & II. ubi adversus Socinianos demonstratum est Christum esse filium Dei unicum, proprium, eique consubstantialem. Nam si duplex in Christo admittatur persona, divina nempe, & humana; illa necessario erit persona filii naturalis & coæterni: hæc persona filii assumpti, atque adoptivi. Attamen breviter atque directe contra Nestorium, Scripturis, Patribus, ac ratione veritatem Catholicam propugna-

bo. Christum itaque nobis tanquam unicam personam, in duabus tamen naturis consistentem Scriptura divina proponit. I. Apostolus in priori ad Corinthios cap. VIII. 6. ait: *Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia.* Dixit autem Joannes cap. I. 3. de Verbo, quod in principio erat apud Deum, *Omnia per ipsum facta sunt.* Igitur persona Domini nostri Jesu Christi, una eademque est cum persona Verbi, quod erat in principio. Compluribus aliis textibus confirmari potest hæc argumentatio. Eodem enim cap. versu 18. utique de Christo inquit idem Joannes, *Unigenitus filius, qui est in sinu Patris ipse enarravit.* Matth. XVI. 16. ait Petrus, *Tu es Christus filius Dei vivi.* Salvator ipse Joan. VIII. 58. *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Thomas ipsius vulnera palpans Joan. XX. 28. exclamavit, *Dominus meus, & Deus meus.* Apostolus ad Hebræos I. 3. *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, &c.* Joannes initio prioris Epistolæ: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, &c.* Hæc omnia de Christo nemo dubitat pronuntiari. Ipse ergo non quantum ad humanam naturam attinet, sed quantum ad personam est ipsum Verbum, quod fuit ab initio, quod est splendor gloriæ, & figura substantiæ Patris, quod est verus Deus antiquior Abrahamo, & in æternitate permanens in sinu ejusdem Patris: atque hæc omnia citatis locis vindicavimus ab impiis interpretamentis hæreticorum. II. Nestorium refutat ipsius Domini testimonium Joannis III. 13. *Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in Cælo.* Quis enim loquitur? Christus. Ubi erat, dum hæc loqueretur? In terra. Igitur persona Christi quæ loquebatur, est Filius Dei, qui descendit de cælo. Est aliquid aliud in verbis ipsis adnotandum. Dum hæc Filius hominis in terra loquebatur, erat in cælo: nam inquit, *Filius hominis, qui est in cælo.* At non erat in cælo ratione naturæ humanæ, quam nondum glorificatus ad Patris dexteram collocaverat. Erat itaque filius hominis in cælo ratione personæ, quam proinde cogimur asserere eandem personam esse, ac personam Verbi immensam ac sempiternam. Aliud quoque in iisdem verbis observandum est. *Et ascendit, & descendit* non est præsentis temporis, sed præteriti, ut liquet ex Græco, *ἔδειξεν ἀναβῆσθαι εἰς τὸ οὐρανὸν, ὃ ἐκ τῆς οὐρανῶν καταβῆς.* Quo autem pacto Filius hominis, dum Nicodemum

num alloqueretur, coelum conscenderat, nisi ratione personæ, quæ sicut descendit accipiens formam servi, ita filium hominis hypostatica unione exalavit? Huc spectat quod legimus cap. VI. versu 59. *Hic est panis, qui de celo descendit; & versu 63. Si ergo videritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius.* Sed legendus de hoc argumento Cassianus lib. IV. de Incarnat. cap. 6. & quæ ibidem adnotavit Gazæus. III. Idem confirmant loca, quæ nobis Divini Verbi incarnationem, ac mortem proponunt; cujusmodi sunt Joannis I. 14. *Verbum caro factum est.* I. ad Corinth. 11. 8. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Ad Philipp. 11. 7. *Semet ipsum exinanivit formam servi accipiens.* Enimvero nisi in Christo una tantum persona admittatur, sed duæ, quas inter sit unio duntaxat moralis, de qua præcedenti propositione; non potest admitti inter divinam, humanamque naturam talis idiomatum communicatio, ut Verbum possit dici incarnatum, crucifixum, & exinanitum; quemadmodum hæc minime enuntiantur de Spiritu sancto, cujus tamen justis sunt templum, atque habitaculum. Verum de communicatione idiomatum infra: Interim legite Augustinum I. de Trinit. cap. XII. n. 28.

12. **Ex Patrum Traditione.** Accedit ad refellendos Nestorianos Sanctorum Patrum traditio; de qua plura Bellarminus lib. III. de Incarnat. cap. 6. Jodocus Coccius lib. II. art. 2. Petavius de Incarnat. lib. III. cap. 11. Tournely Q. VII. art. 1. omnesque Theologi. Quare necessum non est, ut omnia exscribamus, sed proferendi sunt nonnulli ex Græcis, Latinisque Patribus illustriores, Athanasius, Nazianzenus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, & Augustinus. Athanasius ergo in libro de Incarnat. inquit: *Homo una persona, & unum animal est, ex spiritu & carne concretum; ad cujus similitudinem intelligendum est Christum unum esse, & non personas duas.* Nazianzenus, Orat. xxxi. *Id, quod non erat assumpsit, non duo factus, sed unum ex duobus fieri sustinens: Deus enim ambo sunt, id quod assumpsit, & quod est assumptum: natura dua in unum concurrentes, non duo filii.* Chrysostomus in Epistola ad Cæsarium: *Et hinc in (in Christo) duplex natura; verumtamen indivisibilis unio, in una filiationis persona, & substantia.* Ambrosius de Incarnat. cap. 5. *Non alter ex Patre, alter ex Virgine: sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine.* Hic-

ronymus contra Helvidium: *Natum Deum ex Virgine credimus, &c.* S. P. Augustinus cap. 5. Enchiridii: *Christus Jesus Dei filius, Deus & homo est, Deus quia Dei Verbum, homo autem, quia in unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis, & caro:* & Tractatu 49. in Joannem: *Anima & caro Christi cum Verbo Dei una persona est, unus Christus est.* Jure itaque meritoque ex tam apertis Scripturarum testimoniis, atque ex perpetua traditione, quam & antiqui servaverant, & posteriores Patres collustrarunt, proscriptere Nestorium Synodus Ephesina, Chalcedonenfis, Quinta Oecumenica; sive Constantinopolitana secunda, atque universalis Ecclesiæ irrefragabilis auctoritas,

13. **Ex ratione.** Confoditur denique hæresis Nestoriana Theologicis ratiociniis. Principio dei Symbola, & Apostolus ad Ephesios IV. 5. aliisque in locis supra laudatis, Dominum Jesum Christum unum esse testantur; & Symbolum præsertim Nicænum, ut observatum à Rufino in Expositione Symboli §. 4. in ea voce *Unum* emphasim quandam constituit, *εἰς ἓνα κενόν Ἰησοῦ Χριστόν.* Si hac fide revincitur error Gnosticorum, qui Christum à Jesu divellentes, ut inquit Irenæus lib. I. cap. 2. negabant unitatem personæ Salvatoris, cur etiam non refutatur Nestoriana blasphemia? Profecto Gnostici affirmantes Christum Creatoris & Demiurgum transisse per Virginem, ut per canalem affolet aqua, & in illo Jesum ex Pleromate descendisse, atque inhabitasse; nec non Valentiniani, qui autumabant alium esse *Monogenem*, Unigenitum, alium *Logon*, Verbum, & unum in alterum advolasse, antiquis Græcorum Symbolis damnabantur. Atque hinc factum puto, quod Occidentales Ecclesiæ, in quibus Gnosticorum errores non adeo invaluerant, præscis sæculis vocem *Unum* communiter non enuntiant. At eandem unionem, quam statuit Nestorius inter Verbum, & Christum, illi hæreticorum aliorum antesignani constituebant inter Demiurgon & Jesum, sive inter *Monogenem*, & *Logon*; ut res per se loquitur. Fides ergo Apostolica quemadmodum Ebionis, Valentini ac Cerinthi commenta retundit proponens unum Dominum Jesum; ita ab initio Christiani nominis illorum germen Nestorium evidentissime prædamnavit.

Hæc nostra argumentatio fons est, & fulcrum aliarum omnium, quas adhibuerunt in hoc dogmate Viri docti. Sunt illæ,

illæ, quod ſi in Chriſto multiplicentur perſonæ, neque ſit inter iſtas unitio alia, præter eam, quam Græci appellant *κατὰ πρᾶξιν*, ſecundum appoſitionem, qualis eſt inter lapides coacervatos, aut inter corpus ejuſque indumentum, ſive inter domum ibique habitantem; non magis eſt unus Dominus Jeſus Chriſtus, quam unum ſint Deus & templum, veſtis & homo, lignum & lapis. Quod ſi in rationabilem animum poſſit cadere; neque unus eſt Chriſtus, neque Verbum caro factum eſt, neque Salvator habuit efficaciam mundum redimendi, neque recte appellatus eſt Dei Unigenitus, neque in myſterio Dominicæ Incarnationis occurrit dignum aliquid divinum, atque admirandum. Id vero cum Chriſtiano- rum aures perhorreſcant; execrari debemus impiiſſimum ſceleſtiſſimumque Neſtorium, non tantum ut Gnoſticorum germen veneficum, verum etiam ut Paganum, Judæum, hoſtemque Religionis noſtræ inſenſiſſimum; quod proximo capite confirmabo.

AD NESTORIANA SOPHISMATA.

14. **Objicitur** 1. Pro hæreſi Neſtoriana poſſunt ea, quæ ſequuntur, opponi. Primum: Divina Scriptura nobis humanitatem Chriſti deſcribit comparatione templi, tabernaculi, atque indumenti. Ut ergo iſta non habent cum homine ſubſiſtentia commu- nionem; ita Dei filius non habet cum aſſumpta humanitate eandem hypoſta- ſim. Ant. probatur, quoniam Chriſtus de corpore ſuo ait Joan. 11. 9. *Solvite templum hoc.* Idem Chriſti corpus tabernaculo comparatur Pſalmo xi. 10. & in Episto- la ad Hebræos cap. ix. 11. necnon habitui & veſtimento ad Philippenſes 11. 7. & Apocalypſis xix. 16. hæc enim loca de humanitate Chriſti Patres, atque interpretes ſolent accipere.

15. **Reſponde-** tur. Reſpondeo etiam comparate ad ratio- nalem animam dici in ſacris literis corpus domum, tabernaculum, indumentum. Apoſtolus enim in 11. ad Corinth. v. 1. ait: *Si terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur*, &c. & infra 4. *Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemifcimus gravati*: & ſimiliter Judæ verſu 23. de corpore vitii polluto, *Odiſtes eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam*: quod recte uſurpatum eſt ad commonſtrandam ſpiritualis, & corporalis naturæ diverſitatem. At de Chriſto ob aliam quoque cauſam vocabula iſta enuntiantur. *Templum* corpus ſuum appellavit, propterea quod ſicut Jeroboſolimitanum ædificavit Salomon, atque

R. P. Berti Theol. Tom. V.

illud replevit gloria Domini: ita ple- mavit Sapientia corpus Dominicum, & in eo inhabitat *omnis plenitudo Deitatis corporaliter*, ut inquit Apoſtolus ad Co- loſſ. 2. 9. Sicut etiam templum illud poſt- quam dirutum fuerat, magna cum glo- ria fuit iterum ædificatum, ita Chriſtus agens de morte triumphum reſurrexit à mortuis. *Velamen* etiam, & *veſtimen- tum* dicitur ejus humanitas, quoniam in ea latebat divinitas: quod Apoſtolus de- monstrat citato capite ad Philippenſes, ubi nobis proponit Chriſti humilitatem, *qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*, &c. Vide etiam, quæ diximus adverſus Phantaſtaſtas cap. 2. hujus libri. Diſtinguo itaque ant. Chriſti humanitas comparatur templo, tabernaculo, atque indumento; quoniam diſſolvenda erat per mortem, quoniam in ea habitat plenitudo divinitatis, quoniam ſub ea late- bat divina majeſtas; concedo: ita hiſ rebus comparatur, ut denegetur inter divinam, humanamque naturam unio ſubſtantialis & *hypoſtatica*; nego ante- cedens.

16. **Objicitur** 2. Præterea videntur Neſtorianum dogma confirmare complures ſententiæ Patrum: quorum aliqui cum Baſilio in Sermone de Spiritu ſancto ad Amphilo- chium, & in explicatione quinquageſimi noni Pſal- mi appellarunt Chriſtum hominem *Dei- ſerum*, ut adverſus anathematifimos Cy- rilli ait Theodoretus. Alii cum Augu- ſtino lib. xi. de Civit. Dei cap. 2. ſcribunt filium Dei *hominem* aſſumpſiſſe; alii de- mum cum Chryſoſtomo Hom. 3. in Epi- ſtolam ad Hebræos affirmant Deum, & hominem *duas eſſe perſonas*.

17. **Reſponde-** tur. At hæc non ſunt alicujus momenti. Baſilius enim non hominem *Deiſerum* ap- pellat Chriſtum, ſed *Σαρκαδόφορον*, *Cur- nem Deiſeram*, eoquod revera humana caro ſit unita *hypoſtaticè* Deo Verbo: quamquam ſi *hominem Deiſerum*, aut Ba- ſilius, aut alius dixerit, oppoſuit voca- bulum iſtud Apollinario, qui à Verbo aſſumptam denegavit animam ratio- nalem; ideoque Chriſtum adverſus Apo- llinariſtas quidam hominem *Deiſerum* ap- pellarunt, ne quis crederet divinum Verbum ſolam carnem absque anima ra- tionali, quæ humanæ ſubſtantia pars eſt præcipua, ſibiſmet copulaſſe. Ad com- monſtrandam in Chriſto perfectam huma- nitatem corpore, animoque conflatam, à Verbo aſſumptum hominem Patres tra- diderunt; ideoque per τὸ *hominem* non ſigni-

Q

significarunt hypostasim, sed naturam. Et de Augustino nulla quidem occurrit dubitatio; cum eo loci probet ideo Christum esse Mediatorem Dei & hominum, quia in unitate personæ duas habet naturas; hominis, qua est via perveniendi ad Deum, & Dei, ad quam homines pervenire appetunt; ideoque ait: *Sola est adversus omnes errores via munitissima, ut idem ipse sit Deus, & homo, qui itur Deus, qua itur homo.* Chrysostrum denique ex Epistola ad Hebræos refellit pervicaciam Judæorum, qui negant venisse promissum Liberatorem, hæreticosque illius ævi, præsertim Paulum Samosatensem, & Marcellum Photinianum, qui oppugnarunt divinarum personarum distinctionem. Scribens ergo duas esse personas, Deum, & hominem, quod ibidem bis affirmat, contra Judæos primum, deinde contra Marcellum; significat primo, præter Deum invisibilem qui Christum unxit, esse Deum hominem qui à Patre unctus est, exponens ea verba, *Propterea unxit te Deus, Deus tuus:* deinde inquit plures dari personas secundum hypostasim divinas, Filium nimirum & Patrem; atque ita mysterium Incarnationis & Trinitatis collustrat. Quare errant, qui putant accipi à Chrysostrum *Personam* pro natura; quod omnino apud Chrysostrum inusitatum est, & liquet ex repetitione ejusdem sententiæ contra Photinianos: dum enim ait S. Doctor, *ὁμοῦ πρόσωπα, duas personas esse Patrem & Filium, oppugnans Marcellum proculdubio demonstrat per τὸ πρόσωπα hypostases, non discrepantes naturas.* Qui vero cum Sixto Senensi lib. vi. Biblioth. S. Annot. 329. Vellofillo Adv. in Tom. 1v. Chrysostrum quæst. 29. aliisque doctis viris arbitrantur verba Chrysostrum in Græcis codicibus fuisse depravata, etsi id conantur ostendere ex Theophilacto, & ex verborum antithesi, manifestæ rationis patrocinio destituuntur.

18.
Objicitur 3.

Nestoriani insuper objiciunt: Christus perfectus homo est; perfectio autem hominis ubi est, si natura humana nequaquam per se subsistat? Imo si natura illa propria caret subsistentia, quomodo est vere propriæque substantia? E contra, cum humanitatis substantia in Christo una sit, quemadmodum una est in Socrate, aut alio naturæ humanæ individuo; habet consequenter subsistentiam suam, rationemque personæ, cum nihil hæc sit aliud, quam *rationalis natura individua substantia.* Hanc enim ex Boetio

desumptam definitionem personæ Theologi communiter receperunt.

Resp. in substantia distinguenda esse duo. Unum est *ὁυσία, natura*, atque *essentia*, in eo sita, quod sit per se, scilicet non adhaereat alicui adinstar accidentis, quod permanente eadem natura potest deperdi; & si forte alteri conjuncta est, sit tamen de se idonea, ut existat à quocunque altero separata. Id in Christi humanitate nequaquam deest, quippe ex intrinsicis suis est anima rationalis, & caro, neque ita adhaeret Redemptori nostro, ut ab eo divelli possit, subsistente adhuc Christi, qui duplici constat natura, hypostatica unione: quoniam si humanitas abesset, non Christus homo foret amplius, sed Verbum in forma Dei. Est etiam humana Christi natura adeo in genere suo completa, ut nisi haberet cum divina communionem hypostasis, subsisteret per se ipsam. Nihil ergo eorum, quæ ad *ὁυσίαν* pertinent, illi deest. Alterum, quod in substantia debet spectari, est *ὁυσιώδης, substantiæ adventitia habitudo*, ut quod subsistat se sola, aut conjuncta alteri; id enim quemdam existendi modum importat, non perfectionem, quæ requiritur ad *ὁυσίαν*, sive, ut inquirunt, *ad speciem* constituendam: atque hac ratione immortalis anima *substantiam* suam habet, sive conjuncta sit corpori, sive ab eo separata; cum hoc tamen discrimine, quod anima, cum *forma* sit, adhaeret carni nexu connaturali, at Christi humanitas, cui nihil deest ex modulo speciei suæ, mirabili œconomia, & virtute Spiritus sancti transit in consortium divinitatis. His explicatis diluuntur Nestoriana argumenta. Si enim spectetur in humanitate Christi *ὁυσία, & natura*; habetur eadem substantialis perfectio, ac in hominibus cæteris: si attendatur *ὁυσιώδης, & existendi modus*; est longe humanitate nostra præstantior: quippe melius est esse Dei, quam creaturæ, & præstantius regi divina potestate, quam imbecillitate mortali. Est etiam Christus, quemadmodum Socrates, aut hominum alter, *individuum* humanum, in quantum unus homo est, præditus propria & singulari *substantia*: at non est in ratione *personæ* Filius Dei aliis hominibus æquiparandus; quoniam cum *persona* sit individua substantia sui juris, & *incommunicabilis* alteri, natura Socratis à Deo non assumpta, neque alia communicatione fruens, quàm naturalium proprietatum, sui juris est, sive persona creata: sed

19.
Responde.

ſed humana natura Chriſti conjuncta Verbo, & fruens conſortio divinitatis, tranſiit ad jura divinx perſonæ; & ideo quamvis una ſit, atque individua, caret propria *perſonalitate*, & hypochiſi. Definitio itaque Boetii vera eſt, ſi nomine *ſubſtantix* intelligas naturam com-

pletam, & affectam peculiaris exiſtentix modo, atque, ut Scholæ loquuntur, *ultimò terminatam*; falſa autem ſi intelligas aut naturam *incompletam*, qualis eſt anima rationalis, aut naturam *aſſumptam*, & ad jura divinitatis evectam, qualis eſt humanitas Salvatoris.

C A P U T XIV.

An Beata Virgo dicenda ſit Θεοτόκος, id eſt, Deipara,

S U M M A R I U M.

1. Status quæſtionis.

2. 3. & 4. Probatur Mariam rectè dici Deiparam.

5. & ſeqq. Solvuntur objectiones.

1. Status quæſtionis.

PRÆCEDENTI affinis eſt quæſtio, an in-temerata Virginem appellare debeamus Θεοτόκον, *Dei matrem ac Genitricem*, an, ut contendebat Neſtorius, Θεοτόκον tantum, ſcilicet *Matrem Chriſti*: quod ut rite definiatur, vis nominum eſt inquirenda. Verbum *τιτεται* non ſolum ſignificat *parere*, & *in lucem foetum effundere*, ſed etiam illum gignere, atque in propriis viſceribus formatum emittere. Affert complura exempla ex Homero, Sophocle, & Heſiodo Robertus Conſtantineſis in Lexico; nonnulla etiam ex Patribus, qui idem verbum uſurparunt in explicanda æterna Patris generatione, de Incarnat. lib. III. cap. 15. eruditus Petavius. Hinc apparet Neſtorii vaſtities, & liquet cur aliquando viſus ſit Θεοτόκον non reprobare, in quantum Virgo puriſſima ediderit Salvatorem, at non Deum factum hominem, ſed Chriſtum, in quo ipſe Deus inhabitaverit. Econtra etiam ſi veriſſime genuerit illa dominum Jeſum Chriſtum, ſitque proinde Θεοτόκος; vigente tamen Neſtoriana hæreſi, oportunum erat Χριſτοτόκον non pronuntiare, ne Chriſtum, ac Deum Verbum quis in duas perſonas diſperceret. At explicatis vocabulis, pertractandum de dogmate.

2. Propoſitio I. Virgo Maria rectè appellatur Θεοτόκος, *Deipara*, cum revera Deum genuerit, atque in utero ſuo formatum ediderit.

1. Demonſtratur.

Demonſtratur 1. auctoritate Scripturarum. Principio huc ſpectant; quæ filium hominis Deum ac dominum eſſe declarant, de quibus libro VII. cap. XI. nec non vaticinium Eſaiæ explicatum cap. I. hujus libri. Deinde manifeſta ſunt verba Apoſtoli ſcribentis ad Rom. I. 3. de Filio Dei: *Qui factus eſt ei ex ſe-*
R. P. Berti Theol. Tom. V.

mine David ſecundum carnem. Quem ergo enixa eſt Virgo mater, eſt idem filius Dei, & quidem non adoptione, ſed nativitate, generatione, ac natura. Enimvero ſi cum aliquibus legendum putas, *παις τῆς υἱῆς αὐτῆς τῆς γενομένης ἐκ ſπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, qui factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem*; aperte Dei Genitricem fateris; ſi contendis ſcriptum *τῆς γενομένης, qui natus, & genitus eſt*, idem ſequitur apertiſſime: fateris enim Mariam non ſolum peperiffe filium Dei, ſed etiam illum genuiſſe; & hominem efformaffe. Neque de filio adoptivo loquitur Paulus, cum addito pronomine *αὐτῆς* designet filium proprium ac ſingularem, illum dominum appellet, & commiſſum ſibi Evangelicum munus commendans ſcribat per ipſum Chriſtum, non per homines, ſe fuiſſe vocatum Apoſtolum, & ſegregatum in Evangelium. Atque ad Galatas IV. 4. ait idem Paulus: *Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Utrumque occurrit hoc loco, *γενομένης ἐκ γυναικός, genitum, & hominem factum ex muliere*, atque *γενομένης ὑπὸ νόμου, factum & conſtitutum ſub lege.* Ex his argumentamur. Rectè appellatur Dei Genitrix, quæ concepit, peperit, genuitque Verbum unigenitum Dei filium. Maria Unigenitum Dei filium concepit, ac genuit. Rectè ergo Maria ſemper virgo dicitur Dei Genitrix.

Confirmatur Catholica veritas traditione: Martyr Juſtinus in Apologetico 2. Confirmatur. inquit: *Verbum formatum eſt, & homo factus ex Virgine.* Ignatius in Epift. ad Ephesios: *Deus noſter Jeſus Chriſtus ex Maria genitus eſt.* Hyppolitus Martyr laudatus etiam à Theodoretò: *Verbum Deus, & homo, primogenitus in utero*
Q 2 for-

formatus. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. XII. *Crede illum ipsum unigenitum filium, ex Virgine iterum genitum esse.* Nazianz. Orat. 51. *Si quis Sanctam Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem est.* Cyrilli Alexandrini, qui adversus Nestorium pro honore Deiparæ decertavit, non opus est exscribere testimonia: nam ubique Virginem esse Dei Genitricem contendit, in suis Anathematismis, in Epist. ad Acacium, ad Clericos Constantinopolitanos, ad Monasteria, in suo Apologetico, &c. Afferamus & Latinorum aliquos. Tertullianus de Carne Christi cap. 17. *Ante omnia, inquit, commendanda erit ratio, qua præfuit, ut Dei filius de Virgine nasceretur.* Ambrosius Epist. 63. *Filium coæternum patri suscepisse carnem, natum de Spiritu sancto ex Virgine Maria, &c.* Augustinus denique de dono Perseverantiæ cap. ultimo: *Dicimus Christum Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de homine matre certa plenitudine temporis, &c.* Nisi hæc sufficiant vide Coccium lib. II. art. 2. Petavium libro III. de Incarnat. cap. 14. & 15. & Nat. Alex. dissert. III. in Hist. Eccl. Sæculi V.

4. *Stabitur rationibus.* Addam postremo loco rationes. I. Qui Virginem esse Deiparam imperite negant, huc necessario adiguntur, ut Christum in duas personas dividant, constituantque duos filios, unum genitum ante Luciferum, & alterum factum ex semine David secundum carnem. Id vero superiori capite refutavimus. II. Aut filius Virginis verus est Deus, aut verus Deus non est. Si non est verus Deus, subvertitur Incarnationis mysterium, neque *Verbum caro factum est*, quod tam aperte legimus in Evangelio. Si autem filius Virginis est verus Deus; debemus illam appellare Θεοτόκον, ac Deiparam. III. Judæi filium Virginis crucifixerunt, quod se faceret filium Dei; ob eandem causam Pontifex Caiphas scidit vestimenta sua, quasi blasphemum fuerit, quod ipsi interroganti Matth. xxvi. 63. *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei vivi;* respondit Dominus, *Tu dixisti.* Porphyrius etiam, Julianus Apostata, aliique Pagani hoc maxime in Christiana Religione derident, quod credamus ipsum Deum conceptum ex Virgine, natum, & crucifixum. Si Christus est idem Filius Dei, Maria Θεοτόκος est; & jure meritoque Nestorius damnatus est tanquam

Paganus, Judæus, novus Caiphas, atque Porphyrius, aut Julianus, ut in Notis ad Synodum Ephesinam demonstrat vir eruditissimus Christianus Lupus. Econtra si quem genuit Maria, non est idem verus, proprius, ac naturalis Dei filius: merito illum damnarunt Judæi, merito Caiphas quasi blasphemum redarguit, merito Pagani negant ipsum Deum crucifixum; quod cum sit valde nefastum, impium, dictumque horrendissimum, Christum Deum & hominem, & beatissimam Virginem Matrem Dei appellare debemus: ita Scriptura, Patres, & ratio ipsa demonstrant; ita etiam, ne sacros Vates hoc loco prætermittamus, lib. VI. de Laude Castitatis Alcimus Avitus:

*Ante ævum de Patre, ex Matre in tempore natus,
Seminis hinc expers omnino, & temporis illinc.
Sic Virgo secunda fuit, qua pondere casto
Factorem portare suum, Dominumque perennem
Edere promeruit, dignoque agnomine dici
Virgo DEI MATER.*

OBJECTA DILUUNTUR.

Sequuntur contraria argumenta, quorum primum sit. Probant Catholici Obicitur Marianam esse Θεοτόκον, quod enixa sit Filium Dei, genitum ex semine David, & factum ex muliere, ut in Epist. ad Rom. scribit Apostolus. At ibidem versu 4. Christus natus ex semine David dicitur Filius Dei prædestinatione & gratia, non generatione & natura; nam legimus: *Qui prædestinatus est filius Dei.* Corruit ergo prior argumentatio petita ex Apostolo. Additum est in hujus confirmationem, quod Christus in Sacris literis dicitur Deus. Verum nonne idem nomen Moysi, Judicibus, Regibus, Angelis, & piis, justisque tribuitur? Nequit ergo Nestorius auctoritate Scripturarum refelli.

Resp. nego minorem; siquidem verborum Apostoli sensus est, Christum fuisse prædestinatum filium Dei, in quantum prædefinitum erat, ut virtute miraculorum, & præsertim resurrectione ex mortuis palam fieret illum esse, quem olim prænuntiarunt Prophetæ. Aque hunc sensum planum mihi reddant sequentia. I. Syrus οπισθευτος vertit, *Qui cognitus est.* II. Οπισθευτος apud Chrysoctomum idem est,

est, ac δευδέντος, ὁμοφώνουτος, κενθεντος ἀπὸ τῆς ἀπαιτητῆς γνώσεως, καὶ ψίφου, id est, *Qui demonstratus, declaratus, & iudicatus est omnium sententia ac suffragio Filius Dei.* III. Ibidem innuit Apostolus, quomodo sit prædestinatus, dicens: *in virtute, secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum.* IV. Idem commonſtrat anthithesis & ordo verborum: nam primum ait Apostolus hunc Dei filium promissum in Scripturis sanctis; deinde factum ex femine David secundum carnem; tum prædestinatum in virtute; non ergo de sola prædestinatione, quæ est electio gratiæ facta ante mundi constitutionem, sed de manifestatione divinitatis, & de prædestinata gloria Christi loquitur sanctus Paulus. Si mavis tamen Christum esse prædestinatum Filium Dei *secundum carnem*, hoc sensu, quod præfinitum fuerat Verbum carnis fieri, atque ita hominem esse ob substantialem unionem inter utramque naturam Filium Dei naturalem, hanc etiam explicationem admittit. At Filium Virginis appellari Deum attributione quadam, ut Moyses & Angeli, falsum esse demonstravi lib. VII. cap. XI. ex nomine tetragrammato, ex appellatione unius Dei, ex eadem cum Patre operatione ac potestate, aliisque characteribus, qui nequeunt alicui, nisi summo Deo, convenire.

7.
Obijcitur 2.

Secundum pro Nestorio argumentum est: Vox *Deipara* inusitata penitus est: frustra illam in sacris literis perquiras: nullam ejus mentionem fecit Nicæna Synodus. Apud Patres nunquam occurrit ante Leonem Magnum, qui omnium primus illam intrusit: noluerunt illam Symbolo addere Patres Synodi Chalcedonensis, etiamsi id flagitarent nonnulli. Nova est ergo vox illa, atque repudianda.

8.
Respondet.

Resp. Nihil hac argumentatione pro Nestorio concludi. Nam 1. neque in Scripturis inveniunt Nestoriani voces *Χριστοῦτος*, καὶ Θεοδέντος, id est, *Dei susceptorem*, quas pro *Deipara* impie substituebant. Deinde, si hæc vox in sacris literis non reperitur, occurrit ibidem res ipsa, ubicunque Christum esse Deum, & esse unum pronuntiant: ac postumus idcirco respondere, quæ de vocabulo ὁμοφώνουτος scribit Augustinus in Epist. ad Pascensium laudata Volumine I. pag. 64. Præterea qualibet hæresis, ut veritas Catholica diligentius defenderetur, impulit nos ad usurpanda quædam vocabula, & ad quæstiones instituendas, de quibus solliciti non erant antiquiores. Quantum ad Patres attinet, S. Cyrillus

in Apologetico pag. 162. & 163. Tom. I. demonstrat hac voce usos fuisse Petrum Alexandrinum, Athanasium, & Amphilochem Episcopum Iconii, alibi laudat Antiochum, & Ammonem. Et si non omnes Θεοτόκου expresse protulerint, ut animadvertit cit. cap. 5. Peatavius, tradiderunt tamen vocis significationem; ac splendide mentitur Nestorius, dum ait vocabulum istud adinventum ab Apollinario, & primum in usu receptum à Leone, cum manifesta sit Gregorii Nazianzeni sententia paulo supra producta. Vide Not. Christ. Lupi ad I. Cyrilli Anathematismum. Quantum vero spectat ad Nicænam Synodum, respondit idem Cyrillus in Epistola ad Cler. Constantinop. vocola hujus non meminisse, quia nil ejusmodi in controversiam adducebatur: si tamen lubeat vim sententiarum perpendere, sacram Virginem ab eadem Synodo declarari Deiparam, dum illum ipsum, qui ex Deo Patre natus est, dicit incarnatum & hominem factum. Eandem sententiæ vim tenuerunt Patres Ephesini & Chalcedonenses; qui *Deiparam* Symbolo non addiderunt ob grafsantem hæresim Eutychnam; ut diximus Tomo II. pag. 90. His ergo penitus Nestoriana argumentatio revincitur.

9.
Obijcitur 3.

Argumentum alterum Nestorii erat: Virgo non genuit divinitatem, quomodo ergo dicenda est Dei mater? Huc spectant omnia alia ejusdem hæresiarchæ sophismata; illud maxime, quod Mater filio consubstantialis est, ideoque qui Mariam dicunt *Theotocon*, illam faciunt Deo consubstantialem ac Deam, renovantque hæresim Appollinarii, qui asserbat natam ex Virgine divinitatem, idem vocabulum Θεοτόκος adhibens in suæ impietatis structuram. Addebat Nestorius, quod cum sit in Christo duplex substantia, non potuit utraque ex Virgine generari, ideoque genita ab illa est tantummodo substantia hominis, unde hominis Genitrix fuit, non Dei.

10.
Respondet.

Respondeo in Christo duplicem esse naturam, divinam atque humanam, atque ut Virgo dicatur Dei parens, satis esse, quod genuerit ipsum Christum, qui ob substantialem inter utramque naturam unionem simul est verus homo, & verus Deus: neque ullatenus ad hoc requiritur, ut divina substantia absolute spectata sit genita ab ipsa Virgine. Enimvero mulieres omnes, quæ genuerunt, matres dicuntur hominum, qui constant corpore & anima rationali; quamvis ipsam animam partem hominis nobiliorem non generaverint: neque dici solent genitrices corporum, quibus formam de-

dere, sed personarum, in quibus corpora unita sunt animabus. Audiatur Cyrillus hæc scribens in Epist. ad Monachos: *Etsi mulieres istæ non nisi terrenorum sint corporum matres; nihilominus cum totum animal pepererint ex anima & corpore compositum, non solam ejus partem peperisse dicuntur. Nec aliquis dixerit, Ex causa, Elisabetham matrem Joannis carnis esse genitricem, non animæ: peperit enim animatum Baptistam, ac sic tanquam unum aliquid ex ambobus hominem, anima videlicet, & corpore. Hujusmodi quidpiam actum esse fatebimur in Emmanuelis generatione; quippe natum est, ut dixi, ex Dei Patris substantia Unigenitum ipsum Verbum. Cum autem carnem suscepit, eamque propriam sibi fecit, ut filius hominis esset, ac similis nostri fieret, tunc minime est absurdum dictu, imo necessario profitendum, illum ex muliere secundum carnem esse natum, quemadmodum anima una cum proprio corpore gignitur, & unum cum eo reputatur.* Præterea etsi nonnulli Patres genitam à Virgine divinitatem scripserunt, quemadmodum etiam quidam appellarunt Verbum substantiam genitam; nos nequaquam dicimus divinam naturam ex femine utero extitisse, sed affirmamus genitam ex muliere personam, quæ secundum divinitatem est Filius Dei verus, & secundum carnem filius hominis verus; ut recte animadvertit S. P. Augustinus lib. 111. contra Faustum cap. 6. Quare illi Patres, qui ex Virgine genitam divinitatem dixere, non naturam solam nomine divinitatis significarunt, sed naturam cum *hypostasi*; quoniam natura ex se, & absolute spectata, nec gignit, nec gignitur, ut dictum est alibi. Atque hæc notanda sunt pro conciliandis SS. Patrum sententiis.

11.
Ulterior Re-
sponso.

Ergo ad Nestorii argumenta respondeo, quod Virgo non genuit divinitatem, sed genuit secundum carnem Christum, qui est verus Deus; atque id sufficit, ut dici debeat Θεοτόκος: neque proinde est Dea aut Deo consubstantialis, quoniam illum non genuit secundum divinitatem, quam ab æterno habuit à Patre, sed secundum carnem, quam ex matre suscepit in tempore. Eo pacto qui Θεοτόκων fatentur, non incidunt in hæresim Apollinarii, quoniam non inquirunt divinam Christi naturam ex utero Virginis primum extitisse, sed ex eo carnem assumpsisse Verbum, quod in principio erat Deus. Imo ut observarunt docti viri, Petavius de Incarnat. cap. XIX. libri V. & Lupus in Scholiis ad Synodum

Ephesinam, Anath. 1. Cyrilli, probantque evidenter ex Facundo Hermianensi, Apollinarius negabat Deum esse genitum ex Virgine: putabat enim sibi partem substantiæ suæ, id est, Deitatis in carnem vertisse, & in Maria, non ex Maria fuisse incarnatum; autumans illam carnem conversam in divinitatem consubstantialem esse Patri, non Matri. Quapropter Nestorius Apollinarii hæresim inscite nimium, & audacter Catholicis obiebat. Quod postremo addebatur non posse duas substantias gigni ex una, haberet aliquid roboris, si gigneretur utraque substantia separatim. At nos dicimus cum Ferrando in Epist. ad Anatolium, genitam ex Virgine divinam substantiam adunando sibi humanitatem, sive genitam ipsam divinitatem incarnatam: aut fortasse melius, non divinam substantiam, sed divinam Personam secundum carnem.

Peracutus quidam Scholasticus, mihi-
que etiam amicitia conjunctus ludica
quodam argumentatione ita argutabatur:
Beata Anna appellari nequit Dei avia,
quemadmodum definitum est Romæ in
damnatione libri Joannis Thomæ à S. Cy-
rillo, *De laudibus Divæ Annæ magnæ
Matris Deiparæ, dignæ Verbi Incarna-
ti Aviæ.* Igitur Virgo Maria nequit ap-
pellari *Deiparæ*: atque hac argutatione
contorsit valde (tale est Sophistarum in-
genium) haud rudem Theologicæ Ca-
thedræ Moderatorem.

Ad hanc lepidam, nec vulgarem ob-
jectionem ego quidem reposuissem,
posse Catholicis sensu Divam Annam di-
ci Salvatoris nostri aviam, tametsi magis
expediat ab istiusmodi nimium commu-
ni abstinere vocabulo, ne videatur adin-
star hominum cæterorum Christus natus
ex Virgine carnali propagatione. Eo
namque pacto, quo Dominum Jesum
filium Abraham, & Davidis nominamus
non solum ob divinas promissiones, ve-
rum etiam quia factus est ex illorum se-
mine, nimium ex Virgine ab illis pro-
genita; non repugnat dicere ipsum Do-
minum nepotem Joachimi & Annæ, in
quantum ex filia utriusque genitus est.
Revera Tom. X. Biblioth. PP. pag. 685.
extant Andreae Cretensis Canones, &
Triodia, quorum unum præfert titu-
lum, *Die nona Decembris Conceptio San-
ctæ, ac Dei Aviæ Annæ*: neque id tri-
buendum est Latino Interpreti, cum &
Græcus pag. 252. Parisiensis editionis
Codex Operum Cretensis habeat: *Δε-
ιμεθρίε θ! ἡ σύλληψις τῆς ὁμίας, καὶ Θεοτρο-
μητορὸς Ἀννης.* Qui vero aviam Christi di-
xerunt, licet non adeo conspicui, lau-
dantur

12.
Obicitur.

13.
Respondi.

dantur à prædicto Joanne Thoma cap. 28. citati libri. Atque hunc proſcriptum eſſe, non ob hæreticam doctrinam, ſed ob aſpera quædam, atque ut ita dicam, nimix devotionis argumenta, liquet ex Indice librorum expurgandorum. Et ſane Auſtor ex quo avia Chriſti ſit Anna, pag. 392. & ſeqq. demonſtrare nititur ejuſdem Annæ cognationem eſſe divinam, eandem appellat ſocrum Spiritus

ſancti, contendit eſſe Dominam Angelorum, ait eſſe aviam Chriſti *plenius*, quam alia mulier avia ſit nepotum ſuorum, affirmat & ipſam *concurriſſe* ad unionem hypſtaticam; ac ſcribit alia complura, in quibus erga D. Annam devotio dialectice ſyllogizans poteſt ſimpliciores in errorem inducere. Hac ergo ratione Annam Dei aviam dicere non debemus.

CAPUT XV.

Vindicatur S. Cyrillus Alexandrinus à nota hæreſeos.

SUMMARIUM.

1. Neſtorius tribuit Cyrillo errorem Apollinarii.
2. Cædes Hyptiæ immeritò affingitur Cyrillo.

3. 4. & 5. Vindicatur S. Cyrillus.
6. & ſeqq. Solvuntur objectiones.

1. Neſtorius tribuit Cyrillo errorem Apollinarii.

NULLUS Neſtorium magis exagavit, quam ſanctiſſimus Alexandrinus Antiſtes Cyrillus, qui anno 412. Theophilo vita functo ſucceſſerat. Is erumpente circa annum 419. Neſtoriana hæreſi ejuſ auctorem gravi, & erudita Epiftola admonuit; deinde cognita Neſtorii pervicacia per aliam Epiftolam certiore reddidit pernicioſi erroris Romanum Pontificem Cœleſtinum. Coegit etiam adverſus Neſtorianos Synodum Alexandrinam, in qua edita fuerunt duodecim Capitula, ſive Anathematiſmi contrarii Neſtorianiſi blaſphemiis; quibus anathematiſmiſ impius hæreſiarcha duodecim alios oppoſuit. Ut ergo Neſtorius à Cyrillo redarguebatur, quod unum Chriſtum in duos filios diſpeſceret, & Virginem Mariam negaret eſſe *Deiparam*; ita Cyrillus inſimulatione erroris Apollinarii, & Arii reprehendebatur à Neſtorio, quod ſtatuereſt unam in Chriſto naturam. Nec deſuerunt Cyrillo adverſarii clariffimi ex eo præſertim commoti, quod ſcripſerit *unam eſſe naturam Dei incarnatam*: inter quos numerantur Joannes Antiochenus cum Orientalibus aliis, Andreas Samofatenſis, & Theodoretus Epifcopus Cyri: qui duo mandantibus aliis adverſus Cyrillum coactis, ſtuduerunt illius anathematiſmos ſcriptis impugnare. At Cyrillus editis vindictis, & libro Apologetico omnem à ſe propulſavit ſuſpicionem erroris, ita, ut etiam Joannes Antiochenus cum cæteris Orientalibus tandem Epheſinæ Synodo acceſſerint, & Theodoretus inita cum Cyrillo concordia Neſtorium damnaverit. Nec ſola Apollinarii hæreſis objecta eſt Cyrillo, ſed etiam ſcelus maximum, & immane, ſcilicet, quod Hyptiam celeberrimam Philoſopham Alexandrinam ducit invidentia, & livore feciſſet à plebe membratim diſcerpi, & adverſus Oreſtem Præfectum plebem commoviſſet. Hyptiæ cædem contigiſſe anno Alexandrinæ Aera 406. & V. Ae. 413. demonſtrat Pagius ad annum ccccxy. num. 20.

Hanc impactam Cyrillo calumniam repellit Nat. Alex. Hiſt. Ec. ſæc. v. cap. iv. art. 14. quod plebs Chriſtianorum conſpiratione facta exacerbavit Oreſtem, & Hyptiam occiderit inſcio Cyrillo, qui tantum zelo fidei catholice permotus egerat Alexandria Judæos poſt illatam ab his ingentem cladem Chriſti fidelibus: quam ob rem Præfectus ratus à Cyrillo auctoritatem ſuam fuiſſe labefactatam, nunquam adduci potuit, ut injuſtam reprimeret indignationem. Atque hinc populi adverſus Præfectum, & Hyptiam ei ſingulari amicitia conjunctam, & forſitan altricem diſſidiorum, tumultuoſa concitatio. Illius propterea auctorem fecit Cyrillum primus omnium Damascius in vita Iſidori Philoſophi, de quo Suidas, & H. Valeſius in Notis ad Socratem pag. 86. Verum Damascio nullam fidem debemus, quod fuerit, ut animadvertit Guilielmus Caveus in H. Eccl. Script. Chriſtiane Religionis hoſtis acerrimus. De his plebis Alexandrinæ in Oreſtem, & Hyptiam conſpirationibus plura habet etiam Socrates lib. vii. cap. 14. & 15. nec Cyrillo admodum plaudit. Sed Socrates addiſtus erat Novatianis, quibus S. Antiſtes extremum bellum indixerat: ac præterea idem Socrates ſcribit Monachos Nitriæ, quibus auctoribus deteriora evenerunt, non à Cyrillo fuiſſe commotos, ſed ferventio-

2. Cædes Hyptiæ immeritò affingitur Cyrillo.

re animo præditos jam inde à temporibus Theophili, qui illos adversus Dioscorum armaverat. Fatetur etiam Hypatiam interemptam, non Cyrilli, sed Petri Lectoris conspiratione. Hac itaque calumnia repulsa, alteram, quæ spectat ad institutum nostrum nunc expungemus.

3.
Propositio.
Probat 1.
ab Auctori-
tat. Pontif.
Concil. ac
Patrum.

PROPOSITIO. S. Cyrillus immerito insimulatus est hæresis Apollinarii.

Theologi solent hanc propositionem demonstrare extrinsecis argumentis ab auctoritate Summorum Pontificum, Conciliorum, ac Patrum. Cælestinus enim in Epistolis ad ipsum Cyrillum, ad Joannem Antiochenum, atque ad Nestorium, Cyrilli studium commendat, doctrinam probat, fidem confirmat, & zelum dignissimis laudibus concelebrat. Idem præstat Gregorius II. in Professione Fidei ad sanctum Germanum Constantinopolitanum Antistitem. Probarunt insuper duodecim Cyrilli Capitula Episcopi Aegyptii, qui ad Synodum Alexandrinam convenerant. Concilium Ephesinum illa ab omni errore declaravit immunia omnium Episcoporum consensu Act. 1. & Act. 9. in Relat. ad S. Pontificem Cælestinum. Synodus pariter Chalcedonensis Act. 2. contestata est, se idem credere quod Cyrillus: & in definitione fidei Act. 5. ejusdem Cyrilli Epistolas suscepit, & consecravit. Quinta denique Generalis Synodus can. 13. eo nomine damnavit Scripta Theodoretii, quod oppugnare studuerit anathematismos Cyrilli. Catholicam præterea Cyrilli doctrinam, & ab Oecumenicis Synodis comprobata, scribit Epiphanius Archidiaconus Alexandrinus in Epist. ad Maximianum Episcopum, Joannes Sebestenus in literis Synodicis ad Leonem Augustum, Liberatus in Breviario, & alii. Nefas est igitur insimulare hæreseos sanctum Cyrillum tam amplo, firmissimoque judicio summoperè commendatum.

4.
prob. 2.
Argumentis
aliorum.

Hæc sunt argumenta, quæ in defensionem Cyrilli proferri solent: hæc producit Natal. Alex. Dissert. VIII. in Hist. Eccl. sæc. v. Juenin Dissert. v. de Essent. Incarnat. Cap. 11. Art. 2. Tournely Q. VII. de Incarnat. pag. 259. Boucat Dissert. III. sect. 3. &c. Neque hæc à nobis infirma putantur: sed singula in compendium redacta sunt; illisque robur addimus ex quo Cyrillum *invictissimum Fidei propugnatorem* appellet Ecclesia Romana in Martyrologio die 27. Januarii, & Menologium Græcorum die 9. Junii: Anastasius quoque Sinaita in Hodego cap. v. Eulogius Archiepiscopus Alexandrinus

in Oratione adversus Calumniatores SS. Patrum; Photius etiam in Biblioth. Cod. 311. Idatus in Chronico, Gennadius de Script. Eccles. cap. 65. & posteriores omnes Historici. Verum cum non defuerint viri improbi, qui conati sunt adversus Cyrillum styllum acuere, contententes Synodum Ephesinam immerito illius scripta probasse, & deceptos fuisse in hac causa quamplurimos errore facti, & Nestoriani dogmatis ignorantia; videtur nobis opportunum vindicias Sancti Cyrilli non solum prædictis, sed etiam sequentibus argumentis contexere.

Cyrillum itaque ab errore Apollinarii fuisse immunem ulterius his momentis evinco. I. Qui post Incarnationem duas in Christo naturas, divinam, humanam, que docuit impermixtas, atque in suo esse distinctas permanere, is non est proculdubio Apollinarii infectus errore. S. Cyrillus duas post Incarnationem naturas impermixtas, & quantum ad *divinam* attinet distinctas profiteatur. Igitur S. Cyrillus imbutus non est Apollinariistarum errore. Probat minor. Idem Cyrillus in libro 11. contra Nestorium ait: *Ergo unum (Christum) confitere, naturas non dividens, sed ita, ut scias intererim, & sentias, aliam esse carnis rationem, aliam divinitatis sibi ipsi convenientem. Non enim carnem ipsam Verbi divinitatem factam esse dicimus.* Et lib. 111. *Altera quippe res est divinitas, altera nostræ similis humanitas; si eam, quæ naturis inest, naturam consideres: verum conventionem, quæ in veram unitationem fit, unus ex ambabus Christus existit.*

Item Epist. ad Nestorium: *Differentes sunt, quæ in veram unitatem coactæ sunt naturæ; sed unus ex ambabus Christus, & Filius existit.* Plura alia afferentur in solutione argumentorum. II. Quidam insimularunt Beatum Cyrillum hæresis Apollinarii, quod scripserit unam esse naturam Verbi incarnatam, quod inter divinitatem & humanitatem admisserit *naturalem* unitationem, & quod prædicaverit duas in Christo naturas *indivisas*. At nullam ex his præcipuis causis, quas prætexerunt Orientales, posse labefactare fidem Cyrilli invicta argumenta commonstrant. Immerito ergo hanc fidem quidam conati sunt vellicare. Prob. minor quantum ad primam partem. Etiam S. Flavianus in Professione Fidei, quam inscripsit Imperatori Theodosio probata ab omnibus Orientalibus, & relata à Sancto Eulogio Alexandrino apud Photium Codice cccxi. ait: *Etenim & duabus naturis Christum post Incarnationem*

5.
probat 2.
Argumentis
Auctoris
imo.

Secundò.

nem

nem in una hypoftaſi conſtitentes, unam naturam Verbi Incarnatam, & carne indutam dicere non negamus. Dixerunt pariter unam naturam Dei Verbi incarnatam Athanaſius in libro de Incarnat. Baſilius Seleucienſis, & alii laudati à Dionyſio Petavio lib. 1v. cap. 5. & 6. & in Synodo Lateranenſi celebrata contra Monothelitas ſub Martino I. damnatur anathemate. *Quisquis ſecundum SS. Patres non conſtitetur proprie, & ſecundum veritatem, unam naturam Dei Verbi incarnatam.* Immerito itaque Divo Cyrillo conſtatur calumnia, quod reſellens Neſtorium unam incarnatam naturam dixerit. Probatur ejuſdem propoſitionis pars altera: Cum Neſtoriani inter divinam humanamque naturam admiferint ſolam unionem moralem, & ſecundum dignitatem; fides catholica profitetur unionem veram, & ſecundum hypoftaſim, per quam Chriſtus in duabus naturis ſubſiſtens ſit verus Deus, ſit una perſona, ſit idem Dei filius, & Virginis: id vero Sanctus Cyrillus affirmat ſtatuens unionem naturalem; ſcribens in Declaratione tertii Anathem. Tom. 6. Regiæ edit. Pariſienſis, pag. 149. ſe duarum naturarum unionem appellare *φωσιν* adverſus illos, qui *ſubſiſtencias poſt unionem dividunt, & ſingulas, hoc eſt, Deum, & hominem ſeparatim ponunt, talemque illarum copulam conſingunt, quæ ſecundum ſolam dignitatem contingit.* Et in Apologetico pag. 167. *Si naturalem unionem dixerimus, veram intelligimus.* Igitur S. Cyrillus immerito hæreſis inſimulatus eſt, quod in Chriſto unionem agnoverit naturalem. Probatur ejuſdem minoris pars tertia. Appellare Chriſtum indiviſum eo ſenſu, quod ſit unus ſecundum hypoftaſim, eſt natura humana non ſit natura divina, non eſt conſentire Apollinario, ſed myſterium Incarnationis propugnare. At Divus Cyrillus ita prædicat de Chriſto indiviſum, ut evincat unum eſſe ſecundum hypoftaſim, manente proprietate, ac diſtinctione utriuſque naturæ: ſcribit enim in Epiftola ad Valerianum Iconii Episcopum; *Conſitemur quod à carne quidem eſt carnem eſſe, quod à Deo Deum eſſe; ſed idem ſecundum utraque Chriſtus, unus Filius, unus Dominus.* Et in Epiftola ad Acacium Episcopum Melitenenſem teſtatur ſe cum Orientalibus non dividere unum Filium, & Chriſtum, à Patre ut Deum, & ex muliere natum in carne ut hominem. Sanctus ergo Cyrillus prædicans Chriſtum indiviſum propugnat Catholicam Fidem Incarnationis, non conſentit Apollinario, non Ario, non Eunomio,
R. P. Berti Theol. Tom. V.

non hæreticorum alicui. III. Etiamſi Tertio in composito due ſint diſtinctæ naturæ, ut in homine natura ſpiritalis, atque corporea; poſt earum ſubſtantialem unionem recte dicitur una natura composita, v. g. una natura hominis; neque dicendo unam hominis naturam, ſignificatur eſſe unam eandemque ſubſtantiam carnis, & ſpiritus, ſed eſſe unam perſonam in utraque ſubſtantia. At D. Cyrillus nunquam dixit absolute unam eſſe in Chriſto naturam, ſed aut eſſe unam naturam Dei incarnatam, ut inquit in Commonitorio ad Eulogium; aut eſſe naturam unam Verbi facti hominis, poſt unionem, ut in Epift. ad Acacium; aut unam eſſe naturam tantum in composito, ut in Epift. ad Succesum: imo prohibet unam naturam dicere, quia Chriſtus eſt unus ex duabus naturis; in eadem Epiftola, aliisque in locis productis à Photio in Bibliotheca pag. 350. & ſeqq. Ergo Cyrillus non ait unam eandemque in Chriſto eſſe naturam humanam, atque divinam, ſed unam naturam Chriſti ſecundum hypoftaſim, ſcilicet, poſt unionem eſſe unam Perſonam indiviſam ex duabus naturis compactam. IV. Orientales, qui adverſus Cyrillum conveniant, omni procul dubio duas in Chriſto ſatebantur naturas, easque expreſſe diſtinguebant in Profeſſione Fidei exhibitæ Sancto Cyrillo à Paulo Emiſſeno. At idem Cyrillus Fidem Orientalium probavit in Epiftola ad Acacium Melitenenſem; & Epiftolam redditam ſibi à Paulo Emiſſeno ſcribens ad Joannem Antiochenum appellavit *irreprehensibilem*: imo cum nonnulli accuſarent Orientales, propterea quod duas naturas conſiterentur, ut ſcribit S. Eulogius, primo Cyrillus erubuit, veritus ne denegarent cum Neſtorio hypoftaticam unionem; quippe idem Neſtorius prætextu duarum naturarum curabat etiam hypoftaſes ſeparare: ſed Epiftola Orientalium accurate perlecta, ſe illis per omnia conſentire affirmavit, ſcribens ad Valerianum Iconii Episcopum, etiam Orientales damnare hæreſim Neſtorii, Virginem fateri *Deiparam*, & unum Chriſtum perfectum in divinitate, & perfectum in humanitate, non diviſum in duos Filios, & Dominos, venerari. Si igitur Apollinariſtæ non fuerunt Orientales, qui nondum explorata veritate ſteterunt adverſus Cyrillum; neque Cyrillus ipſe Apollinario conſenſit. Hæc quatuor argumenta à nobis addita iis, quæ communiter afferuntur, reddunt cauſam Cyrilli non ſolum auctoritate unitam, verum etiam invictiſſimis rationibus definitam, ac certam.

R

ARGU-

ARGUMENTA ADVERSUS FIDEM CYRILLI.

6.
Obicitur.

Pugnāt adversus Cyrillum primum extrinsecis testimoniis. Illum quippe tanquam suspectæ fidei traduxerunt Joannes Antiochenus cum cæteris Orientalibus, Theodoretus, Ibas, & Isidorus Pelusiota. Quorum auctoritas pluris facienda est; nam quantum ad Orientales attinet, idem Cyrillus, ut vidimus, illorum Fidem asseruit irreprehensibilem, eique subscripsit; neque vicissim petiit ab iis, ut suis anathematismis subscriberent. Theodoretum tanquam Catholicum recepit Synodus Chalcedonenfis, non exigens ab illo, ut revocaret quæ scripserat contra Cyrillum. Isidorus Pelusiota ab ipso Cyrillo Patris loco habebatur. Ibas etiam à Chalcedonenfi Synodo habitus est Orthodoxus. Horum itaque testimonium adversus Cyrillum grave est admodum ac æstimandum.

7.
Respondetur.

Resp. si ad testes provocemus, longe plures, atque auctoritatis præcipuæ stare pro Cyrillo, ac Synodum ipsam Chalcedonensem, quam producunt in commendationem Ibas, & Theodoreti, in definitione Fidei, quæ extat Act. v. suscepisse, probasse, atque declarasse Orthodoxam ejusdem Cyrilli doctrinam. Itaque omnes, qui sinistra de Cyrillo judicarunt, errore facti decepti sunt. Primo enim Joannes Antiochenus, Theodoretus, & Ibas olim opinabantur Nestorium recte sentire, ut liquet ex præcedenti cap. xiiii. Nil ergo mirum si ex adverso erroris instimulabant invictissimum Nestorii Oppugnatorem. Deinde hos revera fuisse deceptos demonstrabimus capite proximo. Præterea hæreses, quæ præcesserant, contra sacrosanctum Incarnationis Mysterium, & nondum explorata Nestorii vafrities, novum etiam *unionis hypostaticæ* vocabulum, quod ad refellendam hæretici tergiversationem opportune Cyrillus adhibuit, nec non unionis naturalis, & unius naturæ incarnatæ, nonnullos principio commoverunt ac perturbarunt.

8.
Respondetur
ulterius.

Generali hac responsione præmissa; quantum spectat ad Orientales, si Cyrillus illorum doctrinam probavit, si Epistolam sibi redditam à Paulo Emisseno appellavit irreprehensibilem, si tandem in pace Orientales Cyrillo adhaerunt; profecto in fide, & dogmate minime discrepabant. Hac de causa Cyrillus Orientalium Fidei subscripsit; noluit tamen, ut illi instabant, profiteri se contra Nestorii blasphemias non recte scri-

psisse, sed Apologeticis, & Declarationibus suos anathematismos confirmavit. Quod si Cyrillus reciproca instantia non petiit, ut Orientales iisdem anathematismis subscriberent; fecit id prudentissima œconomia; quoniam rectam in illis fidem deprehendens, sperabat fore ut sedatis tandem animis, & dogmate majori in luce posito, damnarent & ipsi Nestorium. Neque id tantum Cyrillus præstitit, verum etiam stetit pro iisdem Orientalibus adversus eorum accusatores: ex qua agendi ratione quantum fidei accesserit utilitatis, & quantum estimationis Cyrillo, probavit rerum eventus, & inita Ecclesiarum concordia. Legatur Epistola Cyrilli ad Acacium Melitenensem non semel in hoc capite laudata.

De Theodoro plura dicam infra. Nunc sat est reponere ejus contra S. Cyrillum scripta Quintam Synodum proscriptis. Fuisse etiam Theodoretum à Cyrillo nimis averse probant quæ de illo tradit in disert. Historica de ipsa V. Synodo noster Norisius. Etenim etiam post initam pacem, imo Cyrillo jam mortuo, se erga illum esse amaro animo significavit in Epistola ad Domnum, in qua ait in xii. Capitulis latere venenum. Hæc autem scribebat Theodoretus circa tempora Concilii 2. Ephesini, anno 449. & quinquennio post Cyrilli obitum. Recepit quidem Theodoretum Synodus Chalcedonenfis; sed primum cum de ejus ingressu ageretur, Aegyptii omnes, Illyriciani & Palæstini exclamarunt, *Magistrum Nestorii foras*. Sedit tandem ob auctoritatem Orientalium, sed ea conditione, ut ipsius causa postmodum cognosceretur. Ubi ad id absoluta Synodo perventum est; coactus est anathematizare Nestorium, & cum vellet coram Synodo Apologiam recitare, fuit rumore universorum prohibitus. Ideo autem Synodus de scriptis Theodoreti ipsum recipiendo iterum non egit; quoniam actione v. illos plane abrogaverat probando S. Cyrilli doctrinam. Sed vide citatam Norisii dissertationem cap. xi.

Quid vero de Iba? In Epistola, in qua scribit Cyrillum lapsum in Apollinarii dogma, ait etiam Nestorium fuisse Episcopatu privatum *judicio, & inquisitione non facta*. In hac Epistola Vigilius Papa contineri dixit *profanas blasphemias*: eamque S. Gregorius in Epit. ad Secundum appellavit *non Catholicam*. Plura de hac Epistola citato loco Norisius. Fuit tamen

9.
Respondetur
obicitur
Theodoret.10.
Ibae impu-
gnatio nihil
valet.

tamen Ibas reſtitutus Sedi ſuæ, quia conſtabat ex Actis in Synodo Berytenſi, dixiſſe anathema Neſtorio, ideoque retractaſſe, quæ ſcripſerat in Epistoſa ad Marim Perſam, nimirum in illa, in qua S. Cyrillo dogma Apollinarij affricavit. Sed de his iterum. Nil ergo valet adverſus Cyrillum quod aſſeruit Ibas partibus Neſtorianis addiſctus, & quod ipſe coactus eſt retractare. Facundus Hermianenſis lib. VI. p. 242. ait Ibam non fuiſſe aſſecutum *intentionem diſtorum beati Cyrilli*: cujus alucinacionis cauſam paulo ſupra explicavimus.

11.
Nec adverſatur
Cyrillo
& Iſidorus.

S. Iſidorus Peluſiota Epist. 310. lib. 1. ad Cyrillum, & Epist. 370. ejuſdem libri, ipſum quidem hortatur, ut compri- mat ſimultates, atque diſſidia, ſed minime ait ſe fidem præſtare iis, quæ de Cyrillo in vulgus ſpangebantur. Imo laudata Epist. 310. *Si ab utraque lema (inquit) purus, atque immunis eſſe ſtudes, noli violentas ſententiâs ferre: verum illata crimina juſto, & integro judicio committe.* Vide Biblioth. PP. Tom. VII. pag. 564. nec non proximam Epistolam 324. pag. 566.

EXPLICANTUR XII. ANATHEMATISMI D. CYRILLI.

12.
Objicitur 1.
& Reſponde-
tur.

Deinde objiciuntur adverſus Cyrillum ipſius anathematiſmi: in quorum primo illud carpunt, quod ſcripſerit S. Antifteſ De Virgine Deipara, *γεννηκες ſαρκινως ſαρ- να γενοντα τον εν Θεω πατρος λογον*, *Genuit carnaliter incarnatum Dei Patris Verbum.* Hinc duo videntur conſequi; unum quod Verbi divinitas converſa fuerit in carnem, quæ eſt hæreſis Apollinarij: alterum, quod Deipara genuerit Dei Verbum *carnaliter*, non virtute Spiritus ſancti. Verum reſpondetur, idem eſſe το ſαρκινως, *carnaliter*, ac κατὰ ſαρκια, *ſecundum carnem*; eademque voce uti Athanaſium Orat. IV. contra Arianos, & Greg. Nazianzenum in Epist. ad Cleodonium. Male ergo Theodoretus ita hanc vocem accepit, quaſi affirmaret Cyrillus demutatam fuiſſe Verbi divinitatem in carnem: contra quam interpretationem S. Cyrillus ita mentem propriam expreſſit in Explanat. hujus Anathem. Tom. 6. pag. 147. *Natum eſt enim Verbum ſecundum carnem ex S. Virgine, & æque ac nos homo factum eſt, non amittens eſſe Deum, ſed exiſtens quod erat, & in divinitatis natura permanens.* Quod vero opponebant Orientales denegari à Cyrillo, quod beata Virgo Chriſtum peperit virtute Spiritus ſancti, ita idem Doctör diſpellit in Apologetico pag. R. P. Berri Theol. Tom. V.

160. *Carnaliter dicere non eſt tollentis admirabilem divinitatem, neque evertentis Spiritus ſancti operationem, qua in utero formavit partum: ſed docentis potius, quod ſicut Deus gignitur divine, digne Deo, ſecundum ſuam naturam, ita homo humane, hoc eſt, caro carnaliter.*

Vellicarunt in 2. anathematiſmo quod ait Cyrillus, *καρνη κατ' ὑποστασιν ην ὡς θαι τον εν Θεω πατρος λογον*, *carni ſecundum hypoſtaſim unitum Dei patris Verbum.* Objecit Theodoretus hanc vocem ignotam eſſe, neque à præcedentibus Patribus uſurpatam, atque per illam ſignificari utriuſque naturæ mixtionem. At Cyrillus in Explicat. hujus anathematiſmi reſpondet adhibuiſſe ſe hæc verba contra eos, *qui ajunt hominem ſecundum ſolum dignitatis, vel auctoritatis confortium Deo conjunctum eſſe.* Eulogius Patriarcha Alexandrinus ait ab Ephesine Synodo primum receptam vocem unionis *ſecundum hypoſtaſim*, quoniam hac reſel- luntur aperte Neſtoriani: non enim adverſus hos hæreticos ſufficit fateri *unionem*, ut contendebat Theodoretus; cum ipſi minime generalem hanc vocem reſpuerent. Neque inuſitatum eſt novis hæreſibus erumpentibus nova etiam uſurpare vocabula, quemadmodum Nicæna Synodus recepit adverſus Arianos *ὁμοου- ſιον*. Unius tamen perſonæ Latini Patres jam meminerant, præſertim Tertul- lianus adverſus Praxeam, & Auguſtinus laudatus cap. præcedenti, nec non Græcorum quamplurimi, quorum Cyrillus ſenſum, ac mentem expreſſit.

13.
Objicitur 2.
& Reſpond.

In tertio anathematiſmo notarunt Adverſarii hæc verba Cyrilli *κατὰ ἐνωσιν φυσικην*, *ſecundum unionem naturalem*; quaſi utriuſque naturæ ſignificent permixtionem. At reſpondet Cyrillus in declarat. hujus anathemat. pag. 149. ſe hanc vocem uſurpaſſe primo ad demonſtrandam unionem veram, & propriam, ac perfectiorem morali, quo ſenſu in Epist. ad Ephesios dicimur *natura filii iræ*, id eſt, *vere ac proprie*: deinde ait uſum ſe iisdem vocibus adverſus Neſtorianos, *qui ſubſiſtentias poſt unionem dividunt, & ſingulas, hoc eſt, Deum, & hominem ſeparatim ponunt.* Quo autem ſenſu in hoc anathematiſmo ſcripſerit poſt unionem non eſſe in Chriſto dividendas *hypoſtaſes*, ipſe explicat in Apologetico pag. 165. ſcribens: *Dividere autem unum in duos filios, & ſolvere veræ unionis opus, diſtinguendo ſeorſum, & ponendo privatim hominem, & privatim Deum crimen eſt impium.* Itaque laudatis verbis Cyril-
R 2
lus

14.
Objicitur 3.
& Reſpond.

lus demonstrat Christum unicam esse personam. Quidam putant difficillimum esse intellectu, an hoc loco Cyrillus nomine *hypostasis naturam*, an *subsistentiam* significet: sed opinione mea quarunt nodum in scirpo. Ex allata enim explanatione ipsius Cyrilli constat illum asserere non esse dividendas substantias, in quantum Deus & homo non sunt *separatim ponendi*. Sive ergo dixeris, quod non sunt in Christo dividendæ Personæ, sive quod non subsistunt in Christo duæ naturæ separatae ac disjunctæ, aut solum unitæ morali confortio dignitatis; eadem ratione hæresis Nestoriana refellitur. Nil ergo ad hanc quæstionem spectat altera de significatione *hypostaseos*. Opinor autem Cyrillum disputantem contra Nestorium, qui in Christo dispecebat non solum personas duas, sed etiam naturas; dum ait dividendas non esse *hypostases*, utrumque significare, & quod Christus sit una persona, & quod una natura non subsistat ab alia divulsa, ita, ut *hypostasis* non solam naturam importet, sed etiam ejusdem naturæ subsistentiam. Ita non dividuntur in Christo personæ, quia est unus filius; & non dividuntur naturæ, quia licet in suo esse permanent, non existunt tamen separatim.

15.
Obijcitur 4.
&
Respondetur
coherenter
præc. Respons.

Arguebant Orientales Cyrillum anti-logiæ, quia in Epist. ad Monachos scripserat: *Quantum ad suam naturam, non sanctificatum esse solum Dei patris Verbum, neque eum, qui ex sancta Virgine genitus est, unctum esse, & sanctificatum solum*. Hinc inferebant etiam Cyrillum duas in Christo agnoscere hypostases. Natalis Alexander ait, ipsum Cyrillum respondere, se duas subsistentias duas naturas intellexisse. Nescio num verum sit, & num revera hæc respondeat idem Cyrillus. Enimvero in loco, quem opponebant Orientales non occurrit vocabulum istud *ὑπόστασις*, sed ipsi Orientales duas *hypostases* inferebant ex textu allato, qui ad hunc modum se habet: *ἐκέν ὅσον ἦεν εἰς ἰδίαν φύσιν, ἐκ ἡγίας κατὰ μόνον ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, εἰ δὲ τις οἶοιτο τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεννημένον κενεῖσθαι, καὶ ἡγιασθαι μόνον*. Hæc scripsit Cyrillus; hæc objectarunt Orientales. Vide opera Cyrilli Tom. vi. pag. 164. At hic expresse duæ *hypostases* minime nominantur. Et responsio Cyrilli est, se ad Monachos scribentem tradidisse, quod non sunt ponendi duo filii seorsum, & privatim, neque Verbum Patris unctum esse oleo exultationis, separatim ab eo, qui est genitus ex Sancta Virgine, ut affir-

mat inventor blasphemiarum Nestorius; sed unum esse Christum, incarnatum, & hominem factum unigenitum Dei Verbum, in quo sunt quidem duæ naturæ, at non divisa post unionem. Naturas, non *ὑπόστασις* appellat Cyrillus postremis his verbis, sed *φύσεις*: omniaque præcedenti responsioni coherent. Vide Cyrillum eodem Tom. vi. pag. 166.

Adversus quartum anathematismum objiciebant Cyrillum affirmare, quod *Dei Verbo tribuendæ sint voces, quæ in Sacris literis de Christo enuntiantur*. At id videtur duarum naturarum perimere differentiam; quoniam plura enuntiantur de Christo, quæ illi nequeunt convenire, nisi secundum naturam humanam. Quare etiam Arius, & Eunomius, ut divinitatem deprimerent, attribuebant illi quæ sunt in homine vilia, & infirma. At immerito hæc Adversarii insectabantur. Etenim Cyrillus nunquam asseruit tribuenda esse naturæ divinæ quæ conveniunt tantum humanæ, sed damnavit Nestorianos, qui dividentes personas filio Dei attribuebant divina, filio Virginis attribuebant humana, tanquam *προσώποις, καὶ ὑπόστασις δύοιν, duabus personis, separatimque hypostasibus*: quibus verbis utitur in hoc Anathematismo Cyrillus. Hinc in ejus declaratione pag. 150. ait: *Omnes itaque Evangelii voces, sive illa humanum quid sonent, sive divinum, ἐν προσώποις, uni Personæ tribuimus*. Atque in Apologetico pag. 170. Arius, Eunomius, & Apollinarius, & omnes societatis illorum chori, studebant inducere nomen hoc Dei Genitrix, ut si commixtio fieret, & natura non distinguerentur, nihil humile de humanitate accipiendum esset, locumque jam haberent ipsi contra Deitatem. Et paulo infra: *Nos vero utilissime anathematismum fecimus, non permittendo in duas dividi personas, & subsistentias, εἰς δύο προσώπα τὸ, καὶ ὑπόστασις, unum Dominum Jesum Christum*. Adverte Cyrillum tam in Anathematismo, quam in ejus declaratione non solum *ὑπόστασις* posuisse, sed etiam *προσώπα*, dispellens omnem erroris suspicionem.

In v. Anathematismo ægre ferebant Orientales, quod nollet Cyrillus *Christum dici Θεοφόρον, Deiferum*; cum idem vocabulum etiam Basilii, alique usurpaverint. Sed facili negotio Cyrillus criminationem istam propulsat pag. 152. demonstrans adhibendam non esse hanc vocem *θεοφόρον* adversus Nestorianos autumantes Verbum habitare in Christo tanquam

16.
Obijcitur 5.
& Respond.

17.
Obijcitur 6.
& Respond.

quam in Sanctis, de quibus Apostolus in I. ad Corinth. VI. 20. *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro*: Et II. Epist. VI. 16. *Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos.* Et quidem nonne etiam Ignatius Martyr dicitur Θεοφόρος, in Chronico Alexandrino, in Actione prima Concilii Generalis VIII. in Græcæ Ecclesiæ Menaio, atque in suarum Epistolarum initio, ut diximus Volumine II. pag. 160? Hoc itaque nomine, quamvis nondum exortis Nestorianis inculpate usurpato, intempestive usus foret horum hæreticorum acerrimus Inſectator. De Basilio dictum est cap. XIII. præcedenti.

Movit Orientales, quod Cyrillus inquit in VI. Anathematismo, *Deum non esse Dominum Christi*, cum is tamen servus dicitur ab Esaiâ. Verum Anathematismus ad hunc plane modum se habet. Εἰ τις Θεοῦ, ἢ δεσπότην εἰναι λέγει τῷ Χριστῷ, τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς γόνον, *Si quis dixerit Dei Patris Verbum esse Deum, vel Dominum Christi, &c.* Non ait hoc loco Cyrillus, aut non esse in Christo formam servi, aut non posse appellari servum Patris secundum humanitatem; negat alium esse Verbum Dominum Christi, & alium Christum servum Dei Verbi, adversus Nestorium, qui Christum à Domino divellebat. Explicat se apertissime Cyrillus sequentibus ejusdem anathematismi verbis: *Et non potius Deum simul, & hominem ipsum confessus fuerit, prout Verbum caro factum est, &c.* Et in libro contra Nestorium III. cap. 2. *Ubi unquam Deus Christi ipsum Dei patris Verbum dictum est? Unus est enim Dominus Jesus Christus.* Nihil anathematismus iste ad illam quæstionem, num Christus spectata natura hominis possit dici servus Patris, de qua infra: hic enim solummodo definitur Christum non esse servum Verbi; quia nemo servus est sui ipsius.

Adversus anathematismum VII. in quo vetat Cyrillus, ne dicatur *Deum Verbum in homine Jesu fuisse operatum*, opponebant Sophistæ negari ab eodem Cyrillo, quod tradit Paulus scribens ad Ephesios I. 19. & legitur Act. Apost. II. Christum virtute Dei è mortuis surrexisse, & mirabilia patrassè. Retundit hanc oppositionem Cyrillus in Declarat. hujus anath. pag. 176. dicens nunquam se denegasse, quod Pater in Christo, & Verbum in assumpta hominis natura fuerint operati, sed duntaxat quod Verbum Deus operatum fuerit in homine Christo, tanquam in persona ab ipso Verbo

distincta. *Quod Pater (inquit) ex mortuis resuscitasse Dominum nostrum Jesum Christum dicatur, ex opere scilicet circa ejus carnem effecto, nemo est, qui ambigat. Ipse autem cum sit vita, & vivificator, & operatoria virtus Patris, suum vivificabat templum, juxta illud: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. itaque quod vivificabatur non erat alienum, neque alicujus ex hominibus nobis similibus, sed proprium ipsius Verbi corpus.* Sat est ad omnem expellendam criminationem ipsius anathematismi verba expendere, Εἰ τις φησὶν, ὡς ἀνθρώπων, ἐνηργῆσαι ὑπὸ τῷ Θεῷ λόγῳ τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς πειρασθῆναι, ὡς ἑτέρον παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι. *Si quis Jesum tanquam hominem à Dei Verbo operandi vim habuisse, & Unigeniti gloriam illi, tanquam alteri cuiquam ab ipso Verbo advenisse ait, anathema sit.* En aperte affirmat S. Cyrillus Verbum Deum non operatum in homine Jesu, ὡς ἑτέρον παρ' αὐτὸν, tanquam in alia persona distincta ab ipso Verbo Unigenito filio Dei.

In VIII. Anathematismo, in quo docuit Cyrillus *una adoratione colendum esse Emmanuelem, neque assumptum hominem adorandum cum Deo Verbo tanquam alterum cum altero*, rationem afferens, quia particula *cum*, σύν significat distinctam personam; arguebant Cyrillum secum ipso pugnare, quod alibi scripserit *Verbum affidere Deo Patri μετὰ σαρκός, cum carne.* Est enim vis eadem particulae σύν, & μετὰ. Respondet Cyrillus Apologetici pag. 180. utique utriusque particulae eandem esse potestatem, sed verborum complexionem esse spectandam. Nam si dixerò, E. G. animam cum suo corpore honore affici; particula *cum* non demonstrat distinctiōnem personarum, quia personæ his verbis minime significantur, anima enim & caro non personarum sunt nomina, sed naturarum. At si dixerò simul conglorificari servum & Dominum, hominem & Deum, possum innuere personarum discrepantiam, quoniam hæc vocabula non significant tantum naturas, sed etiam hypostases, ac personas. Bene habet. Itaque Cyrillus dicens *Verbum simul cum carne adorandum, τὸν λόγον μετὰ σαρκός δὲν προσκυνεῖσθαι*, non multiplicat substantias, quia *caro* nomen naturæ est, non personæ: at Nestorius affirmans *hominem assumptum una cum Dei Verbo adorandum, tanquam alterum cum altero, τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δὲν τῷ Θεῷ λόγῳ, ὡς ἑτέρον ἑτέρῳ*, personas divellit; quia dicens *hominem,*

18.
Obijcitur 7.
& responde-
tur.

19.
Obijcitur 8.
& responde-
tur.

20.
Obijcitur 9.
& responde-
tur.

minem, & Deum, alterum, & alterum, designat sejunctas hypostasas. Igitur factus est anathematismus contra eos, qui modis omnibus dividunt Emmanuel in hominem seorsim, & Deum Verbum seorsim: inquit eo loci Cyrillus.

21. **Objicitur 10. & respondetur.**

Anathematismus IX. definit Dominum Jesum Christum non esse glorificatum à Spiritu sancto, tanquam ab aliena virtute. Accusatores Cyrilli hinc inferebant, ab ipso denegari, quod Christus plura signa fecerit efficientiâ, ac potestate divini Spiritus. At merito vir sanctus respondet hanc esse puram putamque calumniam. Affirmans enim Spiritum sanctum non esse virtutem alienam à Christo, imo statim addens eundem Spiritum sanctum, per quem signa operatus est, proprium esse ejusdem Christi, sicut est Patris, docuit manifeste Christum non esse personam sejunctam à Deo Verbo, nec signa patrasse virtute aliena, quemadmodum de seipso testatur Petrus Act. 111. 12. sed esse eandem personam verbi, & habere cum Spiritu sancto unam divinitatis naturam, ac potestatem, ideoque operatum fuisse signa, ac prodigia virtute propria. In proposito anathematismo (inquit in Apologet. pag. 182.) affirmavimus manifeste, proprium esse Filii Spiritum sanctum, & quod per ipsum perfecerit divina signa. At illi, quamvis sæpe affirmant me oblitum esse meorum sermonum, in eam progrediuntur stupiditatem, imo dementiam, ut patent me dicere, quod Jesus demonia non ejecerit per Spiritum. An non hæc manifesta calumnia est?

22. **Objicitur 11. & respondetur.**

Definit Cyrillus in X. Anathematismo, ipsum Deum Verbum esse Pontificem, & Apostolum confessionis nostræ: quod sane Christo tribuitur in Epistola ad Hebræos 111. 1. Adversus Cyrilli assertum opponebant Orientales, non posse Deo Verbo convenire, ut dicatur summus Sacerdos. Nam in eadem Epistola ad Hebræos, 111. 15. legitur hunc Pontificem, ut compateretur infirmitatibus nostris, tentatum fuisse per omnia pro similitudine absque peccato: quæ in Christum ut hominem possunt quadrare, at in Deum Verbum non possunt. Præterea Sacerdos Deo offert sacrificium: Verbum autem, cui Deo suo, vel quale ministerium suum offerre potest? Hæc Infectatores Cyrilli. Sed is respondet, Verbum exinanitum accipiendo formam servi, & carnem factum, quemadmodum sacræ literæ tradunt. Ut ergo Deus Verbum dicitur exinanitum, & factum caro ratione humanitatis assumptæ; ita non repugnat, quod sub hac

ratione appelletur Apostolus & Sacerdos. Quoniam vero Nestorius ajebat Christum Jesum, & Filium Virginis esse alium à Deo Verbo, & paulatim ad Pontificis dignitatem fuisse provecum; docet Cyrillus hoc anathematismo, Christum, qui est Pontifex, & Apostolus confessionis nostræ esse unum, idemque Verbum Dei Patris, quod fuit ab æterno. Quomodo enim (inquit contra Nestorium lib. 111. cap. 4.) progressus est, ut temere fabularis, ad Pontificis dignitatem, cum Deus sit omnipotens? Objectionem itaque Orientalium plane diluunt, quæ idem Cyrillus scribit in Apologetico pag. 189. Quando dicis, indignum esse Deo, ut sacrificet, ad stipulor & ego. Sed si solum esset, & absque carne Verbum, verum diceres: at vero quia factum est caro, vide & sacrificantem propter humanitatem, & in dignitatibus ultra creaturam, sicut Deum.

Undecimus anathematismus definit Domini carnem vivificam ipsius Verbi, quod ex Deo Patre est, propriam esse, & non alterius cujuscumque ipsi Verbo secundum dignitatem conjuncti. Ipsi Orientales in hujus anathematismi oppugnatione affirmarunt propriam factam dominicam carnem Verbi per unionem: unde apparet non dogmatis illos errasse, sed mala verborum Cyrilli intelligentia. Suspiciat ergo sunt, ne forte opinaretur Cyrillus dominicam carnem non esse à nobis assumptam, cum hæreticis cap. 2. refutatis. Superfluum quippe eis videbatur adjicere, quod non est caro dominica alterius cujuscumque, posteaquam dictum fuerat quod est propria Verbi: ideoque suspicabatur in his verbis latitare perfidiam antiquorum hæreticorum. At nugæ sunt istæ, & patidæ cavillationes: nam Cyrillus in hoc anathematismo expresse docuit dominicam carnem non esse alterius cujuscumque, tanquam alicujus persona conjunctæ cum Verbo secundum dignitatem, ὡς ἐστὶν τῷ θεῷ πατρὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, οὐκ ἐκ τῆς μητρὸς κατὰ τὴν ἀξίαν. Itaque vox ἑτέρας, alterius, non excludit consubstantialitatem dominicæ carnis cum materna, ex qua assumpta fuit ac propagata: sed tantum demonstrat non esse carnem alterius personæ, ut contendeat Nestorius; cujus nequitiam si plane Orientales deprehendissent, nunquam certe tanta acerbitate doctrinam Cyrilli vellicassent.

Postremus anathematismus tribuit Deo Verbo passiones, ipsumque appellat passum, & crucifixum. Quomodo, inquit Orientales, possumus Deo Verbo mortem

tem ac paſſionem adſcribere? Inepta, & nimis cavilloſa obſectatio. Non ait Cyrillus divinitatem paſſam, & crucifixam; imo nec abſolute inquit paſſum & crucifixum Deum; quæ tamen num dici poſſint in ſequentibus inquiremus: ſed omni adhibito temperamento, ne quis paſſionem ac mortem tribueret divinitati cum Apollinariftis, aut negaret

Chriſtum paſſum & crucifixum eſſe ipſum Dei Verbum incarnatum cum Neſtorianis, ait idem Verbum *paſſum carne, crucifixum carne, mortuum carne, παθόντα σαρκι, ναι θάνατον υἱοῦ αὐτοῦ σαρκι.* Atque ex his apparet nihil eſſe in Divi Cyrilli anathematismis, quod non ſit per omnia fidei Catholicæ conſentaneum.

C A P U T XVI.

De fide illorum, qui ſteterunt adverſus anathematismos Cyrilli.

S U M M A R I U M.

1. Præliminaria ad propoſitionem.	4 & 5. Obſectationi ſatisfit.
2. Joannes Antiochenus cum ſuis non approbavit Hæreſin Pelagianam.	6. 7. & 8. Quid ſenſerit Theodoretus de Cyrillo.
3. Nec Neſtorianam.	9. & ſeqq. Solvuntur obſectationes.

1. Status quaſtionis.

MANIFESTUM eſt ex dictis refutaſſe Anathematismos Cyrilli Orientales, qui cum Joanne Antiocheno convenerant ad Pſeudofynodum Ephesineam, & ſingularem eorundem Anathematismorum Conſutationem edidiſſe Theodoretum Episcopum Cyri. Oritur hinc quaſtio, num hi errore facti perſonæ tantum Neſtorii fuerint patrocinati, an etiam probando illius dogmata Orthodoxam fidem peſſumdederint. Et quoniam adhaerebant Joanni Julianus, Orontius, alique Episcopi Pelagiani è propriis ſedibus expulſi, atque in Actis ejuſdem Synodi legitur quidam Canon Pelagianam hæreſim continens; hoc etiam controvertitur, an hanc ſoverit idem Joannes Antiochenus Antiftes. De Joannis, ac factionis ſuæ ſuppoſito Pelagianismo erudite pertractant Lupus diſſert. de Synodo Ephesine cap. 4. Garnerius Tom. 2. in Opera Mercatoris pag. 61. & ſequentibus, Norſius lib. 11. Hiſt. Pelagianæ cap. 9. Pagius ad annum 431. num. xxvi. & alii permulti. Immunem fuiſſe Joannem à dogmate Neſtoriano probant cum laudatis eximiis viris Nat. Alexander diſſert. ix. in Hiſtoriam Eccleſ. Sæc. v. Tournely de Incarnationat. pag. 256. Boucat diſſert. 111. Sect. iv. De Theodoro plura ibidem Lupus, Norſius in diſſert. de Synodo quinta, Garnerius in Operum Theodreti Auctario. Omnia ſingillatim ſunt proximis poſitionibus finienda.

2. Propoſitio I.

PROPOSITIO I. Joannes Antiochenus, & Orientales, qui ſteterunt adverſus anathematismos Cyrilli, neque Pelagianam, neque Neſtorianam hæreſim approbarunt,

Et quidem, licet in illo ſeditioſo congreſſu Pelagiani Episcopi adhaerent Patriarchæ Antiocheno, is illos minime admittit ad ſubſcribendum damnationi XII. Capitulorum Cyrilli, ut liquet ex nomine ſingulorum, inter quos nec unus Pelagianorum enumeratur. Deinde cum Joannes Synodo abſoluta, & minacibus Theodoſii literis permotus ad ineundam cum Cyrillo pacem edidiſſet Symbolum fidei ſuæ, atque illud per Paulum Episcopum Emiſſenum curaffeſſet perferendum ad ipſum Cyrillum; non ſolam Pelagianam dogmata nullatenus expreſſit, ut liquet ex eodem Symbolo, quod recitatur à Liberato cap. 8. & legitur in Actibus Ephesineis; verum etiam fidem Catholicam, & irreprehenſibilem expoſuit, ipſius Cyrilli teſtimonio probatam, & confirmatam, ut dictum eſt Capite præcedenti. Ferventibus inſuper inter Cyrillum & Joannem diſſidiis, utrinque ſibi obſectabant Pelagianismum, & communionem cum Cæleſtianiſis, ut demonſtrat Norſius ex Epistolis S. Cyrilli ad Cæleſtinum, & Orientalium ad Rufum Theſſalonicenſem; quamquam calumnia erant aperta quæ adverſus Cyrillum Schismatici diſſamaverant; Cyrilli autem ſuſpicio temeraria non erat, ſed orta ex Pelagianorum cum Neſtorianis, ipſisque Schismaticis conſuetudine. At inverſimile eſt Orientales in Ephesine Pſeudofynodo probaſſe hæreſim Pelagianam, cujus Memnonem, Cyrillum, alioſque Orthodoxos inſimulabant. Ad hæc Sanctus Cyrillus ineundo pacem cum Orientalibus nihil legitur poſtulaffe de Pelagiano canone, quem aliqui in Synodo illa Orientalium putant fuiſſe editum:

Probatur
1ma pars.

editum: quod fecisset utique, si revera Joannes eique adherentes eundem canonem approbassent; nunquam enim in communionem recepisset addictos erroribus Pelagianorum, quos ipsi Patres Ephesinidamnaverant, & damnatos Romæ acceperant à Legatis Sedis Apostolicæ. Demum ipse Nestorius in Symbolo, quod extat in Collect. Conciliorum Edit. Ven. Tom. iv. pag. 207. Christum opponens Adamo hunc originalis peccati, & præsentium calamitatum facit auctorem: ideoque si Nestoriani ipsi saltim aperte non negabant originale peccatum, licet eundem cum Pelagianis institutorem habuerint, Theodorum scilicet Episcopum Mopsuestenum; multo minus idem peccatum denegasse dicendi sunt in Ephesino conciliabulo Joannes Antiochenus, & Episcopi Orientales.

3. Hæresi autem Nestorianæ nunquam demonstratur, Joannem cum suis præbuisse assensum demonstratur primo, quia ante Ephesinam Synodum Joannes ipse coegit Conventum Antiochenum, mandavitque ut omnes Apostolicis Cœlestini Epistolis exhiberent obedientiam: ipsum Nestorium de turbatis Ecclesiis, & refutata voce Theotocos acriter literis suis redarguit; ipsumque ad palinodiam recantandam, appellandamque *Deiparam* sacram Virginem graviter hortatus est, ut liquet ex præcedenti cap. XIII. narratque in disert. de Synodo Ephesina Christianus Lupus, Pagus ad annum 430. num. xx. aliique viri docti complures. II. Si cum primū per venit Joannes Ephesum oblitit Cyrillo & Synodo Orthodoxorum; plures simul causæ virum optimum in facti errorem, sinistrumque judicium pertraxere. Prima harum caufarum fuit celeberrima Nestorii fama, hujusque ad Joannem Epistolæ, quibus hæreticus vaferrime contestabatur se non alia ratione vocem *Theotocon* repudiasse, nisi ob hæresim Apollinarii, & ne quis impie opinaretur divinitatem fuisse demutatam. Accessit causa altera, quod Episcopi Pelagiani suadente Nestorio ex Regia urbe ad Joannem perrexerant Antiochiam, innumeris impensisque laudibus eundem Nestorium cumulantes, Cyrillum vero insimulantes tyrannidis, hæreseos, animique contumaciæ. Adfuit causa tertia, quod cum vix pervenisset Ephesum, & nondum excusso pulvere ingressus esset cubiculum, stitit se illi Candidianus comes accusans Cyrillum, quod se ejecisset è Synodo, quod adversarios Episcopos barbarice insectaretur, & quod in Nestorium absque ul-

lo examine & maturitate judicii sententiam jam pronuntiasset. His ergo permotus Antiochenus antistes, his fraudibus circumventus, quid mirum si indicto suorum Conventu irritam habuit Nestorii depositionem, & sinistrum de Cyrillianis Capitulis judicium protulit? III. In ipso Pseudoconventu nunquam legitur approbasse dogma Nestorianum: Symbolum ibidem conscriptum, atque Orientalium Apologiam idem Cyrillus in Epistola ad Acacium appellavit irreprehensibilia; neque addictos partibus Nestorianis admisit ad subscriptionem Actuum Synodalem, quemadmodum in superioribus dictum est. IV. Cum reverfus Antiochiam rerum à se gestarum Romano Pontifici, aliisque Episcopis per literas rationem exhibuit, nullus Joannem damnavit crimine hæreseos, sed tam à Sixto III. quam à Synodo Chalcedonensi A&C. 16. accepit fidei suæ præclarissimum testimonium. Romanus enim Pontifex hæc de illo scripsit: *Non se exuli vestro (id est Nestorio) frater noster Joannes addiderat, non ejus est blasphemum prædicatione deceptus: nam, quantum verum exitus docet, suspendit suam sententiam, non negavit.* Ac Synodus Chalcedonensis: *Sapientissimus Joannes Antiochenus Episcopus, qui hæreticorum maledicta repellens, & Apostolica doctrina rectissimum dogma declarans totius Orientis confessionem velut ex uno ove sanctissimo Proclo, & ei qui per idem tempus mundi regebat gubernacula, destinavit.* V. Reverfus Joannes Antiochiam Imperatori ipsum provocanti ad ineundam cum Cyrillo pacem nullis perterritus minis respondit, *Præter illa ipsius Capitula Fidem meam Cyrillo dirigam, quam si suscipiens subscripserit, communicabo ei: alioqui pacificus cum eo esse non potero.* Et revera coacta anno 432. Antiochena Synodo Fidem edidit, quam supra diximus delatam ad Cyrillum per Paulum Episcopum Emisenum, & quam ipse Cyrillus appellavit *irreprehensibilem*, affirmans coram universo Alexandrino populo ita de Christo credendum esse, sicut Joannes credebatur. Perlata posthac à Paulo Antiochiam Epistola Cyrilli, & exhibita Archiepiscopo, ejusque Concilio, hi *pacem cum eodem Cyrillo, & ejus fecerunt Concilio damnantes Nestorium*; inquit Liberatus Diaconus in Breviario cap. VIII. in Concilii Tom. v. pag. 748. Servavit itaque Joannes Antiochenus cum Orientalibus suis Fidem, quantum ad dogma spectat, incontaminatam, ac puram; apertoque errore deceptus est Riccius,

Demonstratur, Joannem cum suis non ad hæsisse hæresi Nestorianæ.

Demonstratur 2do.

Demonstratur 3to.

Demonstratur 4to.

Demonstratur 5to.

lius, qui illum hæreticis accensuit, jure optimo castigatus à Norſio lib. 11. Hiſt. Pelagianæ cap. 1x.

DILUITUR OBJECTIO.

4.
Obſicitur.

At Joanni Antiocheno, & celebratæ ab ipſo Orientalium Synodo jure Pelagianæ ac Neſtorianæ hæreſis notam affricari, poteſt primo evinci, quoniam in ſubſcriptione ejuſdem Synodi reperitur Julianus Pelagianorum ſignifer, qui Epiſcopatu dejectus confugerat ad Aſiaticos. Deinde in ea Synodo definitum fuiſſe, *Adæ animam peccato non eſſe mortuam*, ut inquit Gregorius Magnus Epiſtola ad Eulogium. Præterea Epiſcopos illius Synodi fuiſſe Neſtorianos conjicitur ex impugnatione ab ipſis facta Anathematismorum S. Cyrilli, ex quo Orthodoxæ Synodo Ephēſinæ pugnaciſſime obſtiterint, & demum ex Cyrillo, aliisque Orthodoxis qui non ſemel Orientales erroris inſimularunt, ut conſtat ex Apologia ipſius Cyrilli, & ex Epiſtola Synodica Concilii Ephēſini ad Clerum Conſtantinopolitanum.

5.
Reſpondetur

Reſpondetur hæc nullius eſſe momenti: nam ad primum aperte liquet, non Julianum Eclanenſem, de quo plura in 2. Volumine, ſed Julianum Epiſcopum Lariſſæ firmiſſe Epiſtolam Synodicam ad Epiſcopos Provinciæ, una cum aliis Act. Synodi Orientalium, in cujus ſubſcriptione conſpirarunt xlii. Catholici Epiſcopi, nulla mentione facta ſive Juliani Pelagiani, ſive Orontii, ſive Flori, ſive aliorum Pelagianorum. Extant adhuc Acta illius Pſeudo Concilii, & Epiſcoporum nomina in Collect. Concil. Labbei Tom. 3. pag. 189. & Harduini Tom. 2. pag. 1446. ibique Juliani nomen habetur hoc pacto: *Ιουλιανός Πελαγίου*. Ad alterum ſatiſfecit Aoriſius lib. 2. H. P. cap. 9. demonſtrans ex eadem Gregorii Epiſtola Pelagianum canonem non eſſe genuinum, ſed ſuppoſitum, aſſirmante ibidem Gregorio, *Perſcrutantes Ephēſinam Synodum, nihil in ea tale invenimus contineri: de Ravennati quoque Eccleſia vetuſtum valde codicem ejuſdem Synodi ad nos deferri fecimus, & ad Synodum, quam habebamus eum ita concordare invenimus ut in nullo discreparet, & nihil aliud continet in definitione anathematis & reprobationis, niſi quod duodecim Capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobat*. Tertium habet ex dictis manifeſtam ſolutionem; nam Cyrillus & magna Synodus Ephēſina putabant Orientales probare Neſtorianas blaſphemias, propterea quod noluerant Synodum *R. P. Berti Theol. Tom. V.*

do intereſſe, oppugnarant xlii. Anathematismos, coegerant in eadem urbe Ephēſi Synodum aliam, & Neſtorio addictis familiariter utebantur. At id Joannes cum ſuis fecit deceptus errore facti, nunquam Catholico dogmate labefactato; ut demonſtratum eſt ſupra.

PROPOSITIO II. Ut de Theodoro certo proferatur judicium, tempora, Propoſitio 2. ejuſque ſcripta diſtingui debent.

Explicatur, ac ſimul probatur propoſitio. Dum primum erupit hæreſis Neſtoriana, & etiam circa tempora Ephēſini Concilii, atque ante initam pacem Eccleſiarum, Theodoretus ſaltem Neſtorii perſonæ ad hæſit. Id extra omnem controverſiam poſitum eſt: ac probatur primo, quoniam Theodoretus impugnavit S. Cyrilli anathematismos: ſcripſit ex civitate Ephēſina ad Andream Samofatenſem Epiſtolam, qua graviſſime culpam Orthodoxorum Synodum, & Theodoſium Auguſtum; & etiam conqueritur fidem Chriſti, omnemque Eccleſiam periclitari. Dedit & Epiſtolam ad Neſtorium, in qua ſcribit inique hunc fuiſſe damnatum, ipſumque blandis ac lenocinantibus verbis ſolatur, perpetuam ſpondens illi amicitiam, & S. Cyrillum tanquam Apollinariſtam inſectans. Deinde probatur, quoniam Theodoretus tanquam Neſtorianus audiit non ſolum apud Cyrillum, verum etiam apud Marium Mercatorem, Vigilium Papam, Quintam, Sextam, ac Septimam Synodum, Pelagium Secundum, Gregorium Magnum, Maximum Antiochenum, Liberatum Diaconum, & alios, quorum teſtimonia recitat, doctisque notationibus illuſtrat Garnerius diſ. 3. Auſtarii. Accedit argumentum negativum: nam nulla Synodus Oecumenica Theodoretici ſcripta probavit, nec etiam Chalcedonenſis, quæ ipſum fauſtis acclamationibus recepit: nulla pariter Synodus Catholica dogmata confirmavit depromptis ex Theodoro teſtimoniis: nullum denique ætate ſua habuit deſenſorem, qui eorum, quæ ſcripſerat adverſus Cyrillum, ſuſciperet patrocinium.

Nec ſolum Theodoretus Neſtorianis patrocinatus eſt, verum etiam aliquando tradidit illorum dogmata: quod primo ex ejus ſcriptis oſtenditur. In confutatione enim 1. Cyrilliani Anathematismi negat Deiparam Virginem revera Deum genuiſſe, docens generaſſe duntaxat *hominem unitum Deo, qui eum complasma- vit*. Oppugnat quoque in Anath. x. unionem *ſecundum hypochriſim*: atque in Pentalogio cap. v. explicat nexum duarum

6.
Propoſitio 2.explicatur
&
ſimul probatur.7.
Error Theodoretici ulterior probatur.

rum in Christo naturarum exemplo viri, & uxoris, de quibus scriptum est, *Jam non sunt duo, sed una caro*: & quod aperitissime Nestorianismum redolet, ait ibidem: *Sine sua persona nefas est asseverare substantiam*. Videatur Garnerius citato loco, & Nat. Alex. Disf. IV. Sæculi VI. Præterea v. Synodus cap. XIII. adversus impia Theodoretii scripta, vulgo *secundum capitulum* nuncupata, atque in eos, qui scripta illa defendunt, intorsit anathema: neque Synodus hæc præstitit adulatorie, atque ex rescripto Justiniani; sed Collatione v. perlecta fuerit ipsa Theodoretii adversus Cyrillum Excerpta, & Epistolæ, quas paulo supra commemoravi, cum alia de morte Cyrilli, de qua infra. Itaque maturo judicio Theodoretii causa peracta est, & sacrosanctæ Synodi definitio etiam à Vigilio, re diligenter excussa, & à Pelagio, cæterisque successoribus confirmata plurimi est facienda. Demum qui huic assertioni repugnant, possunt ex memorato canone XIII. hac ratiocinatione percelli: Defendit Scripta Theodoretii quisquis affirmat in his nequaquam contineri errorem Nestorii. At qui defendit scripta Theodoretii ab Universali Ecclesia subjicitur anathemati. Igitur subjicitur anathemati, quisquis affirmat in Scriptis Theodoretii minime contineri errorem Nestorii. *Quid ergo fiet Theodoretii quibusdam quasi idololatris?* inquit Garnerius laudata disert. III. pag. 465.

8.
Theodoretum respiciuisse probatur.

Respuit tamen Theodoretus, & magis illulcente veritate, ac errore Nestorii patefacto, impium ejus dogma refellit. Atque id probatur primo, quoniam subscripsit Epistolæ Leonis Magni, in qua Nestoriana hæresis profligatur, & ab ipso Leone in communionem receptus est, declaratus Orthodoxus, atque dignis laudibus cohonestatus. Deinde probatur, quia anno 451. & ipse interfuit Oecumenicæ Synodo Chalcedonensi, à qua receptus ex decreto Leonis, & Marciani, quamvis principio obstitissent Episcopi Aegyptii, Illyriciani, ac Palæstini, suscepit Ephesinum Concilium, & S. Cyrilli Epistolæ ad Nestorium, & ad Orientales: subscripsit etiam Act. 5. cum cæteris Episcopis decretis Synodalibus, dixitque anathema iis, qui in duos filios dividunt Dominum nostrum Jesum Christum. Præterea Theodoretus in Epistola ad Dioscorum, aliisque in locis disertissime Catholicam veritatem propugnat, præsertim si consulantur, quæ serius conscripsit & circa annum 447. quo data est

laudata ad Dioscorum Epistola num. LXXX. Tandem cum absoluta Synodo Chalcedonensi causa Theodoretii VIII. Kal. Novembris discuteretur, & nollent Episcopi audire quam paraverat Apologiam, plena voce exclamavit: *Anathema Nestorio, & eis, qui non dicunt Dei genitricem Virginem Mariam, &c.* Igitur Theodoretus tandem etiam Nestorii personam nominatim anathematizavit, quod Sancti Episcopi jure meritoque mandarunt, etiam si ille Synodo subscripsisset, & probaverat Epistolæ S. Cyrilli, propterea quod ad Ecclesiam pertineat non solum hæreses proscribere, & Catholicæ fidei dogmata propugnare, verum etiam Auctores errorum compefcere; quia nisi damnaret hæreses, fides Christi labasceret; & nisi hæreticos ipsos percelleret, perpetuo ebullirent schismata ac seditiones.

Denique Theodoretus diu erga D. Cyrillum videtur fuisse animo iniquo, revera existimans hujus anathematismos consentire hæresi Apollinarii, idque etiam post initam cum Joanne Antiocheno concordiam. Constat ex ejus Epistola de morte Cyrilli, de qua vide Lupum cap. 3. disert. Synodi v. Norisium cap. 7. Pagium ad annum 444. num. 8. & Garnerium 2. p. Op. Mercatoris pag. 274. In hac Epistola dicitur Cyrillus defunctus, cum majora & pejora pertractaret, posteaquam prava somniaverat dogmata, & perturbaverat regiam Urbem. Assutam quidem hanc Epistolam, suppositamque plures censent, quibus non dissentit idem Lupus; ea ducti ratione, quod scripta dicatur ad Joannem Antiochenum, quem constat vita functum ante beatum Cyrillum: at Norisius post Petrum Marcam animadvertit non ad Joannem, sed ad Dominum fuisse datam, & pro *Domno* scriptum *Joannem* Antiochenum: cui Norisiana sententiæ subscribitur Pagius, & Garnerius loco citato. Producit quoque Norisius alteram ad Dominum Epistolam Theodoretii num. 112. in qua Theodoretus ait in duodecim Cyrilli Capitulis latere venenum: cumque hæc Epistola data sit anno 449. optime infert doctissimus Cardinalis potuisse Theodoretum etiam in alia Epistola contumeliis impetere Sanctum Alexandrinum Antistitem vita functum, quem constat obiisse anno 444. Verum, ut supra diximus, Theodoretus anno 451. doctrinam Cyrilli, & Synodum Ephesinam suscepit. Atque ex his explicata est, & comprobata nostra de Fide Theodoretii sententia.

AD

AD EA, QUAE IN CONTRARIUM OBJICIUNTUR.

9. *Objectiones.* Quod nunquam Theodoretus probaverit dogma Nestorianum poſſet primum oſtendi, quia etiam in ſcriptis & Epistolis, quae exaravit ante Synodum Ephesinam conſtitetur unum eſſe Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. II. Quia ſummis laudibus celebratur à Facundo Hermianenſi, & maximam habuit venerationem apud Antiochenos. III. Quia fidei cauſa vexationes complures ab Eutychnianis perpeſſus eſt. IV. Quia undique veritatem Catholicam ſpirant illius Epistolae ad Leonem, & ad Dioſcorum, nec non libri haereticarum fabularum.

10. *Ad has reſpond.* At haec nullo pacto aſſertionem noſtram concutiunt. Ad primum dicimus neque Nestorium aliquando negaſſe unum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, unum ſcilicet honore, dignitate, amicitia, & animi conſenſione; nec in libris Theodoreti, ſcriptisque prioribus aliud ad ſignificandam duarum naturarum unitiorem reperiri vocabulum, quam unum ex iſtis etiam à Nestorio uſurpatis, ἐνοικήσιον, ἐνδυσιον, ἀναδύσιον, ἐνανθρωπήσιον, συναφειον, id eſt, *inhabitationem, indumentum, reſceptionem, permanentiam in homine, & connexionem.* Ad 2. reſpondemus non minorem fuiſſe famam ac celebritatem Theodori Mopſueſtini (quem tamen conſtat non fuiſſe Catholicum) apud cives Antiochenos, & Facundum Hermianenſem; atque hunc praefertim pro tribus Capitulis acerrime olim ſteſiſſe. Quod ſequitur nihil probat, cum è diametro pugnent haereſes Nestorii atque Eutychetis. Hujus generis eſt quod objicitur poſtremo loco; nam Theodoretus ſcripſit ad Dioſcorum poſt annum 447. ad Leonem anno 449. libros vero haereticarum fabularum anno 452. Nos vero Theodoretum hoc tempore reſpuiſſe minime denegamus.

11. *Sententia Noriſii impugnatur.* Veronenſes Presbyteri, quamquam ſententiam Noriſii de ſcripta à Theodoretō Epistola adverſus Cyrillum jam demortuum non audeant reſellere, imo illam confirmant auctoritate Marii Mercatoris commemorantis ſermonem, quem adverſus Cyrillum vita functum Theodoretus habuit Antiochia, in edit. Baluzii pag. 339. attamen aliqua momenta proferunt, quibus videtur infringi. Primum eſt, quia Noriſius ex arbitrio & nullius manuſcripti auctoritate nomen Joannis Antiocheni in Domnum commutavit. Alterum, quia Theodoretus poſt initum cum Cyrillo communionem, ipſius quidem anathematismos repudiabat, ſed ſuam in eundem Cyrillum obſervantiam palam pro-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

feſſus eſt, in Epist. praefertim ad Dioſcorum, & dialogo 2. in Eraniste. Tertium, quia haec Epistola neque in Chalcedonenſi Synodo, neque à Mario Mercatore nominata fuit. Quartum, quia haeretici alias Theodoretō Epistolae appoſuerunt, auctore Leontio Byzantino. Proximum argumentum eſt, quod auctor Epistolae ſua det illum, ad quem ſcribit, ut ſepulchro Cyrilli imponat lapidem aliquem maximum & graviffimum, ne poſſit ad vivos remeare; quod Antiocheno Episcopo nullum jus habenti in tumultum Alexandri nequit competere. Quod autem à Mario Mercatore aſſeratur Theodoretum in Eccleſia Antiochena coram Domino Cyrilli beatæ dormitioni inſultaſſe, etiam elevari poſteſt, ex quo id Mercator referat ex Actis Latrocinalis Ephesinae, in qua plura obſecta fuerunt Theodoretō, quae num ipſius fuerint omnino non liquet: & ex quo ipſe Theodoretus epistola 33. narret adſcriptum ſibi per calumniam habitum Antiochiae ſermonem, quo duos filios dogmatizaverit. Praeterea auctor illius ſermonis aperte ſe Nestorianum hominem prodit illis verbis, *Homo generat hominem;* quod incredibile eſt aſſum fuiſſe Theodoretum. Demum Pagius, qui ad annum Chriſti 444. pro Noriſii ſententia acriter dimicavit, magis explorata veritate illam Epistolam ſuppoſititiam aſſeravit ad annum 553. num. 13.

Reſp. ad 1. Noriſium non ex arbitrio, ſed ratione ductum mutaſſe in Dominum Joannem Antiochenum: cum enim liqueat ex omni Conciliorum collectione Epistolam illam dormitioni S. Cyrilli inſultantem haberi in Actis v. Synodi, ibi fuiſſe lectam, & ex ea, aliisque haec Synodus confirmari ſententiam Concilii Ephesini adverſus Theodoretum; atque ex alia parte inverſiſimile ſit, neminem ex Patribus v. Synodi compertum habuiſſe, quod Joannes Antiochenus deceſſerat ante Cyrillum, ideoque neminem hujus Epistolae deprehendiſſe ſuppoſitionem; ſequitur hanc eſſe factum Theodoreti genuinum, ac nomen Joannis pro Domino mendose irrepiſſe. Deinde etiam Epistola 117. & 140. ſupponuntur ſcriptae una ad Florentium Episcopum, altera ad Aſparem Conſulem; & tamen licet utriusque inſcriptio mentiatur, nemo prudens cenſet eſſe repudiandas. Praeterea ſtatim poſt hanc Epistolam recitatum eſt fragmentum Allocutionis, quam Theodoretus habuit Antiochia praefente Domino; ex quo Marca confirmat ſententiam ſuam, quod etiam praecedens Epistola Domino fuerit directae. Ad 2. reſp. quod Epistola Theodoreti ad Dioſcorum data eſt anno 447. tribus poſt

12. *Vindicatur Sententia Noriſii.*

post obitum Cyrilli annis, cum Theodoretus, ut diximus, incipiebat respicere, & de persona Cyrilli servata æquitate loquebatur, etsi improbabat adhuc ejus anathematismos: serius editi fuerunt Dialogi, in quibus aliorum Episcoporum post Cyrillum recitat testimonia; ut nihil dicam interim de variis circa eosdem Dialogos opinionibus. Ad tertium hæc sit responsio: Epistola Theodoretæ ad Domnum legitur in Act. v. Synodi: & nos repetimus cum Garnerio in Auct. Theodoretæ pag. 130. *Dedit igitur Domno Antiochiæ Episcopo Epistolam, quam ego ipsi malim cum Concilio generali tribuere, quam vel abjudicare cum Baronio, vel cum aliis vanas ob causas suspectam habere.* At Mercator non omnes prorsus Epistolas Theodoretæ collegit: ac præterea si hujus auctoritatem, ut æquum est, recipere volumus; cur non fateamur Theodoretum in publica concione oblocutum Cyrillo, quod tam aperte affirmat Mercator? cur tantum virum deceptum opinemur actis Synodi Latrocinalis Ephesinæ? In Chalcedonensi autem Synodo, posteaquam Theodoretus dixit anathema Nestorio, causa ipsius absoluta est; neque ejus accusationes, neque ejus Apologia lectæ fuerunt. Respondeo ad 4. detur hæreticos Epistolas plures supposuisse Theodoretæ, ut inquit Leontius; num supposuerunt & istam, quam illi tribuunt cum v. Oecumenica Synodo omnes fere docti, si fides habenda est Garnerio in notis ad hanc Epist. pag. Auctarii 99. Unde autem supposuisse probantur? An quia exiliter, & impudenter dicta continet? Scripta est anno 444. statim post Cyrilli obitum; & scripta ab homine, qui diu bitem intime compresserat, scripta etiam ad Antiochenum familiari sibi amicitia conjunctum. An Epistolæ Auctor objicit Cyrillo aliquid, quod alibi Theodoretus non carpat? Nec quidem: nihil aliud dogmatis Cyrillo objicitur, nisi quod Deum passum dicat, & divinitatem faciat mortalem; id scilicet, quod millies Theodoretus objectaverat. Sed de quarto argumento satis. Quod proximo loco objicitur, movit doctissimum Marca, ut suspicaretur Epistolam Theodoretæ agere non de Cyrillo, sed de aliquo Episcopo subdito Patriarchæ Antiocheno: quod animadvertit etiam Baluzius. Vide postremam Collect. Venetam Tom. vi. pag. 127. At quis non videt Theodoretum, dum hortatur Domnum, ut Cyrilli tumulo prægrande saxum imponat, imitari jocularum orationem Luciani in Dialogis de Mortuis, præsertim in Cataplo, ubi accusante Cyni-

scio similis poena statuitur Megapenthi; cui fortassis versatus & eruditus Cyrensis tacite comparat Cyrillum, à nonnullis, ut apud Lucianum Megapenthes, de tyrannide & patrata cæde accusatum?

Ea vero quæ opponuntur adversus concionem à Theodoretæ habitam Antiochiæ, videntur evincere oppositum. Si enim Mercator affirmate & absque ulla dubitatione tribuit illam Theodoretæ: qua ratione in Latrocinali Ephesina ab illius æmulis supposita fingitur? cur, dum ipsius concionis fragmentum recitatum est in v. Synodo, nullus Orientalium, qui aderant, & impenitens Theodoretæ patrocinabantur, respondit hæc supposita esse, & nunquam illum talia aut scripsisse, aut recitasse? Dum ergo quidam Mercatoris testimonium elevant, plenariæ Synodo impingunt notam ignorantis, turpisque oscitantæ. At inquit, ipsemet Theodoretus in Epist. 83. quæ est sua ad Dioscorum Apologia, ait sermonem illum sibi per calumniam adscribi. Idne ait Theodoretus? Minime: recitatam à se Concionem non negat; negat quod in ea Concione Christum dividerit in duos filios, quod perperam negabant omnes Nestoriani: & consequenter ex hac Epistola probatur concionis γνησιότης. Insistunt: At Nestorianum se prodidit hujusce sermonis auctor. Quid inde verò? Sermo habitus est prope finem anni 444. quando Theodoretus adhuc cum Nestorianis sentiebat. Reponunt: Id nequam tolerasset Dominus, & populus Antiochenus: nunquid enim erant omnes Nestoriani? Dicimus nec tolerasse; ea enim concione habita, constat Theodoretum fuisse apud Imperatorem accusatum tanquam hæreticum Nestorianum, & reum seditionis, atque impietatis: quod narrat Theodoretus ipse Epistola 82. ad Eusebium Ancyranum. Sed vide Historiam Theodoretæ in Auct. pag. 131. & notas in Epist. 83. pag. 221. Quid de eruditissimo Pagio? Is ad an. 553. num. 13. ait, Epistolam, quæ legitur in Actis v. Synodi esse suppositam, *ut recte, inquit, vidit Baronius, & suo loco ostendimus.* At Pagius ostenderat oppositum ad annum 444. num. 8. nec demonstrant hæc verba, magis illum explorasse veritatem, sed ob immensam rerum copiam, quæ obversabantur amplissimæ illius menti, ad ea quæ scripserat non attendisse; aut saltem suppositam appellasse eandem Epistolam, non quantum ad ejus auctorem, sed quantum ad inscriptionem Joannis Antiocheni.

13.
Aliis quibusdam objectionibus respondetur.

CAPUT XVII.

An recte tria Capitula tanquam Nestoriana fuerint
proſcripta.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. & 4. Ponuntur præliminaria ad pro-
poſitionem.

5. & 6. Probatur, tria Capitula merito fuiſſe
damnata.

7. & ſeqq. Variis ſatisfit objectionibus.

1.
Status quæ-
ſtionis.

RECEPTO in Eccleſiæ communionem Theodoro in Synodo Chalcedonenſi, ut diximus ſupra, Origeniſtæ auctore Theodoro Caſareæ in Cappadocia Antiftite, ad ultionem eorum, quæ contra Origenem geſta fuerant, curarunt novas excitare turbas impellendo Juſtinianum Imperatorem ad damnationem trium Capitulorum, ut prædictæ Synodi Chalcedonenſis elevarent auctoritatem. Moverunt autem piſſimum Imperatorem fraude, ac prætextu comprimendi ſectam Acephalorum, eosque ad Eccleſiæ communionem adducendi, qui ab Alexandrino Epifcopo quod recepiſſet Chalcedonenſem Synodum rebel- larant, *Acephali* ideo appellati, quia ſine Capite dogmatizabant. Sunt autem tria Capitula, Theodoretæ ſcripta contra xii. Anathematifmos Cyrilli, Ibæ Edeſſeni Archiepiſcopi Epiftola ad Marim Perſam, & Theodori Mopſueſteni, quem ſupra diximus Neſtorii magiſtrum, ſcripta, quæ *Judaica Nugæ*, ac *maledicta* appellantur. Horum autem Capitulorum diſquiſitio, quamvis multo poſt damnatam Neſtorii hæreſim tempore fuerint diſcuſſa, hoc à nobis loco inſtituitur propter maximam, quam habet cum ipſa Neſtoriana hæreſi affinitatem. Itaque adverſus tria Capitula Juſtinianus Ediſtum promulgavit anno juxta Baronium 546. juxta Garnerium 545. juxta Noriſum verò anno 543. aut initio ſequentis. Noriſio ſubſcribendum eſt, cum Imperatoris Ediſtum reſcripto firmaverit Euphremius Antiochenus, qui è vivis deceſſit anno 544. Vide Noriſum de v. Synodo cap. 3. Pagium ad an. 546. & deſenſionem diſſertationis Noriſianæ editam à Balleriniſ Tom. 1v. pag. 1002.

2.
Diviſio Ec-
cleſiæ.

Diviſa eſt ob Imperatoris ediſtum in partes Eccleſia; nam illud Orientales receperunt, ac Occidentales ſtererunt pro tribus Capitulis, rati horum damnatione decurtari Synodum Chalcedonenſem, ejuſque fidem imminui. Vigilius adverſus tria Capitula *Judicatum* edidit anno 549. atque illud miſit ad Mennam Patriarcham Conſtantinopolitanum, con-

teſtatus ſe tria Capitula condemnare *ſalva Synodo Chalcedonenſi*, & exiſtimans hæc ratione ſatisfactum iri utrique parti, Orientalium, quod tria Capitula proſcripiſſet Occidentalium, quod nullo modo Chalcedonenſi Synodi minueretur auctoritas. At adverſus Vigiliæ *Judicatum* ſteterunt quamplurimi, præfertim Facundus Epifcopus Hermianenſis, cujuſ extant pro deſenſione trium Capitulorum libri xii. ad Juſtinianum Imperatorem. Juſtinianus, qui anno 546. Synodum indixerat, quam ob cauſam Vigilius perreſerat Conſtantinopolim, videns rem longius protrahi, nam abſque Occidentalium Epifcoporum interventu noluerat Pontifex ſententiam Synodaliter pronuntiare, atque ex alia parte ob Vigiliæ *Judicatum* diſſidiis percrebreſcentibus, ſollicitatus à Theodoro Cappadoce tria Capitula condemnavit affixo ediſto in Placidiana domo, & Epifcopis omnibuſtum Græcis, cum Latinis evocatis. In hoc Ediſto aſſeritur Theodori nomen deletum è ſacris Eccleſiæ Mopſueſtenæ diptychis; quod compertum fuerat in Synodo Mopſueſtena celebrata anno 550. ideoque ediſtum iſtud diverſum eſt ab eo, quod promulgatum diximus anno 544. aut ſub finem præcedentis, atque editum eſt anno 551.

Vigilius perſpicuus Theodorum Cappadocem omnia moliri, atque his violentiis detineri Occidentales ne convenirent Byzantium, acerrime Ediſto reſtitit, ſuſpenſis ab Apoſtolice Sedis communione iis, qui Ediſtis Juſtinianæ præberent aſſenſum: in Theodorum ac Mennam ſententiam dixit habito congreſſu Italicorum Epifcoporum: quam tamen paci conſulens minime duxit publicandam: fugitque eodem anno 551. Chalcedonem, non ut Baroniſ ſcripſit, anno elapſo. Juſtinianus proximo anno 552. videns nihil firmari poſſe Romano Pontifice reſtante, eundem per Legatos convenit, ut publica accepta fide rediret Conſtantinopolim: ſed renuit Pontifex rerum circumſtantis inſpectis. Proximo anno 553. rogatus ab Eutychio Patriarcha Conſtantinopolitano, ab Apollinari Alexandrino,

Domno Antiocheno, & Elia Theſſaloni-
cenſi, ut Concilium tandem celebraret,
& trium Capitulorum cauſam definiret,
collaudata ipſorum fide, annuit, ut *ſa-
cto regulari conventu, & ſervata aequi-
tate eadem cauſa diſcuteretur.* Conſen-
tiente itaque Vigilio celebrata eſt v. Sy-
nodus generalis prædicto anno 553. cui
tamen ob parvum numerum Epiſcopo-
rum Occidentalium ipſe Vigilius minime
interfuit. In Collatione iv. habita die
12. Maji, & in v. habita die 17. ejuſdem
menſis, ut demonſtrant Baluzius, & Pa-
gius, lecta fuere ſcripta adverſus Theo-
dorum, ac Theodoretum, & Collat. vi.
habita die Maji 19. diſcuſſum eſt Capitu-
lum III. ſcilicet hæc Epistoſa. Colla-
tione viii. habita die 2. Junii, aut 4.
ut contendit Baluzius, Capitula fue-
runt damnata.

4.
Edictum Vi-
giliſi Papæ.

Ediderat Vigilius Papa *Conſtitutum*,
quo Synodi acta exauctoraverat, pro-
pterea quod non expectatis Occidenta-
libus Synodus coacta eſſet ex majori nu-
mero Græcorum Patrum, nec ſubeun-
dum eſſet novum examen Theodoro,
Theodoretu atque Iba; quorum ille in
pace Eccleſiæ obierat, licet peſſima do-
gmata aliquando aſſeruerat, hi autem,
ſcilicet Theodoretus & Ibas à Synodo
Chalcedonenſi fuerant abſoluti, ac di-
gnitate priſtina decorati. At *Conſtitu-
tum* Vigiliſi in Synodo, quidquid cauſæ fue-
rit, lectum non eſſe demonſtrant adver-
ſus Baronium Petrus de Marca in diſſert.
de Vigiliſi decreto pro Confirmat. v. Sy-
nodi, & Pagius ad annum 553. num. xv.
Cæterum Vigilius, qui in *Judicato* pri-
mum tria Capitula condemnaverat, poſt-
modum Theodori fraude detecta diu hæ-
ſitaverat, & Synodum etiam illius arti-
ficio ſolicite, nec datis induciis coactam
prædicto *Conſtituto* abrogaverat; ean-
dem Synodum approbavit vel eodem an-
no 553. ut ſcribit Noriſius in diſſert. de
v. Synodo Cap. 8. vel proximo anno 554.
ut ex altero *Conſtituto* Vigiliſi edito pro
damnatione trium Capitulorum affirmat
Pagius in hunc annum num. 4. Eandem
Synodum v. confirmarunt alii Romani
Pontifices, ut dicam infra. Ex his liquet
Controverſiam de Trium Capitulorum
damnatione ampliffimam eſſe, & pluri-
marum rerum contingentia, ac difficulta-
te graviffimam. Legi de ea poterunt No-
riſius & Lupus in Diſſert. de v. Synodo,
Nat. Alex. diſſert. iv. in vi. ſæcul. Facun-
dus Hermian. cum notis Sirmondi, Gar-
nerius diſſert. 4. de v. Synodo in Auctario
Theodoretſi, Pagius in not. ad annos ſu-
pracitatos, & Pagius alter in Vigilio, præ-
laudata deſenſio diſſertationis Noriſianæ;

& Notæ Variorum ad ſect. 103. Anaſta-
ſii Tom. 3. pag. 278. & ſequentibus. Nos
proxima theſi ea comprehendere curabi-
mus, quæ quæſtionem hanc dirimant,
& quæ eidem conglomerantur ſufficien-
ter explant.

PROPOSITIO. Fuerunt tria Capitula me-
rito, ac jure damnata a. v. Generali Propoſitio,
Concilio tanquam Neſtoriana.

Ejuſdem Concilii definitione, fide te. Probatur.
ſtium omni exceptione majorum, atque
ex ipſa trium Capitulorum doctrina hæc
propoſitio firmatur. Ac prior argumen-
tatio ſit: Extra omnem controverſiam
poſitum eſt Synodum v. poſt accuratam
trium Capitulorum diſcuſſionem eadem
in octavo conſeſſu damnaviſſe. Canone
enim xii. intortum eſt anathema in eos,
qui defendunt *impium Theodorum Mop-
ſueſtenum, qui dixit alium eſſe Deum Ver-
bum, & alium Chriſtum.* Canone xiii.
in eos, qui defendunt *impia Theodoretſi
conſcripta, quæ contra rectam fidem, &
contra primam Epheſinam ſanctam Syno-
dum, & ſanctum Cyrillum, & duodecim
ejus Capitula expoſuit.* Canone demum
xiv. in eos, qui defendunt *Epistoſam,
quam dicitur Ibas ad Marim Perſam he-
reticum ſcripiſſe, quæ abnegat Deum Ver-
bum de ſancta Dei Genitrice ſemper Virgi-
ne incarnatum, & hominem factum eſſe,
dicit autem purum hominem ex ipſa na-
tum, quem Templum vocat.* Atque hæc
ſunt tria Capitula Neſtorianam, ut liquet
hæreſim continentia: ideoque nonniſi v.
Generalis Synodi ſententiâ ſpretâ poſſunt
propugnari. Neque vero audiendi ſunt,
qui reponunt Quintam Synodum tolera-
tam potius eſſe, quam approbatam. Enim-
vero conſtat Vigiliſium Papam rematurius
diſcuſſa, Epistoſa decretali data ipſomet
anno poſt Conf. Baſilii 12. id eſt 553. quæ
extat Tom. vi. poſtremæ Collect. Concil.
pag. 239. reſciſſis actis omnibus, qui-
bus v. Synodum exauctoraverat, & *Con-
ſtituto* abrogato, trium Capitulorum
damnationem confirmaviſſe; ut demonſtrat
cap. viii. illuſtris Noriſius: cui duo addi-
mus, Liberati ſcilicet Breviarium cap. 23.
ubi recitantur hæc Vigiliſi verba: *Anathe-
matizamus Paulum Samofatenum, Dioſco-
rum, Theodorum, Theodoretum, & omnes,
qui eorum ſtatuta coluerunt, vel colunt,*
eodem Volum. Conc. pag. 456. necnon
Conſtitutum Vigiliſi erutum à Baluzio è ve-
tuſto Codice Biblioth. Colbertinæ, in quo
num 28. legitur: *Prædicta igitur tria
impia Capitula anathematizamus at-
que damnamus, id eſt, Epistoſam, quæ
dicitur Iba ad Marim Perſam, in
quæ nefandæ ſuperius deſignata blaſ-
phemia continentur, & impium Theo-*

Theodorum Mopſueſtenum cum nefandis ejus conſcriptis, & quæ impie Theodoretus conſcripſit &c. Vide cit. Volum. pag. 310. Datum eſt autem hoc Vigili Conſtitutum VII. Kalendarum Martiarum anno 13. poſt Conſulatum Baſilii, id eſt, anno 554. & germanum, & genuinum eſſe, neque à ſtylo Vigili diſſentire conſentiunt Eruditi cum Pagio ad hunc annum num. 4. Quare nullus jam ambigit, quin Vigili approbaverit Quintam Synodum, ac proſcripſerit tria Capitula. Extat eodem Volumine pag. 259. liber Pelagii 11. ſive Epistoſa ad Eliam Aquilejenſem, & ad Iſtriae Episcopos, qui conſentire renuebant trium Capitulorum damnationi: in qua Pelagii Epistoſa non ſolum tria Capitula anathematizantur, verum etiam v. Synodi collationes in Epitomen rediguntur, atque ex teſtibus, ſcriptisque ipſorum reſutantur Theodorus, Theodoretus, & Ibas. Et ne alia producam, S. Gregorius Magnus pluribus in Epistoſis Quintam Synodum approbavit, præſertim 36. lib. 2. in qua etiam laudat præcitatum Pelagii librum; & Ep. 24. lib. 1. ubi ait: *Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo Epistoſa, quæ Ibas dicitur, erroris plena reprobatur: & Theodorus perſonam Mediatoris Dei, & hominum in duabus ſubſiſtentiis ſeparans ad impietatis perſidium cecidiſſe convincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, aſu demencia prolata reſutantur.* Atque his non tantum oſtenditur juſta trium Capitulorum damnatio, ſed etiam Quintæ Synodi aſſeritur auctoritas.

6. Alterum argumentum eſt hujusmodi. *Confirmatur.* De Theodoro Mopſueſtano ſcribit Proclus Conſtantinopolitanus laudatus in libro Pelagii, & in Epistoſa ad Joannem Antiochenum perſuaſiſſe illum Neſtorio, quod filius Dei vivi, qui de Sancta Virgine Maria natus eſt, non eſt qui ex Patre natus eſt Deus Verbum. Cyrillus Alex. in Epistoſa ad Lamponem Preſbyterum appellat eundem Theodorum patrem Neſtorii. Habuiſſe conſonantem Neſtorii perſidiis intellectum, ſcribit in Epistoſa ad eundem Cyrillum Rabbula Edeſſenæ Eccleſiæ Antiſtes, ubi aſſerit Theodorum primum omnium affirmaviſſe, non eſſe vere Dei genitricem ſancſam Virginem, tanquam Deo Verbo non ſuſcipiente ſecundum nos nativitatem. Heſychius Hieroſolymitanus in Eccleſ. H. ait Theodorum ſeneſcute jam cana debilitatum libros ſcripſiſſe adverſus Domini apparitionem: quo in libro

tradebatur, hunc non incarnatum Verbum, ſed hominem per vitam profectionem, & paſſionum perfectionem conjunctum Deo Verbo. Plura aliorum judicia extant Collat. 5. Synodi quintæ. Eundem Theodorum expunctum è ſacris Mopſueſtenæ Eccleſiæ diptychis conſtat ex Synodo Mopſueſtana celebrata anno 550. cui præſedit Joannes Episcopus Anazarbi, ſeu Juſtinopolis. In hac enim Synodo die 17. Junii recognita fuerunt diptycha, nec adinventum in iis Theodori nomen: imo Martyrius preſbyterorum provecſtiſſimus, & qui à 60. annis in Eccleſiæ Mopſueſtenæ Clero militabat, ſacramento teſtatus eſt, nunquam inter Episcopos in diptychis enumeratos nomen ſe Theodori audiviſſe; ideoque jam ab anno 490. Theodorus è ſacris diptychis fuerat expunctus. Idem Theodorus numeratur inter Neſtorianos in legibus Theodoſii & Valentiniani recitatis eadem collat. 5. & denique ipſe ſacundus Herm. in conventu Conſtantinopolitano, apud Lupum diſſert. de v. Synodo cap. 4. ſimpliciter teſtatus eſt, ſe à contradicentium communionem ſubtraxiſſe, non propter Theodorum, ſed propter Theodoretum, & Ibas. Imo lib. 2. cap. 2. ſcribit, adjecta tamen particula ut ajunt, Theodorum magiſtrum quidem Neſtorii fuiſſe, majore autem quam ille impietate blaſphemaviſſe. De Theodoro actum capite præcedenti. Ibas vero non ſolum Clerici Edeſſeni & Monachi, ſed & primates, & clari militiæ non ſemel accuſarunt, quod Theodori ſcripta omni plena impietate tranſuſiſſet lingua Syrorum, & ubique diſſeminaviſſet, ut conſtat ex Collat. VI. Concilii v. pag. 133. In Conſtituto autem Vigili num. 2. pag. 285. apertiſſime demonſtratur ipſum Ibas in Synodo Chalcedonenſi Act. 9. denegaviſſe ſuam eſſe Epistoſam ad Marim Perſam, affirmando ſe in ſecundi Ephefini Concilii nefariis geſtis injuſtitiam ab Eutycheſe fuiſſe peſſum ob falſa ſigmenta: unde ait Vigilius, quod ſi apud Judices ab Iba editam doceri potuiſſet Epistoſam, aut ab Adverſariis comprobatum eſſet, quia ejusdem Ibas fuerit, aut ipſe Ibas, quia ejus fuerit, fuiſſet conſeſſus, nunquam eorum ſententia Ibas meruiſſet abſolvi. Ex quibus advertet, quam prudenter quinta Synodus Romanique Pontifices reicerint Epistoſam, quam dicitur Ibas ſcripſiſſe, cum non ſit penitus exploratum Ibas ipſius Epistoſæ fuiſſe auctorem. Ea tamen ejusdem Ibas aut vera, aut falſa excuſatione liquet eſſe impiam, hæreticam, Neſtorianam. Tertiò probatur æqua

æqua trium Capitulorum damnatio ex illorum doctrina. Theodorus enim in Symbolo recitato Collat. 4. v. Synodi pag. 64. docet ideo non dici duos filios, quoniam Christus cum Deo Verbo habet conjunctionem, & communionem honoris, item nominationem filii & Domini, aperte denegata substantiali unionem. Lib. vi. in Joannem scribit Dei nomen Christo non convenire, nisi quatenus est Templum Dei Verbi assumptum pro salute hominis. In Evangelium Lucæ ait, Christum dici filium dilectum, solum per adoptionem in Baptismate, secundum comparationem Judaicæ adoptionis, nam & ad illos dictum est, Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes. In III. libro contra Apollinarium inquit: Non existimandum est Deum de Virgine natum esse, &c. Plura in citata Collat. v. collecta partim à Monachis Armeniæ, partim vero à Benigno Episcopo Heraclæ Pelagoniæ. In Epistola Iba, ne repetamus quæ supra de Theodoro dicta sunt, de Theodoro Mopsuesteno legitur, *Beatus Theodorus prædicator veritatis, & doctor Ecclesiæ*: de Cyrillo autem, *Cyrillus lubricavit & inventus est cecidisse in dogma Apollinarii*: & hæc profertur ratio, *quia non ponit differentiam inter templum, & habitantem in eo*. Ephesini quoque Patres dicuntur ab eodem Cyrillo veneno obcecante seducti. Epistola itaque ad Marim Persam ab Iba, ut fertur, conscripta scætet hæresi Nestoriana, atque in Cyrillum, & sanctam Ephesinam Synodum atrocissimis injuriis. Ex doctrina itaque trium Capitulorum, ex testibus fide dignissimis, & ex Quintæ Synodi auctoritate satis compertum atque exploratum est, tria Capitula servato æquitatis jure fuisse damnata.

OBJECTIONUM ENODATIO.

7. **Objeção I.** Prima objeção in trium Capitulorum defensionem potest hac ratione compingi. Damnatio trium Capitulorum facta est abrupte, inconsiderate, imprudenter, nec illam cohonestare potest Synodi v. sententia. Principio enim, ut diximus, tria Capitula damnavit Justinianus impellente Theodoro Capadoce homine Origenista, & dissidorum, quæ Græcam Latinamque Ecclesiam vexarunt, auctore. At damnatio à sæculari Principe, & illegitimo Ecclesiasticorum dogmatum judice prolata haberi nequit rata & firmissima, dolo maxime hominum improborum extorta. Quinta autem Synodus eodem Imperatore jubente coacta est, Vigilio

Romanæ Ecclesiæ Pastore refragante, & invito: qui & adversum ipsam Synodum edidit Constitutum quælibet ejus acta exauctorando. Si posterioris ævi Pontifices, ut Pelagius II. ac Magnus Gregorius quintam Synodum approbaverunt, nec viderunt Constitutum Vigili, nec deprehenderunt adversariorum fraudem, qui Vigili Synodicam Epistolam, qua tria Capitula proscribuntur, licet suppositam ac spuriam, temere actis Synodi inseruerunt. Atque ita Vigili successores errore facti comprobaverunt trium Capitulorum damnationem supposita decretali Vigili: qua in re nullatenus Romani Pontificis derogatur auctoritati, quoniam gravissima de tribus Capitulis controversia non spectat dogma Nestorianum, jam profligatum atque proscripsum, sed facti quæstionem de Theodoret, Iba, & Theodori personis aut damnandis, aut absolvendis: atque in quæstionibus istiusmodi potest Romanus quoque Pontifex induci in errorem.

Vigilium quidem non approbasse quintam Synodum, & spuriam esse præcitam Epistolam validis argumentis demonstrat eruditus Garnerius in Auct. Theod. disert. 4. pag. 535. Sunt autem quæ sequuntur. Primum in hac Epistola testatur Vigilium se diaboli dolo impulsam multa loquendo & scribendo disseruisse, ac subtraxisse se à fratrum communione: quæ Vigili integritatem, animique constantiam plurimum dedecent. Ad hæc ait tunc factam pacem Ecclesiarum; quod liquet esse falsissimum. Deinde cum Vigilium paulo ante ediderit adversus v. Synodum Constitutum, hoc rescindendo levissimi animi, nimis in mutanda sententia facilitatis præbuisse indicia. Præterea ait secutum à se exemplum Augustini, qui propria scripta retractavit: cum non sit instituenda inter Ecclesiæ Caput, privatamque doctorem comparatio. Accedit, quod Justinianus Sacra data Chalcedone pridie Idus Julias anno 553. jussit Vigili nomen è sacris deleri diptychis, eundemque Vigilium quinquennio detinuit exilio, ad annum scilicet 558. ut scribunt Halloixius, Sirmondus, Lupus apud Norisium cap. 8. Inficiatur quidem ipse Norisius Vigili exilium: at Pagius ad annum 553. num. 23. demonstrat oppositum, cum ex Liberato, qui in fine Breviarii ait depositos, & in exilium missos quintæ Synodo, non consentientes, capite autem 22. scribit Vigilium ab hæresi fuisse afflictum: tum ex præcitata Justiniani Sacra, qua Patribus Concilii præcepit, ut à diptychis Vigilium dispungerent. Atque

8.
Responso
Garneii.

ex

ex his liquet nunquam Vigilium quintam Synodum approbaſſe.

9.
Reſponſio
Auctoris.

Reſp. minime nos propugnare juſtam trium Capitulorum proſcriptionem ob Juſtiniani Imperatoris edicta, quæ tamen excuſat ex parte optima reducendi ad communionem Acephalos intentio, damnat tamen uſurpata convocandi Synodum invito Pontifice juridiſſio, & inhumana erga Vigilium, ſæva, & violenta tyrannis: ſed illam proſcriptionem defendimus ob Synodi quintæ auctoritatem, firmiſſimumque Apoſtolicæ Sedis judiciū. Laudatæ Synodi celebrationem factam Vigilio refragante legitimam non fuiſſe fatemur: poſt Romanorum Pontificum approbationem, non eſſe recipiendam negamus. Falfum eſt cauſam trium Capitulorum inconfiderate ac tumultuarie peractam. Perleſta enim fuerunt innumera Scriptorum Theodori fragmenta, producta teſtimonia, reviſa præcedentium Conciliorum acta, & habita rerum omnium accurata inquiſitio. Garnerius ipſe diſſert. 3. de fide Theodoretæ p. 465. acerrime illos redarguit qui aſſerunt canones, ſive trium Capitulorum anathematismos aut adulatorie ex Juſtiniani ſcripto deſumptos, aut temere conditos cauſa non attente diſcuſa. Ac ſufficit, ut id perſpiciatur, oculis in Codicem memoratæ Synodi conjicere. Cur Virgilius *Conſtitutum* pro tribus Capitulis emiſerit, & in varias ſententias viſus fuerit diſtractus, docet in Epift. ad Episcopos Iſtriæ Pelagius II. pag. 265. quoniam ſcilicet, *Latini homines, & gratitatis ignari errorem tarde cognoverunt*: unde Pelagius infert tanto eis celerius eſſe credendum, quanto eorum conſtantia, quousque verum cognosceret, à certamine non quievit. Loquitur autem de Vigilio, eique adherentibus Episcopis, quorum exemplum ad pervicaciam propriam excuſandam Antiftites Iſtriæ aſſerebant. Nichil præterea in Vigilio invenitur, quod honeſtum non ſit, opportunum, ac prudentiſſimum. Dum *Judicatum* edidit, proſcripſit cum tribus Capitulis Neſtoriana dogmata ſalvo jure Synodi Chalcedonenſis. Quid magis directum & conſonum æquitati? Si emiſit *Conſtitutum*, per id temporis pactis conditionibus non ſervatis celebrabatur Synodus, fovebantur inter Græcos, Latinosque diſſidia; cumque ſæpenumero ad Eccleſiarum pacem conducatur, ſi proſcriptis hæreſibus humaniter agatur cum auctoribus, præſertim vita ſunctis in fidelium communionem, ægre ferentibus permultis damnari Theodorum, qui obierat in pa-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

ce Eccleſiarum, & Theodoretam & Ibanam à Synodo Chalcedonenſi abſolutos, ſperabat Virgilius eo *Conſtituto* tumultus compeſcere, præſcribens ut jam damnato Neſtorianismo nihil innovaretur. Poſtquam verò Vigilii *Conſtitutum* hæc non produxit, & Theodoretæ ac Theodori nomen indices audaciores reddebat Origeniſtas, Neſtorianos, atque Schismaticos, neceſſum fuit tria Capitula proſcribere, quod fecit laudatæ Epiftola Synodica; & etiam Synodum approbare, quod præſtitit altero *Conſtituto*, proximo anno 554. Nec unquam in dogmate Virgilius à ſe ipſo diſſenſit; nam tria Capitula jam damnaverat in *Judicato* anno 548. *Conſtitutum* vero, quo exauctorabat acta v. Synodi editum œconomix cauſa, & pacis conſilio, nec facta damnatione Synodali trium Capitulorum, provide prudenterque reſcivit. Ipſum autem *Conſtitutum* neque in Synodo lectum & diſcuſſum fuit, neque tria Capitula judiciū peremptorio ac definito damnabat, ut demonſtrat vir doctiſſimus Joſeph Auguſtinus Orſi lib. 1. de Rom. Pontif. Auct. cap. xx. art. 2. & 3. in eo quippe de perſonis tantummodo acſitatum eſt, neque aliquid ſub anathematis poena proſcriptum. Quod vero ſcribit Halloixius, hoc *Conſtitutum* ignotum fuiſſe Pelagio II. falſum evincitur ex hujus reſponſione ad Episcopos Iſtriæ ſuperius citata, & pluribus reſutatur à Noriſio de v. Synodo cap. 1x. ſ. 4.

Approbatam v. Synodum à Vigilio non ſolum conſtat ex Synodica ejus epiftola eruta anno 1276. è vetuſto Codice Vaticano à Leone Ginommo, ſed etiam ex *Conſtituto* edito à Baluzio, de quo ſupra, ex Epiftola Pelagii II. & ex antiquorum omnium conſenſu; unde concedi poſſet ſpuriam eſſe præcitatam Epistolam, neque hinc aliquid adverſum v. Synodum concluderetur. At quoniam nihil probant Garnerii conjectura, brevi illas reſellam. Principio falſum eſt ſcripſiſſe Vigilium ſe à diabolo fuiſſe impuſſum; cum aſſerat tantum ſuadente humani generis inimico plures proſcriptum ſuum implere ſtudiſſe, etiam nomine ipſius Vigilii: unde coactus fuerat multa loquendo, & ſcribendo diſſerere. Vide cit. Tom. vi. Conc. pag. 239. Deinde aſſerendo pacem tunc eſſe factam, nihil falſi narravit; non quod rediſſent ad communionem cum Orientalibus Episcopi Illyrici, & Africae, ut ſentit Natalis Alexander in Synopſi H. Ec. Sæc. vi. art. 9. conſtat enim diu ſchismata viguiſſe, ſed quia in v. Synodo communi, & generali anathema

16.
Virgilius 5.
Synodum
approbavit.

inſiſſit
non
non
non

T

te

te rejeſti ſunt Origenes, & Theodorus Mopſueſtias Episcopus, ut inquit Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabæ, citatus Act. 1. ſeptimæ Synodi: quo in loco Cyrillus etiam aſſerit *quatuor Patriarchas* concordi animo damnationem hanc approbaſſe. Ad tertium dicimus *Conſtitutum* Vigilii, ſi ſpeſtentur rerum circumſtantiæ, non eſſe levis animi argumentum, ſed prudentiſſimam vigilantiffimi Paſtoris curantis pacem Eccleſiarum œconomiam, ac ſimul Sedis Apoſtolicæ adverſus illos, qui abſque illius auctoritate œcumenicam Synodum congregant, æquiſſimam proteſtationem, ut dictum ſupra. Quod ſequitur nimium eſt futile; quoniam retractare *Conſtitutum*, in quo diximus latam non eſſe peremptoriam ſententiam, & in hoc imitari beatiſſimum Auguſtinum, non infringit Apoſtolicæ Cathedræ firmitatem, ſed comonſtrat Vigilii humilitatem, ſapientiam, ac ſedulam veritatis perquiſitionem: quamquam facta mentione Auguſtiniſum retractationum, hæc de ſe Vigilii proloquitur gravi ac Pontifice digna oratione: *Nos quoque ſimiliter illis exemplis incitati, in controverſia trium Capitulorum ſupra memoratorum nunquam deſtitimus, quin inveſtigaremus quid de prædictis capitulis in Patrum noſtrorum literis verius inveniri poſſet; quibus verbis conſtat exemplum Auguſtini ad ſignificandam potius aſſiduam rerum inſpectionem, quam priſtinæ revocationem ſententiæ, fuiſſe à Vigilio productum.*

II.
De Sacra Juſtiniani non conveniunt eſu-dii.

De *Sacra* Juſtiniani data pridie Idus Julias Chalcedone, ac de nomine Vigilii deletio è ſacris diptychis, ejuſque exilio, non conveniunt eruditi. Baluzius qui Juſtiniani literas ſeptimæ Collationi inſeruit, eas enim adinvenit una cum Præfatione Constantini Quæſtoris habita in eadem Collatione, in qua Imperatoris juſſu literæ Patribus exhibitæ, & lectæ fuerunt, necnon Pagius ad an. 553, genuinas agnoſcunt; & idcirco idem Pagius recedit à ſententia Noriſii negantis Vigilium deportatum fuiſſe in exilium. At argumenta plura evincunt *Sacram* illam Juſtinianeam eſſe adulterinam ac ſpuriam, atque illud in primis, quod legi non potuit Conſtantinopoli VII. Kal. Junias Epistoſta data pridie Idus Julias ejuſdem anni Chalcedone, nec ejuſdem Epistoſta mentio fiat in Collatione VIII. ubi ſingula præcedentia Acta commemorantur, neque in ulla Conciliorum editione ante Baluzium, neque in aliquo veruſto Codice; quod in ea denique falſum narretur, Vigilium ſcilicet trium

Capitulorum defenſores à ſua communione repellere, quod nec Juſtinianus Synodo ſignificaverat, cum id obſtaret potius, quam conferret eorundem Capitulorum tanta anxietate animi quæſitæ condemnationi: de qua re legi poterit Deſenſio diſſert. Noriſianæ cap. 6. & P. Orſi cit. Capit. xx. art. 3. Atque ita perſiſtit ſententia Noriſii improbantis exilium Vigilii, nam Liberatus in ſine Breviarii, ubi de exilio loquitur, Vigilii non meminit, aſſictumque à Juſtiniano ante abſolutam quintam Synodum nullus negat. Verum quidquid ſit de Juſtiniani *Sacra*, & de exilio Vigilii, omni procul dubio Juſtinianus anno 554. erat animo erga Vigilium amico, ut probat ex ſanctione ejuſdem Imperatoris recitata poſt Novellas eximius Noriſ: ideoque Vigilii anno 554. Synodum confirmaverat: quod ad præſens ſufficit inſtitutum.

Dices: At damnationi trium Capitulorum, tamenſi in quinta Synodo peracta ſit, poſſumus refragari. Primo quia hæc quæſtio non circa dogma verſatur, ſed circa factum; in quo etiam Generalis Synodus, & Summus Pontifex errare poſſet. Scribit enim lib. 2. Ep. 36. Greg. Magnus, in v. Synodo *nihil actitatum de fide, ſed de Capitulis quibusdam extra fidem, ac de perſonis tantum.* Deinde idem Gregorius literis ad Conſtantium Episcopum Mediolanenſem, qui reducere conabatur ad communionem Eccleſiæ reginam Theodelindam ſeductam à trium Capitulorum propugnatoribus, inquit *recte factum, quod Conſtantius ad Reginam non tranſmiſerit Gregorii Epistoſtam, pro eo quod quinta Synodus in ea nominabatur, cum inde Theodelinda potuiſſet ſcandalizari: unde aliam idem Gregorius Epistoſtam miſit, in qua ſolummodo quatuor Synodi laudabantur.* Cenſuit ergo Gregorius diſſimulandum eſſe, ſi quis nolit Quintam Synodum, ac trium Capitulorum damnationem recipere. Præterea non ſolum Iſtriæ Episcopii, verum etiam Eccleſiæ Hiſpaniarum, quæ ſervabant cum aliis Eccleſiis communionem, diu Quintam Synodum repudiarent: quod propterea etiamnum videtur tolerandum.

Reſp. Hanc de tribus Capitulis quæſtionem non eſſe de Catholico dogmate, quatenus non pertractat abſolute de fide Incarnationis, aut de hæreſi Neſtoriana, jam proſtigata, & proſcripta; ſed eſſe de *facto dogmatico*, in quantum verſatur circa libros ſcatentes eadem hæreſi, & circa perſonas ipſius hæreſeos diſſeminatrices. Ac in *factis dogmaticis* Apoſtolicæ

12.
Urgetur ob-
jectio.

13.
Reſponde-
tur.

ſtolicæ Sedis iudicium eſſe inconcuſſum, peremptorium, irreformabile oſtendimus ex hac quoque trium Capitulorum diſcuſſione poſtremo Capite de H. Janſeniana. Poſtquam ergo latam à v. Synodo ſententiam firmavit Vigilius, ei cui-libet fidelium erat accedendum, nec uli contraire fas erat. Quoniam tamen, ſi Eccleſiæ omnes impium dogma reſelant, non adducitur in magnum diſcrimen fides orthodoxa; ideo Vigilius principio obſtiterat trium Capitulorum damnationi; eaque proſcripſit, ubi comper-tum habuit poſſe ex illorum pervicaci de-ſenſione recifa errorum portenta iterum germinare. Ob eandem cauſam ajebat Magnus Gregorius in v. Synodo non ac-titatum de fide, & *diſpenſative*, atque ad tempus permittit ne reginæ Longobar-dorum Theodelindæ, quam alias con-ſtabat piſſimam eſſe & catholicam, v. Synodus commendaretur. Idem cum Hiſpanis ſervatum eſt, cauſâ œcono-miæ, & prudenti diſpenſatione: nam ſi v. Synodum repellendo tentaffent inſtau-rare damnatas hæreſes, debuiffent ad il-lam recipiendam Eccleſiaſticis cenſuris compelli. Cæterum Gregorius teſtatur, ſe Quintum pariter Concilium venerari; atque iſtud tanto certioris eſt auctori-tatis, quanto poſt diurnam Schismati-corum repugnantiã annitentibus ſum-mis Pontificibus, & omnibus, quæ ob-ſciebantur, diſcuſſis, comper-tum eſt à Vigilio firmatum, & ubique terrarum receptum eſt: quod non diſſitetur Gar-nerius Diſſert. 3. de fide Theodoretipag. 465.

14.
Objicitur 2.

Secunda argumentatio erit in deſen-ſionem Theodori Mopſueſtini, ac primi Capituli. Et primo proferri poſſunt complurium in laudem Theodori reſti-monia, præſertim Joannis Antiocheni in Epift. ad Neſtorium, Facundi Hermi-anenſis in trium Capitulorum deſenſio-ne, & Iſidori Hiſpalenſis de Viris illu-ſtribus.

15.
Reſponde-
tur.

At ad hæc reſpondet Summus Ponti-fex Pelagius II. *Plus Synodo prima Ephesine, plus Cyrilli libris, plus Hefy-chii, quam aliis commodandum.* Addit laudatum à Joanne Antiocheno, dum *ejus error occultus adhuc eſt dubius fuit;* ſed poſtea *omnium pene magnorum Pa-trum ſententiis, velut immanem beſtiam, quaſi crebreſcentibus jaculis,* fuiſſe con-foſſum. Profert & exemplum Origenis, quem laudarunt Gregorius Nyſſenus, Hieronymus, & Eusebius, conſtat ta-men nihil *Origene in Hereſiarcbis inventi-re deterius.* Addimus perpauca: ac pri-mum Joannem Antiochenum aliquando *R. P. Berti Theol. Tom. V.*

errore facti deceptum adhaſiſſe Neſto-rianis, & Ephesine Synodum oppugnaſ-ſe, quod ſupra vidimus; deinceps Theo-dorum magnam ſibi laudem comparaviſſe Apollinarium infeſtando, quamvis in oppoſitum errorem impegerit: tum Fa-cundum Hermianenſem fuiſſe acerrimum trium Capitulorum deſenſorem, ut li-quet ex duodecim libris ab eo conſcrip-tis, completis tamen anno 548. an-tequam tria Capitula damnarentur, ut teſtatur Garnerius: Iſidorum denique & libros Facundi perlegiſſe, & erraſſe quo-que ſcribendo Theodorum purgatum in Concilio Chalcedonenſi, in quo nihil actum de ipſo Theodoro.

Præterea objici poteſt, ſemper Theo-dorum tanquam Catholicum audiſſe, & nunquam è ſacris Mopſueſtenæ Eccle-ſiæ diptychis fuiſſe expunctum. Enim-vero diptycha perleſta in Synodo Mo-ſpueſtena anno 550. ſuppoſita ſunt, neque enim extabat in iis nomen Macedonii qui interfuit, & ſubſcripſit Nicænæ Synodo, ſicut nec Meletii, nec Auxentii: unde Garnerius recte aſſeruit vetera Eccleſiæ Mopſueſtenæ diptycha ſuppoſitis novis deperdita, tempore, quo Cnaphæus pul-ſo Calendione invaſit Eccleſiam Antio-chenam. Etiam edictum Theodoſianum contra Theodorum eſt conſictum & ſpu-rium; ſiquidem tertia parte Concilii Ephesine cap. 45. extat idem edictum abſ-que nomine Theodori. Ad hunc ergo damnandum prolata ſunt à malevolis ad-verſariis apocrypha monumenta.

Reſp. Diptycha Eccleſiæ Mopſueſte-næ perleſta anno 550. fuiſſe vetera, & genuina; probata quippe fuere nationa-li Synodo, & ſacramento Martyrii preſ-byterorum provectiſſimi: cujus aliorum-que patrum fidem inique Garnerius vel-licat, dum divinans, nullaque fretus ra-tione inquit ſuppoſita nova diptycha Cna-phæi tempore. Macedonius à fide Ni-cæna, quam pobarat, deſecit, & ſub-ſcripſit anno 345. Sardiceni Arianorum Conciliabulo. Auxentius unus extat in diptychis; alter hujus nominis dicendus eſt aut Neſtorianus, aut Arianus. Me-letium pariter Neſtorianum fuiſſe liquet ex Collectione Baluziana Episto-larum Synodicon cap. 92. Horum ergo nomina, quemadmodum Theodori, in diptychis non debebant adſcribi. Cur in lege Au-guſtorum perleſta in Concilio Ephesine non reperiatur nomen Theodori, me la-tet: fortaliſſis tunc neceſſarium non vi-debatur mentionem facere hominis vita functi. Deceſſerat enim Theodorus an-no 427. ut demonſtrat Noriſius lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. 4. affirmatque etiam Gar-nerius

16.
Objicitur 3.

17.

Reſponde-

tur.

T 2

rius

rius in Auctario Theodoretii differt. 1v. §. 5. sive anno 429. ut contendit Pagius ad annum 427. num. xii. In lege autem Augustorum altera, quæ extat etiam in Actis Concilii Chalcedonenfis, expresse Theodorus commemoratur.

18. Profertur ad hæc præcipua pro Theodoro defensio. Iniquum videtur præclarum Antistitem, qui in Ecclesiarum communione fati cessit, anathemati subicere. In mortuos enim sævire nimia videtur impietas, præsertim cum adversus Theodorum nec Proclus, nec Cyrillus anathema intorserint. Pervulgatæ huic argumentationi robor adjicimus; nam Patres v. Synodi ad damnandum Theodorum vita functum inducti sunt momenti frivolis & levissimis. Præcipua, quæso, expendamus. Protulit Eutychius Josæ factum, qui ossa eorum, qui vitulis immolaverant, post mortem effodit atque combussit, 4. Reg. xxiii. 16. At Josæ exemplum non est ad rem; nam qui vitulis immolabant, non decesserant in pace Ecclesiæ, ut observat Lupus differt. de v. Synodo Cap. 2. Et tamen Evagrius lib. 4. cap. 38. pag. edit. Valesianæ 413. scribit, *Hoc ab Eutychio aptissime dictum esse cuncti qui aderant censuerunt.* Sextilianus produxit canonem 81. Ecclesiæ Africanæ, quo dicitur anathematizandum Episcopum post mortem, *si hævedes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos Ecclesiæ prætulit:* quod, tamen Natalis Alex. censet validissimum argumentum, nullius est roboris: nam Episcopum condens vetitum testamentum juxta Cyprianum. Ep. 66. ad Furnitanos, & juxta Canonicas Afrorum sanctiones decedebat prævaricator, ac statutum Concilio erat, ut si quis hoc fecisset, *non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione ejus celebraretur,* inquit Cyprianus pag. 246. In cassum itaque tam exemplum Josæ, quam canon Africanus adversus Mopsuestenum fuerunt producta. Affirmavit Benignus Heraclensis *ex Ecclesiastica Traditione posse aliquem propter impia conscripta anathematizari post mortem,* cum traditio evincat oppositum. Nam Dionysius Alexandrinus, auctore Eusebio lib. vii. H. Eccl. cap. 24. non ausus est damnare Nepotem Episcopum, qui tradiderat prava dogmata, sed ex hac vita in Ecclesiæ pace migraverat. Epiphonio volenti damnare Origenem respondit Theotimus apud Socratem lib. 6. cap. 11. nequaquam fas esse in mortuum desævire. Ipse Vigilus in *Constituto*

auctoritate Gelasi, & Leonis asserentium Ecclesiæ solummodo potestatem esse ligandi, aut solvendi viventes, quoniam Petro dictum est, *Quodcumque ligaveris super terram, &c.* ajebat Theodorum non esse anathematizandum, ut revera non anathematizaverant Patres Chalcedonenses, & Ephesini. Joannes etiam IX. adversus Stephanum VII. qui damnarat Formosum in pace Ecclesiæ defunctum inquit: *Quod nunquam decessorum nostrorum temporibus factum fuisse traditum est, penitus abdicamus.* Alia plurima profert Lupus cit. loco: at hæc sufficienter commonstrant Patres Quintæ Synodi in Theodoro damnando vetustam Ecclesiæ disciplinam, ac traditionem violasse.

Resp. Benignum Heraclensem negavisse in v. Synodo, quod Theodorus in pace Ecclesiarum obierit: *Ille enim, inquit, in communione, & pace Ecclesiarum defunctus est, qui usque ad mortem recta Ecclesiæ dogmata & servavit, & prædicavit: quod vero Theodorus non servavit & prædicavit recta Ecclesiæ dogmata, certum est ex ejus blasphemis.* Imo damnatum jam Theodorum innuerunt in Quinta Synodo Patres omnes, dum perlectis impio ejus Symbolo, excerptisque quamplurimis, exclamarunt: *Hæc jam condemnavimus, hæc jam anathematizavimus, &c.* Porro, etsi non expresse, Theodorus cum Nestorio damnatus fuerat, cum eadem sit utriusque doctrina, & si Theodori nomini aliquandiu Patres perpercerunt, non poterant non illum execrari, cum illius immodica celebritate, & injusta commendatione hæresis Nestoriana contritum caput ausu temerario erigeret. Quare damnatio Theodori non fuit in demortuum impietas, sed dissimulata, nec ulterius ferenda nequitia necessaria improbis adoratoribus exprobatio. Atque hac responsione diluuntur omnia argumenta, quæ videntur probare neminem in Ecclesiæ communione defunctum posse anathematizari post obitum.

Falsum præterea est, non posse impium à communione fidelium, posteaquam factis cessit, repelli. Siquis enim post mortem absolvi potest & declarari orthodoxus, cur non subijci tanquam hæreticus anathemati? Recte Benignus adversus Theodorum universæ Ecclesiæ protulit traditionem. Quæ enim Synodus Valentinum, Marcionem, Basilidem, aliosque primi & secundi sæculi hæreticos, nisi postquam decesserant, condemnavit? Inveni-

19. Responde-
tur.

20. Mortui quæ Anathematizari possunt.

Invenimus anathematizatum poſt mortem Dioſcorum in Schiſmate contra Bonifacium II. electum, atque Theodorum ipſum damnatum à Rabula Edeſſeno, & expunctum ex diptychis Eccleſiæ ſuæ. Pelagius II. in Epiftola ſuperius citata etiam à Synodo Ephefina Theodorum anathematizatum affirmat: *Nam, inquit, cum ab ejus diſcipulis dictatum ab eo Symbolum fuiſſet prolatum, illico à ſanctis Patribus cum auctore damnatum eſt.* En Theodorus, auctore Pelagio, à Synodo Ephefina recepta à trium Capitulorum defenſoribus, anathematizatus poſt mortem. Addit Pelagius dignam Romano Pontifice ſententiam: *Si Jeſum Dominum ac Deum noſtrum poſt mortem Theodorus damnavit; cur Theodorus, qui tot blaſphemias Redemptori noſtro hoſtis extitit, non debet anathematizari poſt mortem?* Accedunt enucleata teſtimonia Auguſtini in eadem quinta Synodo lecta, & probata, ex Collat. 3. Carthag. cap. 587. de Unit. Eccleſiæ cap. 2. & ex libro 111. contra Creſconium cap. 35. & 39. In hoc adverſus Creſconium Opere, priori loco ait S. Pater: *In hac communione ſi fuerunt, quos neſcio traditores, cum eos demonſtraveris, & carne, & corde eos deteſabor: nequaquam tamen à vivis in ejuſdem Eccleſiæ ſancta unitate manentibus propter mortuos alienabor: & poſtremo loco, Judicium non tantum de vivis, ſed etiam de mortuis haberi poteſt: licet enim ſit mortuus qui peccavit, nunquam illud morietur quod admittit.* Nec minus perſpicua ſunt alia Auguſtini loca, quibus perlectis nihil aliud Patres ad damnandum Theodorum expetiverunt; tanti valere ſingulis viſa eſt Doctoris præſtantiffimi auctoritas: ut adnotatum quoque in Florentina Synodo ſeſſ. VII. Atque ex his liquet poſſe impium etiam poſt mortem ab Eccleſiæ communione repelli.

21.
Non obſtant
Argumenta
oppoſita.

Neque oppoſitum evincunt argumenta contraria. Exemplum enim Joſiæ prolatum ab Eutychio, nec in Actibus Synodalibus inſertum eſt, erratque Evagrius ſcribens viſum iis qui aderant aptiſimum; quamvis & id concedi poteſt, ſi cum Benigno Heraclenſi dicamus Theodorum in pace Eccleſiarum non obiſſe. Canon pariter Africanus à Sextiliano productus nulla legitur exceptus Synodi approbatione. Nepotis Arſenoitis Epiſcopi exemplum non eſt ad rem, is enim propugnauerat errorem Millenariorum nondum ætate ſua ab Eccleſiâ proſcriptum; at Theodorus tradiderat uſque ad ſeneſtam nefarias blaſphemias damna-

tas in Ebionæis, atque Samofatenſibus. Cyrillus & Vigilus humanius cum Theodoro ſeſe gerebant, quando ignorabant hæreticos jaſtato Mopſueſteni nomine fieri pervicaciores: ſemper tamen Theodorum *implicite* anathematizabant, dum damnabant Neſtorianismum; ac perſpecta hæreticorum machinatione, etiam mortuum anathemate percufferunt; Cyrillus quidem in lib. *De eo, quod unus eſt Chriſtus.* Vigilus autem in ultimo *Conſtituto.* Origenem damnatum poſt mortem ante Edictum Juſtiniani, etiam ab Epiphania in Epift. ad Joannem Jeruſolym. & *ab omni tam Orientis, quam Occidentis Eccleſiâ* hæreticum denuntiatum, ut inquit 2. Apolog. contra Rufinum S. Hieronymus, invicte probat in diſſert. de v. Syn. cap. 2. Noriſius, quare Theotimus nimia uſus eſt in Origenem comitate. Dum Sanctus Leo, Gelafius, alique ſcribunt Eccleſiam neminem abſolvere aut damnare poſt mortem, tantum aſſerunt deſunctos præmium, aut pœnam conſecutos neque ſolvi à peccatis, neque ligari; ſed quemadmodum ii, qui dum viverent doctrinæ ac probitatis ſpecimen præbuerunt, poſt obitum ab Eccleſiâ ſacrificiis juvantur, & commendantur laudum præconio: ita æquum eſt illos, qui nefariis conſcriptis fidem peſſumdederunt, privari poſt mortem ſanctorum communione, proſcindi maledictis, & cum heterodoxis repelli. Cum mortuis neque illud iudicium exerceri poteſt, quod partium conflictatione, atque interrogationibus & reſponſis peragitur: neque præcipitanter ac temere, ut in Formoſum fecit Stephanus, pronuntiantum: quamobrem Stephanus à Floardo dicitur

*Durus qui noſtris, propriis ac durior inflat:
Sæva quidem legat vivis, truciora ſepultis;
Folconemque minis, Formoſum con-
cutit actis.*

Sed Formoſi hiftoriam complecti hac diſſertatione non vacat. Legi poteſt Baronius, & Pagius ad annum 897. Nat. Alex. in H. E. Sæc. IX. art. 13. & 14. Auxilius apud Morinum P. 2. de Sacris Ordinat. Papebrochius in Propylæo, Sandinus, &c.

Argumentum tertium eſt in deſenſionem II. Capituli, ſcilicet Scriptorum contra Cyrillum Theodoretum. Nam ſi hunc abſolverat, ſuæque Sedi reſtituerat ſancta Synodus Chalcedonenſis, quomodo

22.
Obſicitur 5.

T 3

non

non violato hujus œcumenicæ Synodi jure poterat subire iuste evibratum anathema?

23.
Respondetur.

Verum nil concludit isthæc objectio. In v. enim Synodo nil contra Theodoretum personam aditatum, sed contra impia ejus scripta adversus anathematissimos Cyrilli: quæ scripta ipsemet Theodoretus *implicite* condemnavit, dum in Synodo Chalcedonensi præalta voce dixit anathema Nestorio, & cuicumque neganti beatissimam Virginem esse Deiparam. Patres quippe Chalcedonenses illum non aliter suscepissent, nisi prius anathematizasset Nestorium, & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit defendens eas, inquit Patres v. Synodi collat. 5. pag. 130. Hinc Pelagius II. citata epistola pag. 276. objectionem ita retundit: *Neque enim Theodoretum omnia scripta damnamus, sed sola, quæ contra duodecim Cyrilli Capitula, sola, quæ contra rectam fidem aliquando scripsisse monstratur; quæ tamen & ipse damnasse cognoscitur; qui in sancta Chalcedonensi Synodo vera confessus invenitur.*

24.
Objicitur. 6. Si opponas: Jam ergo Theodoretus impia dogmata proscriperat, jam à plenaria Synodo fuerat absolutus. Quid opus erat hunc iterum movere lapidem, ac tantas ciere procellas?

Et Respondetur.

Verbis Vigiliæ in *Constituto* num. XXVII, pag. 310. respondebo: *eo quod Nestoriani sub ejus Episcopi nomine, qui à beata recordationis Leone Papa, & à sancta Chalcedonensi Synodo legitur fuisse susceptus, eadem scripta ad adstruendum sui erroris videntur addibere suffragium, non aspicientes quod non solum sancti Patres in Chalcedone congregati damnato Nestorio cum suis dogmatibus, & ista damnaverint, sed etiam ipse Episcopus Theodoretus omnia dicta, quæ beati Cyrilli in Ephesina prima expositis videbantur contraire dogmatibus, in Chalcedonensi Synodo aperta professione respuevit. At de Theodoro plura cap. præcedenti.*

25.
Objicitur 7.

Postrema in patrocinium III. Capituli, sive Epistolæ, quæ dicitur Ibæ, argumentatio erit istiusmodi. Ibas in Chalcedonensi Synodo, quamquam Act. x. lecta fuerit ejus ad Marim Persam Epistola, declaratus est Orthodoxus, atque sedi suæ restitutus. Non poterat ergo salvo jure Concilii Chalcedonensis ejus Epistola à Synodo v. proscribi.

26.
Respondet Natalis Alexander.

Respondet Natalis Alexander I. in Synodo Chalcedonensi Ibam declaratum orthodoxum, non propter Epistolæ dogma, sed propter contestationem ab eo factam, & comprobata ex actis Syn-

nodi Beritensis quod consensisset pacinaciter Cyrillum, & Orientales inita, & anathematizasset Nestorium. II. Omnia acta judicialia peracta post actionem sextam, & post fidei definitionem conscriptam, nullius penitus firmatis fuisse, quia Legati Apostolicæ Sedis ad hoc tantum fuerunt directi, ut excisis hæresibus catholicæ essent fidei defensores. Ita nimirum scribit S. Leo in Epist. ad Joannem Antioch. & similia ad Episcopos Istræ Pelagius II. Respondet 3. non fuisse de Epistola Ibæ idem Patrum singulorum judicium, nam licet Maximus Antiochenus dixerit etiam Epistolam Ibæ esse catholicam, alii tamen non Epistolam, sed solum Ibam ob anathematizatum Nestorium Orthodoxum declararunt, alii restituendum dixerunt, quoniam etiam ii suscipiendi sunt, qui ab hæreticis revertuntur. Hæc autem omnia verissima sunt, & constant ex Actis Chalcedonensibus: sed plura falsa supponunt, scilicet Patres Chalcedonenses judicasse Epistolam esse Ibæ, de hac minime pronuntiasse illam hæreticam declarando, ut humaniter exciperent ipsum Ibam suscipientem Synodum Ephesinam, & anathematizantem errores Nestorii, saltim Maximum Epistolam illam judicasse orthodoxam. Omnes, quotquot legi, in eadem opinione versantur, etiam nosser Lupus in Appendice ad Synod. Chalced. Act. 9.

27.
Responsio Auctoris.

Mea tamen sententia est, Ibam fuisse in Synodo Chalcedonensi absolutum, quia nunquam ejus Adversarii demonstrare potuerunt ipsum revera fuisse auctorem Epistolæ ad Marim Persam, & aliàs evidens erat tandem anathematizasse Nestorium; illam tamen Epistolam directe contrariam definitioni Synodi Chalcedonensis semper Ibam à se conscriptam negasse, & neminem, nec Maximum Antiochenum, illam existimasse Catholicam: atque defensores trium Capitulorum, sicut ex absolute Theodoretum subdole etiam ejus scripta contra Cyrillum contendebant fuisse approbata, ita ex restitutione Ibæ callide suscepisse patrocinium etiam Epistolæ ad Marim, eidem Ibæ attributæ: ipsum denique Ibam hanc Epistolam in Synodo Chalcedonensi saltim implicite proscripsisse, quemadmodum, ut supra diximus, Theodoretus quoque damnasse cognoscitur quæ scriperat contra duodecim Cyrilli Capitula. Hæc si demonstravero, nihil in hac controversia remanebit arduum ac perdifficile.

Hæc

probat.

Hæc autem evidenter probo collatione Actuum Synodicon, & *Constituti* Vigiliani. I. Act. ix. Chalced. Ibas libellum obtulit significans se ab *Eutyebete injustitiam & falsa figmenta perpeffum*, Ephesi sub Dioscoro *falsam accusationem* pertulisse, inventum *innocentem ab illatis sibi calumniis*, constare ex Actis à Photio, & Eustathio subscriptis se plane fuisse purgatum, suamque Orthodoxam fidem constare testimonio omnium Edeffensorum Clericorum. Cum ergo hæc omnia perpeffus fuerit ob Epistolam ad Marim Persam, *Evidentissime declaratur*, inquit Vigilii in *Constituto* num. 11. à *sæpedito Iba Episcopo memoratam ad Marim Persam Epistolam, quia sut fuerat, denegatum*. II. Cum producta essent Acta Ecclesiæ Edeffensæ, & Photius & Eustathius vera ac genuina esse testati fuissent, ex his apparuit Ibas se purgasse exhibita *professione rectæ fidei*, & ad satisfactionem eorum, quæ objiciebantur, hanc ab eo exactam promissamque satisfactionem, ut in Ecclesiæ Edeffensæ alloguo manifeste anathematizaret Nestorium, ac profiteretur se credere omnia, quæ placuerant Ephesinis Patribus, & quæ continentur in literis Conventionis inter Joannem Antiochenum, & Cyrillum Alexandrinum. At quid necessum erat, inquit Vigilii num. v. de *Orthodoxæ fidei sinceritate quid sapiebat scripto deponere*, nisi vitasset *perfidia maculam* in ipsa Epistola, quæ *objecta fuerat*, clarescentem? III. In *Judicatio* Photii, & Eustathii extabat Ibas fuisse *falsis accusationibus impetitum*, ac propterea Ibas hoc *Judicatum* produxerat; atque ideo tale de Iba prolatum fuerat *judicium*, quia accusatores interesse noluerunt, & Ibas aperta confessione anathematizavit Nestorium. Eatenus ergo Photius & Eustathius declararunt Ibas Catholicum, quia comprobatur non fuit esse illum revera auctorem Epistolæ ad Marim Persam, & ex alia parte anathematizando Nestorium, & approbando decreta Ephesina rectam fidem profitebatur. Vide *Constitutum* Vigilii num. VII. Præterea Patres Chalcedonenses hac Ibas justificatione non contenti, Act. x. relegi mandarunt accusationes adversus Ibas, & audiri Maran, & Theophilum; cumque accusatores assererent Ibas non semel appellasse hæreticum S. Cyrillum, respondit hæreticum appellasse tantum ante Synodum Ephesinam, cum audiebat tanquam Apollinarista, neque absolute, sed nisi recepisset Synodum Orientalem. Quomodo ergo poterat Ibas suam fateri Epistolam, in qua

post Ecclesiarum unionem scriptor, quisquis fuerit, Cyrillo obloquitur, Synodumque Ephesinam vilipendit? V. Cum Maras eadem Act. x. objecisset Ibas oblocutum Cyrillo, decretisque Ephesinis etiam post initam pacem Ecclesiarum, atque ad hoc comprobandum produxisset Epistolam ad Marim Persam, & hæc in sacro Confessu perlecta esset; quid tum Ibas? Epistolamne suam agnovit? Ita Patres allocutus est: *Jubeat vestra Clementia relegi & literas Clericorum Edeffensorum, ut cognoscatis quia & ab his, quæ mihi illata sunt alienus exiſto, & violentiam sum perpeffus*. Ostendit ergo, inquit Vigilii num. xii. *se per omnia alienum & ab aliis, quæ præcedenti loco ei objecta sunt, & ab Epistola ad Marim Persam scripta, quæ statim relecta fuerat*. VI. Cur Ibas relegi curavit Epistolam universi Cleri Edeffensini contestantis illum esse Orthodoxum, Synodum Ephesinam probare, revereri Cyrillum, & nunquam ex ejus ore se audivisse blasphemiam illam, *Non invidio Christo facto Deo, quoniam & ego, si volo, possum fieri secundum illum*; quæ etiam blasphemia Ibas objiciebatur: cur inquam, hæc relegendam curavit, nisi ut repelleret Epistolæ sibi attributæ perfidiam? Cum ergo his relectis Patres Chalcedonenses Ibas receperint, luce meridiana perspicuum est, Ibas restitutum, quia Epistolam ad Marim à se conscriptam negabat, quia id non potuerunt aperte accusatores demonstrare, & quia aliunde ex universi Cleri Edeffensini contestatione ejus aut orthodoxia, aut saltem respicientia clarebat. VII. Non solum hæc nostra sententia ex *Constituto* Vigilii apertissima est, verum etiam magis magisque roboratur ex *Collatione* 6. Quinti Concilii; ubi postquam Theodorus Cappadox, alique Episcopi affirmassent, *quod Ibas in ea Synodo non solum abnegavit, sed etiam anathematizavit Epistolam ad Marim Persam; à Synodo universa responsum est, Scimus & nos hæc ita subsæcuta esse*: atque ad majorem cautionem justum, ut acta Chalcedonensia relegerentur. VIII. Quis, nisi omnino desipiat, suspicari potest, aut Ibas, aut Maximum Antiochenum, aut alium ex Patribus Chalcedonensibus existimasse probandam Epistolam ad Marim Persam, quæ, ut recte v. Synodus definiit, *contraria per omnia est definitioni, quam pro recta fide sancta Chalcedonensis Synodus pronuntiavit*? IX. Ipse Pelagius in Epist. ad Episc. Istriæ, quamquam recte cum Leone Magno ait licenter posse reprehendi Epistolam Ibas, etiamfi

etiam illam Episcopi Chalcedonenses approbassent, quia in Act. vi. *Professio fidei consummatur, moxque canonum regula figitur*; inquit tamen, quod si quis affirmat Epistolam ad Marim Persam fuisse à Synodo probatam, *gesta ejusdem Synodi destruere conatur*: addit, *quia probata sit, aut difficulter, aut nullatenus demonstratur*: affirmat quod ab eadem Epistola alienum se Ibas respondit; quæ nos hisce argumentationibus demonstravimus. X. Amussim omnia huic assertioni conveniunt. Apparet primum utriusque Synodi Chalcedonensis, & Quintæ consonantia: tum claret singulorum Patrum Chalcedonensium sententia; Legati enim Apostolicæ Sedis judicaverunt Ibam innoxium, *relectis chartis*, unde non comprobatur adversantium accusatio, & Clericorum suorum absoluebatur contestatione: Episcopi Casariensis, & Cyzicensis eundem orthodoxum appellarunt ex Judicatio Photii, & Eustathii; Sebastenus Antistes illum asseruit recipiendum ob *abnegationem* objectæ Epistolæ, ac Nestorianæ perfidiæ: Juvenalis Jerosolymitanus dignum *pervidit*, qui impetraret clementiam, nam aliqua de conscripta ab illo Epistola perseverabat suspicio; ubique tandem hanc Epistolam cautione ista novimus reprobam, *quæ dicitur Ibas*.

28. **Obicitur 8.** Insuper: At Patres Chalcedonenses ideo Ibam pronuntiarunt orthodoxum, quoniam Catholicam judicaverunt Epistolam ad Marim Persam. Hanc itaque Epistolam una cum Iba approbarunt. Probatur antec. Paschasinus & Lucretius non tantum dixere, *Relectis chartis agnovimus ex sententia Reverendissimorum Episcoporum Ibam Reverendissimum innoxium approbari*, quæ verba probant iudicium latum à Photio & Eustathio; verum etiam addiderunt, *Relata ejus Epistola agnovimus eum esse orthodoxum*; quibus Ibam etiam ex Epistola ad Marim Persam, quæ post Judicatum Photii, & Eustathii fuerat relecta, Ibam judicaverunt innoxium, ideoque & Epistolam approbarunt. Maximus etiam Antiochenus inquit: *Ex his quæ modo relecta sunt, manifestum est, quia ab omnibus ei illatis reverendissimus Ibas innocens est repertus; & ex relecto quoque rescripto Epistolæ, quæ probata est ab eo qui adversarius ejus existit, orthodoxa ejus declarata est dictatio*. Quid aperitius? Maximus declaravit Ibam orthodoxum, & orthodoxam Epistolam ab

eo dictatam, prolatamque ab Ibas adversario Mara, id est, ad Marim Persam conscriptam.

Quamvis revera hi tres Catholicam Epistolam pronuntiasent, nihil evincerent trium Capitulorum patroni, cum acta judicialia Synodi Chalcedonensis potuerint retractari, Magno id Leone asserente. At respondemus neminem præcitam Epistolam per omnia sanctæ Chalcedonensi Synodo contrariam judicasse orthodoxam. Legati Apostolicæ Sedis illis verbis, *Relata ejus Epistola agnovimus eum esse orthodoxum*, significarunt, inquit Vigilus in Constituto n. 19. Ibam innocentem fuisse repertum relecta Epistola Clericorum Edesseorum, contestantium ab illius Epistola ad Marim Persam crimine alienam Ibas conscientiam. Itaque ejus Epistola non appellatur Epistola ad Marim, sed Cleri Edesseni; enimvero hæc supplicante Iba fuerat relecta post objectam illi ad Marim Epistolam. Neque officit quod dicatur *Epistola ejus*, inquit Vigilus; primo quia ipsius appellatur, quam pro se relegi petiit: deinde quia communi loquendi modo in iudiciis eorum documenta charta & Epistola dici solent, qui eis pro se utuntur, & quorum ostenduntur prodesse negotiis: rursus quia magis æquum est, ut Ibas dicatur Epistola, quam ille pro sua orthodoxa fidei approbatione ut relegeretur exigit; quam conscriptam ad Marim Persam, quam ad Ibam oppugnandum objiciebant adversarii. Hæc Vigilus num. xxii. Corroboratur hæc responsio sententia Maximi, quinon ait declaratam orthodoxam dictationem Ibas in Epistola prolata ab Adversario, sed ex relecto rescripto Epistola, scilicet, ex relecto rescripto Edesseorum, quo recitato omnia, inquit Vigilus, non solum adversariis non probantibus, aut Iba Episcopo denegante, verum etiam damnanante fuerunt reprobata. Quare dictatio non significat, ut vulgo accipitur, conscriptionem Epistolæ, sed Ibas apud Judices actionem. Ita apud Jurisconsultos actionem dicere nihil est aliud, quam formulam intendere, sive cum adversariis in iudicio experiri, apud Paulum L. Non distinguemus. ff. illud. D. de recept. arbit. In Græco apud Harduinum Tom. I. pag. 540. extat. ὀρθόδοξος ὁμοῦν ἀντὶ τῆς ἰσχυροῦς, Orthodoxa declarata est ejus significatio. Hactenus de tribus Capitulis, & de hæresi Nestoriana.

CAPUT XVIII.

Eutychanum dogma refellitur.

SUMMARIUM.

1. & 2. Ortus, & damnatio Eutychanæ hæresis.

3. 4. & 5. Demonstratur dualitas naturarum impermixtarum in unitate personæ.

6 & seqq. Respondetur Eutychanis.

1.
Ortus Euty-
chianæ Hæ-
resis.

CŒVA fere Nestorianæ, atque è diametro opposita est hæresis Eutyche-
tis, quam erupisse scribit Anastasius
Sinaita decem circiter annis post Syno-
dum Ephesinam, nimirum circa annum
Christi 441. Gelasius tamen in Epistola
ad Episcopos Dardaniæ exortam hæresim
illam affirmat anno 448. rationem habens
illius temporis, quo Eutyches à S. Flavian-
o in iudicium vocatus fuit, accusante
Eusebio Episcopo Dorylæi. Fuit Euty-
ches ex parentibus Orthodoxis pro-
genitus, Presbyter Ecclesiæ Constantino-
politane, & amplissimi Monasterii ἐγ-
κλῆτος, id est, Archimandrita, vel Præses.
Is agre ferens initam pacem inter Cyril-
lum & Joannem Antiochenum, cœpit
adversus Orientales obloqui, eosque tan-
quam Nestorianos traducere; arbitrabatur
enim duas, quas illi propugnabant
naturas, duas personas constituere, quæ
fuerat cum Gentilium, tum superiorum
hæreticorum halucinatio. Quamobrem
unam in Christo personam defendens ait
naturas duas, humanam, atque divinam
ita in Incarnatione permixtas, & confu-
sas fuisse; ut licet antea diversæ fuerint,
post adunationem tamen in unam trans-
fierint. Innovavit propterea etiam hæ-
resim Apollinarii, etsi in eum aliquando
anathema intorsit; quoniam docens
post naturarum adunationem humanita-
tem à divinitate fuisse absorptam, eam,
quam appellabat Christi carnem, putabat
esse divinitatem ipsam, quasi de cælo de-
lapsam, nullum propterea corpus Chri-
sti agnoscens, nisi phantasticum, & con-
tendens ipsam divinitatem fuisse affixam
cruci, & in sepulchro reconditam. Ju-
re itaque, meritoque Eutychanum dog-
ma appellatur à Facundo Hermianensi
scitum profanum ac fatuum, & bruta
contentio: & ipse Eutyches à Leone Ma-
gno in Epistola ad Pulcheriam dicitur se-
nex indoctus atque imperitus. Sed vide
sacrarum historiarum, aut hæresum ac-
curatos scriptores, necnon dissertat. Lu-
pi de Synodo latrocinali Ephesina.

2.
Damnatio
Eutyches à
Leone Papa.

Delatus, & impietatis ac hæresis Euty-
ches accusatus apud S. Flavianum Epi-
scopum regie urbis Constantinopolis, hu-
jusque monita parvipendens damnatus
R. P. Berti Theol. Tom. V.

est à Synodo Constantinopolitana ab ipso
Flaviano coacta vi. Idus Novembris
Coss. Flaviano Zenone, & Postumiano,
anno nempe 448. subscribentibus Synodo
Episcopis xxxi. & Archimandritis xxi.
ut recte Pagius ad hunc annum num. 7.
At damnatus Eutyches per literas con-
questus est apud S. Leonem agentem
Pontificatus sui annum 9. & quoniam
significavit iterum Nestorianam hæresim
germinare, movit Pontificem, ut datis
Epistolis ad Flavianum, quæ scriptæ fu-
erunt proximo anno 449. zelum Eutyche-
tis commendaret, jubens ne innocens ve-
xaretur. Verum acceptis postea à Leo-
ne cum Actis Synodi Constantinopolita-
næ literis Flaviani, Leo ipse Eutychetem
damnavit; atque impius hæreticus au-
dacter appellavit ad prætorium Impera-
toris; à quo dante operam Chrisaphio
Eunucho, obtinuit ut indiceretur Syno-
dus Ephesina, facta ipsi Eutycheti facul-
tate Episcopos convocandi. Sanctus au-
tem Leo, cum Theodosium cogendo
Concilio non potuisset avocare, misit qui
suas gererent vices; & Synodus quæ in-
dicta fuerat ad Kalendas Augustas, cele-
brata est die viii. ejusdem mensis. Hæc
est Synodus, quam dicunt Latrocinium
Ephesinum, sive Synodum Prædatoriam.
Ibi enim renuentibus Legatis Apostolicæ
Sedis, à Dioscoro Alexandrino, & Epi-
scopis aliis Eutychanis, absoluto Euty-
chete, damnati fuerunt Sanctus Flavianus,
Eusebius Dorylæensis, Ibas Edesse-
nus, Theodoretus Cyrensis, & Domnus
Antiochenus. Imo Flavianus interpo-
nens appellationem adeo indignè tracta-
tus est, ut ex numero & atrocitate vul-
nerum animam efflaverit; etsi non omnes
consentiant, an Ephesi obierit, an Epi-
pæ in Lydia, quò eum relegarant, an in
itinere inter cohortes militum & catenis
devinctus. Dolore tamen plagarum,
quas acceperat, migrasse ad Dominum,
tradunt scriptores omnes, Evagrius, Li-
beratus, & alii apud Lupum citato
loco. Hæc; aliaque Eutychanorum
facinora in causa fuerunt, ut defun-
cto interim Theodosio, atque ad Im-
perium evecto Marciano; indiceretur
Synodus Oecumenica. Hanc idem
Marcianus cogi primum curaverat
u Nicæ

Nicaeae in Bithynia, ut Eutyches damnaretur in eadem urbe, ubi proscriptus fuerat Arius; & jam illuc Episcopi quamplures perrexerant: sed cum S. Romanus Pontifex Leo optaret quam maxime, ut Synodo interesset etiam piissimus Imperator, translata est Chalcedonem, ibique praesidentibus ejusdem Leonis Legatis inchoata est VII. Idus Octobris, & absoluta Kal. Novembris an. 451. Pontificatus Leonis XII. & Imp. Marciani II. In hac Synodo damnatus est Eutyches, proscriptus iterum Nestorius; at Theodoretus utrumque haeresiarcham anathematizans fuit in sedem suam restitutus. Exposita nunc historia haeresis Eutychianae, ipsam aggredimur refutandam.

3. PROPOSITIO. Duo sunt in Christo post adunationem naturae distinctae invicem, atque impermixtae, licet separatim minime subsistentes, sed in eadem hypostasi, atque persona, unitione physica copulatae.

Demonstratur I. Dominus noster Jesus Christus, cum sit unus atque indivisus, ut supra adversus Nestorianos probatum est; perfectus tamen est Deus, ac perfectus homo, praeditus divinitate, & rationali anima & corpore humano: quorum primum libro VII. cap. 9. & in hoc ipso libro cap. XII. proposit. 2. alterum vero cap. 2. adversus Phantasiastas fuit apertissime demonstratum. Et quidem assumpta à Filio Dei humanitatis invidium exhibent argumentum ea loca, in quibus dicitur filius hominis, filius Davidis, factus ex muliere, flagellis caesus, crucifixus, atque de eo narratur vulnera sua palpanda discipulis praebuisse: ac divinitatem ea contestantur, in quibus appellatur Deus, Unigenitus permanens in sinu Patris, Filius Dei proprius, Panis qui de caelo descendit, antiquior Abrahamo, & Dominus benedictus in saecula. Quae omnia divinarum scripturarum auctoritate comprobata necessarium non est, ut iterum producamus. At ex quo Dominus Jesus Christus sit Deus verus, divina in ipso natura debet propugnari; & ex quo sit perfectus homo, tenemur perfectam in ipso humanitatem profiteri. II. Huc spectant verba, quibus Verbi *Incarnationem* nobis divina eloquia proponunt. Ac primo Joannes Evangelista, posteaquam praecleara de Verbi divinitate enuntiavit, affirmans quod in principio erat Deus, quod omnia per ipsum facta sunt, quod erat lux illuminans omnem hominem, *Et Verbum* (inquit) *caro factum est*. Itaque, ut inquit S. Leo in Epistola ad Flavianum

Demonstratur 2do.

lecta in II. Actione Synodi Chalcedoniae, *Unus idemque* (quod saepe dicendum est) *vere Dei filius, & vere hominis filius. Deus per id, quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: homo per id, quod Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: Deus per id, quod omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: homo per id, quod factus est ex muliere, factus sub lege*. Eadem est vis verborum Apostoli ad Philippenses II. 6. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*. III. Eandem

veritatem confirmant universa fere Christi opera, de quibus eadem ad Flavianum Epistola S. Leo: *Nativitas carnis manifestatio est humanae naturae; partus virginis divina est virtutis indicium: infantia parvuli ostendit humilitate cuniarum, magnitudo Altissimi declaratur vocibus Angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi gaudentes veniunt suppliciter adorare. Cum ad Praecursoris sui baptismum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de caelo intonans dixit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Sicut hominem diabolica tentat astutia; sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire evidenter humanum est: quinque panibus quinque millia hominum satiare, largiri Samaritanae aquam vivam &c. sine ambiguitate divinum est. Non ejusdem naturae est flere miserationis affectu amicum mortuum; & eundem remoto quatridentina aggere sepultura ad vocis imperium excitare redivivum: aut in ligno pendere, & in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere: aut clavem transfixum esse, & paradisi portas fidei lateronis aperire. Non ejusdem naturae est dicere, *Ego & Pater unum sumus; & dicere, Pater major me est*. Vide Tom. IV. Conc. Labbei pag. 352. His vero quid proferri potest aut eloquentius, aut robustius, aut majori auctoritate firmatum?**

Addamus tamen ad frangendam penitus Eutychianam perfidiam argumentum quartum ex Patrum traditione deproptum. Plura afferunt testimonia Bellarminus lib. I. de Christo cap. 3. Nat. Alexander Dissert. XXIV. saeculi V. ac Theologi omnes. Verum nos afferemus duntaxat aliqua ex Patribus, quorum testimonia recitata, ac probata fuerunt

Demonstratur 3do.

4. Confirmatur ex Patrum traditione.

runt Act. 2. Chalcedonenſis Synodi. Sunt hi, Hilarius, qui libro nono de Trinit. ait: *Nescit plane vitam suam, nescit qui Christum Jesum ut verum Deum, ita & verum hominem ignorat.* Gregorius Nazianz. scribens in Orat. de Nativitate, *Missus est quidem, sed ut homo: duplex enim erat in eo natura.* Ambrosius, cujus in 2. lib. de Fide ad Grat. cap. 4. hæc sunt verba: *Idem Deus, idem homo: per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo.* Et paulo infra, *Servemus distinctionem humanitatis, & carnis.* Joannes Chrysoſtomus Hom. de Ascensione demonstrans quare Christus sit mediator Dei, & hominum exemplo illius, qui in medio positus duorum altercantium litem omnem dissolvit, *Se (inquit) medium Christus ingessit, & sociavit utramque naturam.* Similia tradit S. P. Augustinus in Epistola ad Voluſianum: *Inter Deum & homines mediator apparuit, in unitate personæ copulans utramque naturam.* Cyrillus Alex. in libro de Incarnat. Cap. 13. ait: *Unum, eundemque Jesum Christum dicimus non ignorantes differentiam naturarum, sed eas inconsuſe inter se servantes.* Ex his ab Oecumenica Synodo comprobatis liquet quænam sit communis SS. PP. traditio: quam etiam accurate expendit in Dialogis Theodoretus, & in Epist. ad Leonem Augustum S. Leo. Accedunt definitiones Conciliorum, Constantinopolitani, quod celebratum diximus sub Flaviano, an. 448. & alterius, quod ibidem habitum fuit sub Anatolio post biennium; Chalcedonenſis celebrati proximo anno 451. cum interven- tu Episcoporum DCXXX. atque aliorum posteriorum.

f. Probatur rati-
one.

Denique probatur Catholicum dogma argumentationibus Theologicis: quarum prima est, quia nisi post unionem duæ in Christo asserantur naturæ; universa reparationis nostræ mysteria evertuntur, atque unum ex his consequi necesse est, aut divinitatem fuisse immutatam mortique obnoxiam, aut humanitatem impatibilem atque immortalem. Quare si Christus mortuus est, ac mundum redemit pretio sanguinis sui, id perfecit in humana substantia, illam assumens in unionem divinæ, atque, ut ait lib. 1. Act. Apost. cap. 4. Arator:

Se quoque permittens, fusæ Genitricis ab alvo

Carnis jura pati, vitam ne perderet orbis

Maluit ipse mori; sed quod de Virgine facta

Nascitur, illud obit.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Altera ratio est, quod nequeat percipi hypostatica unio, nisi utraque natura in sua substantia permaneat. Quæ enim ad unum aliquid constituendum nequeatur; uno ex his modis uniri debent, quos cum Divo Thoma in 1v. contra Gentiles Theologi omnes agnoscunt: vel enim uniuntur duntaxat aggregatione, utroque extremo integro, perfectoque permanente; quemadmodum ea, quæ unum per accidens constituunt, ut corpus, & habitus, aut acervus lapidum, vel cumulus arenarum; quam unionem in Christo statuebat impius Nestorius supra refutatus: vel uniuntur secundum hypostasim, utroque extremo stante per eandem subsistentiam, sicut unitur corpori rationalis anima ad constituendum hominem; & hæc unio postulat naturarum distinctionem, quotiescunque una in alteram nequit converti, ut spiritualis in corpoream; aut utraque non ita permisceatur, ut resultet tertia quadam substantia, ut evenit in compositione mixtorum. At natura divina nequit in humanam converti, & vicissim humana in divinam; non enim Deus mutabilis est, nec creatura fieri potest essentialiter immutabilis. Mixtio etiam, ex qua tertia quædam species coalescit, absque partium mutatione non evenit. Dantur quidem alia unitorum genera, in quibus duo inter se diversa unum constituunt, partium natura remanente, ut in sententia vulgari physicum corpus ex materia, & forma compositum; sed nec hujusmodi unio reperitur in Incarnatione, cum nequeat divina natura habere veram propriamque rationem partis: neque hæc unio spectat ad refellendam hæresim Eutychnianam, cum in hac unione stet naturarum discrepantia ab Eutyche oppugnata. Num vero repugnet quod divina natura pars dicatur, est alia quæstio; quam puto nihil pertinere ad hæreticum dogma sacris literis, traditione Patrum, atque manifesta ratione profligatum.

RESPONDETUR EUTYCHIANIS.

Hæresim Eutycheus firmare videntur ea verba Joannis 1. 14. *Verbum caro factum est.* Quod enim fit caro, in carnem vertitur. Si ergo Verbum factum est caro, cur versum in carnem non est dicendum? Virga quidem Moyſis, de qua Exodi 1v. 2. legimus factam colubrum, in verum serpentem fuit commutata, absorpta scipionis natura; uxor Lot, quam factam statuam, aut columnam salis legimus in Gen. cap. xix. 26. nil fuit post hæc, quam corporis humani in salinum

U 2

con-

conversio; & aqua, quæ in nuptiis Canæ Galilææ facta est vinum, Joannis II. 9. nonne pristinam naturam commutavit? Idem ergo de illis verbis Evangelicis, *Verbum caro factum est*, videtur absque ulla cunctatione asserendum, maxime quod verba verbis ubique respondent in Græcis, tametsi alicubi Latina Versio conversionem significat, quam de assumpta humanitate minime enuntiat. Ut enim Joan. I. 14. extat, *Kai ó logos sarx éyévero*, *Et Verbum caro factum est*; ita Gen. XIX. 26. *Kai éyévero sáλη áλος*, *Et facta est columna salis*; Exodi IV. 2. *Kai éyévero óφis*, *Et facta est serpens*; & Joannis II. 9. *τό ύδρων óινου γεγενημένον*, *Aquam vinum factam*. Occurrit ubique idem Verbum *γίνωμαι* demonstrans novæ alicujus substantiæ productionem. Addamus, nisi hæc sufficiant, exemplum ex ipso corpore Christi depromptum; negari enim non potest quod revera panis substantia in Christi corpus convertatur, idque demonstraretur ex illis verbis Mat. XXVI. 26. *Hoc est corpus meum*. Ratione consilii si recte dicitur, *Verbum est caro*, aut *factum est filius hominis*, affirmare debemus conversionem divinitatis in carnem.

7.
Responde-
tur.

Resp. dist. ant. Quod fit caro, in carnem vertitur, si fiat assumptione humanitatis in Deum, nego: si conversione divinitatis in carnem, concedo. Priori modo Verbum factum esse carnem, Patres unanimi sensu demonstrant. Ignatius in Epist. ad Trallianos, Epiphanius H. 77. Ambrosius lib. 1. de Incarnat. cap. 6. Joannes Chrysostomus Hom. 11. in Joannem, Fulgentius de Incarnat. cap. 10. & Ecclesia demum univèrsa in Symbolo Athanasiano. Legi poterunt interpretationes Patrum apud L' Hermier Tom. 3. pag. 181. Nos enim, ut istiusmodi argumentationes penitus evanescant, ac simul responsio nostra suppeditet locorum similium intelligentiam, hæc ducimus reponenda. Tam Hebraicum verbum *היה*, quam Græcum *γίνωμαι*, ac Latinum *feri*, quæ in præfatis locis occurrunt, plures habent significationes; nam *היה* idem est, ac *esse*, *compleri*, *evenire*, & aliquando etiam *perire*, *vel frangi*; hoc postremum tamen in conjugatione *Niphal*, ut Daniel VI. 11. 27. Similiter *γίνωμαι* valet *feri*, *exoriri*, *nasci*, *contingere*, *consistere*, necnon *conjugi*, *accedere*, atque *uniri*. Eadem, & longe amplior est significatio verbi *Esse*, ac *feri*. Itaque ex verbis Evangelicis *Verbum caro factum est*, optime colligimus naturarum duarum unitiorem, nec necesse est intelligere conver-

sionem, & confusionem earundem. At cur hanc cæteris in locis admittimus? Non ex vi verbi: sed rerum, quæ *feri* dicuntur. Si enim res nequeat in eam, quam *feri* dicitur, mutari; absurdum est opinari *factam* taliter, ut sit immutata. Sic verbum mentis fit vox, dum ore profertur quod versatur in mente; sed cum verbum mentis spiritale sit, vox autem sonus sensibilis, nec spiritale in sensibile verti queat; nemo dixerit, dum loquimur, verbum quod fit vox, naturam amittere spiritalem; atque hoc exemplo exponit *Verbum caro factum est*, Doctorum Aquila Augustinus serm. 187. aliàs 17. de Tempore. At si natura rerum sit mutationi obnoxia, ut panis, aqua, humanum corpus, & qualibet res creata; ubi *feri* dicitur aliquid, ac verba sensum exhibent proprium, ac literalem, mutationem naturarum debemus intelligere. Accipe traditam à Divo Cyrillo regulam in Dialogo de Incarnat. Unigeniti, Tom. v. pag. 717. *At si Verbum, inquit, factum est caro, jam non amplius mansit Verbum, sed potius desit esse quod erat. Atqui hoc merum delirium, & dementia est, nihilque aliud quam mentis errata ludibrium. Censent enim, ut videtur, per hoc factum est, necessaria quadam ratione mutationem alterationemque significari. Ergo cum psallunt quidam, Et factus est mihi Dominus in refugium: & rursus, Domine, refugium factus es nobis, quid respondebunt? Anne Deus, qui hic decantatur, desinens esse Deus, mutatus est in refugium, & translatus est naturaliter in aliud, quod ab initio non erat? Cum itaque Dei mentio sit; si ab aliquo dicatur illud, Factus est, quo pacto non sit absurdum, atque adeo vehementer absurdum, existimare mutationem aliquam per id significari, & non potius conari id aliqua ratione intelligere, prudenterque ad id, quod Deo maxime convenit, accomodari?*

Addo in iisdem Scripturæ locis talem phrasim contineri, ut non obscure significetur mulieris corpus, virgam Moysis, aquam, ac panem in salis acervum, in colubrum, in vinum, in corporis Christi substantiam fuisse commutata. Enim vero Genes. XI. 26. habet Hebraicus codex *וְתָרְוִי נָצִיב מֶלֶח*: *Et fuit cumulus salis*, ac similiter Græcus, *Kai éyévero sáλη áλος*, *Et commutata est in columnam salis*: quæ simplex phrasim, verbique absque subiecto expressio com- monstrat priorem substantiam in alteram fuisse mutatam: quod dici nequit de versu 14. cap. 1. Joann. ubi subiectum apponitur cum articulo, *ó λόγος*; Vul-

8.
Roboratur
Responsio

Vulgata autem ibidem legit, *Versa est in statuam salis*. Veram itaque prioris naturæ conversionem istic phraſis ipsa demonstrat. Idem dicendum de versu 3. cap. 1v. Exodi, ubi extat in Hebraicis **וְהָיָה לְנַחֲשׁ** *Et fuit serpens*: in Græcis, *Kαὶ ἐγένετο ὄφις, Evasit coluber*; in Vulgata, *Versa est in colubrum*: eadem scilicet phraſeos simplicitate, ac proprietate sermonis. Notandum præterea est in hebraico suffixum **שׁ**. quod ut plurimum veram conversionem naturæ pristinae innuit, ut Genes. 11. 7. **וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים אֶת הַנֶּפֶשׁ**, *in animal vivens*: ibidem v. 22. **וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים אֶת הַנֶּפֶשׁ**, *in mulierem*: atque ipso capite 1v. Exodi versu 4. **וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים אֶת הַנֶּפֶשׁ**, *in baculum*, & versu 9. **וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים אֶת הַנֶּפֶשׁ**, *in sanguinem*. In Græco etiam versu proximo conversionem virgæ in serpentem declarant apertissime ea verba: *Καὶ πᾶσιν ταύτην τὴν σφραγίδαν εἰς ὄφιν*. In his ergo locis veram conversionem ipsa verba declarant, & *γινώσκω, fieri*, idem est, ac *σφραγίζω, converti*. In cap. 11. Joannis satis ostenditur non fuisse cum vino permixtam aquam, ex quo archicriclinus, & convivæ gustu experti fuerint vinum esse merum, *bonum*, ac priori robustius, non autem admixtum, sive aqua dilutum. Matth. denique 26. de Eucharistico Pane legitur, *Hoc est corpus meum*, *ταῦτ' ἐστὶ τὸ σῶμά μου*, neutro pronomine *hoc*, *ταῦτο*, tametsi masculini generis sint *panis*, & *ἄρτος*. Demonstrat autem pronomen *Hoc* id, quod illa enunciatione significatur, redditque sensum planissimum, *Hæc res, demonstrato Corpore Christi, est corpus meum*. Si autem permaneret post consecrationem substantia panis, non pronomine hujusce generis usus fuisset Salvator. Sed de hoc postremo loco dicam alibi. Nunc ex ipsa verborum proprietate liquet in omnibus locis supra allatis designari conversionem substantiæ, nec idem affirmandum esse de textu illo: *Verbum caro factum est*.

9. Notandum contra Euty-chianos.

Verum est aliquid aliud adversus Euty-chianos in his Scripturarum textibus adnotandum. Non adeo desipuit Euty-ches, ut crederet divinitatem Verbi demutatam in carnem; sed credidit ipsam carnem ita à divinitate absorptam, ut transiens in hujus naturam divina fieret, & quod humanum est, & corporeum factum esset umbratile. Igitur nihil adducta exempla pro Euty-chianis efficiunt, statua enim salis, in quam versa est uxor Lot, vera fuit, & suo tempore adhuc

extitisse scripserunt Joseph lib. 1. Antiquitatum cap. 12. & Rab. Benjamin in suo Itinerario: imo etiamnum persistere, quod incertum est tamen, arbitrantur Bochartus, & Adricomius citati à Tirino; & si recipiendum foret Targum Jerosolymitanum, stabit usque ad mundi consummationem. Ita serpentis, ac vini substantia vera ac propria dicenda est. Idem de Christi corpore in Eucharistia docet Fides Catholicorum, probantque verba illa, *Hoc est corpus meum*, quarum vocum prima est pronomen proprium, ac subjecti demonstrativum, altera est verbum quo exprimitur vera existentia, & prædicati cum subjecto connexio, tertia nomen est proprium subsistentis carnis, postrema est manifesta nota personæ; nec ulla propositio est, quæ magis expresse literalem sensum exhibeat. Si ergo tenenda est prædictorum locorum æquiparatio, ex illa enunciatione, *Verbum caro factum est*, consequitur tantum veram post Incarnationem extitisse carnem assumptam à Verbo: quod verissimum est, & immerito negatur ab Euty-chianis.

Postremo Joannes Evangelista non solum ad demonstrandam substantialem duarum naturarum unionem inquit, *Verbum caro factum est*, sed etiam ad innuendam earundem naturarum discrepantiam addidit, *Et habitavit in nobis*. Quod animadvertens beatissimus Joannes Chrysostomus hom. 11. in Joan. ait: *Quid enim subjicit? Et habitavit in nobis; tanquam sic te alloqueretur: Vide, ne quid absurdi suspicaveris ex illa voce. Non enim mutationem illam immutabilis illius naturæ significavi, sed habitationem, & commorationem. Porro id quod habitat, non est idem cum eo, quod habitatur, sed diversum*. Hoc itaque loco tam Nestoriana, quam Euty-chiana hæresis confoditur, & quemadmodum objectio Nestorii dividens personam Verbi à persona Christi, ac probantis solam unius in altero inhabitationem ex illis verbis *Et habitavit in nobis*, retunditur ex præcedentibus, *Verbum caro factum est* demonstrantibus hypostaticam utriusque naturæ unionem: ita objectio Euty-chetis ambas naturas confundentis & permiscentis, petita ex verbis illis *Verbum caro factum est*, revincitur ex iis, quæ proxime sequuntur, *Et habitavit in nobis*, aperte demonstrantibus duarum naturarum proprietatem, & discrepantiam.

10. Discrepantia naturarum in Christo.

11.
Obijcitur ex
Patribus.

Sunt etiam aliqua veterum Patrum testimonia, quæ videntur facere pro Eutychnianis. Etenim Tertullianus pluribus in locis appellat Christum *hominem Deo mixtum*. Ita in libro de Carne Christi cap. 3. 15. & 21. Apologetici. In lib. autem adversus Praxeam cap. 27. propugnat utriusque naturæ *mixturam*, & conversionem. Idem docet in Epistola ad Volusianum S. P. Augustinus. Eadem est doctrina S. Maximi Episcopi Taurinensis hom. 4. de Nat. Domini, Eulogii Alexandrini apud Photium, Leporii Presbyteri, imo & Leonis Magni serm. 3. de Christi nativitate. Horum loca collegit, expenditque Lupus in Synodum Ephesinam. De Cyrillo, qui unam dixit naturam Dei Verbi incarnatam, plura cap. xv. Favet Eutychnianis Julius Rom. Pontifex in Epistola ad Dionysium Episcopum Corinthiorum, ubi aperte unam in Christo proficitur naturam. Sunt quidem nonnulli, qui hanc Epistolam spuriam censent; sed esse genuinam affirmat Ephraemius Antiochenus, & Gennadius de Scriptoribus Eccl. atque hunc male reprehendi à Baronio ad annum 352. n. 6. observat Petavius lib. 1v. de Incarnat. cap. 6. Absque ulla deinde ambiguitate tradit dogma Eutychnianum S. Greg. Thaumaturgus in celebri illa sententia, *In Christo non duæ personæ, neque duæ naturæ*. Denique defumi potest pro Eutychnianis argumentum ex vetustissimo Scriptore Justino, qui in 2. Apologia instituit comparisonem inter Incarnationem Verbi, & Eucharistiæ Sacramentum; & ideo quemadmodum panis fit corpus Christi per conversionem substantiæ, ita Verbum per substantiæ conversionem factum est caro.

12.
Respondetur.

His respondentem dicimus Tertullianum, Augustinum, Maximum, Eulogium, & Leporium mixtionis & conversionis nomine intelligere veram assumptionem humanitatis, non talem permutationem, qualis est corporum liquidorum, ex qua resultat tertia quædam substantia. Et quidem Tertullianus de Carne Christi hunc sibi scopum proposuit, refutandi errorem illorum, qui Christi corpus putabant umbratile atque phantasticum: atque in Apologetico demonstrata utriusque naturæ discrepantia commonet, ne arbitremur talem in Christo esse mixtionem, qualis fit ex auro & argento, dum efficitur electrum. At S. P. Augustinus in Ep. 3. nunc 137. ad Volusianum num. 9. ait. *Inter Deum & hominem (Christus) mediator apparuit,*

in unitate personæ copulans utramque naturam. Itaque *mixturæ* nomine hanc personæ unitatem intelligit; quod sequitur. 11. sic exponit: *Nam sicut in unitate personæ anima unitur corpori, ut homo fit: ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus fit.* In illa ergo *persona mixtura est animæ, & corporis; in hac persona mixtura est Dei & hominis; si tamen secedat auditor à consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter seruet integritatem suam: quamquam & in ipsis corporibus aëri lux incorrupta miscetur.* Ergo *persona hominis mixtura est animæ & corporis: persona autem Christi mixtura est Dei & hominis.* Hanc esse S. Leonis doctrinam liquet ex iis, quæ deprompta sunt paulo supra ex aureis ejus contra Eutychem Epistolis. Idem sensere Eulogius, & alii, qui mixtionis nomine uti sunt, ne quis induceret cum Nestorianis personarum divisionem; ut de Eulogio inquit ipse Photius, & de Cyrillo dictum est supra. Quandoquidem vero Cyrilli mentionem fecimus; dirimit ipse omnem oppositionem lib. 1. contra Nestorium cap. 3. *Mixtionis nomen (inquit) posuerunt nonnulli etiam Sancti Patres, sed quod metuere te dicis, ne qua confusio contigisse existimetur ad instar liquidorum, quæ inter se mutuo commiscuntur, libero te hoc metu. Non sic illi senserunt. Minime: sed ea voce sunt usi, cum summam unionem ostendere studerent.* Julii Epistolam revera suppositam esse probat Leontius in libro de Sectis, ex quo tanquam fetum alicujus Apollinaristæ illam commemoret, ac refellat S. Gregorius Nyssenus in libro quem adversus Apollinarem conscripsit. Ephraemius autem, qui illam recipit ut genuinam, testatur non *unam* ibidem naturam dici absolute, sed *unam naturam divini Verbi incarnatam*: quod jam explicatum est in Cyrillo: ideoque potest probari hæc Epistola, & male reprehenditur à Gennadio. Verba, quæ ex Gregorio citata sunt, sunt hominis Apollinaristæ, & Sancto Episcopo Neocæsariensi perperam afficta, ut animadvertit idem Leontius. Justinus denique in eo comparat Eucharistiæ Incarnationi, quod sicut in Christo fuit vera humanitas prædita carne & sanguine, producta divinitus per Verbum Dei; ita in Eucharistia recipimus alimentum, quod vere ac proprie continet sub speciebus panis Jesu Christi carnem & sanguinem. Fieri autem utrobique naturarum eodem pacto conversionem Justinus minime affirmat: *Quemad-*

admodum, inquit, per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus ſervator noſter: & carnem, & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit: ita quoque illud, in quo per preces Verbi ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimentum ipſius Jeſu Chriſti Incarnati carnem, & ſanguinem eſſe edoſti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, tradiderunt ita ſibi præcepiſſe Jeſum, & pane accepto, gratisque actis dixiſſe: Hoc facite in memoriam mei, Hoc eſt corpus meum. Nullus ita-

que Patrum probavit Eutychetis inſaniam; ſed omnibus eſt ſententia conſtans & inviolabilis, quod Unigenitus Dei ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, neque commixtionem paſſus, neque diſiſionem, atque, ut cecinit libro I. de Partu Virginis Honorius Fortunatus:

Non Deus in carnem eſt verſus,
Deus accipit artus,
Non ſe permutans, ſed ſibi membra levans.

C A P U T XIX.

Quam inſcite & impudenter Avitus Academicus inſimulaverit Eutychianæ hæreſeos Homiliam Clementis XI. Pontificis Maximi.

S U M M A R I U M.

I. Status quæſtionis.

2. & ſeqq. Clementinæ Homilia demonſtrat eſſe immunis ab omni prorsus errore.

I. Status quæſtionis.

OPPUGNATAM hæreſim Eutychetis viſus eſt ſibi deprehendere in Homilia, quam in ſacro Purpuratorum Patrum Senatu, & frequentiffima Eccleſiaſticorum virorum concione habuit anno 1702. SS. PAPA CLEMENS XI. in ſolemni die Dominicæ Reſurrectionis, illamque à nullo Theologo poſſe à nota hæreſeos purgari cenſuit Janſenianus quidam, qui parvum de hac homilia libellum vulgavit, cum hæc inſcriptione, *De Clementina periodo, Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei.* His verbis hæreſim contineri tam auctacter, tam confidenter perſuaſum habet, ut Romanæ Communionis Theologos, & præſertim Pontificiæ auctoritatis Propugnatores ita alloquatur: *Qui è Magiſtris veſtris ingenio, eruditione, calliditate præſtant, ab errore Eutychiano liberent hanc periodum, &c.* Nec eſt unde miremur hujus inſimulatoris licentiam: Janſenianus eſt enim, id eſt, ex illorum cœtu, quos memoratus Pontifex Maximus exemplo Prædeceſſorum ſuorum inſectatus ſtudit omnino comprimere, confirmatis, novisque editis Conſtitutionibus, quarum alibi mentionem fecimus. Sed quod ait præſatam periodum neque ingenio, neque eruditione, neque calliditate poſſe demonſtrari ab hæreſi immunem, id non ſolum arrogantia perverſæque mentis indicium eſt, verum etiam aut ſummæ ignorantia, aut exquisitæ malitiæ, calumniæque execrabilis. Ullam quippe periodum veram,

libratam, & Catholicam eſſe conſequens propoſitio ſuadebit.

PROPOSITIO. Allata Clementina periodus ponderata eſt, gravis, & ab omni, vel minimo errore immunis.

Demonſtratur. Ideo Avitus Academicus Clementinam periodum tanquam Eutychianam auſus eſt inſectari, quoniam forma apud plures Eccleſiæ Patres naturam ſignificat; & conſequenter ſicut forma, & natura ſervi ſecundum Chriſtianæ Religionis effata nunquam fuit forma Dei; ſic nec in illam reſurgente Domino reverſa fuit, nec reverſura eſt unquam. Hæc tota Aviti argumentatio, nullo ingenii acumine, nulla dialectica arte, nulla, ſi ipſi fides eſt adhibenda, orationis ſolertia diſpellenda. At forma vocabulum ſæpenumero ſignificare naturam, præſertim apud Patres, qui Eutychetem confutarunt, verum eſt; hanc ſolan ſignificationem habere, falſum eſt penitus. Plura congerit Avitus teſtimonia, in quibus duplex forma enuntiat de Chriſto, ſcilicet, duplex ſubſtantia. Nos omniaprobamus: revera enim habuit Salvator formam Dei, in qui æqualis eſt patri, & formam ſervi, qua minor eſt patre; inquit in Pfalmum 63, Auguſtinus. At num id tantum forma ſignificat? Minime: & apud Latinos, & apud Græcos, non profanos tantum, ſed etiam ſacros, divinosque Scriptores comonſtrat effigiem, imaginem, & externa latentis nature, dignitatisque argumenta.

Hoc

Hoc sensu usurpat vocem illam Cicero in 2. de Officiis, & 2. de Finibus. Virgilius in 6. Aeneid. Terentius in Andria, & nullus est, qui non habeat in sermonis consuetudine, *Egregius forma, forma liberali, forma bona*. Clemens XI. latini sermonis proprietatem, quantum singula ejus scripta testantur, novit maxime. Non solum latinum *forma*, etiam graecum *μορφή* cum naturam, tum externam faciem significat. Duplicem naturam demonstrat Apostolus ad Philippenses scribens: Ος ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπαρχων, & μορφήν δούλου λαβὼν. *Qui cum in forma Dei esset, & Formam servi accipiens*. Pro effigie, ac facie imagine usurpatur vox eadem *μορφή*, Marci xvi. 12. ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, *in alia effigie*. Itaque Clemens XI. dum ait, *Hodie forma servi reversa est in formam Dei*, non commixtionem ostendit humanae divinaeque naturae, sed commutationem corporis tot vulneribus sauciati, & cujus non erat species aut decor, in splendendum ac redivivum, ita, ut quemadmodum ex priori effigie dignoscebatur humanitas, ita ex gloria resurgentis sit manifestata divinitas. Non ergo natura in naturam reversa est; sed nostrae mortalitatis imago in gloriam immortalitatis: ex qua Christum, quem reputarunt scelerosum & impium, agnoverunt esse mundi Reparatorem, & unigenitum Filium Dei.

3.
Confirmatur 1.

Neque, ut Clementina oratio hunc referat sensum, indiget benigna interpretatione legentium. Sensum ipsum exhibet, & ob oculos statuit, ut qui illum non percipit, aut detorquet, vel insigniter sit malignus, vel habeat fungum pro cerebro. Enimvero in eadem Homilia ad hunc modum loquitur Romanus Pontifex: *Hodie nimirum novus Adam non in animam viventem, sed in Spiritum vivificantem formatus apparuit, novam mundo daturus progeniem, non terrenam & sordidam, sed caelestem & splendidam. Hodie verum Dei Templum Judaica nuper impietate destructum divina post triduum Omnipotentia reparavit. Hodie forma servi reversa est in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad pristinae altitudinis rediit majestatem. Hodie qui traditus fuerat propter delicta nostra, resurrexit propter justificationem nostram. Reddunt inferna victorem, suscipiant superba triumphantem; infirmitas quippe in virtutem, mortalitas in immortalitatem, contumelia transiit in gloriam. Vide quid sit formam servi in Dei formam reverti? Non est utriusque naturae permixtio, sed passionis, & contumeliae in gloriam Resurgentis commu-*

ratio. Christus enim resurgens à mortuis, jam non moritur: atque *vir dolorum, cui non erat species, neque decor, despectus & novissimus virorum, in quo posuit Dominus iniquitates omnium nostrum: factus est speciosus praë filiis hominum: factus est incorruptilis, qui potuit vulnerari: factus est immortalis, qui potuit occidi: factus est impassibilis, qui potuit crucifigi*: inquit idem summus Pontifex homilia, quam habuit in eadem solemnitate anno 1704.

Cum itaque verborum suorum Clemens XI. sit tam disertus, atque accuratus interpres, neque ex eadem homilia potuerit invidus improbusque obrectator haurire suspensionem erroris; unde nam illam venefico ore potuit ebibere? Num alicubi fidei Custos & Ecclesiae Pastor Eutychianum se prœdit? Sed legat calumniator homiliam, quam in die dominicae Nativitatis habuit eodem anno 1704. Pontifex sapientissimus. *Ineffabile divinum Verbum (inquit) quod in principio erat, & apud Deum erat, & Deus erat; à Patris sinu prodiens, Patri coexistens, Patri coaeternum in ipsa Patris substantia semper manens, & ex ipsa semper effulgens, hoc sane Verbum, ut nuper audistis, caro factum est, & habitavit in nobis: in nobis, quos Verbi sibi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis sumpta nos sumus; gemina nimirum in unam Personam conveniente natura, verus Deus, & verus homo natus est Christus, ut illi vera inesset Deitas ad miracula operum, nec vera deesset humanitas ad tolerantiam passionum*. Atque tam aperta hæresum omnium adversus Domini Incarnationem, & maxime Eutychianae, damnatio nonne debuit putidum Aviti os obstruere, & impudentem linguam frænare?

Sed quod magis damnat hominis audaciam: illa eadem Clementina periculis verbis Patrum contexta est. Desumptam ex Arnaldo Carnotensi, qui floruit aetate divi Bernardi, & cujus opera extant Tom. XXI. Biblioth. PP. animadvertit vir doctus Philippus Vanwaure nostri Ordinis, in Velitatione hæresis Jansenianae, quam inscripsit *Augustinus Europæus*. Sed habet Auctorem longe celebriorem, sanctissimum nempe Martyrem Cyprinum; qui sermone de Resurrect. pag. 443. inquit: *Hæc Paschalia gaudia ipsi Angelici Spiritus, & resurgentis Domini gloriam admirantur; letantur, & delectantur in eo, quod forma servi reversa sit in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depositæ altitudinis redierit majestatem*. Confer modo, Avite,

4.
Confirmatur 2.

5.
Confirmatur 3.

cum

eum Cypriano Clementem. Hic loquitur ad hunc modum: *Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei, ac exinanitio humilitatis ad priſtinam altitudinis rediit majeſtatem.* Cyprianus ait: *delectantur in eo, quod forma ſervi reverſa eſt in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depoſitæ altitudinis redierit majeſtatem.* Non opus hic eſt Magiſtris, qui præſtent ingenio, eruditione, & calliditate: eadem Cyprianum ſcribere, eadem Clementem videt enim lippiens, ac tonſor. Igitur aut Eutyechianus uterque eſt, aut nec unus, nec alter. Quis autem audeat rodere Cypriani orationem, tanquam errore Eutyechiano conſperſam?

Non video, quid respondere poſſit Calumniator, niſi forte aliam verborum cautionem adhibendam fuiſſe Clementi longe poſt damnatum Eutyechem in conſpectu univerſalis Eccleſiæ peroranti, quæ adhibenda non fuit Cypriano antiquiori tempore, atque in privata Eccleſiæ concionem habenti. Quod ſi forte effugiret, id magis ipſius Aviti contunderet temeritatem. Loquens enim Pontifex in Catholica Eccleſiâ, atque in cœtu Orthodoxorum Procerum, *non ſe aliter intelligi arbitrabatur, tali quaſtione nullus pulſabatur, ſecurius loquebatur.* Atque hac reſponſione, qua Magnus Auguſtinus vindicat adverſus Julianum lib. 1. cap. 6. quamdam ſententiam Chyloſtomi, facta teſtaque eſſet Clementis oratio, quamquam foret ob aliquam texturam minus accuratam verborum ſenſus

ejuſdem orationis ambiguus. Apertiſſimus eſt tamen, ponderoſus, Patrum undique auctoritate munitus, nec unum fere verbum ibidem occurrit, quod perſpicuo ſimul mirabilique artificio non ſit è Sanctorum libris depromptus. Illa quoque interpretatio, quam deſiderare poſſet Criticus ſubmorofus, ut liquatiſſime ex dictis apparet, eidem periodo ſubnectitur. Ad frangendam præterea Janſeniani huius audaciam accedit ſermo xxxvi. Petri Chryſologi Ravennatenſis Antiltiſtis, in quo legimus: *Nonne Dominus, ut hominis faciem præſervet & formam, formam propria deitatis auſugit?* En vocabulum *forma* in eodem Clementinæ periodi ſenſu uſurpatum à viro doctrina ac ſanctitate ſpectabili, qui floruit vivente Eutyechete, & adverſus illum glorioſe ſtylum exercuit.

Plura adverſus ſummi Pontificis imperitum, injuſtiſſimumque accuſatorem non proferam, tamen poſſem permulta; ne forte opinetur, nos aut diſſertationem illam pluris facere, aut ab ipſo mentem noſtram quamvis perhumilem, & anguſtam plurimum coarctari. At hæc reſpondere placuit, ut agnoſceret quanta facilitate machinam, quam putat firmiſſimam, ſubvertamus. Bovem pinguem ac friſſum, quem promittit ſe dono miſſurum ex Hollandia ei, qui ſatiſfecerit exornatæ à ſe lucubrationi, illi det, qui ipſum à nota ignorantia atque audacia adhibito omni conatu defenderit.

C A P U T XX.

Explicantur Scholaſticorum placita circa naturam, proprietates, cauſam, terminumque Unionis hypochaſticæ.

S U M M A R I U M.

1. Variæ Doctorem ſententiæ.
2. Sententia Auctoris.
- 2 & 4. Solvuntur objectiones.
5. Proprietates unionis hypochaſticæ.
6. An hæc unio facta ſit in Natura, an in Perſona.
7. 8. 9 & 10. Unionem hypochaſticam nemo meruit quoad ſubſtantiam, bene verò quoad circumſtantias.

11. Chriſti humanitas non promeruit ſui unionem cum verbo.
- 12 & 13. Objectionibus ſatiſſit.
14. & 15. An plures perſonæ Divinæ aſſumere poſſent eandem naturam, & an una Perſona plures naturas.
16. An etiam naturam irrationalem.
17. Cur poſius filius, quam alia perſona fuerit incarnata.

I.
Variæ Doctorem ſententiæ.

PLURA Scholaſtici diſputant de *hypochaſtica* unionis natura, proprietatibus, cauſa, ac termino: quorum ſi velimus prolixam habere diſſertationem, prætermittenda nobis erunt utiliora, cum graviffimæ nobis adhuc dirimendæ ſint
R. P. Berti Theol. Tom. V.

controverſiæ. Ut ergo Scholarum placita brevi expediamus; duarum naturarum unionem quidam conſtituunt in modo ab extremis diſtincto, ut Scotus in 111. diſt. 1. Suarez diſput. viii. ſect. 3. Vaſq. diſp. xviii. cap. 3. Salmanticenſes diſput.

2.
Sententia
Auctoris.

disput. iv. dub. 1. Gabr. à S. Vinc. disput. 2. dub. 7. L' Herminier de Un. hyp. q. 2. alique complures: quidam vero ab extremis negant illam distingui, ut Cajetanus in 3. p. q. 2. art. 7. Gonet disp. vi. art. 3. Maignan Ph. Sacræ p. 1. cap. 21. Juenin dissert. v. q. 3. Tournely quæst. vii. art. 2. atque ex nostratibus Aegidius in 2. dist. 2. Gregorius Arimin. in 1. dist. 28. q. 2. Gerardus dist. 7. q. 3. Gavardi quæst. v. art. 1. & fere omnes ab eodem Gavardi num. 8. laudati. Nos vero horum sententiæ absque ulla animi fluctuatione subscribimus. Principio enim non admittitur à nobis *modum esse entitatem* aliquam distinctam à subiecto, licet fateamur esse *habitudinem* quamdam intrinsecam, sive potius rem ipsam tali affectione præditam, & veluti sigilli impressionem, inhærentem quamdam *formam* à substantia indistinctam; ut diximus de relationibus, ac de habitibus disputantes. Deinde nullam aliam *hypostaticam* unionis perceptionem ex Scripturis, ac Patribus in velitatione præcedentium hæresum productis haurire possumus, quam mirabilis œconomix, per quam Dei Verbum in unitatem personæ *formam servi*, id est, humanitatem assumpsit: cujus assumptionis modus caput superat humanum, neque potest per *entitatem* aliquam productam innotescere mortalium mentibus. Præterea, ne vulgarem ratiocinationem omitamus, si duo habeant rationem *potentia*, & *actus*, quemadmodum habent corpus & anima, materia & forma; nullo egent superaddito nexu, quo, tanquam confixo clavo duæ tabulæ, colligentur; sed per se immediate uniantur. Insuper, ut argumentatur citato loco Gregorius, non solum natura humana est unita Verbo, verum etiam Verbum est unitum naturæ humanæ; nec tamen ad hanc unionem explicandam recurrendum est ad modum, vel entitatem ipsi Verbo inhærentem, cum divina persona nequeat recipere *entitatem* aliquam, qua intrinsece afficiatur.

3.
Objectiones.

Ducuntur qui oppositam sententiam tenent momentis istiusmodi. Primum, cum *hypostatica* unio sit actio, correspondere huic debet aliquis productus effectus, qui utique non est humana natura, cum potius hæc sit terminus creationis, ideoque erit *entitas* illa, sive *modus* ab extremis distinctus. II. S. Thomas 3. p. q. 2. art. 7. invicte demonstrat unionem esse *aliquid creatum*, quoniam non fuit ab

æterno, & quicquid incipit in tempore, creatum est. III. Possunt Verbum & humanitas simul esse, quin sint unita hypostaticè. Unio ergo, inquit Maurus lib. ix. q. 25. est aliquid à Verbo, & ab humanitate distinctum. IV. Quod est indifferens, per aliquid adventitium determinari debet. At natura creata indifferens erat, ut assumeretur à Verbo. Itaque per modum aliquem adventitium determinata est. V. Plura enuntiantur de humanitate unita Verbo, quæ non verificantur de ipsamet humanitate Verbo non unita; quarum oppositarum enuntiationum ratio nulla est, nisi facta in humana natura mutatio.

Verum facile est hæc argumenta discutere: ad primum namque dicimus *In-* 4.
Respondetur.
carnationem duas actiones comprehendere *connotative* distinctas, id est, naturæ humanæ productionem, quæ est creatio, & refertur ad totam Trinitatem tanquam ad causam efficientem, & ad humanam naturam *in se spectatam*, tanquam ad effectum productum; & ejusdem naturæ humanæ terminationem, quæ est Verbi assumptio, & refertur ad solum Filium tanquam ad principium suam tribuens subsistentiam, atque ad naturam humanam *prout subsistit divina hypostasi*: quare cuilibet actioni terminus respondet suus, creationi natura humana *absolute* spectata, id est, ut à Trinitate producta; assumptioni natura humana spectata *connotative*, id est, ut per Verbum subsistens. Ad auctoritatem divi Thomæ respondet Cajetanus *esse creatum*, quod intervenit in unione hypostatica, *esse passionem qua natura humana trahitur ad esse Verbi*: nos eidem responsioni insistentes dicimus, quod sicut unio *hypostatica* est actio facta in tempore *connotativa*, ac *terminativa*, ita habet effectum suum creatum quidem, sed connotantem divinum Verbum, à quo terminatur, id est, naturam humanam ut subsistentem: quod non repugnat divo Thomæ scribenti q. 6. art. 6. ad 1. *Unio naturæ humanæ ad Verbum est secundum esse personale, quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediate ab ipsa natura*: qua auctoritate Gonet loco cit. n. 46. sententiam confirmat nostram. Corruit eadem responsione argumentum Mauri, propterea quod nequeat non esse unio *hypostatica*, ubi est humanitas *connotative* accepta, hoc est hypostasi Verbi subsistens; quamvis non precipiatur unio, si humanitas in se tantum absque tali connotatione spectetur. Non

Non aliam responſionem adhibebo ad quartum; natura enim creata determinatur ut ſit Verbi per huius hypoftaſim, quæ illam connotative tantum immutat. Utor eadem doctrina, ut me expediam ab argumentatione poſtrema, quandoquidem ad ſalvandas enuntiationes oppoſitas ſat eſt diſtinctio connotatorum, ut demonſtravi lib. II. cap. 3. atque vi huius diſtinctionis natura humana, ut ſubſiſtens divina hypoftaſi, dicitur Filius Dei, qualis non dicitur abſolute in ſe inſpecta. Poſitis itaque principiis noſtris quam facillime hæc prima quæſtio diluitur.

6.
Explicantur
proprietates
unionis Hy-
poſtaticæ.

Quantum pertinet ad unionis hypoftaticæ proprietates, conſentiunt Theologi omnes illam eſſe ſubſtantialem, naturalem, omnium maximam, & perpetuam atque indiſſolubilem. Subſtantialem eſſe conſtat ex his, quæ diximus adverſus Neſtorium, à quo nulla alia inter Deum hominemque unitio admiſſa fuit, præter moralem, & extrinſecus adſcitam. Subſtantialem itaque illam appellamus, quatenus utraque ſubſtantia divina & humana in eadem hypoftaſi conjunctæ perſiſtunt, ut in una perſona hominis anima ſpiritalis & caro. Naturalem vero hanc unionem dicimus contra Eutychem, qui nonniſi unam naturam adſtruit confuſam atque permixtam; quippe ubi unum perit, aut in alterum permutatur, non unio intervenit, ſed mixtio, aut corruptio: ſive naturalem dicimus, prout idem eſt, ac vere, ſine fuco, & abſque ſimulatione, ut explicavimus in tertio Anathematismo Cyrilli. Nam ſi naturale accipitur, prout idem valet, ac neceſſarium, naturæ debitum, aut ex naturæ conditione promanans; conſtat unionem hypoftaticam, quæ maxima gratiarum eſt, divinæque liberalitate peracta, dicendam non eſſe naturalem. Eſſe autem omnium maximam facile quiſque percipiet, ſi attendat utriusque naturæ diverſitatem, Deique & hominis diſcrepantiam: ſi animadvertat non potuiſſe humanam naturam altius attoni, ut libro proximo exponam; ſi denique inſpiciat non ad tempus divinum Verbum humanam aſſumpſiſſe naturam, ſed illam eventam ad Patris dexteram in perpetuo ac ſempiterno regno locaſſe. Atque hæc eſt tertia hypoftaticæ unionis proprietas, videlicet, indiſſolubilis humanitatis cum divinitate conjunctio: quam negavit Origenes affirmans poſt reſurrectionem totam naturam corporis interituram, reſutatus à Theophilo in Epiftola 2. Paſchæ.

R. P. Bertii Theol. Tom. V.

li, nec non Marcellus Ancyranus: de quo Eusebius in III. libro de Eccl. Theologia cap. 13. & contra eundem Marcellum lib. II. cap. 1. S. Baſilius Epift. 52. & Cyrillus Hieroſolym. Catech. xv. Revincitur autem aperte hæc hæreſis ex quo collata Chriſto filio Davidis poteſtas ſempiterna, & abſque fine dicatur Dan. VII. 14. & Lucæ 1. 33. aliſque in locis; eaque de omni corpore interituro ſententia ſit purum putumque deliramentum directe pugnans cum iis, quæ alibi diximus de corporum reſurrectione. Quare de unionis hypoftaticæ proprietatibus hæc perpauca dicta ſint.

Diſputatur præterea in Scholis, an hæc unio facta ſit in natura, an in perſona: quæ pariter quæſtio ex reſutatis hæreſibus aperte diluitur. Nam ſi ſenſus ſit, num divina & humana natura in unam coaluerint; liquet id falſum eſſe, & de fide tenendum oppoſitum adverſus hæreſim Eutychem: ſi vero ſit ſenſus ambas naturas fuiſſe in eadem perſona conjunctas, iſtud contra Neſtorianos eſt aſſerendum. Ideoque illarum hæreſim præmiſſa reſutatio iſtam quoque difficultatem eliminat. Controvertitur tamen inter eos, qui diſtinctionem intrinſecam ſtatuant inter Verbi divinam naturam, ejusque perſonalitatem, an natura immediate, an ratione perſonalitatis humanam carnem aſſumpſerit: verum nos, qui divinam eſſentiam ac hypoftaſim unam ſimpliciſſimam rem, ſola terminorum connotatione diverſam lib. IX. cap. 2. propugnaviſſimus, nulla hac in re dubitatione diſtrahimur, aſſerimusque incunctanter tribuendam naturæ humanæ aſſumptionem divino Verbo, ſive perſonæ, quæ tamen eſt ipſamet Dei natura, non abſolute accepta, ſed tantum connotative; cum ſint una ſumma res, incomprehenſibilis, & ineffabilis Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Nam ſi humanitatis aſſumptio tribuenda foret naturæ divinæ, id eſt, ſummæ illi rei ineffabili abſolute conſideratæ, non ſolum Verbum carnem aſſumpſiſſet humanam, ſed etiam Spiritus ſanctus, ac Pater, & vera eſſet hæreſis Theopſchitarum. Poſſumus tamen in verbo aſſumendi, ut diximus paulo ſupra, diſtinguere principium actionis à principio terminationis, & illud tribuere divinæ naturæ ſingulis perſonis communi, iſtud vero propriæ Filii hypoftaſi, ſive perſonalitati; ut obſervat illuſtris Eſtius in III. diſt. xv. §. I. Nam efficientem cauſam Incarnationis fuiſſe totam Trinitatem, quatenus illa actio eſt, controverti nequit, ut dicam proximi

6.
An hæc unio
facta ſit in
natura, an
in perſona.

X2

lib.

lib. cap. IV. inquirens cur divini Verbi conceptio tribuatur Spiritui sancto, quamvis illam operata sit tota Trinitas.

7. **Wemo** Incarnationem promeruit quoad substantiam.

Cum nulla itaque oriri possit difficultas de causa *Incarnationis* efficienti, discutatur in Scholis de causa meritoria: & quaeritur an *Incarnationem* mereri poterint Sancti Patres, qui illam assiduis precibus ante Christi adventum petierunt; an beatissima Virgo, quæ inter omnes mulieres benedicta fieri meruit Dei genitrix; an saltem sacrosancta Christi humanitas ad gratiam *hypostatica* unionis evecta. Consentiunt autem Theologi omnes, nullum meritum *de condigno* potuisse in operibus aut veterum Patrum, aut Virginis intemperatæ inveniri, cui responderet tam eximium amplissimumque beneficium, quale est humanam naturam divino Verbo conjunctam esse substantiali unione. Et satis manifestam rationem proferunt, quoniam inter merita cujuslibet creaturæ, & maximum *Incarnationis* beneficium nulla excogitari potest proportio: unde illud divinæ misericordiæ, & charitati in sacris literis passim adscribitur. At si loquamur de merito *de congruo*, quod hujusmodi proportionem non exigit, tam beatam Virginem, quam Patriarchas promeruisse *Incarnationem* divini Verbi, quoad *substantiam*, & quoad *circumstantias*, scilicet promeruisse, ut Verbum naturam indueret nostram, & eam assumeret ex Abrahami Davidisque posteritate, atque citius, quam fortassis id perfecisset, sentiunt Theologi bene multi, Alvarez disput. XVII. num. 12. Joannes à S. Thoma disput. V. art. 1. Gonet disput. VII. art. 6. Suarez disp. X. a. 6. Salmant. disput. VII. dub. 3. L' Hermier Tom. 3. p. 130. aliique. Econtra Sanctos Patres promeruisse *Incarnationis* divinæ *circumstantias*, idest, accelerationem, electionemque stirpis Davidicæ, & beatissimam Virginem promeruisse tantum gratiæ augmentum, ut fieret dignum divini Verbi, ac Spiritus sancti habitaculum, non vero, ut *Incarnatio* fieret, & ipsa eligeretur in Dei matrem, tenent Theologi alii in Schola celebres, D. Bonavent. dist. III. a. 2. Scotus in IV. dist. II. q. 1. Noster Aegidius quodlib. V. q. 4. Gavardi q. III. de Incarnat. art. 3. Vasq. disput. XXIII. cap. 5. & alii complures; quibus subscribentes asserimus neminem quoad *substantiam* ullo pacto divinam *Incarnationem* promeruisse, sed tantum quoad *circumstantias*.

8. **Probat**ur ex scriptura, Pa

Hujus assertionis fundamentum est, quoniam Scripturæ, Patres, ac ratio ipsa

ita divinæ misericordiæ & dilectioni tribuunt Unigeniti Filii Dei adventum in carne, ut satis appareat nullo hominum merito fuisse illectum atque permotum; sed in hoc maxime divinam splendescere charitatem, quod per mortem Christi Deo reconciliati sumus, cum essemus filii iræ, filii vindictæ. Videatur Apostolus ad Titum II. III. & III. 4. ac Joannes Epist. I. cap. III. 10. Quibus in locis persuasum mihi est, omne excludi meritum tam *de congruo*, quam *de condigno*: quippe nulla excogitari possunt merita, ubi nulla præcedunt justitiæ opera, & ubi nulla dilectio nostra supponitur, quæ tantam Dei charitatem attraxerit. Est autem gratiæ maximum argumentum, si Dei munera nullis præcedentibus meritis conferantur. Accedit quod omnes in Adam peccaverunt, & omnes egent gloria Dei, ut inquit Paulus ad Rom. III. 23. idest, indigent omnes Christi Redemptione, quæ à peccato liberet, aut præservet; & nullus prorsus post Adæ lapsum quidquam Deo acceptum patrare potest absque gratia Liberatoris: ita enim Apostolicam sententiam exponit Magnus Augustinus Enarrat. 2. in Psal. xxx. num. 6. Quare omne meritum, etiam *congruum* duntaxat, gratiam supponit: gratia autem prædefinitam *Incarnationem*. Insuper nullum excogitari potest meritum absque fide, quam non nisi per Christum donari tradit Paulus ad Philipp. I. 29. affirmatque Augustinus de Grat. Christi cap. xxxi. num. 34. aliisque in locis sexcentis. Jure itaque meritoque cum eodem Augustino concludimus: *Neque enim merita nostra præcesserunt pro quibus Filius Dei moveatur: sed magis quia nulla erant merita, magna erat misericordia.* Videatis in Psalmum LXXXV. num. 2.

9. **Supposita** autem gratia ex prævis Christi meritis collata, potuisse promereri antiqui fœderis Patres *circumstantias* *Incarnationis*, verissimum est, quoniam gratia ac libertate præmissa habetur quidquid requiritur ad merendum. Atque hinc legimus de Abrahamo Genes. XXI. 16. benedicendas in semine ejus omnes gentes, quia unigenito suo non pepercit. Similia habentur Ps. CIV. 9. & cxxx. 11. Luca 1. 55. Act. 11. 30. Gemitus quoque, & vota Patrum promeruisse *Incarnationis* accelerationem colligi potest ex Psal. XI. 6. & ex Daniele cap. IX. 24. Ad stipulatur & ratio, quam indigitat D. Thomas 3. p. q. 2. art. 11. quia scilicet *congruum erat, ut Deus exaudi-*

exaudiret eos, qui ei obediebant. Hac ratione beata Virgo ſuffulta ſupernæ gratiæ auxiliis potuit, ut ibidem ad 3. ait S. Thomas, ad illam ſanctitatis excellentiam perſurgere, per quam congrue fieret Dei genitrix: quo ſenſu inquit Eccleſia, Beata viſcera Mariæ Virginis, quæ meruerunt portare Dominum Chriſtum, & Venantius Fortunatus:

Virginitas felix, quæ partu eſt digna Tonantis.

Quæ meruit Dominum progenerare ſuum.

10.
Roboratur
præſertim
de B. Virgine.

Atque, ut liquet ex dictis libro XIX. cap. 8. gratia habituali ſuppoſita, non ſolum de congruo, verum etiam de condigno potuit beatiffima Virgo augmentum illud ſanctitatis promereri. Quamquam hæc gratia ipſi ad promerendum collata ſupponit prædeſtinationem Dominicæ Incarnationis, ejuſque Virginis prædeſtinationem in Dei Matrem, quia Deus ex intentione ſinis media impertitur; ideoque gratiæ quidem incrementum promeruit, at non ut Verbum fieret homo, & ſeipſam in matrem præeligeret. At inquirunt ſententiæ oppoſitæ aſſertores: Cum omnes prædeſtinati mereantur gloriæ conſecutionem, quamvis ipſa prædeſtinatio omne antecedit meritum; quare mereri non potuerunt veteres Juſti incarnationem in executione, tamen huius prædeſinitio ſit munificentiffimæ charitatis Dei beneficium? Huic argumentationi, quam Scholaſtici recentiori loco verbis collocupletant, reſpondemus Chriſtum nobis gratiam promeruiſſe, non quatenus prædeſinitus à Patre, quia in hac prædeſinitione nullum habent locum ipſius merita, ut Auguſtinus docet de Præd. SS. cap. xv. n. 31. ſed quatenus Patri obediens ſubeundo crucem mundum redemit, in quo ejus obedientia meritumque deprehenditur, ut Apoſtolus ait ad Philipp. 11. 8. & ad Hebræos 11. 9. & conſequenter quodlibet meritum præſupponere non ſolum Chriſti prædeſtinationem, verum etiam præſcientiam peractæ Incarnationis: unde ſicut mortalium nemo potuit mereri prædeſtinationem Chriſti, ita nemo mereri potuit ejus Incarnationem quoad ſubſtantiam, cum utraque omne meritum in Dei præſcientia antecedit. Aut reſpondemus gloriæ eſſe cauſam finale, quæ non præexiſtit effectui ſuo, & unionem hypſtaticam eſſe meritorum omnium cauſam effectricem ac meritoriam, quæ non operatur niſi præſupponatur ipſius exiſtentia, ut diſput. VII. dub. 2. demonſtrant ipſi Salmanticenſes.

Ex his inferitur, neque Chriſti humanitatem ſui cum divino Verbo unionem promeruiſſe: quod ſequenti argumentatione confirmatur. Vel enim humana natura hanc unionem promeruit per opera præcedentia, priusquam Chriſtus conciperetur, vel in illo priori natura, in quo percipitur producta, antequam aſſumeretur à Deo, vel per opera hypſtaticam unionem conſequentia. Nequit primum affirmari, cum animæ Chriſti ante Incarnationem præexiſtentia ſit Origenianum figmentum reſutatum lib. XI. cap. 4. unde recte Auguſtinus citat. cap. xv. de Præd. SS. num 30. ait: *Reſpondeatur quaſo: ille homo, ut à Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptus, Filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecunque præceſſit. Quid egit ante, quid credidit, quid petiuit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret?* Nec affirmare poſſumus humanitatem Chriſti promeruiſſe in illo priori natura, quo percipitur producta priusquam aſſumeretur à Verbo Deo, quoniam in illo à nobis excogitato momento, nondum natura humana ſubſiſtebat, & incapax erat operandi, alioqui ſi ſubſiſtentia prædita eſſet, Verbum Deus aſſumpſiſſet etiam perſonam hominis, ut opinabatur Neſtorius: ideoque Auguſtinus cap. xxxvi. Ench. num. 11. *Nunquid antea, inquit, fuit homo, & hoc ei ſingulare beneficium præſtitum eſt, cum ſingulariter promeretur Deum? Nempe ex quo eſſe homo cepit, non aliud cepit eſſe homo, quam Dei filius.* Denique mereri Chriſtus non potuit per opera ſubſequentia, tum quia nemo aliquid meretur, niſi ſupponatur exiſtens, ut dictum eſt nuper, ideoque omnia merita Chriſti ſupponunt peractam Incarnationem: tum quia ait S. Thomas citato art. 11. *Gratia non poteſt cadere ſub meritum, quia eſt merendi principium: unde multo minus Incarnatio cadit ſub merito, quæ eſt principium gratiæ.* Quod & rationi conſentaneum eſt, quoniam omnis cauſa præcedit effectum; & gratia, quæ eſt principium meriti; nequit eſſe præviſi operis merces ac præmium, ut autumabant hæretici Pelagian.

12.
Obicitur.

Solent opponi verba Pſal. XLIV. 8. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis;* & Apoc. v. 12. *Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem:* quæ videntur Origenis confirmare ſententiam. Sunt & quidam, ut Suarez diſp. x. ſect. 4. Coninck de Actib. ſupern.

supern. disput VIII. art. 7. & Ripalda disp. 86. qui contendunt non repugnare, quin Christus unionem *hypostaticam* potuerit promereri: & quorum præcipuum argumentum paulo supra productum est, videlicet, potuisse Deum decernere *Incarnationem* executioni mandandam dependenter à meritis Christi, licet gratis prædefinitam; quemadmodum per merita prædestinati consequuntur gloriam, ad quam electi sunt sine meritorum præscientia. Addunt etiam actus charitatis disponere ad gratiam *habitualement*, & nihilominus ab ipsa gratia produci: atque ratione consimili posse unionem *hypostaticam*, quamvis sit principium meriti, merito tamen rependi. Quidam denique illud asserunt, si principium intellectionis, id est, mens rationalis cadit sub intellectione: quare principium meriti, hoc est, *unio hypostatica* non potest cadere sub merito?

13.
Responde-
tus.

His brevi occurrentes respondemus ad primum, in Psal. xiv. *oleum lætitiæ* significare Christi exaltationem, hoc est, gloriam resurrectionis, ascensionis, dominationisque, ut Breviario in Psalm. inquit Hieronymus: aut si *unctionis* nomine intelligamus unionem hypostaticam; *propterea*, idem esse, atque, *in hunc finem*, & sensum reddere, unctum Christum *oleo exultationis*, & naturam humanam assumptam à Verbo, ut Redemptor noster *condigne* fungeretur Mediatoris officio, & excellentissime diligeret & exequeretur iustitiam. In quinto pariter Apocalypseo *divinitas* idem est, ac divinus honor, & nominis Christi exaltatio, quam idem Christus sua morte promeruit, ut ad Philipp. II. 9. scribit Doctor gentium, sive divinæ gratiæ profusio, ad quam significandam habent Græci Codices, non *divinitatem*, sed *πλετον*, *divitias*. Quod sequitur, facillime expeditur: commentitium est enim decretum, quo prædefiniatur *Incarnatio* per merita subsequentiæ, quia non potest præcognosci meritum ante existentiam personæ merentis: potest autem decerni gloria independenter à meritis, quibus comparatur, quia finis prælegitur ante prædefinitionem mediorum. Adde quod in prædestinatione ad gloriam per merita comparandam, ipsa merita non præcedunt, sed subsequuntur gratiam, propriamque causam effectricem: at si Christus prædestinatus esset ad unionem *hypostaticam* per propria merita, hæc prænoscerentur ante suum principium efficiens, & effectus præcederet causam, atque prima meritorum origo esset merces.

Possent argumentatio proxima eludi proponendo dispositiones pendere à *forma*, tanquam proprietates causæ *formalis*, & ad ipsam *formam* disponere tanquam adminicula causæ efficientis, nec repugnare mutuum causalitatem in diverso causarum genere; repugnare autem in genere eodem, quale profecto esset, si merita præcederent ut causa moralis efficiens unionem *hypostaticam*, quæ est causa moralis efficiens meritorum: sed his omissis, dico contritionem quæ præcedit gratiam *habitualement* esse effectum gratiæ actualis: & si supponat gratiam *habitualement*, non ad ipsam disponere sed ad ejus augmentum. At in solutione postremi argumenti non immorabor; etenim mens, sive principium intelligendi cadit sub intellectionem *tanquam objectum*, quod præsupponitur ante ipsam intellectionem; *hypostatica* autem unio caderet sub meritum, *tanquam effectus*, qui nequit præsupponi ante causam; ne repetam præmissam contradictionem, quod si gratia principium meriti caderet sub meritum, merces ac præmium esset, non gratia. Hactenus de causa unionis hypostaticæ meritoria.

Circa assumptam à Deo Verbo naturam plures in scholis instituuntur questiones, ac præsertim, num eandem carnem quam Filius assumpsit, potuissent etiam assumere Spiritus sanctus ac Pater, num una duntaxat persona assumere potuisset naturas duas, num potuisset Deus terminare naturam aliam destitutam ratione, cur Filius, non persona alia, nostram induerit *formam*, cur non Angelicam substantiam; & questiones alias ejusmodi, in quibus terere nos tempus, ingeniumque torquere dicunt Insectatores Scholasticæ, ut vidimus in Prolegomenis. Brevi nos, non pertimescentes linguarum flabella, sed aliarum rerum inquisitioni multivolum animus addicentes asserimus potuisse omnes sacrosanctæ Trinitatis personas assumere naturam unam, cum singulæ eandem potentiam, virtutemque divinam habeant, necnon propriam hypostasim ac substantiam. Nec inde sequeretur, assumptum hominem esse unum, & non unum; quoniam *τὸ unum* significat unitatem duntaxat naturæ, quæ triplici terminata esset hypostasi; quemadmodum *unus Deus* demonstrat unam divinam naturam in tribus personis subsistentem: & quemadmodum unitas personæ assumentis non infert modò unitatem naturæ assumptæ; ita in hypothesi pluralitas personarum non infert-

14.
An potuissent omnes SS. Trinitatis Personæ assumere naturam unam.

infert modò unitatem naturæ assumptæ; ita in hypothefi pluralitas personarum non inferret assumptæ naturæ pluralitatem. Ita S. Thomas 3. p. q. 3. art. 5. Thomas de Argentina in 111. dist. 1. q. 2. art. 3. Vasquez disput. xxix. cap. 2. alique communiter, excepto tamen Scoto, ejusque affectis: pro quorum sententia legi potest Matrius disp. 1. q. 8. art. 1. & Frassen disp. 1. art. 2. sect. 2. q. 3.

15.
An una Persona plures.

At posse eandem divinam personam assumere naturas duas sanctus Thomas eadem q. art. 7. Scotus in 3. dist. 1. q. 3. & utriusque discipuli, alique omnes affirmant, eoquod divina persona virtutem infinitam habeat, quæ per *terminationem* unius naturæ finitæ nequit exhaustiri. Discrepant tantum Theologi, an duæ illæ naturæ essent unus homo, vel duo: ac futurum unum tenent Thomistæ, quibus accedunt Suarez disp. xi. sect. 3. alique permulti; futuros duos homines censet ibidem Scotus, & Frassenius Concl. 2. necnon Vasquez 1. p. disput. clv. cap. 5. Sed hanc controversiam inniti arbitror sola æquivocatione vocabulorum: enimvero si substantivum nomen *homo* accipiatur pro *forma*, sive natura, haud dubium, quin in hypothefi duo homines forent dicendi: & quoniam revera nomina substantiva primariò *formam* ac naturam significant, hac in parte subscribendum arbitror Scoto, cui etiam ex nostris assentitur laudatus Thomas de Argentina dist. 1. art. 4. At si vocabulum *homo* accipiatur *concrete*, prout connotat *formam* simul ac *suppositum*, nullum est dubium fore in hypothefi unum hominem, quemadmodum unus dicitur artifex idem homo pollens duabus artibus. Atque hoc exemplo confirmant D. Thomæ sententiam Suarez loco citato, & Gabr. à S. Vincentio disput. 111. dub. v. Quamquam nescio, num allatum exemplum sit ad rem, cum *artifex* juxta regulam à nobis traditam lib. ix. cap. ult. nomen sit adjectivum, connotans personam artificium aliquod exercentem. Hinc S. Thomas aliam sententiam sequitur in Summa cit. artic. vii. aliam in 111. sent. dist. 1. q. 2. art. 5. non sibi contradicens, ut falso opinatur Thomas de Argentina, sed varia nominum significatione accurate spectata. Ad omnem ergo amphiboliam evitandam fatius est dicere futuram in hypothefi unam personam subsistentem in duplici natura humana; quemadmodum in præsentia dicitur Christus una persona ha-

bens naturas duas, humanam, atque divinam.

De natura irrationali, si veterum per-
paucos, Picum Mirandulanum, ac
Tournelium excipias, illam potuisse af-
sumi à Verbo, consentiunt Scholastici
ea ratione ducti, quoniam quidquid ge-
rere potest vicem personæ, id est, tri-
buere alienæ naturæ subsistentiam, po-
test quoque supplere munus *suppositi*,
propriamque alteri communicare exis-
tentiam. Frassen id confirmat sect. 3.
q. 1. concl. 2. testimoniis Patrum, ea-
que produxerat antea Vasquesius disp.
xxx. cap. 2. Addunt alii Christum in
triduo mortis tradidisse spiritum, sed
non fuisse corpus exanime à divina per-
sona sejunctum: de qua re alibi. Si di-
cas naturam irrationalem non esse ca-
pacem *personalitatis*; optime respon-
sum à Theologis, capacem esse existen-
tiæ, sive terminationis *suppositalis*, non
personalis. Indulgendum est autem
tempori, atque consuetudini, si hæc
adhibuerunt vocabula. At indecorum
est, inquit Tournely pag. 297. fieri com-
municationem idiomatum inter Deum,
& creaturam ratione destitutam. Huic
etiam oppositioni responsum à Vasque-
sio num. 14. nullam rem quantumvis for-
didam posse divinitati vel minimam af-
ferre maculam; quod comprobatur ver-
bis Tertulliani de Carne Christi cap. 4.
ubi contra Marcionem irridentem tan-
quam indignam Deo nativitatem in car-
ne, *Si revera, inquit, de lupa, aut
sue, aut vacca prodire voluisset, & fe-
ra, aut pecoris corpore indutus regnum
calorum predicaret, tua, opinor, illi
censura præscriberet, Turpe hoc Deo,
& indignum hoc Dei filio, & stultum
propterea qui ita credat. Sit plane stul-
tum: de nostro sensu judicemus Deum.
Sed circumspice Marcion, si tamen non
delesti: stulta mundi elegit Deus, ut
confundat sapientia.*

16.
An etiam
naturam ir-
rationalem?

Cur Filius, non alia persona, natu-
ram induerit nostram congruentias istas
assignant Theologi, Estius præsertim in
111. dist. 1. & Petavius lib. II. cap. 15.
Prima est, ne fieret nominum confusio,
& filii appellatio transfret ad aliam per-
sonam, aut duo essent in Trinitate filii,
scilicet, filius Dei, & filius hominis.
Altera, ut per eum, per quem omnia
creata sunt, omnia iterum instauraren-
tur. Tertia, ut per Verbum & Imagi-
nem Patris resciceretur in nobis effigies
ipsum Dei per Adæ culpam corrupta.
Quarta,

17.
Cur potius
filius quam
alia Persona
fuerit in-
carnata.

Quarta, ut per Filium naturalem redderemur filii adoptivi, & meritis Primogeniti consequeremur hæreditatem. Postrema ut secunda Trinitatis persona fieret Dei & hominum Mediatrix. Denique cur Christus non redemerit dæmones, hanc rationem reddit Petavius lib. III. cap. 10. n. 6. quia corrui Angelus nihil infirmum ex carne gestans. Non videtur ab hac sententia alienus Augustinus Tract. cx. in Joan. num. 7. Ad duntur congruentiæ aliæ, quia non corruerat tota natura Angelica; & quia as-

sumendo hominem præditum anima & corpore, Filius Dei utramque naturam redemit spiritualem atque corpoream. At quoniam indubitatum est propter nimiam Dei charitatem Christum mortem subiisse pro impiis, recte ait ibidem Augustinus: *Hic ergo non meritum nostrum, sed Dei misericordia commendatur.* Atque hæc dicta sint de iis questionibus, in quibus discutiendis permulti veterum præcipuam impendunt operam.

